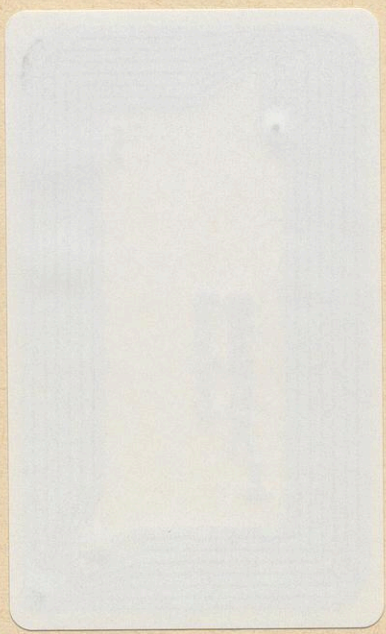
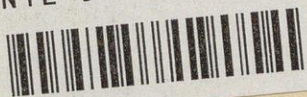

N12<524054798 021

ubTÜBINGEN

Qualecta Praemonstratensis
[Beibl. 16 a]

CAPITULA PROVINCIALIA
CIRCARIAE BRABANTIAE, O. PRAEM.
(1620-1643)

[TR erscheint nicht
et Mitteil.]

gh 5334

Capitula Provincialia
Circariae Brabantiae, o. Praem.
(1620-1643)

Uitgegeven door
JAN EV. STEYNEN, o. Praem.

ANALECTA PRAEMONSTRATENSIA
Jaargang 17 en 18, 1941-42.

TONGERLOO
ST. NORBERTUS DRUKKERIJ, P. V. B. A.

Capitula Provincialis
Circarum Præbendis, a. Præm.
(1620-1643)

Uitgegeven door
JAN EV. STEYNEN, a. Præm.

ANALYSE VAN DE
Bijlagen 17 en 18, 1911-12.

gh 5334

TONCERLOO
ST. MORISSTUS BRICKEN, N. V. A.

Sedert het begin der zeventiende eeuw, hebben de Provinciale Kapittels in de Premonstratenzerorde een ongemeen belang gehad.

De volledige teksten dezer Provinciale Kapittels hebben hun betekenis voor de geschiedenis eener periode, die totnutoe zoo onvolledig en vooral zoo eenzijdig is beschreven geworden.

Vanaf de stichting der « *Analecta Praemonstratensia* » heeft men er dan werk van gemaakt de dossiers der Provinciale Kapittels uit de zeventiende eeuw zoo volledig mogelijk te publiceeren. Zoo verschenen uitgebreide tekstpublicaties : *Capitula Provincialia Circa-riae Sueviae* (1578-1688) in de jaargangen 1925 en vlgg., alsmede *Beschlüsse der Kölner Provinzialkapittel für die westphälische Zirkarie Ord. Praem.* (1665-1717) in de jaargangen 1930 en vlg.

Het was op de eerste plaats onontbeerlijk deze dossiers te vervolledigen door de publikatie der Provinciale Kapittels van Brabant. In de gedachtenevolutie der Premonstratenzers tijdens het eerste kwartaal der zeventiende eeuw, hebben de groote en destijds zoo zelfgenoegzame abdijen van Brabant een voorname rol gespeeld.

Jaren geleden had ik dan een jong confrater der abdij van Averbode, Jan Ev. Steynen, verzocht de publikatie klaar te maken van de teksten die hiermede worden uitgegeven. Deze arbeid werd gedaan in de jaren 1934-1935.

In alle archiefkamers der Brabantsche abdijen vindt men de teksten terug van deze Provinciale Kapittels. In zijn dissertatie *L'Abbaye norbertine d'Averbode pendant l'époque moderne* (1591-1797), bl. 222, heeft mijn confrater Pl. Lefèvre een overzicht gegeven van de exemplaren dezer protocollen, zooals ze in het archief te Averbode en in het Algemeen Rijksarchief bewaard worden.

De teksten, die in de volgende bladzijden worden uitgegeven, zijn afgeschreven uit de protocollen van het archief te Averbode. Men vindt ze aldaar in sectie I, bundel 1, farde 2 alsmede in sectie IV, reg. 173 en reg. 147. Al deze teksten zijn kopijen uit de jaren zelf, waarin de Kapittels werden gehouden. Ze zijn geschreven door verschillende kopiïsten en ze bevatten weinig-talrijke varianten. Som-

mige zitten in afzonderlijke bundeltjes, die niets anders bevatten dan den tekst van een bepaald Kapittel : deze vindt men terug in bundel 1 van sectie I. Andere zijn samengebonden met allerlei dokumenten, die destijds door den befaamden archivaris van Averbode, Gillis die Voecht, in de eerste helft der zeventiende eeuw werden verzameld.

Hier volgt dan de volledige tekst van vier Provinciale Kapittels alsmede van één definitorium der prelaten van Brabant.

1° het Provinciaal Kapittel van Brabant, gehouden in de abdij van Park van 30 Augustus tot 7 September 1620. Deze tekst werd uitgegeven volgens een bundeltje, bewaard in archief Averbode, sectie I, bundel 1, farde 2. Het bundeltje is geschreven op foliobladen, en is getrokken uit een vroeger register, waarvan het nog de paginatie foll. 138-155 draagt. De tekst van dit Provinciaal Kapittel vindt men doorgaans terug in de gebundelde protocollen van het Provinciaal Kapittel, gehouden in 1643. In nota worden de kleine tekstvarianten, welke in deze codificatie voorkomen, aangegeven.

2° het Provinciaal Kapittel van Brabant, gehouden in de abdij van Park van 25 tot 28 Augustus 1624. Deze tekst werd uitgegeven volgens een bundeltje, gefoloteerd 1 tot 29, uit sectie I, bundel 1, farde 2. Het bundeltje is geschreven op foliobladen. Het is eveneens getrokken uit een vroeger register. Enkele tekstvarianten worden in nota aangegeven, zooals ze voorkomen in de registers, samengesteld door Gillis die Voecht.

3° het Definitorium der Brabantsche prelaten, gehouden te Brussel van 6 tot 8 Juli 1633. Deze tekst werd uitgegeven volgens een paar kleine bundeltjes, bewaard op dezelfde plaats, en gefoloteerd 162-167 en 263-266. Ze dragen deze foliotatie uit een vroeger register.

4° het Provinciaal Kapittel van Brabant, gehouden in de Sint-Michielsabdij te Antwerpen van 11 tot 21 Juli 1643. Deze tekst werd afgeschreven uit een bundel, bewaard op dezelfde plaats. De tekst van dit bundel is echter niet geheel volledig. Hij werd dan aangevuld uit teksten, bewaard in de registers van Gillis die Voecht.

5° het Provinciaal Kapittel van Brabant, gehouden in de abdij van Park van 20 tot 25 Augustus 1656. De tekst werd afgeschreven uit nr. 4998 der Archives ecclésiastiques van het Algemeen Rijksarchief te Brussel, en gecollationneerd met een tekst, bewaard in bundel 1 der eerste sectie van het archief der abdij van Averbode.

Met de uitgave van deze teksten moge de historiographie onzer Orde tijdens de zeventiende eeuw goed gebaat zijn.

Nu de Kapittels van Brabant door hun volledige protocollen bekend zijn geworden, wordt het gaandeweg mogelijk de studie dezer geschiedenis ernstig aan te vatten.

Moge een of ander onzer confraters ervan zijn levensarbeid maken.

De Premonstratenzerorde heeft op indrukwekkende wijze de vuurproef der zestiende eeuw doorstaan. Ze dankt dit vooral aan Generaal Jan Despruets, die zijn Orde, na het rampzalig beheer der kardinalen Pisani en d'Este, terug heeft gebracht in de goede baan, die de Orde zelfbewust en flink bij het begin der zestiende eeuw had gekend.

Maar, bij het begin der zeventiende eeuw lijken de Premonstratenzers aloude banen van traditie te hebben verlaten. Het gebeurde allereerst op het belangrijke terrein der liturgie. Sedert 1605, vooral sedert 1618, hebben ze de oude liturgie verloochend.

De vraag kan gesteld worden of deze verloochening niet verder is gegaan dan het liturgisch terrein. Men mag de vraag stellen of Generaals als Frans de Longpré en Pieter Gosset — die anders beide bij Despruets in de leer zijn geweest — wel op hoogte geweest zijn van hun verantwoordelijke taak.

Laten we het antwoord op deze vraag overlaten aan een gespecialiseerd geleerde, die de studie onzer zeventiende eeuw tot zijn levenszaak zal willen nemen. Zooals ik het zei, wordt deze studie mogelijk, nu de Kapittels van Brabant, Westfalen en Schwaben in hun volledige protokollen uitgegeven zijn.

Inmiddels mogen we onzen confrater J. Steynen danken en feliciteeren met de publikatie van de hier volgende teksten. Het is zijn eerste werk op het nog veel te verloochend terrein onzer geschiedkunde. Sedertdien is hij tot een andere taak geroepen. Moge zijn historische arbeid niet met dit eerste en verdienstelijke werk afgesloten worden.

Brussel-Anderlecht, Juni 1941.

Em. VALVEKENS, o. Praem.

1. PROVINCIAAL KAPITTEL
GEHOUDEN IN DE ABDIJ TE PARK BIJ LEUVEN,
30 AUG.—7 SEPT. 1620

[138 r.] *Statuta et ordinationes Capituli Provincialis circariae Brabantiae, celebrati in monasterio Parcensi, Ordinis Praemonstratensis, anno 1620, 30 Augusti et sequentibus usque ad 7 Septembris, praesidente in eo Capitulo R. D. Joanne Drusio ¹⁾, S. T. licenciato, praedicti monasterii abbate, et R. D. Praemonstratensis in circariis Brabantiae et Frisiae vicario.*

CAPITULUM PROVINCIALE IN PARCENSI

monasterio legitima auctoritate congregatum, nihil magis cordi habens ac satagens quam ut omnes, qui divini numinis afflatu in Sanctissimi Patris nostri Norberti candida familia nomen dedere, eique per solemnem professionem sunt incorporati, vitam sublimi suae professioni correspondentem ducant, et adhuc mortalis corporis pondere gravati haerentes et ingemiscentes, apostolico exemplo divini spiritus fervore ab omnibus terrenis abstracti, eisque mentis generosa desuper data magnitudine superiores effecti, sublimi prorsus conversatione versentur in coelis : omnem curam suam sollicitudinemque ^{a)} convertit, ut interiorum spiritualem hominem ad omnem formet pietatem, justitiam, perfectionem sanctitatemque. Quod ut faciat, existimat hoc Capitulum Provinciale praecipuae suae obligationis ac muneris esse, dumtaxat hominem exterioribus moribus, caeremoniis aliisque corporalibus observantiis exercitiisque composuerit, et circa interiorem hominem ^{b)}, unde cuncta dependent et unde exteriora vigorem suum habent et meritum, vel parum effecerit.

a) hs. : sollicitudinemque.

b) Komt zoo voor in de kopij van het Provinciaal Kapittel van 1643; het handschrift van dit Kapittel geeft «... si exteriorem dumtaxat hominem, unde cuncta dependent...» wat geen zin heeft.

1) J. Drusius, abt van Park (1601-1634) (Huco, *Annales Praem.*, t. II; coll. 487 ss.).

Quare Spiritus Sti, quem in omnibus rectorem et adiutorem suspirat, ardenti desiderio et gratia Beatissimae Virginis, Beatorumque Augustini et Norberti ac omnium S.S. intercessione ^{a)}, ad verae spiritualis religiosae vitae incitamentum, incrementum, perfectionemque haec subiuncta suggerenda, proponenda, constituendaque exsistimavit.

[138 v.] Ac imprimis nihil magis optans Capitulum quam ut omnes Norbertini ^{b)} religiosi, vocationis suae excellentiae memores, vitam coelestem et correspondentem agant, sui mortificationi et abnegationi indefesse et fortiter insudent, mentali orationi inpraetermissee et dulciter vacent, singulari se mutuo, qui secundum Deum est, amore complectantur, cunctis rebus mundanis spiritus altitudine superemineant, Christo in omnibus conformes sint, ac vota sua omnipotenti Deo cum omni perfectione persolvant : quaedam eo pertinentia a R.^{dno} Vicario concepta examinavit, discussit et approbavit, ut ad singula monasteria ea mittantur et ad spiritualem profectum in praxim, quantum fieri potest, deducantur.

1. ^{c)} Ut autem in spiritu omnes magis magisque proficiant, indicavit Capitulum ordinandum sicut etiam ordinat, ut singuli religiosi tam in abbazia quam in conventu commorantes, annue tres dies recollectioni impendant, idque circa tempus factae professionis, ut eam perfectius renouent et perfectius adimplere nitantur : ita tamen ut, si plures circa idem tempus vota altissimo emisissent, Prior eis suos dies distribuat, ne plures a communibus officiis abesse contingat. — In recollectione constituti aberunt a Matutinis, surgentque hora quarta matutina, ac per orationes et meditationes semetipsos disponent ad digne legendum Horas suas (ex quibus Matutinum vespere legere poterunt) et ad medium quintae matutinae legent utramque Primam et capitulum, et si sacerdotes sint, etiam se praeparabunt ad primam celebrandam missam, si non sacerdos ad eandam audiendam cum omni devotione et mysteriorum, quae ibidem exhibentur, diligenti ruminacione.

Missa persoluta vacabunt integra hora meditationi vel orationi mentali.

Qua absoluta poterunt disponere cubiculum suum, et eo completo ordinatim ad omnia exercitia procedent quae eis a suis praelatis per singulas horas complenda praefiguntur.

a) De kopij van 't kapittel van 1643 geeft : « Quare... ardenti desiderio gratia implorata, et Beatissimae Virginis, sanctorumque Augustini... intercessione petita, ad verae etc. » Welke tekst klaarder is.

b) hs. : Norbertinae.

c) hs. : Ontbreekt.

[139 r.] Monet vero Capitulum tam Abbates quam subditos omnes, et quantum opus praecipit, ut iuxta Concilii Tridentini et Statutorum quoque decretum, ad regulae, quam professi sunt, praescriptum vitam instituant atque componant, nec non praecepta ad communem vitam, victum et vestitum pertinentia fideliter observent. « *Si enim, ut ait Concilium, illa, quae bases sunt ac fundamenta totius regularis disciplinae, exacte non fuerint conservata, totum corruat aedificium necesse est.* »

Definit vero Capitulum rationem modumque administrandi temporalia cunctisque providendi in ordine Praemonstratensi, altissimo Deo sub dicta regula S. Augustini militante, secundum quem paupertatis votum exerceri et compleri debet, eum esse, quem in sua regula S. Augustinus his verbis expressit : « *Et non dicatis aliquid proprium. Et distribuatur unicuique vestrum a Praeposito vestro victus et tegumentum, non aequaliter omnibus, quia non aequaliter valetis omnes, sed potius unicuique, sicut cuique opus fuerit* » et postea « *Vestes vestras in unum habeatis sub uno custode vel duobus, vel quot sufficere possint ad eas excutiendas, ne a tineae laedantur. Et sicut pascimini ex uno cellario, sic induamini ex uno vestiario.* »

Ac proinde omnem temporalium administrationem penes Praelatum esse, qui tum per se tum per suos Officiales, ad nutum (ut ait Concilium Tridentinum) amovibiles, omnia regat disponat et distribuat, et a quo omnes dependere debeant.

Qui modus a Sto. Augustino praescriptus, et in professione receptus atque promissus (dum enim vovemus secundum regulam vivere, cuncta quae regulae sunt suscipimus atque exsequi promittimus) absolute in Ordine ac in singulis monasteriis observari debet ^{a)}, nec ulla potest inferiori potestate mutari, sed secundum eum paupertatis votum ab omnibus in nostro Ordine professis reddendum.

Et etiamsi aliqui alii modi sint cum voto paupertatis intrinsecam non habentes repugnantiam sunt tamen [139 v.] nobis illiciti cum per vota nostra ad dictam Divi Augustini administrationis formam nos ipsos restrinxerimus. Mandat proinde Capitulum omnibus Abbatibus, Praepositis, Prioribus aliisque omnibus superioribus in virtute sanctae obedientiae ut, si in monasteriis sibi commissis a praescripto administrationis modo adhuc quidquam est devium, corrigant atque reforment, ut et regulae et Concilii Tridentini et tum Generalis tum huius Capituli mandatis satisfaciant.

Porro etiamsi omnium bonorum monasterii fructus sive proventus

---

a) hs. : debent.

debeant in una massa confundi, ut communis sit vita, tamen ob certas gravesque causas Capitulum ordinandum duxit et statuendum ut in registris bona conventualia et Abbatialia non commisceantur sed distincta et diversa permaneant. Officiales autem communium bonorum administrationem habentes singulis annis computum suum reddant secundum formam in Statutis capite ^{a)} de Provisore praefixam.

Sigillum commune fiat, tam in monasteriis virorum quam monialium, quo conventualium omnium litterae per Priorem vel Praesidem conventus signentur.

DISTINCTIO PRIMA.

DE DIVINO OFFICIO.

2. Quoniam potissima religiosae vocationis pars est horis temporibusque constitutis, ut ait regula, orationi vacare, ac divinam maiestatem tum propriis tum populi delictis offensam placare, ac sacrosanctum altaris sacrificium ad omne impetrandum bonum omneque malum avertendum Altissimo offerre, praecepit hoc Provinciale Capitulum, ut iuxta Ecclesiae, regulae ac Statutorum decreta studiose pariter ac devote, nihil syncopando, nihil absorbendo sed omnia perfecte et integre, graviter et tractim, servata in medio veruum debita pausa, ac ea attentione mentisque in Deum elevatione, quam requirit oratio, omnia divina peragantur, ut Deo fratres placeant, proximum aedificent, et obligationi suae satisfaciant.

Quae vero primis sex Statutorum capitibus de divinis officiis sunt constituta, ab omnibus exacte servantur, et a Superioribus executioni mandentur.

[140 r.] Quo autem magis tremendi Sacramenti cultus augeatur, ordinat Capitulum, ut quotiescumque Missa de ipso Venerabili Sacramento in conventu celebratur, id fiat solemni sicut celebribus ritu cum pulso organorum, si sint, luminarium plurium accensione, ornamento splendidiore, et cum exponitur in initio missae, cantetur antiphona « *O Sacrum* » post Alleluia « *Ecce Panis* », et in fine quando reponitur « *Tantum Ergo* » et « *Genitori* » et sub istis omnibus Venerabile Sacramentum a celebrante exhibeatur, acolythi ^{b)} tedas accensas teneant, cymbala ^{c)} pulsant et thuribularius thurificet.

a) hs. : capitulo.

b) hs. : accoliti.

c) hs. : cymbola.

Ut autem tantum Sacramentum cum omni venerantia ^{a)} asservetur et ipsum quoque ciborium a sordibus pulveribusque nitidum servetur, fiat in ipsa aedicula, ubi reponitur, alia aliqua theca vel panno vel serico intus vestita et exterius cooperta, in qua ipsum ciborium ponatur et asservetur.

Ne Hostia conservata ^{b)} aliquatenus corrumpatur, singulis quatuordecim diebus mutetur nec longius differatur : et ubi humiditas loci id requireret, singulis octo diebus visitetur, et si periculum, sumatur.

Porro ut in divinorum officiorum ritibus et caeremoniis in hac Provincia sit perfecta, quantum fieri potest, uniformitas, ordinat Capitulum ut juxta Capituli Generalis constitutionem, in Missis tam Summa quam privatis exacte caeremoniae romanae observentur, excepto quod cum byreto nec conventuales nec Pastores ad altare accedant, sed exeuntes sacristiam nudati sint, ac privatam missam celebrantes, calicem peplo cum casula coloris velatum gerant.

Ac ut in reliquis omnibus caeremoniis sit uniformitas, Ordinarius sive Rituale, prout in hoc Capitulo est resolutum, quousque Capitulum Generale aliud ordinaverit, ubique stricte observetur, ac praesertim etiam modus ministrandi missae privatae et communicandi sub missa ibidem praescriptus a nullo immutetur.

Porro in administratione Sacramenti Eucharistiae pro infirmis et Extremae Unctionis et in omnibus aliis similibus tum Sacramentis, tum benedictionibus et exorcismis servetur Rituale Romanum. Verumtamen Pastores utantur Pastoralis dioecesis suae.

Cum autem pleraque monasteria multitudine anniversariorum tum ab Abbatibus, Pastoribus et aliis Officialibus, tum etiam a saecularibus non sufficienter et ex parte non debite fundatorum graventur, auctoritate Capituli Generalis Capitulis Provincialibus [140 v.] hac in parte concessa (ut aliqua hac in re ponatur regula et quantum fieri potest a dictis oneribus monasteria exonerentur, declarat Capitulum Provinciale, cum votum paupertatis omne testamentum et omnem actum dominii excludat, se existimare et reputare omnes fundationes ab Abbatibus religiosisque sine Summi Pontificis vel alia ^{c)} debita auctoritate factas sive ex bonis et proventibus monasterii, sive ex pecuniis aliqua propria industria acquisitis, nullius esse obligationis vel valoris, et proinde nullas similes fundationes in

---

a) hs. : venerantia.

b) hs. : consecrata. De andere Kapittels geven conservata.

c) hs. : alias.

posterum debere servari. Habeatur tamen in eorum anniversariis singularis collecta et gaudeant communione omnium bonorum et precum.

Ut autem pro anniversariis generalis regula constituatur quae in posterum sit servanda, et ad quam et secundum quam jam constituta (si nimis tenuiter sint dotata) reduci valeant, ordinat Capitulum quod, quando ab aliquo solemne anniversarium petitur a conventu cum cantu tum Missae tum Vigiliarum novem lectionum necnon et Commendatione celebrandum, solvi debeant annue ad minus duodecim rhenenses.

Pro Missa autem annua sine Vigiliis et Commendatione in anniversario cum cantu celebranda fundari debebunt non minus quam sex rhenenses, et ad hanc formam anniversaria fundata reduci poterunt.

Si quae autem fundatae privatae Missae propter tenuitatem sint reducendae, pro unaquaque Missa computabuntur sex stupheri.

At vero pro iis quae in posterum fundabuntur, solventur ad minus pro singulis decem stupheri.

Porro anniversaria immemorialis temporis lapsu praescripta, nullam habent obligationem. Adverti tamen debet et diligenter inspicere an illa omissio etiam haec turbulenta tempora praecesserit, nam si solum per turbas esset causata repeti debet et non omitti.

Missa Summa, quae ex Ordinis mandato cantari debet atque pro occurrentia temporis et festorum est celebranda, semper cantetur; et si hora sua forsitam impediatur, peragatur cum cantu alia hora.

Ut autem familia et supervenientes hospites matutino tempore missam audire queant, et illi qui in civitate sunt ut eam quoque dent populo commoditatem, ordinat Capitulum, ut mane hora quinta missa fiat, et qui eam factururus est, se a Matutinis absentare poterit, exceptis Triplicibus, in quibus habet officium Abbas et tunc intererit usque ad Laudes.

DE PRIVATIS CONFESSIONIBUS.

[141 r.] 3. Quae de confessionibus privatis capite sexto Statutorum sunt constituta, exactissime executione mandentur. Ponantur autem confessarii docti et pii, qui et ligare sciant et solvere, et filiis confessionis sancta piaque conversatione iter vitae ostendant.

Extra autem eos, qui in conventu regimen habent, adhuc unus aut alter pro multitudine personarum confessarius statuatur, ut suam fratres habeant libertatem, nec ad solos Superiores conventuales cum aliquo salutis detrimento stringantur. Verumtamen novitii

particularem suum habeant confessarium, prout Pontifex Clemens suis constitutionibus ordinat.

At vero professi ordinarie quoque Magistro novitiorum confitebuntur, ita tamen ut non nimis arcentur, sed si alteri confiteri velint, licentia facile concedatur.

Casus autem reservati in hac Provincia erunt et manebunt omnes illi, qui tum ex bulla Clementis, tum ex constitutione Capituli Generalis, capite sexto, distinctione prima in Statutis exprimuntur, hoc solo excepto, quod casus poenam maiores culpaе annexam habentes ab omnibus confessariis poterint absolvi, nisi si qui sint inter casus Clementis comprehensi. Ac tunc dicti casus reservati censebuntur, quando quispiam in aliquo casu eo processerit, ut sit peccatum mortale.

Declarat vero Capitulum sub lapsu carnis voluntario se non comprehendere pollutionem voluntariam; nec sub eo qui septa monasterii vel conventus transierit vel egressus fuerit comprehendere eum, qui tantum ex septis claustralibus Abbatiam ingressus sit.

Nocturnam autem et furtivam egressionem etiam ad Lovaniense collegium extendit, ut si quis istius collegii septa sive muros nocturno tempore furtive egressus fuerit, intelligi debeat casum reservatum incurrisse.

Officiales, quorum si manus vel sigilla falsificentur, incurritur casus reservatus, Capitulum declarat esse : Priorem, Suppriorem, Circatorem, Provisorem, Cellarium, et eos, si qui alii sint, qui sive in spiritualibus sive in temporalibus publicam habent administrationem.

At vero appertio litterarum ^{a)} Superiorum ad inferiores vel contra, tunc censebitur casus reservatus, quando Abbas scribit [141 r.] subdito, vel subditus Abbati. Idem intellige si sit Generalis aut Visitator. Porro quod ad litteras ^{b)} attinet, quae ad Abbatem a religiosis subditis diriguntur, ac in ejus absentia sive a Priore sive ab Officialibus recipiuntur, nullus eas aperire praesumat, nisi secundum licentiam ab Abbate datam, qui tum Priori tum Officialibus praescribet, quas litteras ^{b)} et quo casu in absentia aperire possint, ut casum reservatum evitent.

Praeter dictos autem casus ex gravioribus causis iudicavit Capitulum reservandam omissionem omnium Horarum per quatrimum continuatam.

---

a) hs. : litterarum.

b) hs. : literas.

Dent autem Abbates uni vel alteri confessario potestatem a reservatis absolvendi.

Ne autem Pastores longius currere teneantur et ex eo aliqua inconvenientia proveniat ^{a)}, ideo in quibus locorum a monasteria distantia hoc ita postulat, dent quoque Abbates alicui Pastori vicini auctoritatem ut a reservatis absolvant.

DE CAPITULO QUOTIDIANO.

4. Quae capite septimo ^{b)} Statutorum de capitulo, statione ante servanda aliisque ritibus ibidem observandis, emendatione culparum, disciplina ac de non admittendis visitationem volentibus facere sine debita auctoritate, aliisque eo pertinentibus praefiguntur, strictissime observentur.

Fiat porro capitulum semper immediate post Primam, in quo omnes Martyrologio Romano jussu Gregorii XIII edito utantur. Lectiones autem ex regula S. Augustini desumptae, eae legentur quae sunt in hoc Capitulo decretae.

Et ut in praesidendo sit ordo debitaque disciplina teneatur, Prior ordinarie praesidebit dominicis ac feriis quartis et sextis; Supprior vero feriis secundis et quintis Circator vero feriis tertiis et sabbatis ^{c)}, ita tamen ut Prior si velit omni die praesidere possit, et Supprior iis quoque diebus quibus praesidere potest Circator. Nec propterea, quia non praesunt vel Supprior a capitulo Prioris vel Circator a Supprioris se subtrahere debent, sed sicut ceteri interesse tenentur, nisi aliud necessitas requirat.

Caveat autem Prior ne Suppriorem vel etiam Circatorem publice corrigit, ne ipsorum auctoritas nimium laedatur, nisi forsitan publicum et commune cum aliis delictum aliud requirat, ut qui alios scandalizando peccaverunt [142 r.] poenitendo rursum aedificent.

De aliis autem quae occurrere possint erratis, in privato moneat, et ut emendentur procuret.

Porro disciplina detur denudatis ad unam scapulam, ac genuflexis versus stalla sua vel murum ac legentibus psalmum Miserere, etiam in feria sexta Sancta, in qua etiam disciplina dari debet.

Prior autem dans disciplinam, incoepto psalmo Miserere, veniat

a) hs. : proveniant.

b) hs. : sexto.

c) hs. : sabbathis.

primo a dextro latere, sive a parte Supprioris eo praesente, deinde a sinistro, ac stans retro post unumquemque tres aut quatuor ictus cuique impinget. At vero Supprior absente Priore dans disciplinam, incipiet a seniore in quocumque sit latere.

Cum vero disciplina ad correctionem datur, scapulae magis denuidentur, et dans disciplinam stet ante recipientem ut ictus in dorsum cadant.

Feriis sextis iuxta Statuta Officiales cum caeteris accepturis disciplinam non tantum ad capitulum, sed etiam ad stationem prae-viam venient.

Sive autem pro defunctis accipiat disciplina sive in commemorationem passionis Dominicae, idem ritus servetur qui supra praescriptus.

Quando alicui ieiunium panis et aquae impositum est, sacerdotes sese non immisceant, nec tamquam intercessores se interponant, et si fecerint, nihil (ne disciplina penitus solvatur) propterea fiat vel elaxetur sed si poenitentes velint, ipsi semetipsos humilient ac veniam petant et quod possint obtineant.

Non prohibetur vero, quin in aliquibus gravioribus casibus pro poenitente apud Abbatem conventus intercedat.

Advigiletur autem ne facilis relaxatio poenitentias vilesceat faciat, et incentivum praebeat delinquendi.

Quando aliquis ieiunat imposita per Suppriorem vel Circatorem poenitentia ac Prior mensae praesidet, ponatur tota portio ante Priorem, sed Prior nullam poenitenti partem mittat, nisi is qui imposuit per ministrum idipsum poscat.

DE IEIUNIIS.

5. In vigiliis S. S. Iacobi, Bartholomaei ^{a)} et Matthiae non obligamur ieiunare, nisi in dioecesi ieiunetur.

At in profesto Annuntiationis Beatae Virginis occurrente vel dilato post Pascha est jejunandum.

[142 v.] Sic quoque feria sexta paschali jejunandum est.

In jejuniis vero non plus apponatur quam Statuta permittunt capite undecimo, distinctione prima. Verumtamen in Coena Domini permittitur panis albus et ciphus vini.

Feria sexta sancta aliud in prandio non administretur quam panis, oleum, unicum potasium et cuique unum halec.

---

a) hs. : Bartolomei.

DE DISTRIBUTIONE TEMPORIS.

6. Ut uniformiter distributio temporis in Statutis capite octavo ^{a)} praescripta servetur, ordinat Capiulum ut praecise ad medium duodecimae noctu excitetur, ac excitatione facta, nolaque dormitorii sufficienter pulsata, pulsetur in templo juxta qualitatem festorum, duretque pulsus primus circiter ad quadrantem. At vero hora duodecima praecise compulsetur duabus sive pluribus pro ratione festorum campanis, duretque compulsatio, donec a Priore signum detur in choro.

Mane vero praecise ad medium sextae excitetur. Hora sexta ad pulsum nolae instituetur meditatio in loco ab Abbate designando per mediam horam duratura.

Ad medium septimae eatur ad Primam, ad quam quadrante ante pulsabitur.

Ut autem fratres tum ad celebrandum, tum ad praevidendam lectionem aliquod spatium habere queant, ad medium nonae signum ad lectionem detur. Qua finita eatur ad Tertiam et sic consequenter fiat, uti in Statutis ordinatur, et non obstante quod ad medium nonae et non citius lectio incipiatur, semper tamen hora undecima detur primum signum ad mensam.

Absoluta Nona post refectionem ambulabunt et exercebunt sese fratres juxta ordinationem suorum Superiorum usque ad medium secundae. Verumtamen fratres juniores habito aliquo colloquio trium quadrantium spatium non excedente, eant ad exercitia sua.

Hora secunda uniformiter ubique primus pulsus ad Vesperas praecise detur, duretque per medium quadrantem, quo incipiente omnes descendunt ad locum stationum, ut se ibidem recolligant, quae recollectio ad nutum qui praesidet incipietur et finietur, ita tamen ut nunquam ^{b)} finis imponatur ante secundum pulsum incoeptum, qui aliquantulum duraverit.

Ad signum autem Prioris dandum ad ostium templi (si non sunt [143 r.] Vigiliae) vel in choro (si sunt Vigiliae) finietur secundus pulsus, et statim compulsaabitur si festum aut sabbatum : si vero Vigiliae compulsatio differetur usque ad finem Vigiliarum, scilicet usque ad canticum Benedictus.

Reliqua servantur ut in Statutis.

Verumtamen propter graves rationes conceditur, ut sacerdotes

---

a) hs. : septimo.

b) hs. : nonquam.

studio fatigati hora quinta ad pomarium descendere queant, in ieiuniis vero ad medium sextae, ut ibidem ambulent, studiaque sua continuent (sine lusu tamen) et de studiis suis colloqui possint.

Porro hora septima ad pulsum campanae, sive simul ambulent, sive seorsim, omnes ad locum stationum conveniant, etiam si a Priore non fuerint reducti.

Completorio finito omnes ad dormitorium ascendant iuxta Statuta et claudatur, nec ullus clavem serae nocturnae habeat nisi Prior, Supprior et Circator, qui ostia aperire debet et clavem ita custodire, ut nullus eo inscio eam ^{a)}, potissimum nocturno tempore, habere queat. Et iidem habere possunt claves ostiorum claustrii quae aditum ad abbatiam patefaciunt, quorum ostiorum solus Prior habeat ^{b)}.

DE LECTORE.

7. In Omnibus monasteriis habeatur Lector, si fieri potest religiosus. Sit autem Lector totaliter a choro exemptus, exceptis Dominicis et festivis diebus, in quibus frequentabit Summam Missam, Horam subsequentem et Vesperas. At in Triplicibus Abbate officium habente, chorum sicut reliqui frequentabit.

Feriis sextis uti Officiales ad capitulum veniet. Ordinem autem habeat, locumque teneat post Suppriorem.

Lectio quotidiana erit et una in septima disputatio, ac ad minus septimanalis repititio.

Porro quia sacer Ordo noster eum sibi quoque finem praefixit, ut non tantum in proprio salutis opere versaretur, sed semetipsum ad proximorum procurandam salutem in suscipiendis administrandisque pastoralibus curis impenderet, hinc Capitulum districte praecipit Superioribus omnibus, ut in suis [143 v.] monasteriis singularem studii curam gerant, illud foveant, incitent, et omnes studere compellant, cum ignorantia in nostro Ordine non tantum ignominiosa sit, sed et noxia, ac scient omnes quod, nisi sedulam studiis operam dent, tum Matutinarum, tum Missarum cantu rursum gravandi sunt, cum Capitulum Generale in dicto cantu ob nullam aliam rationem dispensaverit, quam ut studium fovere possit; Praecipit proinde religiosis omnibus ut iuxta Statutorum ordinationem exactissimam sui temporis habeant rationem.

a) hs. : eo inscio, potissimum.

b) De kopij van 't kapittel van 1643 geeft : «Et iidem habere possunt claves ostiorum claustrii quae aditum ad Abbatiam *non* patefaciunt, quorum ostiorum solus Prior *clavem* habeat», hetgeen klaarder is.

Frequentent vero omnes lectionem, iis exceptis qui a suo Praelato habent dispensationem, quam, ne studium destruat, nisi paucis et ex iusta causa dabit.

Advigilet vero Prior vel cui iusserit Abbas, ut dato signo, sepositis omnibus statim ad scholas veniant; sero venientes vero postquam frater Lector docere inceperit, poena tardius ad divina officia venientium plectantur, quae exprimitur distinctione tertia, capite primo.

Porro in materia de gratia, omnes humillimi Patris nostri Augustini sententiam sequantur, et ab ea, quousque aliud definierit Ecclesia, nulla ratione se divelli ^{a)} patiantur, ne dum plus naturae viribus et minus gratiae tribuant quam oportet, a gratia deserantur, et in se stantes non stent, sed spiritu verae humiliatis vacui turpiter labantur.

DE REFECTIONE.

8. Quae in Statutis capite de refectiione sunt constituta, diligenter observentur. Et ea insequendo, primo pulsu ad refectiorem dato, omnes ad locum stationum conveniant, et ad nutum Prioris dabuntur, vel ipse dabit tres ictus in cymbalo, et veniet Prior ad locum stationis, et ipse praesente incipietur recollectio, ad eius nutum finienda.

Finita recollectiione surget Prior ibitque versus refectorium sequente conventu, veniensque ad cymbalum dabit unicum ictum, intrabitque refectorium, ac veniens ad nola eam pulsabit, quousque omnes fratres intraverint, ac in suis locis ad se mutuo vultibus steterint.

Nola vero sufficienter pulsata ac inclinatione facta ibit ad locum suum, et dicet « *benedicite* » et reliqua prout in Statutis complentur.

[144 r.] Completa benedictione, Prior ascendet ad locum suum (qui est in dextra parte mensae maioris absente Abbate, sicut Supprioris in sinistra, Abbatis vero solius in medio) et reliqui fratres ingrediantur mensas suas, in quo nulla sit inter sacerdotes et non sacerdotes alicuius caeremoniae sive reverentiae observandae diversitas.

Habeatur autem singularis cura ab Officiale ^{b)}, cui hoc ab Abbate commissum, ut constituta hora tam in prandio quam in coena cibi omnes parati sint.

---

a) hs. : se ab ea divelli.

b) hs. : Officiali.

Et si aliqua occasione non sint praeparati, differatur primus pulsus, quousque omnia disposita sint, ne conventus in mensa expectare cogatur, et Officialis, cuius culpa vel negligentia hoc accidit, debite puniatur.

Qui sero ad refectionem veniunt non intrent refectorium nisi petita per aliquem ministrorum ingrediendi licentia. Qui autem se vult absentare, intersit stationi, mensae benedictione, et residente Priore, petat recedendi licentiam.

Ad societatem recepti, antequam receptionis signum gerant, in refectorio cum conventu non comedant.

Fratres sub silentio comedentes, sibi invicem non propinent. In colloquiis nemo loqui praesumat de gravamine ordinationum, de parcimonia portionum vel similes querelas fundere audeat, aut murmura excitare, et si quis id fecerit, silentium imponatur. Verum si quid habent, hoc privatim indicent superioribus suis.

Poterit in colloquiis ad ministerium admitti saecularis minister.

Ientaculum Prior nulli concedat, nisi cum licentia Praelati.

Refectione finita tam Prior quam reliqui omnes, etiam ipse Abbas et si qui adsunt Pastores, conventum ad Templum comitentur, nisi aliud postulet necessitas vel officii ratio.

DE NOVITIIS.

9. Caput ^{a)} de novitiis exacte practicetur, etiam quoad hoc, quod duobus annis ante professionem, etiam non constituto novitiatu probentur.

Quando autem quispiam instantiam facit ut admittatur, hoc servetur quod desuper Statuta praefigunt, et primitus ad Magistrum novitiorum mittatur ^{b)}, qui semetipsum de ejus ^{c)} qualitatibus, doctrina, aliisque requisitis sedulo et discrete informet, et quae invenerit, significet Priori, qui [144 v.] sollicitantibus etiam loquatur, sicut et Supprior ut videant an eas habeant dotes ac vires, quae ad Ordinis onera sufferenda sufficiant ac eum desuper datum spiritum, ut tam sublimen vitam religiose decursuri sperari possint.

Ac cum communi consilio idoneos eos repererint, communem sententiam Praelato indicet Prior, ac si Praelatus idem sentiat, curet eos

---

a) hs. : Capitulum.

b) hs. : mittantur.

c) hs. : eorum.

strictè examinari, et quando placuerit eos ad se vocet, Ordinis rigorem exponat, et recipiat eos in Domino.

Recepti aliquot diebus in conventu versentur; per Magistrum eis Ordinis vigor exponatur ac regula exhibeatur, et quod secundum eam vitam componere debeant doceantur.

Ad nutum autem Abbatis tallari aliqua sive alia vesti nigri coloris induantur et in signum receptionis cingulo nigro desuper cingantur, et quousque cingulum istud eis non sit impositum, cum conventu non comedant, neque cum fratribus conversentur ac iis solis loquantur, quibus ad hoc data est licentia.

Visa autem eorum conversatione Abbas eos, si idonei sint, cum consilio et consensu Prioris, Supprioris et aliquorum Maiorum de domo ad vestitionem admittat.

Declarantur autem esse Maiores domus : Prior, Supprior, Circator, Senior, Provisor, Cellarius.

At vero ubi sunt viginti sacerdotes, adiiciantur numero supradicto duo seniores immediate omnium seniore sequentes.

Itaque instante vestitione conventus audiatur, sed decisio atque consensus ab illis supradictis dependeat.

Qui, si inter se non sint forte consentientes, pluralitas vocum consensum efficiat : si autem pares fuerint in ea parte qua Abbas est, consensus stabit, quod idem et in professione servabitur.

Quia vero duobus annis probantur, primo anno evoluto audiatur conventus, quamdiu non est communis novitiatus erectus, et requiratur an in praecedente conversatione aliquid adverterint, quo minus ad ulteriorem probationem admitti debeant, et an aliquod impedimentum, quod prius non innotuerat, sit detectum.

Quod si nihil reperiatur, admittantur ad ulteriorem probationem, in cuius fine etiam conventus audiatur, ut supra dictum est.

Regulae autem pro pia educatione, mortificatione et excercitatione novitiorum a Vicario ex parte conceptae prima opportunitate perficiuntur, et ad singula monasteria mittentur.

[145 r.] Interim in debita disciplina contineantur, ac omnia circa eos agantur ut in spiritu proficiant.

Ut autem a professis discernantur, gerant ^{a)} cingulum coraceum album.

In ambulationibus simul cum conventu vadant ac Priori iungantur, nec ullatenus cum sacerdotibus misceantur vel cum eis loquantur, sicut nec professi.

---

a) hs. : gerent.

Si plures fuerint, sint per ordinem iuniores et seniores ac ministeria omnia per vices subeant.

Disciplinam feriis sextis et alias non in communi capitulo sed seorsim a Magistro suo in loco ad hoc deputato accipiant.

Professi a schola disciplinae iuxta Statuta non facile liberentur, etiam si cantum et alia teneant, et proinde auditorium quoque non adeant sine Magistro vel socio a Priore deputando, etiam si tantum viris loquendum.

Et ne professi nimium deprimantur, quando idonei fuerint, nec aliquid obstiterit, ad ordines mittantur, etiam ad sacerdotium. At si ita multiplicati fuerint sacerdotes, ut ad ministerium iuniores non sufficiant, tunc sacerdotes postremi iuniorum vices in quocumque ministerio subeant.

Ordinati sacerdotes, etiam si non-sacerdotibus professione sint posteriores, eos tamen ordine et loco praecedant, quousque et ipsi ad sacerdotium provehantur; in reliquis vero ordinibus professionis ordo teneatur.

DE DIRIGENDIS IN VIA.

10. Quae capite decimo septimo ^{a)} Statutorum sancte et salubriter hac de re constituuntur, omnes singulari diligentia exsequi nitantur. Egressuri benedictionem petant a Praelato, eo quo fuerit ^{b)} loco, vel absentē Praelato a Priore.

Socium habeant religiosum, nisi ob rationabilem causam famulus aliquis honestus eis adiungendus videretur. Officiales vero longius exituri, aut foris pernoctaturi, socium famulum habeant.

Ut autem religiosi honestate vel aliqua evidente necessitate hoc requirente primitias adeant, non interdicitur, sicut nec ut ad exsequias eant, quando in utroque non est magna locorum distantia.

Ordinis nostri hospites supervenientes, non in conventuali, nisi ex consensu Praelati, sed hospitum mensa recipiantur.

[145 v.] DE INFIRMIS.

11. Quae de infirmis per Statuta sunt ordinata, exacte observentur, sicut et etiam distributio temporis in quantum eorum infirmitas permittit.

---

a) hs. : sexto.

b) hs : fuerint.

DE MINUTIONE ET RECREATIONE.

12. Leges a Statutis de minutione et recreatione constitutae, ab omnibus stricte observentur, colloquia in mensa non saepius concedantur, quam eadem Statuta permittant : bis scilicet in septimana.

In quibus mensam suam separatam habeant sacerdotes, sedentque sibi oppositi, ita ut quaterni vel terni simul comedant.

In cuius mensae dextro latere primus sedeat Prior ex cuius opposito, a sinistro scilicet latere, resideat Supprior, et sic ordinate reliqui sequantur.

Iuniores autem aliam habeant mensam, et sic sedeant sicut sacerdotes, nec ante resideant quam lectione finita (quam iuxta Priorem stantes audire debent qui ministerio non distrahantur) iusserit Prior.

Signo a Priore dato ut mensa tollatur, statim surgant iuniores, lector librum praeparet, et se ad Priorem recipiant audituri lectionem, nisi ministerio impediuntur.

Quando autem conventus cum Abbate in abbazia comedit, eadem de lectione servantur, quae Statuta praefigunt, resideantque omnes in eadem mensa, etiam iuniores et novitii, si loci capacitas hoc permittit.

In ambulationibus septimanalibus, prout mandant Statuta, nusquam divertant fratres.

Porro quando ambulandum, prius rogetur Prior sive qui praest conventui, eoque consentiente petatur ambulandi licentia a Praelato.

In ambulationibus semper scapulare deferatur, etiam si in tunica pectorali ambuletur.

Lusus semper post Vesperas fiat protraheturque usque ad quintam. Verumtamen, dies lusus a Statutis praefixis, etiam si impediat, non transferatur.

DE RASURA.

13. Secundum Statutorum ordinationem, tam Pastores et Officiales quam conventuales omnes sine legitima dispensatione (quae [146 r.] nisi ex iusta causa dari debet) ad cutem radantur.

Qui autem tondentur, ex eo quod novaculam non ferant, ita ad cutem tondeantur, ut barba videatur rasa.

Isti ^{a)} autem quibuscum dispensatur quia in populo vel inter haereticos versantur, moderatam alant barbam, non alatam vel longam, sed prout religiosum decet.

---

a) hs. : Iti.

DISTINCTIO SECUNDA.

DE ABBATE.

1. Abbates memores oneris sibi impositi, et reddendae in supremo die rationis, ea omnia exacte complere contendant quae Statuta sancte pieque et monuerint et praefixerint, et gregem sibi commissum sedulo pascant, exemplo praecedant, verbo vitae instruant, et, ut habet regula, « bonorum operum exemplum semetipsos exhibeant », ut ait Petrus, « facti forma gregis ex animo ».

Sigillum defuncto Abbate ad Patrem Abbatum mittendum, et novo Abbate ab eo restituendum, illud est quod in alienationibus, venditionibus similibusque firmandis adhibetur.

Mortuo Abbate, iuxta Statuta dictum sigillum ad Patrem Abbatem deferatur, et eius ordinationem omnes sequantur.

At vero si Pater Abbas nimis longe absit, vel bellis aut aliis modis accessus prohibeatur, sine ullo praeiudicio iuris Patris Abbatis, quod in novi Abbatis confirmatione aliisque habet, deferatur ad Vicarium seu Visitatorem, ne gravia incommoda oriantur, et Princeps via facti, etiam invitis omnibus, curet celebrari electionem, et si fortassis conventus nolit, etiam eis repugnantibus Abbatem imponat.

Si autem Vicarius sit mortuus, sigillum ad seniore Abbatem deferatur, et ipse cuncta quae Patris Abbatis sunt cumpleat.

Quod ut Reverendissimus Dominus concedere et confirmare dignetur, ut inconvenientia fere irreparabilia evitentur, Capitulum instantissime petit.

DE PRIORE.

2. Priores et Supprieses sedulo officium suum exsequantur secundum ea quae in Statutis ipsis praefiguntur.

Singularem vero gerant curam ut in una concordia cum suo [146 v.] Abbate cohaereant, scientes quod, sicut excidere non potest ea familia, quae Superiorum concordia gubernatur, ita subsistere non possit ea, in qua Superiores discordia separantur.

Prior, etiam absente Abbate, nulli possit concedere licentiam extra septa monasterii comedendi vel pernoctandi, sed in his atque similibus se habeat per omnia secundum ordinationem Abbatis qui, quid possit vel non possit Prior, ei ordinet.

Quia autem quaedam permittuntur Priori agere in absentia Abbatibus, ideo intelligatur Abbas absens, non quando vel cum hospitibus est vel circa monasterium obambulat, sed cum longius a monasterio recesserit.

Prior etiam absente Abbate, nulli concedere potest confessiones audiendi facultatem, nisi a suo Abbate (a quo omnem suam habet iurisdictionem) sit ei facta potestas.

Sciant autem Priores omnem, quam habent curam animarum, se eam debere nude ex voluntate et participatione Praelatorum, qui pro re nata omni tempore eam vel augere vel minuere possunt.

DE VESTITU.

3. Forma vestitus in Statutis praefixa, exacte ab omnibus observetur, et in nullo immutetur.

Scapulare ab omnibus tam extraneis quam intraneis semper geratur cinctum.

Abbates ut in omnibus et gravitatem et decentiam servant, quando in curru vehuntur, in togis talaribus sint, quae strictiores habeant manicas, et ad iter commodae, ac desuper habeant pallium sive breve sive longum. In publico tamen non compareant nisi cum palleis longitudine dictas togas exaequentibus, vel saltem honestatem in omnibus conservantibus.

Quando autem equo iter faciunt, sint in brevi tunica pectorali cum scapulari, ac desuper pallium corresponens habeant. Quod et reliqui omnes observabunt. Ut autem in byreto gerendo sit uniformitas, in posterum capitiis non involvantur.

Diaconis byretum non permittatur.

Nullus scapulare suum nectat in latere, prout etiam Statuta prohibent.

[147 r.] Omnes religiosi in publicum prodeuntes, semper sint in pleno habitu, exceptis casibus in Statutis permissis.

Officiales quoque nunquam ^{a)} in mensa Praelati compareant sine pleno habitu.

Nulli habeant dependentes manicas.

Crepidibus utantur fratres : fenestratis autem calceis nullus uti praesumet, sive conventualis, sive Officialis, sive Pastor, multo minus Abbas, nec etiam ligulis ad calceos sericis.

---

a) *hs.* : *nonquam.*

Quamvis autem levioris materiae vestitus non prohibeatur in Statutis, tamen ea in re antiquus usus servetur, qui est ut vestitus sit laneus.

De usu capparum lanearum et superpelliceorum agetur in Ordinario.

DE HOSPITALITATE.

4. Hospites secundum Statuta honeste et religiose excipiantur. In omnibus autem monasteriis cubiculum aliquod ordinetur ad quod, ubi advenerint, adduci queant. At vero ubi comedere debeant, ab Abbate petatur.

Si autem in Abbatia comedant, religiosi, ad quos pertinent hospites, singulis vicibus, quibus cum hospitibus suis comesturi vel locuturi veniunt, licentiam ab Abbate petant, sicut etiam a Priore.

Ut autem incommoda omnia evitentur, rarissime vespertino tempore ad coenam cum amicis venire permittantur; et quando permittitur, talem Abbas in eo ordinem ponat, ut coena ante horam octavam sit absoluta, et religiosi sint in dormitorio, quibus nullatenus claves dormitorii concedantur, ut serius venire possint.

Absente Abbate Prior, vel eo absente Supprior, in abbatiali et hospitali mensa, quando ex causa adsunt, praesideat, non autem Circitor.

At vero Priore et Supprior absentibus, Officiales mensae praesideant, non pro officiorum differentia, sed iuxta professionis ordinem, etiamsi aliqui pastores vel conventuales ipsis seniores in mensa adsint.

Pauperum hospitalitati ut hactenus ita et in posterum Praelati satisfaciant, nec obligentur particularem ad hoc facere domum, in qua omnes illi recipiantur, quod esset omnium malorum hominum fecem simul congregare, et monasteria sua in gravissima pericula adducere, sed sufficiat ut ad portam eis honesta eleemosyna detur.

[147 v.] DE MANDATIS.

5. Ut mandatum in Coena Domini uniformiter ubique observetur, praecipit Capitulum, ut laventur nudati pedes. Servetur quoque in eadem die Coenae mandatum pauperum, secundum formam in Ordinario praescribendam.

DISTINCTIO TERTIA.

DE POENIS ET POENITENTIIS.

6. Poenae in Statutis positae pro culpis sic adhibeantur, ut et salutis fructum operentur, et discretio suum habeat locum.

Si quis autem per rebellionem vel alio quocumque modo poenam gravioris culpaе ignorante Praelato incurrerit, Prior vel alius quispiam Superior hoc dissimulare non possit, sed sit obligatus id significare Praelato, ne disciplina aliqua indulgentia labefactetur.

Mortificationis autem actus sunt : osculari terram, pedes fratrum; prosternere se in terram; sedere ad terram et similes.

DISTINCTIO QUARTA.

DE PERMUTATIONIBUS.

7. Quae de permutationibus, et reliquis eo pertinentibus Statuta praefixerunt, exacte ab omnibus observentur.

In omnibus propositio fiat ab Abbate, vel ex eius commissione a Priore; ac dabit tunc Abbas in scripto, nisi aliud expedire videatur, vel saltem verbo explicabit casum et rationes quae ex utraque parte considerari possunt, praesertim si de bonorum alienatione vel commutatione agatur.

Convocato autem per capitularis campanae pulsum conventui faciat propositionem suam vel Abbas, vel Prior ac rationes ab utraque parte exponat, et omnia diligenter discutiantur.

Et si sententiarum diversitas oriatur, tunc res ad seniores de domo referatur (quos eos esse definimus, qui alias Maiores de domo vocati et superius sunt designati) et re sufficienter discussa, procedatur ad voces, dabitque Prior sive proponat, sive non primam vocem et sic ordine quisque det vocem suam, [148 r.] et ex pluralitate vocum procedatur.

Omnium autem resolutionum a conventu receptarum registrum fiat, in quo omnes resolutiones exacte a Priore vel Praeside conventus scribantur, et a Priore asservetur, et, ut dolus absit, a Priore, Suppriori et Seniore conventus in registro signetur.

DE CONVERSIS.

Novitii ^{a)} laici cum aliis novitiis in conventu sub arcta disciplina

a) hs. : van hier af ontbreekt de nummering.

contineantur, et subeant ea mortificationis exercitia quae reliqui novitii; et quando novitiatus fuerit constitutus, ad eum quoque mittere poterunt.

Habeant confessarium Magistrum novitiorum. Cum sacerdotibus non colloquantur etiam post professionem, donec et quousque a schola disciplinae liberatis per Abbatem loquendi licentia detur.

Semper Magistro novitiorum subsint, etiam professi nisi aliud Abbati videretur.

Praefixas in Statutis orationes pro Horis impositis, ac etiam pro defunctis dicendas, sine ulla mutatione observent et expleant.

Reliqua quae de eis sunt in Statutis ordinata, executioni mandentur.

DE MONIALIBUS.

Ea quae de monialibus sive de sororibus Statuta ordinaverunt, in monialium monasteriis stricte observentur.

Clausuram nullus intrare permittatur a Praepositis vel Prioribus nisi forma in Statutis praescripta, nisi tamen aliqua sit urgens necessitas, ut si medicus vel chyrurgus propter infirmas intrare debeat, vel alii operarii ad aedificandum vel restaurandum, aut propter alias aliquas urgentes necessitates.

In receptione servetur constitutio Urbani Papae « In Vinea Domini » et caveatur, ubi monasterium est satis opulentum, ut numerum sibi constitutum commode alere possit, ne pensio perpetua vel etiam vitalis exigatur, seu potius ab amicis extorqueatur, ut omne periculum simoniae evitetur.

Sorores laicae (nisi obstet votum) claustralia septa egredi possunt; ubi autem omnes ad clausuram astrictae, tales laicae recipiantur quae clausurae votum non emittant.

Moniales in auditorio non nimis dudum cum amicis haerere permittantur, nec fabulis inutilibus tempus suum terant, ac vespertino tempore, si contingat eas cum [148 v.] hospitibus comedisse a), teneantur et compellantur hora octava esse in dormitorio.

Sigillum, ut supra dictum est, commune habeant.

Priorissa seu quae praesidet, litteras omnes a se lectas claudat et nihil adiici queat.

Claves dormitorii paucissimae habeant ut superius de viris est constitutum, nec aliis concedi possint nisi cum scitu et consensu

---

a) hs. : comedisse.

Praepositi sive Prioris, excepta tamen Procuratrice, a qua nihilominus clavis auferri possit, si Praeposito ita videatur.

Moniales utantur vestitu ab Ordine praescripto nec lineis desuper utantur ne alterius Ordinis esse videantur, sed superiores vestes ex aliqua leviori materia eis habere liceat. Pepla autem earum non sint serica.

Conversae in audiendo divina officia locum a monialibus separatim habeant, etiam si in eodem choro sint.

DE ELECTIONE ABBATIS.

Quandoquidem libera non est in hac Provincia Abbatum electio, ideo in eo servetur ea electionis forma quae vi concordatorum est introducta a Principe, estque ea quae subsequitur.

Imprimis quoniam a bono prudentique capite tam regularis disciplinae conversatio, quam honorum temporalium utilis administratio, proinde monasterii directio et alia cuncta dependent, ideo, quando est aliqua ecclesia suo viduata Pastore, summis precibus a Deo postulandum, et eleemosynis aliisque bonis operibus Ipsius plectenda clementia, ut futuram electionem dirigere et virum sanctum, fidelem, prudentem omnibusque ad praelaturam donis ornatum, et virtutibus comptum in familiae suae caput erigere velit Pastoremque constituere.

Ad quem finem a die sepulturae Abbatis defuncti orationes a Statutis praescriptae post Laudes et Vesperas in dies quousque alius Abbas sit designatus, summo mentis ardore persolvantur.

Mortuo autem Abbate ex commissione Patris Abbatis vel alterius Superioris, penes Priorem supremum et summum sit tam in spiritualibus quam in temporalibus monasterii regimen, quousque Pater Abbas vel alius legitimus [149 r.] Superior, quid fieri debeat, constituerit, cuius est vacante praelatura omnibus superintendere, et ea statuere et ordinare, quae pro maxima monasterii utilitate, pace et quiete indicaverit in Domino ordinanda.

Porro defuncto Abbate statim a Priore, praesentibus Supprior^a), Seniore, Provisore et Cellario, archiva eius claudantur et sigillo conventus obsignentur. Quod idem fiet de cubiculo Abbatis tam cito ac corpus inde fuerit elatum, et cuncta ita clausa permaneant, quousque novus Abbas sit constitutus.

At vero si ad sumptus ferendos pecunia ferenda necessaria sit,

---

a) hs. : praesentibus Priore, Supprior.

deputentur cum Priore ex fratribus duo qui cubiculum sive archiva Praelati ingrediantur una cum Provisore vel Receptore, et exinde necessariam pecuniam sumant, relictā in archivis charta, in qua elata summa specificetur, et ab afferentibus subsignetur, et rursum claudantur et subsignentur.

Omnes autem Officiarii permaneant in administrationibus suis, salvo quod, si quispiam eorum se non gerat ut decet, ab officio suspendi possit a Priore vel ab eo, penes quem est monasterii regimen, cum consilio Supprioris, Circatoris et duorum ex senioribus domus.

Verum si Pater Abbas non longe a monasterio absit ut facile possit adiri, quaerelae ad eum deferantur, et ipse eum vel deponat, vel suspendat, vel relinquat prout videbitur expedire.

Porro ad Abbatis sepulturam omnes etiam qui foris sunt convocentur, nec ullus se absentare praesumat, nisi ob infirmitatem vel aliam gravissimam causam, nullam dilationis moram admittentem.

Abbate vero sepulto, omnes ad capitulum conveniant ibidemque duo ex fratribus designentur, vel (quod magis convenit) Receptor vel Secretarius domus, sive aliquis ex familiaribus industrius, qui Patri Abbati, si non sit nimis longe dissitus, sigillum Praelati defuncti, et inde se ad aulam transferat, ac Praesidi secreti Concilii sive Cancellario Brabantiae (si Abbatia sit in Brabantia sita) libellum supplicem exhibeat cum titulo ad Principem sive Patriae Gubernatorem, quo defuncti Abbatis mors significetur, et Commissarii petantur ad accipiendam informationem de qualitate personarum quae [149 v.] promoveri queant ad abatiālem dignitatem.

Obtentis autem Commissariis allaboretur ut commissionis litterae statim expediantur ac primario praesententur, et hoc apud eos agatur, ut brevem commodumque aliquem diem accipiant ad audiendam fratrum electionem.

In acceptum et a Commissariis designatum diem omnes convocentur, nec alicui fas sit semetipsum absentare, omnesque in debito habito et pleno compareant, idque ita tempestive ut omnes Missae, quae de Spiritu Sancto cantari debet, intersint.

Itaque, quando dies electionis advenerit, Horae omnes mane absolvantur, et tempore a Commissariis constituto, cantabitur solemniter missa de Spiritu Sancto, quam celebrabit Prior, et huic Missae omnes intersint tam Commissarii quam religiosi omnes.

Missa finita pulsabitur ad capitulum et signo a Priore dato, omnes capitulum intrabunt, et facta reverentia consueta, ibunt ad loca sua, manebuntque stantes, quousque intraverint et residerint

Commissarii, quorum locus praeparabitur, positus ibidem pulvinaribus, in suprema capituli parte ubi Praelatus suam habet sedem.

Sedentibus omnibus dignior Commissariorum exponit causam huius congregationis et convocationis ^{a)} et curat per secretarium ibi praesentem legi commissionem a Principe sibi datam.

Qua lecta et interpretata, si necesse sit (communiter enim gallico idiomate datur) hortatur eos ut sepositis cunctis affectibus passionibusque, eum in futurum Abbatem eligant, quem secundum Deum in conscientia sua indicant maxime idoneum.

Quibus peractis surgunt Commissarii et capitulum egrediuntur, ac a Priore ducuntur ad locum ubi audituri et excepturi sunt cunctorum suffragia.

Accipitur ad hoc cubiculum aliquod commodum et secretum, ac in eo mensa praeparabitur, et tot sedes quot Commissarii et aliae duae pro eligente scilicet et pro secretario.

Porro unusquisque intrans exhibet Commissariis debitam profunda inclinatione reverentiam, et si adsit Episcopus, ipsius osculatur manus, sicut etiam praesidentis Abbatis et tunc iussus sedet.

[150 r.] Debet autem unusquisque praestare iuramentum quod eligit, quem in conscientia censet maxime idoneum, et quod secreto tenebit et suffragium suum et ea quae dicuntur. Quo praestito explicat nomen, aetatem, professionis et sacerdotii annos et eam quam habet qualitatem.

Eligit autem quisque tres personas, et eam quam indicat esse dignissimam et maxime idoneam, nominat primo loco, omnesque causas, quare eum primo loco constituendum censet explicat : nimirum quod sit prae ceteris pius, doctus, amans disciplinae, discretus, prudens, et tam ad spirituale quam ad temporale regimen maxime aptus; et similes adducit qualitates et ex quibus ei constet quod is, quem eligit, tales dotes obtineat, explicat.

Omnibus autem dictis quae eius, quem primo loco constituit, commendationem dicere concepit, procedit ad electionem secundi, et eius quoque qualitates explicabit; et eadem forma servata eligit tertium, hoc unice attendens, ut ex veritate et ex conscientia, et non tam ex auditu quam ex visu vel certa scientia electionem suam faciet, et caveat ne vel passione vel affectu dominante, excluso digniore, minus dignum eligat et omne malum damnumque, quod disciplinae et monasterio inde provenit, ad se trahat.

---

a) hs. : convocatio.

Electione facta cunctisque absolutis, exhiberi debet Commissariis status honorum mensae abbatialis, quem Receptor cum Provisore faciet, eundemque Receptor Commissariis exhibebit sua manu sub-signatum.

Non debet autem esse exactus sed summarius ac de iis tantum bonis quae sub ditione Principis possidentur, et a proventibus ea detrahantur quae per industriam habentur, ac onera exacte specificentur.

Porro recessuris Commissariis vacationes suas Receptor exsolvat, ab eis petens specificationem et quitantiam. At vero Abbates in commissione existentes confratribus suis illud obsequium gratis impendant nihil aliud requirentes quam sumptus vel alibi hac occasione factos.

Ceterum vacante praelatura et nominatione pendente, monastica disciplina in nullo relaxetur, sumptus non augeatur, recreationes plures quam per Statuta licet non dentur, nulli fiant discursus nec aliqua convivia instituantur, ne si religiosae vitae [150 v.] sanctimonia violetur, offensus Deus det Abbatem, non qui secundum Cor Ejus, sed qui sit secundum furorem Ejus atque adeo talem personam praeesse permittat, quae sit secundum merita nostra non autem secundum misericordiam et clementiam suam, quod certe magnae est divinae indignationis et punitionis indicium.

Destinetur autem ad aulam is qui litteras commissionis impetravit, vel alius, quem cum scitu et consensu Patris Abbatis (nisi nimis longe absit) mittendum decrevit communis electio, qui maxime apud Praesidem vel Cancellarium hoc negotium prosequi debet.

Interea vero quod electio in aula examinatur, nullus religiosorum sive per se sive per alios, sive pro se sive pro aliis sollicitare praesumat.

Porro omni favore seposito omnique exturbata passione eum quisque eligat, in quem plures qualitates et virtutes concurrere videt, et quem scit non superbia turgidum, non secundum hoc saeculum splendidum, non alta sapientem, non vanum et dissolutum, non ventri deditum, non plane se in externis effundentem et terrena sapientem, sed religiosa honestate fulgentem, mansuetudine suavem, humilibus consentientem, decora gravitate maturum, sobrietate praeclarum, et omni demum virtute coruscum; cuius probata vita morum sit disciplina, doctrinae splendor subditorum tenebras veritatis luce praelustret, prudentia sit ductrix viae, humilitas, mansuetudo atque clementia sit regalis sacerdotii ornamentum, denique qui secundum Deum maioribus qualitatibus praeditus videtur ut nihil remordente et pugnante conscientia fiat, sed corde sincero atque perfecto.

Et quia haec res tanti momenti est, et si aliter fiat, quam debeat, irreparibilis error, ideo diligenter orandus Deus et permeditandum diu, ac uniuscuiusque ^{a)} qualitates diligenter perpendendae et examinandae, quia a bono capite, totius monasterii status tam spiritualis quam temporalis dependet : et ideo qui scienter ineptum elegerit, gravissime se peccato obstrinxit.

Porro omnis in electione simonia procul pellatur; per hanc enim, ut cetera taceantur, ipso facto eam committens [151 r.] excommunicationem incurrit deinde, collatio sive provisio nulla efficitur, demum talis ad ipsam praelaturam inhabilis redditur, ita ut si quispiam ad praelaturam nominetur a Principe et commissa simonia liquido et aperte deprehenditur, in installatione a conventu secundo eligi et ad possessionem admitti nec debeat nec possit, ideoque ei omnibus viribus obsistendum.

Nominatione a Principe facta hoc a sollicitante curetur diligenter : ut litterae expediantur.

Habitis autem litteris, nominatus quidem in honore habeatur, et si absens sit, advocetur; sed neque Abbatis locum obtineat, neque monasterii regimini sese immisceat, ne iure suo privetur : sed hoc agat ut a Patre suo Abbate tam cito ac fieri potest installetur et confirmetur.

DE INSTALLATIONE NOVI ABBATIS.

Quando novus installandus sive in dignitate suae possessionem mittendus et confirmandus est Abbas, Pater Abbas certum aliquem diem praefigat, in quem omnes eiusdem monasterii religiosi, ubicumque sint, convocentur.

Adveniens Pater Abbas, reverenter ab installando suscipiatur, ac concipiatur hora, qua sequenti die hoc opus incipiatur.

Mane autem omnes Horae cantentur et quae facienda sunt cuncta absolvantur.

Vocentur autem etiam aliquot saeculares honesti vel nobiles viri, qui tanquam testes huic operi adhibeantur.

Habeatur et Notarius qui his omnibus intersit et notet, ac postea inde instrumentum conficiat.

Itaque hora octava vel circa medium nonae antemeridianae prout Patri Abbati placuerit, incipiantur Missa de Spiritu Sancto, cui omnes intersint.

---

a) hs. : unicuiusque.

Pater Abbas occupabit stallum Abbatis, ibidemque ei pulvinaria praeparabuntur; installandus autem Abbas primum stallum in sinistro latere obtinebit, ac ab una ac ab altera parte ponentur, qui specialiter ad testimonium ferendum sunt vocati, alique amici.

Sacrum autem peragit qui in conventuali officio potior est, et quidem solemni ritu.

[151 v.] Finito sacro dabitur signum ad capitulum, quod omnes intrabunt, et cum omnes intraverunt, intrat Pater Abbas cum Nominato ^{a)} ac Notario aliisque amicis, et qui ad testimonium adhibentur; et ponuntur sedes pro iis, qui testimonium daturi, a parte dextra ipsius Patris Abbatis sedentis in loco Abbatis sed aliquantum remote.

Ponitur etiam sedes a sinistra Patris Abbatis pro Nominato et Syndico eius. Non enim Nominatus vel Installandus neque alius quispiam sedet iunctus Patri Abbati, sed remote. Notarius vero adstat Patri Abbati a dextris ut ad ipsius iussa atque praecepta semper sit promptus.

Ingressis autem capitulum, et Patre Abbate ante sedem suam genuflexo, incipit Cantor hymnum « *Veni Creator Spiritus* » et omnes flexis genibus eum persolvant.

Subiungit Pater Abbas versiculum « *Emitte Spiritum tuum* » etc. *Dominus vobiscum. Oremus, Deus qui corda.*

Collecta finita surgit et residet Pater Abbas, ac omnes cum eo. Adstat autem ei Notarius huius in manu sua litteras nominationis Principis.

Porro Pater Abbas verbum accipiens, exponit conventui quod Princeps, visa ipsorum electione ac diligenter examinata, nominaverit in futurum Abbatem tamquam sibi placentem N. N. permittens conventui ut super ipsius persona, canonica electione procedant, et curet per Notarium legi litteras nominationis.

Si autem alius quispiam Abbatum ex Patris Abbatis commissione vel alia auctoritate electum installet, curabit primitus legi litteras commissionis suae, deinde litteras nominationis.

Quibus lectis substantiam paucis repetit Pater Abbas, ac petit a Conventu an ad electionem nominatae personae procedere velit.

Quo respondente quod ita, rogat an hunc diem, locum et horam pro canonica electione peragenda libere assumat. Respondet conventus quod assumat.

---

a) hs. : nominat.

Quo responso dato Pater Abbas aliquas ex Statutis proponit electiones vias, et tandem dat eis viam Spiritus Sancti, vel quasi, urgetque ut ad electionem procedant :

Quoniam autem excommunicati, suspensi et interdicti ac sua [152 r.] voce ^{a)} privati ad eligendum secundum iura admitti non debent, hinc est quod ego frater N.N. (exprimit omnes suas qualitates) moneo omnes et singulos confratres meos, ut si qui sint excommunicati, suspensi aut interdicti vel non habentes vocem, exeant de hac nostra societate et permittant nos ad electionem novi Praelati canonice et rite procedere, protestans nomine meo et confratrum meorum, quod si sciremus talem vel inter nos esse, non procederemus ipsis praesentibus ad novam electionem celebrandam.

Qua protestatione facta solus conventus se in partem recipit, et a Praeside conventus rogantur omnes et singuli, an consentiant in electionem huius personae a Principe nominatae. Quibus respondentibus quod consentiant, eandemque personam in suum Abbatem et Praelatum eligant, venit Prior vel ille qui praeest ad medium capituli, ibidemque electionem publicat sub hac verborum forma, electo semper manente in sede sua iuxta Patrem Abbatem.

In nomine Domini. Amen. Ego fr. N.N., vice mea ac nomine totius conventus praedictae ecclesiae, via Spiritus Sancti eligo ac nomino fratrem N.N., sacerdotem et canonicum professum nostrae ecclesiae, de legitimo thoro procreatum, tamquam habilem et idoneum, in Abbatem et Pastorem huius ecclesiae, quem, Reverende Pater, vestrae Reverentiae praesento, supplicans ut auctoritate vestra paterna, electionem de eius persona confirmare et corroborare dignetur.

Hac electionis publicatione facta, Pater Abbas vocat electum, qui profunda inclinatione se ante Patrem Abbatem provolvit in genua, rogatque eum Pater Abbas trinis vicibus, an consentiat electioni de se factae, respondetque « *consentio* » subiungat Pater Abbas « *Deus det tibi gratiam suam* ».

Electus autem surgens et ibidem stans cum syndico suo (qui statim postquam surrexit se iungit electo) petit per syndicum suum (qui est aliquis sacerdos saecularis) citari omnes huic electioni contradicere volentes.

Mandat proinde Pater Abbas Notario, ut omnes eos citet, ac valvis ecclesiae ac portis Abbatiae citationis litteras affigat.

Quod facit ac reversus declarat Installanti se omnes citasse, ac coram testibus citatoriales locis debitis affixisse.

a) hs. : sua voce sua.

[152 v.] Facta aliquali mora, rursus instat Electus per syndicum suum, ut pro secundo ac tertio et peremptorie citentur. Quod ita fieri mandatur.

Nemine autem comparente petit Electus per syndicum ut, cum nullus ad opponendum electioni compareat, eis perpetuum silentium indicere, et ad confirmationem faciendam procedere velit.

Hae autem citationes fieri debent, ut si quispiam habeat impedimentum iuris, quo Electus minus provehi possit, velut quod sit excommunicatus, quod sit illegitimus, quod suspensus, interdictus, concubinarius, infamis et similia, non obstante Principis nominatione proponatur, discutiatur, et si legitimum aliquod iuris vel Statutorum nostrorum impedimentum reperiatur, ipsa cassetur electio, ac hoc ipsum Principi insinuetur, quatenus ad alterius idoneae personae electionem procedi possit.

Nulla itaque comparente, dicit Installans : *Quandoquidem omnes huic electioni contradicere volentes debite et legitime sunt citati nec comparent, ideo nos perpetuum eis silentium imponimus, ac ad electionem confirmandam procedemus. Ac proinde accedat Electus.* Qui debita exhibita reverentia se ante Patrem Abbatem provolvit in genua.

Porro Pater Abbas electum confirmat sub hac verborum forma : *Nos, fr. N.N., (et exprimit, si quas habet, qualitates) electionem de tua persona rite et canonice celebratam, factam, auctoritate nostra paterna iuxta Ordinis nostri privilegia atque Statuta confirmamus et roboramus. In nomine Patris et Fili et Spiritus Sancti.* Ac respondet conventus : *Amen.*

Quo facto Cantor Electum discingat et solemni voce incipit : *Te Deum laudamus*, et omnes hymnum proseguendo eunt ad chorum, et unusquisque intrat stallum suum.

At vero Pater Abbas cum Electo transit usque ad summum altare, ibidemque stabit Pater Abbas in medio altaris, et a sinistris ipsius Electus.

Hymno autem finito, subiungit Pater Abbas versiculum « *Salvum fac servum tuum Domine* » — « *Dominus vobiscum* » [153 r.] « *Oremus. Praetende Domine famulo tuo dexteram caelestis auxilii, ut te toto corde perquirat, et quae digne postulat assequi mereatur, Per Christum Dominum nostrum amen.* »

Collecta finita ducit Pater Abbas Electum ad stallum Abbatis, ac in eodem stallo Pater Abbas residens accipit manus electi ante se genuflexi in manibus suis dicitque « *promittis mihi Patri Abbati oboedientiam* » respondit electus « *promitto* » et osculatur manum ac faciem Patris Abbatis.

Tunc surgens Pater Abbas vadit ad proximum stallum ponitque electum in stallo Abbatis, quo ibidem residente, ac Patre Abbate in proximo stallo stante, veniunt omnes professi (incipiendo a Priore et sic descendendo a senioribus ad iuniores) ad ipsum Electum, et flexis ante eum genibus, singuli ponunt manus suas in manibus Abbatis electi, et dicit Abbas singulis : « *promittis mihi obedientiam, reverentiam et assistentiam?* » et respondent singuli « *promitto* », et osculata manu et facie Praelati, redit unusquisque ad stallum suum.

Qua promissione a singulis facta, Pater Abbas reducit Electum ad summum altare, in cuius medio debet esse crux posita et liber Evangeliorum.

Quo cum pervenerit, ponit manum suam electus super Evangelium, ac clara et intelligibili voce Electo Pater Abbas : « *Tu iuras hic super sancta Dei Evangelia ad repraesentationem crucifixi, per animam tuam et per tuam partem paradisi, quod fidelis eris Ordini nostro, regulam et Statuta eius tenendo, et quod pro posse tuo custodies ac defendes fideliter bona, iura, privilegia, libertates et possessiones huius ecclesiae, congregata conservando et dispersa congregando?* » Respondet Electus « *Sic iuro* » Subiungit Installans « *Sic et Deus iuвет, Sancta Maria et omnes sancti Dei.* »

Deinde Installans accipiens sigilla ac tradens electo dicit : « *Tu iuras etiam quod abbatialis tuae dignitatis et monasterii tui sigilla bene custodies, [153 v.] ac eis iuste ac debite uteris, nec iisdem aliquid sigillabis vel sigillari permittes, quod in praeiudicium, damnum aut dispendium huius ecclesiae seu etiam Ordinis nostri possit quomodolibet redundare?* » Respondet electus « *sic iuro* » Subiungit Pater Abbas « *Sic te iuвет Deus, Sancta Maria et omnes Sancti Dei.* »

Deinde ducens Electum ad abbatiale stallum ac eundem in eo ponens dicit : « *mitto te in possessionem realem huius monasterii, plenum tibi spiritualium regimen tribuendo* ».

Deinde ducens electum ad cameram ^{a)} suam, seu ad principalem monasterii aulam, ac in praeparatam ibidem sedem Electum ponens dicit « *mitto te in plenam, realem ac actualement possessionem bonorum, proventuum, omniumque iurium huius monasterii, plenum tibi iuxta Ordinis morem temporalium regimen tribuendo* ».

Demum novus Abbas per syndicum suum petit de his omnibus decerni instrumentum unum vel plura. Quod decernit Pater Abbas

a) hs. : camaram.

dicendo : « *Decerno ut fiant per Notarium, qui his interfuit, debita instrumenta tot quot fuerint necessaria* ».

Quibus peractis fit apprecatio novi Abbati, et omnia salutaria feliciaque ei exoptantur.

DE PASTORIBUS.

Pastores vocationis et professionis suae memores, cuncta pro virium suarum possibilitate complere nitantur, quae a Statutis sunt eis iniuncta.

Qui autem in posterum sunt ad curas pastorales emittendi, iuramentum a Statutis requisitum omnes praestabunt in forma, quam Capitulum concepit, estque haec : « *Ego N., promovendus ad pastorem ecclesiae N., iuro me rediturum ad monasterium, quotiescumque Abbati meo vel Visitatori videbitur expedire.*

Insuper iuro quod bona pastoralia, omniaque eius iura, quantum in me est, conservabo et manutenebo, et quod annue rescriptionem mobilium et computum receptorum et expositorum dabo, cum expressione debitorum tam passivorum quam activorum.

[154 r.] *Sic me Deus adiuvet* ».

Pastores vero qui rigorosum iuramentum praestiterunt, satisficient, si iuxta praescriptam formam iurent.

Computus autem a Statutis requisitus ^{a)}, non debet esse omnium minutarum, ut nimirum minutissima quaeque ibidem scribantur, ad quae pecuniae sunt expensae, sed sufficit ut in genere ponatur quantum in granis, quantum in pecuniis aliisque receptum sit, quantum in victu, in vestitu ac in aliarum rerum necessariorum sit expositum.

Limites autem Parochiarum suarum in Statutis praefixis non tantum ratione stabilitatis in loco, sed etiam et maxime ratione promissae obedientiae, pastores sine debita licentia non ^{b)} excedant.

Sacellani in omnibus Pastori suo subiecti sint, sicuti claustrales suo Priori, ita se a domo et mensa absentare non possit sine eius scitu et licentia, et multo minus nocturno tempore abesse.

Monentur autem Praelati ut super constituendo Sacellano, Pastorem, cui cohabitare debebit, audiant, ut omnia maiore ^{c)} tranquillitate et pace fiant.

---

a) hs. : requisitis.

b) hs. : licentia excedant.

c) hs. : maiori.

Studeant vero Pastor et Sacellanus in unam conspirare concordiam, et tam fraterne inter se vivere allaborent, ut et religiosae vocationi suae satisfaciant, et populum suum aedificent.

Sic autem se gubernent Pastores et Sacellani, alique omnes beneficia aliqua possidentes, ut nulla notabilia debita contrahant.

Notabile autem debitum habebitur (quousque aliter sit per Capitulum Generale resolutum) quod omnes proventus beneficii ad quinquaginta rhenenses excedit.

Porro viginti sterlingi, donec Capitulum aliter resolvat, computabuntur pro decem rhenensibus.

Sicut autem nullarum receptionum curam sine Abbatis licentia Pastores vel Sacellani suscipere debent, ita quoque nec pupillorum administrationem, etiam non obstantibus quibuscumque conditionibus.

Quod ad novalia attinet, si Pastores decimas habeant certis limitibus conclusas, et ibidem novalia proveniant, sint Pastorum; si autem ex decimis ab Abbate vel monasterio possessis, certam dumtaxat habeat portionem tunc iuxta privilegia tum Ordini, tum cuique monasterio in particulari concessa, sint Abbatis sive monasterii.

[154 v.] Quoniam autem Vicariis praecipitur, ut aliquam praefigant Pastoribus temporis distributionem, ideo hanc, quam ipsi Pastores, Vicarii atque Capituli iussu conceperunt quantum pastoralis officii permitter observare nitentur.

Itaque mane hora quarta vel quinta, prout vesperi maturius incubuerint, surgent. Deinde lectis precibus ordinariis, vacabunt meditationi una media hora; post meditationes legent Horas, quibus lectis studio se dabunt sibi magis commodo et pro tempore magis necessario.

Deinde circa nonam vel prout commoditas vel necessitas exiget, se ad celebrationem component.

Post reditum a templo, quod apud plerosque longius distet, cum nihil certi efficaciter ordinari queat, unusquisque curabit ne tempus illud infructuose pereat.

Circa duodecimam prandebitur, et ubi commoditas fuerit, aliqua pia lectio habebitur.

A prandio vel recreabunt se paululum, vel calefacient se prout tempus hoc feret. Deinde vel oeconomiae suae, vel infirmis visitandis, vel aliis honestis colloquiis rebusque occurrentibus vacabunt usque ad quintam.

A quinta recipient se ad cubacula sua ut Vesperas legant ac

completorium, quibus completis, repetent sua studia, vel concioni ^{a)} studebunt.

Hora septima vel circiter coenabitur, ubi ut in prandio fiet.

A coena vero ambulabunt vel se calefacient. Deinde se ad lectum religiose component.

DE REGULA ET STATUTIS.

Regula S. Augustini, secundum quam vitam nos instituturos ^{b)} promissimus (quam declarat Capitulum esse eam, quae incipit : « *Ante omnia fratres carissimi* » et finit « *Orans ut sibi debitum dimittatur, et in tentationem non inducatur* ».) singulis feriis sextis in refectorio ad mensam legatur.

Aliis quoque qui foris versantur, prout ipsa regula requirit, etiam saepius legatur, quo magis suae vocationis et obligationis sint memores.

Statuta vero ordinarie in Quadragesima ac in Adventu [155 r.] post collationem vesperi in capitulo legantur, et quia omnia eo tempore legi non poterunt, sic distribuuntur, ut semel in anno omnia publice praelegantur.

Haec autem omnia quae superius ab hoc Capitulo sunt constituta et ordinata, usque ad sequens Capitulum ter in anno publice praelegantur.

Sic constitutum et ordinatum a Patribus in Capitulo Provinciali Brabantiae congregatis, 30 Aug. et sequentibus usque ad 7 Sept. inclusive, ac publicatum eodem septimo die ac in omnium robur et munimen omnes subsignaverunt.

Et erat subsignatum :

fr. Joannes Drusius ²⁾, Abbas Parcensis, Vicarius.

fr. Mattheus Yrszelius ³⁾, Abbas S. Michaelis, Antverpiae.

fr. Chrystophorus Outerius ⁴⁾, Abbas Grimbergensis.

fr. Matthias Valentini ⁵⁾, Abbas Averbodiensis.

fr. Adrianus Stalpaerts ⁶⁾, Abbas Tongerloensis.

a) hs. : concioni.

b) hs. : institutos.

2) Joannes Drusius, cfr. Not. 1 pg. 1.

3) Mattheus Yrszelius, Abt van S. Michiel, 1614-1629 (Hugo, *Ann. Praem.*, t. I, col. 266).

4) Chrystophorus Outerius, Abt van Grimbergen, 1613-1647 (o.c., t. I, col. 777).

5) Matthias Valentini, Abt van Averbode, 1591-1635 (o.c., t. I, col. 220).

6) Adrianus Stalpaerts, Abt van Tongerlo, 1609-1629 (o.c., t. II, col. 977).

fr. Joannes Vercuylen ⁷⁾, Abbas Bernensis.

fr. Joannes David ⁸⁾, Abbas Niniviensis.

fr. Martinus Heckius ⁹⁾, Abbas Diligimensis.

Item subscriptum;

Hae praescripta ita ordinata et statuta ac resoluta esse a praescriptis Capituli Patribus ac eadem cum suo originali concordare attestor,

fr. Joannes Drusius, Abbas Parcensis, Vicarius.

Item confirmatio Reverendissimi Domini Generalis.

Constitutiones et ordinationes Capituli Provincialis Circariae Brabantiae, prout supra viginti sex foliis secretarii nostri manu signatis et cancellatis continentur, lectas et examinatas laudavimus et approbavimus et per praesentes laudamus, approbamus et confirmamus, praecipientes omnibus et singulis regularibus personis, quocumque nomine vocentur et dignitate fulgeant, sub poenis ac censuris Ordinis, Reverendi Domini Abbatis Parcensis, nostri ibidem Vicarii, arbitriis decernendis, ut eas secundum ipsarum formam et tenorem prout ad unumquemque pertinebit diligenter observent, et debitae executioni demandent.

In quorum fidem [155 v.] ac robur praesentibus manu propria subscripsimus et sigillum nostrum apponi fecimus. Datum et actum in nostro Praemonstratensi totius Ordinis archicoenobio die 11 mensis Novembris, anni Domini 1620,

fr. Petrus Gossetius ¹⁰⁾, Abbas Praemonstratensis
et totius Oridinis Generalis.

locus ° sigilli.

Demum;

De mandato Reverendissimi Domini mei Praemonstratensis,
fr. Dominicus Gerardus.

Concordat cum originali, quod attestor,
Joannes, Abbas Parcensis, Vicarius.

7) Joannes Vercuylen, Abt van Berne, 1608-1621 (*o.c.*, t. I, col. 334).

8) Joannes David, Abt van Ninove, 1613-1633 (*o.c.*, t. II, col. 337).

9) Martinus Heckius, Abt van Dieleghem, 1603-1623 (*o.c.*, t. I, col. 610).

10) Petrus Gossetius, Abt van Prémontré, 1613-1635 (*o.c.*, t. I, col. 42).

2. PROVINCIAAL KAPITTEL
GEHOUDEN IN DE ABDIJ TE PARK BIJ LEUVEN
25—28 AUG. 1624

[1 r.] *Statuta et ordinationes Capituli Provincialis Brabantiae, celebrati in monasterio Sanctae Mariae Sanctique Joannis Evangelistae de Parco, Ordinis Praemonstratensis, anno Domini 1624, 25 Augusti et sequentibus usque ad 28 eiusdem; Praesidente in eodem Reverendo Domino Ioanne Drusio* ¹⁾ *sacrae theologiae licentiato, praedicti monasterii abbate, et Reverendissimi Domini Praemonstratensis in Circariis Brabantiae et Frisiae Vicario.*

CAPITULUM PROVINCIALE BRABANTIAE

in monasterio Sanctae Mariae et Sancti Ioannis Evangelistae de Parco, anno Domini 1624, 25 Augusti et sequentibus legitima auctoritate congregatum, subditorum suorum saluti et profectui vigilanter intendens, ac editarum in praecedenti [1 v.] Capitulo Provinciali legum magnam habens rationem pro Dei gloria, disciplinae conservatione et animarum sibi concreditarum salute maxime indicavit expedire haec subsequencia partim ex praecedenti Capitulo renovare et partim de novo statuere atque praefigere, prout renovat, statuit et praefigi per praesentes.

Imprimis ut singuli religiosi tam in abbatia quam in conventu habitantes (quatenus in interiore homine magis magisque proficiant), annue tres dies recollectioni impendant, idque circa tempus factae professionis, ut eam perfectius ^{a)} renouent, et perfectius adimplere nitantur. Ita tamen, ut si plures circa idem tempus vota altissimo emisissent, Prior eis suos dies distribuat, ne plures a communibus officiis abesse contigat.

[2 r.] In recollectione constituti aberunt a Matutinis, surgentque

---

1) Cfr. nota 1, pg. 1.

a) hs. : frequentius.

hora quarta matutina, ac per orationes et meditationes semetipsos disponent ad digne legendas ^{a)} Horas suas (ex quibus Matutinum vespere legere poterunt) ac ad medium quintae matutinae legent utramque Primam et Capitulum, et si sacerdotes sint, praeparabunt se ad celebrandam primam missam, si non sacerdotes, ad eam audiendam cum omni devotione et mysteriorum, quae ibidem exhibentur, diligenti ruminacione.

Missa persoluta vacabunt integra hora meditationi vel orationi mentali, conventuales in cubiculis suis, abbatiales in cubiculo pastorum assignato, et meditatione completa, disponent cubiculum suum, eaque omnia ordinate complebunt, quae a Praelatis suis fuerint praefixa.

[2 v.] Monet autem Capitulum tam Abbates quam subditos omnes, et quantum opus est praecipit, ut iuxta Concilii Tridentini et Statutorum nostrorum decreta, ad regulae, quam professi sunt, praescriptum vitam instituant atque componant, necnon praecepta ad communem vitam, victum et vestitum conservandum pertinentia fideliter et constanter observent. *Si enim illa, ut ait Concilium, quae bases sunt et fundamenta totius regularis disciplinae, exacte non fuerint observata, totus corruat aedificium, necesse est.*

Definit autem Capitulum rationem modumque administrandi temporalia cunctisque providendi in Ordine Praemonstratensi, altissimo Deo sub dicta regula Sancti Augustini militante, secundum quem votum paupertatis exerceri et compleri debet, eum esse, quem in sua regula his verbis Sanctus Augustinus expressit : [3 r.] *non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, et distribuatur unicuique vestrum a Praeposito vestro victus et tegumentum, non aequaliter omnibus, quia non aequaliter valetis omnes, sed potius unicuique sicut cuique opus fuerit; et postea : vestes vestras in unum habeatis sub uno custode, vel duobus, vel quot sufficere possint ad eas excutiendas, ne a tineis laedantur, et sicut pascimini ex uno celario, sic induamini ex uno vestiario,* ac proinde omnium temporalium administrationem penes Praelatum esse debere, qui tum per se, tum per suos officiales ad nutum, ut ait Concilium Tridentinum, amovibiles omnia regat, disponat et distribuatur, et a quo omnes dependere debeant.

Qui modus a Sancto Augustino praescriptus, et in professione receptus atque promissus (dum enim vovemus secundum regulam [3 v.] vivere, cuncta quae regulae sunt suscipimus, atque exsequi

a) hs. : legendis.

promittimus) absolute in Ordine ac in singulis monasteriis observari debet, nec ulla potest inferiori potestate mutari, ac secundum eum paupertatis votum ab omnibus in nostro Ordine professis reddendum.

Et etiam si aliqui modi sint, cum voto paupertatis intrinsecam non habentes repugnantiam, sunt tamen nobis illiciti, cum per vota nostra ad dictam divi Augustini administrationis formam nosipsos restrinxerimus.

Mandat proinde Capitulum omnibus Abbatibus, Praepositis Prioribus aliisque omnibus Superioribus in virtute sanctae obedientiae, ut, si in monasteriis sibi commissis a praescripto administrationis modo adhuc quidquam est devium, corrigant atque reforment, ut et regulae et Concilii Tridentini ac tum Generalis, tum huius Capituli mandatis satisfaciant.

[4 r.] Porro, etiamsi omnium bonorum monasterii fructus sive proventus debeant in una massa confundi, ut communis sit vita, tamen ob certas gravesque causas Capitulum ordinandum duxit, ut in registris bona conventualia et Abbatialia non commisceantur, sed distincta et diversa permaneant. Officiales autem communium bonorum administrationem habentes, singulis annis computum reddant.

Sigillum commune fiat tam in monasteriis virorum quam mulierum, quo conventualium omnium litterae per Priorem vel Praesidem conventus signentur.

DE DIVINO OFFICIO.

Quoniam potissima religiosae vocationis pars est horis temporibusque constitutis, ut ait regula, orationi vacare, [4 v.] ac divinam Majestatem tum propriis tum populi delictis offensam placare ac sacrosanctum altaris sacrificium, ad omne impetrandum bonum, omneque malum avertendum Altissimo offerre, praecipit Provinciale Capitulum, ut iuxta Ecclesiae, regulae ac Statutorum decreta studiose pariter et devote, nihil syncopando, nihil absorbendo, sed omnia perfecte et integre, graviter ac tractim, servata in medio versuum pausa debita, ac ea attentione, mentisque in Deum elevatione quam requirit oratio, omnia divina peragantur, ut Deo fratres placeant, proximum aedificent, et obligationi suae satisfaciant.

Quae septem primis Statutorum capitibus de divinis officiis sunt constituta, ab omnibus exacte servantur et a Superioribus executioni mandentur.

Quo autem magis tremendi Altaris Sacra [5 r.] menti cultus augeatur ordinat Capitulum ut, quotiescumque Missa de ipso Vene-

rabili Sacramento celebratur in conventu, id fiat solemni sicut in celebribus ritu, cum pulsu organorum, si sint, luminarium plurium accensione, ornamento splendidiore, et cum exponitur in initio Missae, cantetur antiphona *O Sacrum* post Alleluia *Ecce Panis* et in fine, quando reponitur *Tantum ergo* et *Genitori* etc. et sub ipsis omnibus a celebrante exhibeatur Venerabile Sacramentum, acolythi tedas accensas teneant, cymbala pulsent et thuribularius thurificet.

Ut vero tantum Sacramentum cum reverentia asservetur et ipsum quoque ciborium a sordibus pulveribusque nitidum servetur, fiat in ipsa aedicula, ubi reponitur, alia aliqua theca vel panno vel serico intus vestita, vel exterius cooperta, in qua ipsum ciborium ponatur et conservetur.

[5 v.] Ne autem Hostia conservata aliquatenus corrumpatur, singulis quindenis mutetur, nec longius differatur, et ubi humiditas loci id requireret, singulis octo diebus visitetur, et si periculum sit, sumatur.

In administratione Sacramenti Eucharistiae, quando defertur infirmis, et Extremae Unctionis, ac in omnibus aliis similibus tum Sacramentis, tum benedictionibus et exorcismis, servetur Rituale Romanum; verumtamen Pastores utantur Pastoralis dioecesis suae.

Cum pleraque monasteria multitudine anniversariorum tum ab Abbatibus, Pastoribus et aliis Officialibus, tum etiam a saecularibus non sufficienter et ex parte non debite fundatorum graventur, auctoritate Capituli Generalis Provincialibus hac in parte concessa, ut aliqua hac in re exhibeatur moderatio, [6 r.] et quantum fieri potest a dictis oneribus monasteria exonerentur, declarat Capitulum Provinciale se revocare et extinguere omnes foundationes ab Abbatibus quibusque aliis Provinciae nostrae religiosis, sive ex bonis et proveniuntibus monasterii, sive ex pecuniis aliqua propria industria acquisitis sine Summi Pontificis vel alia debita auctoritate factas.

Verumtamen statuit ut in talium fundatorum anniversariis in Summa Missa singularis collecta ponatur, et omnium honorum et precum communione gaudeant.

Ut autem pro anniversariis generalis regula constituatur quae in posterum sit servanda, ad quam et secundum quam constituta, si nimis tenuiter sint dotata, reduci valeant, ordinat Capitulum quod, quando ab aliquo solemne anniversarium petitur a conventu cum cantu tum Missae, tum Vigiliarum novem lectionum [6 v.] et Commendatione celebrandum, solvi debeant annue ad minus duodecim rhenenses. Pro missa annua sine Vigiliis et Commendatione in anniversario cum cantu celebranda fundari debeant non minus quam

sex rhenenses : et ad hanc formam anniversaria fundata reduci possunt. (Si quae vero) ^{a)} privatae Missae fundatae — propter tenuitatem sint reducendae, pro unaquaque Missa computabuntur sex stupheri; at pro iis quae in posterum fundabuntur, solventur ad minus pro singulis decem stupheri.

Ceterum anniversaria sive pro vivis vel defunctis foundationes diligentissime observentur, et si alicubi omissae fuerint, statim restituantur, etiamsi quasi ab immemorabile tempore omissae fuerint, dummodo cognoscatur titulus deprehendaturque (licet obscure) [7 r.] aliquam earum fuisse observationem, et obligata bona reperiantur, etiamsi a monasterio vendita vel alienata, nisi ostendi possit ex justa causa et legitima auctoritate obligationem istam extinctam : contra defunctos enim non facile praescribitur.

Missa Summa, quae ex Ordinis mandato cantari debet atque pro occurrentia temporis et festorum est celebranda, semper cantetur, et si hora sua forsitan impediatur, peragatur cum cantu alia hora : verumtamen, si quaedam sint monasteria, quae frequentibus Missis defunctorum vel aliis votivis ex necessitate gravantur. Visitator eam adhibeat moderationem, ut Missae Ordinis non plene cum cantu omittantur, nec studia nimia cantus frequentia impediatur.

Ut autem familia ^{b)} et supervenientes hospites matutino tempore Missam audire quaeant, et illi qui in civitate sunt eam quoque dent populo commoditatem, ordinat Capitulum, ut a Paschate usque ad festum Exaltationis sanctae Crucis mane hora quinta, a dicto vero festo usque ad Pascha media hora post quintam fiat Missa, et qui eam factururus est, se a Matutinis absentare poterit, exceptis [7 v.] Triplicibus in quibus Abbas est officians, et tunc intererit usque ad Laudes.

DE PRIVATIS CONFESSIONIBUS.

Quae de privatis confessionibus capite sexto Statutorum sunt constituta, exactissime executioni mandentur.

Ponantur autem confessarii docti et pii, qui et ligare sciant et solvere, et qui filiis confessionis sancta sua conversatione iter vitae ostendant.

Extra eos, qui in conventu regimen habent, adhuc unus aut alter pro multitudine personarum confessarius statuatur, ut suam fratres

---

a) hs. : « Si quae vero... fundatae » komt niet voor in hs. wel bij Die Voeght.

b) hs. : familiae.

habeant libertatem, nec ad solos superiores conventuales cum aliquo salutis detrimento stringantur.

Verumtamen novitii particularem suum habeant confessarium, prout Pontifex Clemens suis constitutionibus ordinat : ita tamen ut si novitii alteri quam constituto suo confessario confiteri voluerint, licentiam a suo Magistro petere teneantur, quam si ita videatur expedire, largiri poterit.

Fratres quoque professi ordinarie Magistro novitiorum confiteantur, qui, si alteri quam Magistro suo confiteri voluerint, singulis vicibus id Magistro significant, et cui confessi sint vel confiteri velint indicent.

Casus reservati in hac Provincia erunt et manebunt omnes illi, qui ex Bulla Clementis juxta ordinationem [8 r.] Statutorum citato capite sexto reservantur et exprimuntur.

Tunc vero dicti casus reservati censebuntur, quando in iis usque ad peccatum mortale processum fuerit.

Declarat Capitulum sub lapsu carnis voluntario se non comprehendere pollutionem voluntariam, nec sub eo qui septa monasterii vel conventus transierit vel egressus fuerit, comprehendere eum qui tantum ex septis claustralibus abbatiam ingressus sit. Nocturnam autem et furtivam egressionem etiam ad Lovaniense Collegium extendit, ut si quis religiosus istius collegii septa sive muros nocturno tempore furtive egressus fuerit, censi debeat casum reservatum incurrisse.

Officiales quorum si manus vel sigilla falsificentur incurritur casus reservatus, Capitulum declarat esse Priorem, Suppriorem, Circatorem, Provisorem, Cellarium et eos, si qui alicubi alii sint, qui in spiritualibus sive temporalibus publicam habent administrationem.

At vero apertio litterarum Superiorum ad inferiores, vel contra, tunc recensebitur casus reservatus, quando Abbas (comprehende Generalem et Visitatorem) scribit subdito, vel subditus Abbati, quod tamen subditus non faciat sine justa et gravi causa, et non sine ejus qui conventui praeest licentia.

[8 v.] Quod ad litteras attinet, quae ad Abbatem a religiosis Subditis diriguntur, ac in ejus absentia sive a Priore sive ab Officialibus recipiuntur, nullus eas aperire praesumat, nisi secundum licentiam ab Abbate datam, qui tum Priori, tum Officialibus praescribit, quas litteras et in quo casu aperire possint, ut casum reservatum evitent.

Praeter dictos casus ex gravibus causis indicavit Capitulum reservandum omissionem omnium Horarum per quatrimum continuatam.

Dent Abbates uni et alteri Confessario potestatem a reservatis absolvendi, qui tamen extra casum necessitatis fratrem hospitem non absolvat, nisi a proprio eius Praelato vel a superiori potestate habeat facultatem.

Ne vero Pastores longius currere teneantur et ex eo aliqua inconvenientia proveniat, ideo in quibus locorum distantia a monasterio hoc ita postulat, concedant quoque Abbates alicui Pastori viciniore auctoritatem ut a reservatis absolvat.

Ac tandem quisque Praelatus respectu suorum subditorum ea utatur discretione, ut per reservationem casuum non generetur perditio animarum.

DE CAPITULO QUOTIDIANO.

[9 r.] Quae capite septimo ^{a)} Statutorum de capitulo, statione ante servanda, aliisque ritibus ibidem observandis, emendatione culparum, disciplina ac de non admittendis visitationem volentibus facere sine debita auctoritate, aliisque eo pertinentibus praefiguntur, strictissime observentur.

Fiet capitulum semper immediate post Primam, in quo omnes Martyrologio Romano, iussu Gregorii XIII edito, utantur.

Lectiones ex regula S. Augustini eae legantur, quae habentur in Breviario.

Et ut in praesidendo ^{b)} sit ordo debitaque disciplina teneatur, Prior ordinarie praesidebit dominicis diebus, et feriis quartis et sextis; Supprior feriis secundis et quintis, Circator vero feriis tertiis et sabbatis : ita tamen ut Prior, si velit, omni die praesidere possit, et Supprior iis diebus quibus praesidere potest Circator.

Nec propterea quia non praesunt vel Supprior a capitulo Prioris, vel Circator a Supprioris se subtrahere debent, sed sicuti coeteri interesse tenentur, nisi aliud necessitas requirat.

Caveat autem Prior ne Suppriorem vel etiam Circatorem publice corrigat, ne ipsorum auctoritas nimium laedatur, nisi forsitan publicum et commune cum aliis delictum aliud requirat, [9 v.] ut qui alios peccando scandalizaverint, poenitendo rursum aedificent.

De aliis autem quae occurrere possent erratis, in privato moneat, et ut emendentur procuret.

---

a) hs. : sexto.

b) hs. : ut praesidendo.

Pro majori vero concordia decretum est ut quae in Prioris praesentia ^{a)} contingunt alii inferiores Rectores non corrigant, et sic consequenter, nisi ex commissione.

Disciplina ubique detur denudatis ad unam scapulam, ac genuflexis versus stalla sua vel murum, et legentibus psalmum *Miserere* etiam in feria sexta sancta, prout in Ordinario.

Prior daturus disciplinam, incepto psalmo « *Miserere* » veniat primo a dextro latere ^{b)}, deinde a sinistro, ac stans recte post unumquemque, tres aut quattuor ictus cuique impingat.

At vero Supprior absente Priore, vel Circator in utriusque absentia daturus disciplinam, incipiat a seniore vel Lectore religioso, si adsit, in quocumque fuerit latere.

Prior suscipiat disciplinam post omnes caeteros a ^{c)} Suppriori, vel eo absente a Circatore, et utriusque absentibus a seniore.

Sive autem pro defunctis accipiat disciplina, sive in commemorationem Passionis Domini, idem ritus servetur, qui supra praescriptus.

[10 r.] Verum cum disciplina ad correctionem datur, scapulae magis denudentur, et dans disciplinam stet ^{d)} ante accipientem, ut ictus in dorsum cadant ^{e)}.

Feriis sextis juxta Statuta etiam alii Officiales cum coeteris accepturi disciplinam non tantum ad capitulum sed etiam ad stationem praevisam veniant, et si se absentaverint ante vel post capitulum, si domi sint, apud Priorem se excusare teneantur.

Quando alicui est impositum jejunium panis et aquae, sacerdotes sese non immisceant, nec tamquam intercessores se interponant, et si id fecerint (ne disciplina penitus solvatur) nihil propterea fiat vel relaxetur, sed si poenitentes velint ipsi semetipsos humilient ac veniam petant, quod possint obtineant.

Non prohibetur tamen, quin in ^{f)} aliquibus gravioribus casibus pro poenitente apud Abbatem conventus intercedat.

Advigiletur autem, ne facilis relaxatio poenitentias vilesceat faciat et incentivum praebeat delinquendi.

Quando aliquis ieiunat imposita per Suppriori vel Circatori poenitentia, ac Prior mensae praesidet, ponatur tota portio ante

a) hs. : absentia, Die Voeght en het Kapittel van 1643 geven praesentia.

b) Die Voeght : a dextro latere, sive a parte Supprioris, eo praesente, deinde...

c) Die Voeght : idque a Suppriori.

d) hs. : stat.

e) hs. : cadat.

f) hs. : si.

Priorem, [10 v.] sed Prior nullam ^{a)} poenitenti partem mittat, nisi is, qui imposuit, per ministrum idipsum poscat, tuncque liberum erit Praesidenti, quod petitur mittere, vel etiam nihil omnino dare, si ita necessarium sibi visum fuerit.

DE IEIUNIIS.

In vigiliis sanctorum Jacobi, Bartholomaei et Matthiae non sit obligatio ieiunandi, nisi ieiunetur in dioecesi; at ^{b)} in profesto Annuntiationis Beatae Mariae occurrente vel dilato post Pascha, sicut et feria sexta in septima Paschali ieiunetur.

In ieiuniis vero non plus apponatur ad collationem quam Statuta distinctione prima, capite duodecimo permittunt.

Ad collationem in Coena Domini, ut sit uniformitas, tantum concedatur albus panis et cyphus vini.

Feria sexta sancta aliud in prandio non administretur quam panis, oleum, unicum potagium et cuique unum halec.

Quando tempore Quadragesimae dispensatur in lacticiniis, impendatur haec compensatio, ut omnes et singuli legant quotidie psalmum *de profundis* Pater et Ave, versum *peccavimus cum patribus nostris, Domine exaudi orationem meam*, [11 v.] collectam : *exaudi, quaesumus Domine, supplicum preces* etc. quae conventualiter legentur quotidie post absolutas Vesperas, et dominicis diebus post Sextam, idque in choro.

DE DISTRIBUTIONE TEMPORIS.

Ut uniformiter distributio temporis in Statutis distinctione prima, capite octavo praescripta observentur, ordinat Capitulum, quousque aliud statuatur, ut praecise hora duodecima noctu excitetur, ac excitatione facta, nolaque dormitorii sufficienter pulsata, pulsetur in templo iuxta qualitatem festorum, duretque primus pulsus ad spatium septem psalmorum, post aliquod intervallum sequatur secundus, et sic reliqua servantur consequenter prout in Ordinario.

Ut autem fratres tum ad celebrandum, tum ad praevidendam lectionem aliquod spatium habere queant; ad medium nonae et non citius lectio incipiatur, semper tamen hora undecima detur primum signum ad mensam, si tamen officium in templo completum fuerit.

---

a) hs. : nullam nullam.

b) hs. : ac.

Absoluta Nona post refectionem ambulent et occupent [11 v.] sese fratres iuxta ordinationem suorum Superiorum usque ad medium secundae. Verumtamen iuniores habito aliquo colloquio trium quadrantium spatium non excedente, eant ad exercitia sua.

Hora secunda ubique primus pulsus ad Vesperas praecise detur, et reliqua prout in Ordinario observentur.

Quando aliqui vel aliquis extra exercitii vel colloquii tempora in horto ambulabunt, silentium teneant, et alia quae Statuta praefigunt.

Ut autem conventuales Superiores a multis distractionibus liberentur, concedit, quousque Capitulum Generale aliud definierit, ut apud ostium dormitorii tabula ponatur, quae singulorum fratrum nomina contineat ^{a)}, ac sacerdotes dormitorium post Vesperas studiorum vel subinde laboris gratia exeuntes, in ea nomen suum signent, revertentes signum auferant, ut qui praeest scire possit qui in vel extra dormitorium sint. Qua relaxatione si sacerdotes abutantur, nimirum si vagentur vel fabulentur, aut etiam nomen suum non notasse reperiuntur, praeter poenam quam Superior deprehendens imponendam iudicaverit, integra septimana dormitorium non exeant.

Indulgetur tamen ut sacerdotes hora quinta [12 r.] vel diebus ieiunii ad medium sextae ambulantes, absque lusu, de studiis suis colloqui et conferre possint ^{b)}. Quando tamen matutino tempore sacerdotes cum expressa licentia dormitorium ad hortum egrediuntur, in praedicta tabula nomen suum sub iisdem poenis signare teneantur.

Sic quoque iuvenes tam professi quam novitii quando cum licentia (non nisi ex aliqua necessitate danda) dormitorium egrediuntur, in eadem tabula nomen suum signent, revertentes signum amoveant.

Porro honestum exercitium, in ultimis Statutis semel in septima concessum (quando declarat Capitulum esse lusum vel obambulationem) ex gratia bis conceditur, feriis scilicet tertia et quinta, poteritque proinde ordinarie conventus bis in septimana se exercere : scilicet utraque vice lusu, vel altera lusu et altera extra septa deambulatione, nec amplius Priores vel conventus praesides largiri valeant, nec etiam concedere possunt ut ludatur vel extra septa monasterii ambuletur dominicis diebus, aut aliis in populo festivis, sicut nec in vigiliis Triplicium primae vel secundae classis. Item nec tempore colloquii post refectiones.

---

a) hs. : contineant.

b) hs. : possunt.

Verum si aliqua festa quae in populo celebrantur, [12 v.] et quae in Ordine non sunt Triplicia primae vel secundae classis occurrant diebus supra pro exercitiis deputatis, indulgeri poterit a Priore, ut intra septa conventus fratres ambulent, eo quod lusus, aut extra septa ambulatio, si suis diebus impediantur, in alium diem transferri non possint.

Semper tam lusus quam extra septa ambulatio post Vesperas fiant, nec ultra horam quintam protrahantur.

Omnes insolentiae et inconditi clamores tam in lusibus quam in ambulationibus penitus excludantur.

Sit autem interdictus omnis lusus (tamquam religiosos nimis indecens) qui mutuo contactu peragitur.

Quando extra septa ambulandum est, prius rogetur Prior sive qui praeest conventui, eoque consentiente petatur ambulandi licentia a Praelato.

Signo ad ambulandum a Priore vel ductore dato, omnes statim sequantur induti scapulari, etiamsi in tunica pectorali ambulabitur.

In qua ambulatione nusquam fratres divertant, nec ullus a societate coeterorum se separet sub poena jejunii panis et aquae, vel alia graviore, pro ratione delicti imponenda.

Hora septima ad pulsum campanae, sive simul [13 r.] ambulent sive seorsim, omnes ad locum stationum conveniant, etiamsi a Priore non fuerint reducti.

Completorio finito, omnes dormitorium ascendant juxta Statuta, et claudatur, nec ullus clavem serae nocturnae habeat nisi Prior, Supprior et Circator, qui ostia aperire debet, et clavem sic custodire, ut nullus ipso inscio, potissimum nocturno tempore, eam habere queat, et iidem habere possunt claves ostiorum claustrum, quae aditum ad abbatiam non patefaciant, quorum ostiorum solus Prior clavem habeat.

DE LECTORE.

In omnibus monasteriis habeatur lector, si fieri possit religiosus : sit autem lector religiosus totaliter a choro exemptus, exceptis dominicis et festivis diebus, in quibus frequentabit Summam Missam, Horam subsequentem et Vesperas : at in Triplicibus Abbate Officium habente chorum sicut reliqui frequentet.

Feriis sextis uti officiales, ad Capitulum veniat.

Ordinem suum habeat post Suppriorem, [13 v.] eumque sibi locum attributum acceptare teneatur.

Lectio sit quotidiana, et una in septimana disputatio ac ad minus una septimanalis repetitio.

Porro, quia sacer Ordo noster eum sibi quoque finem praefixit, ut non tantum in propriae salutis opere versaretur, sed semetipsum etiam ad salutem proximorum curandam in suscipiendis administrandisque pastoralibus curis impenderet, hinc Capitulum districte praecipit Superioribus omnibus, ut in suis monasteriis singularem studii curam gerant, illud foveant, incitent et omnes studere compellant, cum ignorantia in nostro Ordino non tantum ignominiosa sit, sed et noxia; ac sciant omnes quod nisi sedulam studiis operam dederint, tum Matutinarum, tum Missarum cantu rursum gravandos esse, cum Generale Capitulum in dicto cantu ob nullam aliam causam dispensaverit, quam ut studium fovere possit.

Praecipit proinde religiosis omnibus, ut iuxta Statutorum ordinationem exactissimam sui temporis rationem habeant.

Frequentent vero omnes lectionem, iis exceptis, [14 r.] qui a suo Praelato habent dispensationem, quam, ne studium destruat, paucis et ex iuxta causa dabit.

Advigilet vero Prior, vel cui jusserit Abbas, ut dato signo, sepositis omnibus, statim ad scholas veniant, sero venientes, postquam scilicet Lector docere inceperit, poena tardius ad divinum officium venientium plectantur, quae exprimitur distinctione tertia capite primo.

Porro, in materia de gratia omnes humillimi Patris nostri Augustini sententiam sequantur, et ab ea, quousque aliud definierit Ecclesia, nulla ratione divelli se patiantur, ne, dum plus naturae viribus, et minus gratiae tribuunt quam oportet, a gratia deserantur, et in se stantes non stent, sed spiritu verae humilitatis vacui, turpiter labantur.

DE REFECTIONE.

Quae in Statutis in capite de Refectione sunt constituta, diligenter observentur, et ea insequendo, primo pulsu ad Refectionem dato, omnes ad locum stationum convenient, et ad nutum Prioris dabuntur vel ipse dabit tres ictus [14 v.] in cymbalo et veniet Prior ad locum stationis, et ipso praesente incipietur recollectio ad ejus nutum finienda.

Finita recollectione surget Prior, ibit versus refectorium sequente conventu, veniensque ad cymbalum dabit unicum ictum, intrabit refectorium ac veniens ad nalam, eam pulsabit quousque omnes

fratres intraverint ac in locis suis versis ^{a)} ad se mutuo vultibus steterint.

Nola sufficienter pulsata et inclinatione facta, ibit ad locum suum et dicet *Benedicite*, et reliqua prout in Statutis et Ordinario com-
plebuntur.

Finita benedictione Prior ibit ad locum suum, qui est in dextera parte majoris mensae, absente Abbate, sicut Supprioris in sinistra, Abbatis vero solus in medio; et reliqui fratres ingredientibus mensas suas, in quo nulla sit inter sacerdotes et non-sacerdotes alicujus caeremoniae sive reverentiae observandae diversitas.

Nullus in mensa tumultus excitetur, et si quis hoc fecerit, permit-
tendo v.g. cadere scutellam ^{b)} vel fortius eas concutiendo, vel cultrum, vel panem vel aliquid simile labi sinendo, vel etiam altius aliquid verbis indicando, vel quid faciendo [15 r.] unde strepitus vel levis aliqua turbatio oriatur et animi dispergantur, quo minus ad lectionem intendant, poenam subeat capiti de refectorio in Statutis, paragrapho : « Si quis recumbentium » etc. praefixam; nullusque a dicta poena excipiat ^{c)} nisi is qui praesidet.

Habeatur autem singularis cura ab Officiali cui hoc ab Abbate commissum, ut constituta hora, tam in prandio quam in coena cibi omnes parati sint; quod si aliqua occasione non sint praeparati, differatur primus pulsus, quousque omnia sint disposita, ne conventus in mensa expectare cogatur, et Officiales cujus culpa vel negligentia hoc acciderit, debite puniatur.

Qui sero ad refectionem veniunt, non intrent refectorium, nisi petita per aliquem ministrorum licentia.

Qui autem ob justam causam se cupit absentare, intersit stationi ac mensae benedictioni, et residente Priori petat recedendi licentiam.

Fratres sub silentio comedentes ^{d)} sibi invicem non propinent.

Refectione finita tam Prior quam reliqui omnes, etiam ipse Abbas, et si qui adsint Pastores conventum ad templum comitentur, nisi aliud postulet necessitas vel officii ratio.

Colloquia in mensa non saepius in [15 v.] hebdomada concedantur quam bis ad summum. In his colloquiis habeant sacerdotes mensam suam separatam, sedeantque sibi oppositi, ita ut quaterni vel terni simul comedant ^{e)}, in cuius mensae capite sedeat Prior (vel is

---

a) hs. : versus.

b) hs. : later bijgezet.

c) Die Voeght : eximatur.

d) hs. : commedentes.

e) hs. : commedant.

qui praesidet) a dextro latere Supprior et ex ejus opposito, a sinistro latere scilicet Prioris, senior vel religiosus Lector, si sit, et sic ordinate reliqui sequantur. Fratres non-sacerdotes aliam habeant mensam et sedeant sicut sacerdotes, sibi mutuo oppositi scilicet, nec ante resideant quam lectione finita (quam juxta Priorem vel Praesidem stantes audire debent, qui ministerio non occupantur) jusserit Prior vel Praesidens.

In colloquiis nemo loqui praesumat de gravamine ordinationum, de parcimonia portionum vel similes querelas fundere audeat, aut murmura excitare; et si quis id fecerit, silentium ei imponatur. Verum si quid habeant, hoc privatim indicent suis Superioribus.

[16 v.] Poterit in colloquiis ad ministerium mensae admitti quispiam saecularis minister.

Jentaculum nulli Prior concedat nisi cum licentia Praelati.

DE NOVITIIS.

Caput Statutorum « de Novitiis » exacte practicetur, etiam quoad hoc quod duobus annis ante professionem, etiam non constituto noviciatu ^{a)}, probentur.

Quando autem aliqui instantiam faciunt ut admittantur, hoc servetur quod desuper Statuta praefigunt, et primitus ad Magistrum novitiorum mittantur, qui semetipsum de eorum qualitatibus, doctrina aliisque requisitis sedula et discrete informet, ac quae invenerit significet Priori qui sollicitationibus etiam loquatur, sicut et Supprior, ut videant an habeant eas dotes ac vires, quae ad Ordinis ^{b)} onera sufferenda sufficiant, ac eum datum spiritum desuper, ut tam sublimen vitam religiose decursuri ^{c)} sperari possint.

[16 v.] Ac cum communi consilio idoneos eos reppererint ^{d)}, communem sententiam indicet Prior Praelato, ac si Praelatus idem sentiat, curet eos stricte examinari, ut quando placuerit eos ad se vocet, Ordinis rigorem exponat ac recipiat eos in Domino.

Recepti aliquot diebus in conventu versentur, per Magistrum eis disertius Ordinis rigor exponatur ac regula exhibeatur, et quomodo secundum eam vitam componere debeant, doceantur.

Ad nutum Abbatis talari aliqua sive alia ^{e)} veste nigri coloris

a) hs. : etiam non constituto a noviciatu.

b) hs. : ordenis.

c) hs. : decursari.

d) hs. : reppererint.

e) hs. : aliae.

induantur, et in signum receptionis cingulo nigro desuper cingantur ^{a)}, et quoad-usque cingulum illud sit eis impositum, cum conventu non comedant ^{b)}, neque cum fratribus conversentur, ac iis solis loquantur, quibus ad hoc data est licentia.

Visa eorum conversione Abbas eos, si idonei sint, cum consilio et consensu Prioris, Supprioris et aliquorum majorum de domo ad vestitionem admittat.

[17 r.] Quia vero duobus annis probantur, primo anno evoluti audiatur conventus ^{c)}, et inquiratur, an in praecedenti conversatione aliquid adverterint, quo minus ad ulteriorem probationem admitti debeant, et an aliquod impedimentum, quod prius non innotuerat sit detectum, quod si nihil reperiatur admittantur ad ulteriorem probationem, in cuius fine etiam conventus audiatur, ut supra dictum est.

Interea in disciplina contineantur, et omnia circa eos agantur, quae Statuta praescribunt, ut in spiritu proficiant.

Ut autem a professis discernantur ^{d)} gerent cingulum coreacium album; in ambulationibus simul cum conventu vadant, ac ductori jungantur, nec ullatenus cum sacerdotibus misceantur sicut nec professi.

Si plures fuerint, sint per ordinem juniores et seniores, et ministeria omnia per ordinem subeant.

Quando novitii vel professi non sacerdotes [17 v.] supervenientibus amicis vel extraneis sunt locuturi, licentiam petere debeant tum a Magistro suo, tum a Praeside conventus.

Auditorium nec professi nec novitii adeant sine Magistro vel socio a Priore deputato ^{e)}, etiamsi tantum viris loquendum. Ut autem professi nonnumquam supervenientibus viris soli loquantur, poterit Prior ex justa ratione dispensare.

Professi a schola disciplinae juxta Statuta non facile liberentur, etiamsi cantum et alia teneant.

Ne tamen professi nimium deprimantur, quando idonei fuerint, nec aliquid obstiterit, ad ordines mittantur etiam ad sacerdotium, ac si ita multiplicitati fuerint sacerdotes, ut ^{f)} ad ministerium non

a) hs. : ciggantur.

b) hs. : commedant.

c) Die Voeght : conventus, quamdiu non est novitiatus communis erectus, et inquiratur...

d) hs : discernantur.

e) Die Voeght : deputando.

f) hs. : ita ut.

sufficiant juvenes, ^{a)} tunc postremi sacerdotes juniorum vices in quocumque ministerio subeant.

Ordinati sacerdotes, etiamsi ^{b)} non-sacerdotibus ^{c)} professione sint posteriores, [18 r.] tamen ordine et loco praecedant, quousque et ipsi ad sacerdotium provehantur; a reliquis autem ordinatis professionis ordo teneantur.

DE FRATRIBUS EXEUNTIBUS ET ITINERANTIBUS.

Quae capite vigesimo secundo ^{d)} Statutorum sancte ^{e)} et salubriter hac de re sunt constituta, omnes singulari diligentia exsequi nitantur.

Egressuri benedictionem petant a Praelato, eo quo fuerit loco, vel absente Praelato a Priore.

Socium habeant religiosum, nisi ob rationabilem causam famulus aliquis honestus eis adjungendus videretur.

Officiales longius exituri, aut foris pernoctaturi socium famulum habeant. Ut autem religiosi honestate vel aliqua evidenti necessitate hoc requirente consensu suorum Praelatorum primitias adeant, non interdicitur, sicuti nec ut ad exsequias vadant, quando in utroque non est magna locorum distantia.

[18 v.] DE INFIRMIS.

Quae de infirmis per Statuta sunt ordinata, exacte observentur, sicut et distributio temporis, quantum eorum infirmitas patitur.

DE RASURA.

Secundum ordinationem Statutorum tam Pastores et Officiales quam conventuales omnes, nisi habeant expressam dispensationem (quod non nisi ex justa ratione dari debet) ad cutem usque radantur; qui autem tondentur ex eo quod novaculam non ferant, ita ad cutem tondeantur, ut barba videatur rasa; alii vero cum quibus dispensatur, quia in populo vel inter haereticos versantur, moderatam alant barbam, non alatam vel longam, sed prout decet religiosos.

---

a) hs. : juvenes.

b) hs. : etiamsi, etiamsi.

c) hs. : non-sacerdotes.

d) hs. : vigesimo.

e) hs. : sanctem.

DE ABBATE.

Abbates memores oneris sibi impositi, et reddendae in supremo die rationis, [19 r.] ea exacte complere contendant, quae Statuta sancte pieque monuerunt et praefixerunt, et gregem sibi commissum sedulo pascant, exemplo praecedant, verbo vitaeque instruant et, ut habet regula, bonorum operum exemplum se praebeant iuxta monitum Petri : « *facti forma gregis ex animo* ».

Sigillum defuncto Abbate ad Patrem Abbatem mittendum, et novo Abbati ab eo restituendum, illud est, quod in alienationibus, venditionibus, similibusque firmandis adhibetur.

Mortuo Abbate iuxta Statuta dictum sigillum ad Patrem Abbatem deferatur, et eius ordinationes omnes sequantur; et si Pater Abbas nimis longe absit, vel belli vel aliis modis accessus prohibeatur, iuxta concessionem Reverendissimi Domini Generalis, ad instantiam nostri Capituli Provincialis factam, sine ullo praeiudicio Patris Abbatis, quod in novi Abbatis confirmatione [19 v.] aliisque habet, deferatur ad Vicarium seu Visitatorem, idque ut in his Provinciis evitentur gravia incommoda; et alia quae de hoc in dicto Capitulo sunt ordinata, observentur.

DE PRIORE.

Priores et Supprios sedulo officium exsequantur secundum ea quae in Statutis pro eis praefiguntur : singularem vero curam gerant ut in una concordia cum suo Abbate cohaereant, scientes quod sicut excidere non potest ea familia, quae Superiorum concordia gubernatur, ita subsistere non possit ea, in qua Superiores discordia separantur.

Prior, etiam absente Abbate, nulli concedere possit licentiam extra septa monasterii comedendi ^{a)} vel pernoctandi, sed in his ac similibus se habeat per omnia secundum [20 r.] ordinationem Abbatis, qui, quid possit vel non possit Prior, ordinet. Quia autem quaedam permittuntur Priori agere in absentia Abbatis, ideo intelligatur Abbas absens, non quando cum hospitibus est vel circa monasterium obambulat, sed cum longius a monasterio abcesserit.

Similiter si Prior fuerit in abbazia vel locis vicinis, non possit Supprior dare alicui licentiam egrediendi extra monasterium vel claustrum; possit tamen concedere ea quae intra claustrum complenda sunt, nisi alias prohibita sint et interdicta.

---

a) hs. : comedendi.

Priore existente in conventu, non tamen in dormitorio vel loco ex dormitorio accessibili, dare possit Supprior licentiam descendendi ex dormitorio ad ambulandum aut ad aliquam necessitatem complendam.

[20 v.] Quando autem Prior non est in choro, etsi extra conventum non sit, Supprior vel is qui in choro praesidet licentiam dare queat sub Summa Missa in casu celebrandi.

Prior etiam absente Abbate uti numquam propria auctoritate potuit, sic nec de caetero ^{a)} possit ulli concedere confessiones audiendi facultatem, nisi a suo Abbate (a quo obtinet omnem suam jurisdictionem) specialiter habeat sibi datam potestatem : scire namque quisque Prior debet omnem, quam habet curam animarum, se eam habere nude ex voluntate et participatione ipsius Abbatis, qui pro voluntate ^{b)} eam augere vel minuere possit.

Prior juxta Statuta Officialibus in abbazia existentibus absente Abbate superintendat, et si quid contra [21 r.] disciplinam bonosque mores eos delinquere contingat, corrigere possit, si tamen levis sit correctio futura. Verum si jejunium panis et aquae vel gravior poena iis sit imponenda, ac in conventu vel extra eum peragenda, fiat cum scitu Abbatis; si vero aliquid circa officia sua delinquant, correctio ad Abbatem pertineat, cui Prior compertum errorem significet et ipse, prout expedire judicaverit, corrigat atque emendat.

Caveant autem Priores ne sub hoc praetextu relicto conventu saepius quam habet ^{c)} Praelatorum ordinatio vel justae ^{d)} praegnantisque causae requirunt, sint vel divagentur in abbazia.

DE VESTITU.

Forma vestitus in Statutis praescripta exacte ab omnibus observetur et in [21 v.] nullo immutetur. Scapulare tam ^{e)} ab extraneis quam intraneis semper geratur cinctum.

Abbates ut in omnibus et gravitatem et decentiam servent quando curru vehuntur, in togis talaribus sint quae strictiores habeant ^{f)} manicas, et sint ad iter commodae; ac desuper gerant palleum sive breve sive longum; in publico tamen non compareant nisi cum

---

a) hs. : caetro.

b) Die Voeght : pro re nata omni tempore eam...

c) hs. : habeat.

d) hs. : justa.

e) Die Voeght : Scapulare ab omnibus tam...

f) hs. : habent.

palleis dictas togas longitudine exaequantibus vel saltem honestatem in omnibus conservantibus.

Quando equo iter faciunt sint in brevi tunica pectorali cum scapulari, ac desuper palleum correspondens habeant, quod et reliqui omnes observabunt.

Ut autem in gerendis byretis sit uniformitas, in posterum capitiis non involvantur. Diaconis byretum non permittatur.

[22 r.] Nullus scapulare suum nectat in latere, sed juxta Statuta sit ab utraque parte recte dependens.

Omnes religiosi in publicum prodeuntes, semper sint in pleno habitu, exceptis casibus in Statutis permissis.

Officiales etiam numquam in mensa Praelatorum compareant sine pleno habitu.

Nulli habeant dependentes manicas.

Crepidis utantur fratres; fenestratis autem calceis nullus uti praesumat, sive conventualis sit, sive Officialis sive Pastor, et multo minus Abbas, nec etiam ligulis ad calceos sericis.

Quamvis ^{a)} levioris materiae vestitus in Statutis non prohibeatur, tamen ea in re antiquus usus observetur, qui est, ut vestitus sit laneus.

In usu capparum lanearum et superpelliceorum omnes se conforment Ordinario.

[22 v.] DE HOSPITALITATE.

Hospites secundum Statuta honeste et religiose excipiantur.

In omnibus monasteriis cubiculum ordinetur, ad quod, ubi advenerint, duci queant, et ubi comedere ^{b)} debeant, ab Abbate petatur.

Si qui Ordinis nostri hospites advenerint, non in conventuali mensa nisi ex consensu Abbatis, sed in ea qua coeteri hospites expiantur.

Quando hospites in Abbatia fuerint comesturi, religiosi, ad quos pertinent, singulis vicibus quibus cum hospitibus suis pransuri, coenaturi aut locuturi veniunt, licentiam ab Abbate petant, sicut et a Priore.

Ut autem incommoda evitentur, rarissime vespertino tempore ad coenam cum amicis venire permittantur ^{c)}, et quando permittitur, talem in eo Abbas [23 r.] ponat ordinem, ut coena ante horam

---

a) hs. : quivis.

b) hs. : comedere.

c) hs. : venire, et...

octavam sit absoluta, quatenus religiosi, hora audita statim sint in dormitorio, et nullatenus claves dormitorii eis cedantur, ne ea occasione serius veniendi causam habeant ac id facientes, nisi sint a suo Praelato detenti, districte puniantur.

Absente Abbate Prior, vel eo absente Supprior in abbatiali et hospitali mensa, quando ex ratione adsunt, praesideat, non autem Circator.

At Priore et Supprior absentibus Officiales, non pro officiorum differentia, sed pro professionis ordine mensae praesint, etsi aliqui Pastores vel conventuales ipsis seniores in mensa adsint.

Pauperum hospitalitati ut hactenus, ita et in posterum Praelati satisfaciant, nec obligentur particularem ad hoc facere domum, in qua omnes illi recipiantur, quod esset omnium malorum hominum facem congregare, et monasteria sua in gravissima pericula adducere, sed sufficiat ut ad portam honesta eleemosyna detur.

DE PASTORIBUS.

Pastores vocationis et professionis suae memores, cuncta pro virium suarum possibilitate complere nitantur, quae a Statutis sunt eis iniuncta. Qui autem in posterum ad curas pastorales sunt emittendi, iuramentum a Statutis requisitum praestent in hac forma :

[23 v.] *Ego N. iuro me rediturum ad monasterium quotiescumque Abbati meo vel Visitatori videbitur expedire; insuper iuro quod omnia bona pastoralia omniaque eius iura, quantum in me est, conservabo et manutenebo, et quod annue rescriptionem mobilium et computum receptorum et expositorum dabo cum expressione debitorum tam passivorum quam activorum. Sic me Deus adiuvet.*

Pastores vero, qui rigorosius praestiterunt, satisfaciant, si iuxta praescriptam formam iurent, alioquin maneant riguroso iuramento obligati.

Computus a Statutis requisitus non debet esse omnium minutarum, ut nimirum minutissima quaeque scribantur, ad quae pecuniae sint expensae, sed sufficit in genere ponatur quantum in granis et quantum in pecuniis receptum sit ^{a)}. Deinde quantum in victu, vestitu ac in aliarum rerum necessariarum coemptione sit expositum.

Pastores non habentes sufficientem sustentationem, eam a Prae-latis suis petant, quam si denegent utantur medio et modo in Statutis praefixo, ut non patiantur egestatem.

a) hs. : Quantum in granis et aliis, pecuniis quantum receptum sit.

Quamvis autem ad bonorum suorum conservationem Pastores iuramento teneantur, nullam tamen litem suscipiant sine scitu et voluntate [24 r.] suorum Praelatorum, et si lis ab ipsis intentanda, vel ad aliis contra ipsos intentata concernat bona vel iura ad pastorum pertinentia, faciendi et facti sumptus ad ipsorum onus spectabunt (aequum enim est, ut sicut commodum, et incommoda habeant) in quibus tamen ferendis, si tenuiorem competentiam habeant, et vere per se non possint, erit Praelatorum discretio iuvare impotentes, ut a potentibus et invadentibus non opprimantur.

Pastores decimas habentes certis limitibus conclusas, novalia intra eosdem limites crescentia obtineant; at vero Pastores ex monasterii decimis certam dumtaxat portionem granorum aliarumque rerum habentes, ad novalia (utpote non ad ipsos sed ad monasterium iuxta apostolica privilegia spectantia) nullum ius praetendant.

Reparatio ^{a)} et intertentio domuum pastoralium sicut semper, ita et modo ad onus Pastorum pertineat, qui si non mediocres habeant facultates, in ^{b)} domuum suarum restauratione et reparatione omnia agant cum consilio et consensu suorum Praelatorum, et facile eos inclinabunt, ut auxiliatrices manus adhibeant.

[24 v.] Abbates in constituendis Sacellanis, desuper Pastores, quibuscum cohabitaturi sunt ^{c)}, audiant, ut omnia maiore tranquillitate et pace fiant.

Sacellani in omnibus Pastoribus suis subiecti sint, sicut claustrales suis Prioribus, et proinde neque a domo sive diurno sive nocturno tempore, neque a mensa sine suorum Pastorum licentia se absentare praesumant.

Tam fraterne vero et concorditer inter se vivere adnitantur, ut et religiosae suae vocationi satisfaciant, populum suum aedificent, et ab omnibus adverti possit, quod sint vero pacifici filii Dei.

Pastores et Sacellani aliique omnes beneficia possidentes nulla notabilia debita contrahant. Notabile autem debitum habebitur, quousque aliter per Capitulum Generale sit resolutum, quod omnes proventus beneficii ad quinquaginta rhenenses excedit. Viginti vero Sterlingi, donec Capitulum aliter resolvat, computabuntur pro decem rhenensibus quorum largitio sine suorum Praelatorum scientia secundum Statuta iis censeatur prohibita non tantum in causis civiliter honestis, sed et in piis, etsi fieret sine ullo monasterii gravamine aut successoris.

a) *hs.* : separatio.

b) *hs.* : et in.

c) Die Voeght : eos petentes.

[25 r.] Praescriptam in Statutis recollectionem annuam Pastores et Sacellani aliique foris habitantes observent, ac ut certum tempus eis praefigatur, ordinat Capitulum ut semper dominica post Pascha secunda eorum senior ad monasterium veniat, ut sequenti die recollectionem suam auspicetur, quem reliqui Pastores aliique foris habitantes sine alia admonitione secundum ordinem professionis successive sequatur.

Si aliquid habeant impedimentum quominus tempore praescripto venire quaeant, teneantur hoc Praelatis indicare, vel in eorum absentia Prioribus, ac tempestive seniori subsequenti significare, ne aliqua fiat interruptio.

Quoniam autem Vicariis praecipitur ut aliquam praefigant Pastoribus temporis distributionem, ideo ^{a)} hanc, quam ipsi Pastores iussu Vicarii ac praecedentis Capituli conceperunt, quantum Pastoralis officii ratio permitti observare nitantur : mane hora quarta vel quinta, prout vesperi maturius incubuerint, surgent; lectis deinde tribus precibus ordinariis vacabunt meditationi una media hora; post meditationem legent Horas suas, quibus lectis studio se dabunt sibi magis commodo et pro tempore magis necessario.

Deinde circa nonam, vel prout commoditas vel necessitas exigit, se ad celebrationem [25 v.] component; post reditum a templo quod, quia apud plerosque longius distet, nihil certi ordinari efficaciter quaeat, sic quisque sua temperabit ut tempus illud infructuose non transigatur. Circa duodecimam prandeant, et ubi commoditas fuerit aliqua pia lectio habeatur.

A prandio se recreare possint honesto aliquo exercitio, colloquio vel calefactione, prout occasio fert.

Deinde oeconomiae suae vel infirmis visitandis aut aliis honestis rebus occurrentibus vacabunt usque ad quintam. Circa quintam recipiant se ad cubacula sua ut Vesperas legant et Completorium, quibus lectis conferant se ad studia sua.

Hora septima vel circiter coenetur, omniaque ut in prandio servantur. A coena vel obambulabunt, vel se calefaciant; deinde se religiose ad lectum component.

DE FRATRIBUS CONVERSIS.

Novitii laici cum aliis novitiis sub arcta disciplina contineantur, et subeant ea mortificationis exercitia, quae reliquis novitiis im-

---

a) hs. : id ea.

nuntur, et quando novitiatus fuerit constitutus, possint quoque ad eum mitti.

Habeant confessarium Magistrum novitiorum. Cum sacerdotibus non loquantur etiam post [26 r.] professionem donec et quoque a schola disciplinae liberatis per Abbatem loquendi licentia detur.

Semper Magistro novitiorum subsint etiam professi, nisi aliud Abbati videretur.

Praefixas in Statutis orationes pro Horis impositas, et etiam pro defunctis dicendas, sine ulla mutatione observant et expleant.

Reliqua, quae de ipsis in Statuta sunt ordinata exsecutione mandentur.

DE MONIALIBUS.

Ea quae de monialibus sive sororibus Statuta ordinarunt, in monialium monasteriis plene observentur. In primis quae de monialium clausura constituta sunt rigide exsecutioni mandentur, ita ut nec propter quamcumque Praepositorum vel Priorum aut Capellanorum eorundem necessitatem vel infirmitatem sive moniales sive laicae ad claustrum obligatae, illud egrediantur.

Clastrum nullus intrare permittatur a Praepositis vel Prioribus nisi forma in Statutis praescripta, praeterquam quando occurriturgens necessitas : ut si medicus vel chirurgus propter infirmas, vel operarii ad operandum vel aedificandum vel restaurandum vel propter alias evidentes necessitates intrare debeant.

Vela monialium non sint serica vel quasi serica, neque tam subtilia, ut pepla per ea prospiciantur, quae pepla non sint indurata pultibus, nec circa maxillas sint aliqua rotunditate composita, sed bene clausa, ut nec crines nec collum, cum caput vertunt videri queant.

[26 v.] Super vestitu suo ab Ordine praescripto lineis non utantur, ne videantur esse alterius Ordinis; Verumtamen Superiores vestes ex leviori materia eis habere liceat.

Tunicas habeant honestas, nec ullis plicis sive oblongis sive transversis complicatas. Opera curiosa ut flosculos et alia similia sine Praepositorum vel Priorum consensu moniales privatim non faciant, ne opus commune detrimentum inde patiatur et periculum proprietatis incurrant.

Hospitalitas etiam in monialium monasteriis exerceatur, sed in qualibet amicorum visitatione ultra bis cum eis comedere ^{a)} non

---

a) hs. : comedere.

permittatur, etiamsi aliquot diebus manserint, idque numquam in coena nisi cum expreso consensu Praepositi sive Prioris, eoque casu sint hora sua in dormitorio.

Propter amicorum praesentiam sine Praepositi vel Prioris licentia (sine causa nullatenus danda) a choro se non absentent.

In auditorio nec viris nec feminis moniales loquantur, nisi Rectrice praesente, vel alia ad hoc constituta, ibique non nimis dudum cum amicis haerere permittantur, nec fabulis inutilibus suum tempus terant.

Sigillum quoque, ut supra ordinatum est, commune habeant, quo Priorissa seu ^{a)} quae praesidet litteras omnes a se lectas statim claudat et sigillet ut nihil adiici quaeat.

Claves dormitorii paucissime habeant, ut supra [27 r.] de viris est constitutum nec aliis concedi possint, nisi cum scitu et consensu Praepositi vel Prioris, excepta Procuratrici, a qua nihilominus clavis etiam auferri queat, si Praeposito vel Priori ita videatur.

Quousque autem aliud a Capitulo Generali statuatur, moniales hanc servant diurni temporis distributionem : Hora octava matutina nola dormitorii ad operationem signum detur, ad quod, exceptis legitime impeditis, omnes conveniant; sedentes ad opera taceant, nisi necessitas operis aliud exegerit, et tunc loquantur submissa voce.

In operis agressu praecedentis hebdomadae lectrix ad minus per quadrantem horae ex pio libello legat, vel preces aliquas offerant, ad nutum Rectricis sicut et lectio terminandas.

Hora nona, si Summa cantanda fuerit, pulsetur ad Tertiam si autem legenda sit ad medium decimae, vel si nulla Summa fiat, hora decima signum detur. Finita Sexta extra ieiunium, pulsetur ad refectionem.

Hora prima nola dormitorii signum detur ad operationem; prima media hora legatur pius libellus; feriis sextis adiungatur unum caput ex Statutis, et regula in mensa legatur, poteritque Rectrix post lectionem ex gratia religiosum colloquium terminandum quoque pia lectione, media vel quadrante horae ante Vesperarum pulsum duratura, per quam ad divinum officium sesse recolligant, concedere.

Hora quarta pulsetur ad Vesperas quod fiet ad medium quartae si Vigiliae sint dicendae, nisi tamen sit ieiunium [27 v.], tunc enim hora quarta servabitur. Dominicis vero ^{b)} diebus et festivis hora secunda semper pulsus ad Vesperas detur.

---

a) hs. : ceu.

b) hs. : enim.

Hora quinta extra ieiunium coenent, horaque septima eant ad Completorium, post quod examen conscientiae sequatur; ad medium nonae omnes vadant cubitum.

In receptione novitiarum servetur constitutio Urbani Papae « *Ne in vinea Domini* » et caveatur ubi monasterium satis opulentum est ut numerum sibi constitutum commode alere possit, ne pensio perpetua vel etiam vitalis exigatur seu ^{a)} potius ab amicis extorqueatur, ut omne periculum simoniae vitetur.

Tempus novitiatus sit iuxta Concilium Tridentinum unius anni completi, qui annus incipiat ipso vestitionis die. Hunc vero annum alius integer praecedat, in quo futurae novitiae in saeculari habitu probentur, ac in cantu et lectione ^{b)} Breviarii et Ordinis Ordinariorum et aliis exercentur. Interim tamen cum professis monialibus nec conversentur nec loquantur. Professione facta integro triennio novitiarum Magistrae subsint ac scholae disciplinae frequentent.

Omnes sorores laicae in spiritualibus bene exercentur, ac ut magis obligationem suam intelligant, singulis dominicis diebus post Vesperas vel alia commoda hora legatur eis ex regula [28 r.] unum caput, ac etiam si occupationes permittant unum ex Statutis.

In audiendis divinis officiis, etiamsi in eodem choro sint, locum a monialibus separatum habeant.

In operibus servilibus veste interiori grisei coloris laicae uti queant.

Si quae laicae sunt claustro non obligatae, nullae tamen earum Praepositorum vel Priorum aut Capellanorum eorundem cubacula vel lectos absque evidenti necessitate componant, aut iisdem in mensa ministrent; et si id fecisse deprehendantur, graviter a Superioribus suis puniantur.

DE POENIS.

Poenae in Statutis positae pro culpis sic adhibeantur, ut et salutis operentur fructum, et discretio suum habeat locum.

Si quis per rebellionem vel alio quocumque modo poenam gravioris culpaе, ignorante Praelato incurrerit, Prior vel quispiam alius Superior hoc dissimulare non possit, sed sit obligatus id significare Praelato, ne disciplina aliqua indulgentia labefactetur.

---

a) hs. : ceu.

b) hs. : lectionis.

Mortificationis actus sunt : osculare terram, pedes fratrum; prosternere se in terram, sedere ad terram et similia.

DE ELECTIONE ET INSTALLATIONE ABBATIS.

Quae de electione et installatione Abbatis in praecedenti Capitulo Provinciali anno 1620 concepta et ordinata sunt, exacte observentur.

[28 v.] DE PERMUTATIONIBUS.

Quae de permutationibus et reliquis eo pertinentibus Statuta praefixerunt, accurate ab omnibus servantur ^{a)}. In omnibus autem propositio fiat ab Abbate, vel ex commissione eius a Priore, ac dabit Abbas in scripto nisi aliud expedire videatur, vel saltem verbo explicabit vel explicari curabit casum et rationes, quae ex utraque parte considerari possunt, praesertim si de bonorum alienatione vel commutatione agatur.

Convocato ergo per capitularis campanae pulsum conventu, factaque propositione ut supra vel per Abbatem, vel per Priorem, ac rationibus ab utraque parte expositis omnia diligenter discutiantur, et si sententiarum diversitas oriatur, tunc res deferantur ad seniores de domo (quos eos esse definivimus, qui alias maiores de domo videntur ^{b)}) et in Statutis sunt designati distinctione prima capite decimo quinto « de novitiis ») et re sufficienter discussa procedatur ad vota. Dabit vero Prior sive proponat sive non, primum votum, et sic ordine quisque suam sententiam dicet, ac ex pluralitate votorum procedatur.

Omnium resolutionum a conventu acceptarum de rebus temporalibus registrum fiat; in quo omnes resolutiones exacte a Priore vel Praeside conventus scribantur, et a Priore observentur; et quaeque resolutio, ut quaevis fraus et dolus absit, a Priore, Supprie et seniore conventus in registro signetur.

[29 r.] DE REGULA, STATUTIS ET ORDINARIO.

Regula Sancti Augustini, secundum quam vivere promisimus, quam declarat Capitulum esse eam, quae incipit « *Ante omnia fratres carissimi* » etc. et finit : « *orans ut et debitum remittatur*,

a) hs. : servetur.

b) hs. : videntur.

et in tentatione non inducatur », singulis feriis sextis in refectorio ad mensam legatur.

Ab iis quoque qui foris sunt prout ipsa regula requirit, etiam saepius legatur, quo magis suae vocationis et obligationis sint memores.

Statuta vero, prout a postremo Capitulo Generali sunt correcta, ad amussim servantur, ac ordinarie in Adventu et Quadragesima vesperi post collationem in capitulo legantur, et quia omnia eo tempore legi non poterunt, sic distribuatur eorum lectio temporibus commodis, ut semel in anno omnia publice legantur.

Ordinarius quoque, prout in Generali Capitulo est conceptus et iam promulgatus quousque alius a dicto Generali Capitulo sit decretum, ab omnibus practicetur, eique omnes se conforment.

Haec autem omnia quae superius sunt constituta, usque ad sequens Capitulum ter in anno publice legantur.

[29 v.] Sic definitum et ordinatum a Patribus in Capitulo Provinciali congregatis anno et diebus supra dictis, sicut patet ex actis Capitularibus, 28 Augusti, dicti anni publicatis.

3. DEFINITORIUM DER PRELATEN
VERGADERD TE BRUSSEL
6—8 JULI 1633.

[162 r.] *Decreta* ^{a)} in definitorio Praelatorum, Brabantiae Praemonstrati Ordinis Bruxellae concepta, una cum nonnullis declarationibus circa Statuta et Ordinarium ejusdem candidi Praemonstrati Ordinis.

Ut ea, quae Ordinis nostri Statuta sancte constituerunt, Breviarium pie decrevit et Ordinarius pro divinorum officiorum caeremoniis ordinate et decore praefixit, unanimiter per totam nostram Provinciam Brabantiam intelligantur et observentur, Praelati ejusdem Provinciae ad hoc specialiter per suum Vicarium evocati anno 1633, 6 Julii, Bruxellae in domo ejusdem, una cum Prioribus et aliis religiosibus suis congregati, haec subjuncta statuenda, declaranda et firmiter praefigenda decreverunt.

Ac in primis circa caput primum distinctionis primae Statutorum et caput sextum distinctionis tertiae, ubi poenitentia decernitur delinquentis circa ea, quae hoc capite primo comprehenduntur, subsequencia statuenda existimarunt :

Quandocumque Pastor aliquis, vel alius beneficiatus aliquem casum his capitibus expressum admiserit, qui fit publicus et scandalosus, veniens ad conventum et non minus quam ipse Praelatus et alii in eo delinquentes, intrans capitulum, culpam suam fateatur, poenitentiam postulet et flagitet orationes, omniaque compleat, quae praedicto capite praescribuntur, et jejunia, si quae ei imponenda, primum eodem die in conventu compleat, alia vero in pastornatu vel loco residentiae suae persolvat.

Censebitur autem casus esse publicus et scandalosus, qui advertitur a populo, et in publico cum murmure et reprehensione disseminatur.

[162 v.] Missalibus romanis in Summis Missis vel solemnitatibus

---

a) hs. : boven aan de blz. staat «Tempore Dni. Valentini» (nl. Matthias Valentini, abt van Averbode). In de marge 7 et 8 Julii 1633.

in conventu celebrandis, nullus utatur. In privatis vero missis, in defectu Missalis Ordinis nostri, fratres uti queant romanis.

Quisque Praelatus juxta Statuta capite quinto distinctionis primae num. 5 ordinem in quotidiana celebratione constituat, quem omnes rigide observare teneantur, ne inordinatio inter celebrantes confusionem et confusio scandalum in populo pariat.

Cum autem Concilium Tridentinum sessione 23 de reformatione capite decimo quinto circa regulares nihil immutaverit et regularium constitutiones, quibus subditos suos ad certos confessarios a suis Superioribus approbatos astringunt, aliosque omnes sacerdotes confessiones audire rigore vetant, non revocaverit et proinde hoc in Superiorum libertate reliquerit, ideo potestatem religiosis a Concilio relictam non revocando ^{a)} sed ex magnis causis regulando et restringendo et sequendo quod statuit Clemens VIII, ut Superiores ordinent in singulis domibus confessarios ad excipiendas subditorum confessiones, districte praecipitur omnibus hujus Provinciae religiosi ut ea, quae hac de re Statuta praefigant distinctione prima capite sexto num. 17 et 18 exactissime observent. Proinde omnes religiosi tam beneficiati quam conventuales nullis nisi a Praelatis suis potestatem habentibus et approbatis, confiteri praesumant, nec aliquis nisi a Praelato potestatem habens, confessiones audire queat. Qui foris sunt similiter non confiteantur nisi iis, qui a Statutis dicto capite num. 18 designantur.

[163 r.] Qui autem contrarium fecisse deprehendantur, poenae a Statutis praefixae non solum confitens sed etiam et multo magis audiens sine dissimulatione submittantur.

Cum vero Clemens VIII decernens Superiorum subditos obligare non posse, ut sibi confiteantur nisi in casum reservatum inciderint, non intelligat, ut ex Bulla patet, alios Superiores quam supremos, qui constituendi confessarios et reservandi casus habent potestatem, ideo constituendus a Praelato circa Pascha confessarius esse possit Prior, Supprior vel Circator, omnisque Superior sub Praelato constitutus, cui omnes confiteri teneantur sub poena a Statutis capite sexto num. 16 praescripta, cum hoc clementinae constitutioni non tantum non repugnet, sed ei plane sit conforme.

Circa proprietatem, quam sancti Patres vehementer semper detestati sunt et exhorruerunt, et in Statutis inter casus reservados per Clementem VIII capite sexto distinctionis primae num. 12 refertur, quisque advertat proprietatem in Ordine nostro triplicem esse.

---

a) hs. : renocando.

Prima est quae ascendit ad eam quantitatem, ut in genere furti, ut loquitur Clemens peccatum sit mortale, et proinde mortalis est. Haec adjunctam sibi habet reservationem sive ea admittatur in retinendo rem aliquam, etiamsi non obstinate, sive in expendendo, donando vel consumendo contra voluntatem sui Superioris, vel praescriptum regulae vel Statutorum.

Secunda est quando aliquis proprietatem, quae sit mortale peccatum, habet et reservat eam obstinate, ut scilicet etiam a Superiore debite monitus eam resignare nolit sed renititur eamque pertinaciter retinet. Et haec proprietas annexam sibi habet excommunicationem, ut patet distinctione quarta capite vigesimo num. 1 Statutorum : de generali excommunicatione.

[163 v.] Tertia est quae ascendit ad quantitatem sive valorem viginti florenorum, quae non tantum est peccatum mortale et reservata, nec tantum excommunicationem annexam habet, si accedat obstinatio, sed et carceris poenam sibi habet adjunctam; ut clarum est ex distinctione tertia Statutorum, capite decimo quarto num. 1, sive obstinate ea habeatur sive non.

Quare hoc fixum sit dicto capite decimo quarto non exprimi quantitatem ad quam proprietarius devenire debeat, ut in genere proprietatis mortale peccatum admittat, sed eam dumtaxat proprietatis quantitatem declarari, quae carceris poenae delinquentem obnoxium reddit. Has ergo proprietatis differentias quisque diligenter advertat, ne tunc solum peccatum mortale se admisisse existimet, quando retinet vel expendit rem viginti florenis valentem, sed quod tunc etiam mortaliter peccet, quando eam retinet quantitatem, quae in materia furti mortale peccatum censeretur.

Cum autem omnia peccata reservata non semper conjunctam habent excommunicationem, et proinde ex vi concessionis unius non concedatur alterum, ideo is, cui a reservatis conceditur absolvendi potestas, non praesumat ab excommunicatione excommunicatos absolvere, nisi ad hoc faciendum particularem a suo Praelato habeat facultatem.

Nullus religiosorum a casibus concessione Clementis VIII Praelatis reservatis ab alio absolutionem petere praesumat, nisi a suo Praelato vel cum ejus licentia ab alio; hoc namque etiam per se est periculosum. Cum enim Urbanus VIII declaraverit regularium privilegia non se extendere ad casus Episcopis reservatos, existimandum profecto multo minus extendere voluisse ad eas casus, quos praedictus Clemens VIII Superioribus regularibus reservari permisit, nam utrobique par est ratio, imo major in religiosa vita et

ob id praesumendum, quod non minus voluerit Pontifex in religione quam in episcopatu [164 r.] servari disciplinam, quae dissipatur si invite et inscio reservante ab aliis delinquentes absolvantur.

Priores, Suppries et omnes alii qui in monasterio existentes audiendi religiosorum confessiones ^{a)} habent potestatem, quando ad pastorales curas et ad alia officia extra monasterium transierint, censeantur omnem quam in religiosos habebant amisisse jurisdictionem, ac proinde religiosorum confessiones ulterius audire non posse, nisi a suis Praelatis particularem ad hoc habeant commissionem.

Illi vero qui in monasterio permanentes efficiuntur Officiales, jurisdictionem retinuisse censeantur, nisi eam Praelatus revocaverit.

Quamvis autem Caput decimum Statutorum, quod de jejuniis agit, non ponat inter jejunia profestum Annuntiationis, tamen juxta Capitulum Provinciale, quando hoc festum post Pascha venire contingat, ejus Vigilia ab omnibus jejunetur, tam a Pastoribus, beneficiatis quam conventualibus.

Abstinencia a carnibus una cum aliis in recompensationem perpetuae a carnibus abstinencia a Julio aliisque Pontificibus decreta, ut scilicet feriis quartis, sabbatis et in Septuagesima abstinence a carnibus, et in Adventu jejunetur, etiam a Pastoribus in curis suis residentibus, ubique poenis ab iisdem Pontificibus constitutis, uniformiter observetur; nam hanc obligatione omnes, nullo excepto, Pontifices stringendos indicarunt. De ea enim in Bulla, praefixa Statutis, circa finem agens Julius haec posuit verba; *ab omnibus et singulis ejusdem Ordinis utriusque sexus personis deinceps perpetuis temporibus observari debere etc.*

Dispensatio pro lacticiniis in Quadragesima, de qua distinctione prima Statutorum capite undecimo num. 3 agit, Praelatorum discretionis relinquitur, ut agant quod pro salute subditorum eis maxime congruum utileque videtur, salvis semper iis, quae Statuta praefigunt, ut scilicet non ^{b)} amplius dispensetur, quam dioeceses permittunt.

[164 v.] In collationibus, quando jejunetur, sit omnimoda uniformitas, et juxta Statutorum constitutiones distinctione prima capite duodecimo num. 33 cum potu panis dumtaxat moderate administretur, nec umquam vel butyrum vel caseum vel fructus vel aliud quippiam apponi permittatur.

---

a) hs. : religiosorum habent.

b) hs. : et non amplius.

Ut autem in admissione ad vestitionem et maxime ad professionem novitiorum ubique in hac Provincia servetur una eademque forma, et ea quae decernitur in Statutis distinctione prima capite decimo sexto ^{a)} num. 5 et alibi clarius explicantur et omnis dissensionis auferatur occasio, unanimi omnium Praelatorum consensu tamquam antiquis et novis Statutis magis conforme est definitum quod, quando alicujus novitii tempus professionis propinquat, duobus ad minus mensibus antequam ultimus probationis ^{b)} annus expirat Prior completis iis quae Statuta ordinant dicta prima distinctione capite decimo sexto num. 14 in pleno capitulo, ut omnibus constare queat, conventum moneat tempus professionis novitiorum instare, et ob id, si omnes vel singuli aliquid habeant, ob quod merito eorum professio debeat impediri nec admitti, sed eos dimitti conveniat, istud intra quatrimum Priori proponant, ut hoc tempestive Praelato significet et ipse Praelatus cum aliis Superioribus, si rem alicujus esse ponderis deprehendat, Priori, Suppriori aliisque Majoribus de domo specialiter ad hoc convocatis et simul congregatis proponat, et ab iis una cum Praelato haec res discutatur, examinetur et resolvatur, servata forma in Statutis praefixa distinctione prima capite decimo quinto num. 19, et capite decimo septimo num. 9.

Si autem intra praescriptum quatrimum nulla fiat oppositio, nihilque Priori ab aliquo proponatur, omnesque habeantur tamquam consentientes, nullius oppositio postea recipiatur nisi ^{c)} eum vel abfuisse a monasterio vel hoc ipsi non innotuisse manifeste constiterit.

Quae autem ad Priorem deferuntur, et quae in congregatione [165 r.] Majorum de domo, ut plurima mala, quae inde provenire possunt, evitentur, valde secrete teneantur, nec personae se vestitioni vel professioni opposcentes unquam prodantur, sub poena revaloribus in Statutis decreta distinctione tertia, capite septimo.

Religiosus Lector secrae Theologiae juxta Capitulum Provinciale locum primum post Supprioris obtineat, si autem duo sint, primarius dumtaxat hunc locum habeat, secundarius vero Lector in loco suae professionis persistat.

Censeatur quoque Lector, sed tantum primarius ubi duo sunt, inter Majores de domo, sine tamen ullo praejudicio senioris in Statutis expressi, qui semper manebit Major de domo; si vero Lector

---

a) hs. : primo.

b) hs. : Professionis.

c) hs. : ni.

professione sit fratrum senior, non ob id tamen numerus Majorum de domo augeatur, sed maneat ut Statuta constituunt.

Si forsitan aliquis Majorum de domo in officio constitutus mortuus sit nec alius substitutus, vel ita longe absit ut ejus praesentia sine notabili incommodo expectari non possit, pergatur in persolutionibus, nec alius substitui debeat.

In vestitionibus, professionibus atque primitiis nulla admittantur convivia, sed strictissime quae Statuta et capitulum « *in vinea Domini* » constituerunt, observentur.

A novitiis circa professionem nihil omnino exigatur, sed id si divites sint accipi possit quod Concilium Tridentinum sessione 25 de regularibus dari permittere videtur; verum a pauperibus nihil omnino expetatur, vel etiam a dare volentibus nihil excipiatur.

Professi quandiu non sunt liberati a schola disciplinae in loco capite decimo nono distinctionis primae num. 3 et 4 designato et expresso a Magistro suo castigari et corrigi queant non minus quam ipsi novitii, et sic intelligi debere declaratur, quod supradicto capite num. 4 praefigitur.

[165 v.] Quae distinctione prima capite vigesimo primo num. 8 praefiguntur de mittendis ordinandis ad quemcumque Antistitem sanctae romanae Ecclesiae communionem habentem, ea quantum fieri potest in opus deducantur, nec in praejudicium privilegiorum Ordinis nostri, quando ad extraneos Episcopos Ordinariis absentibus vel impeditis vel defunctis ordinandi nostri mittuntur, dimissoriis utantur.

Annuae amicorum visitationes, si alicubi sint in usu, quod non putatur, penitus revocentur et aboleantur; cum enim Statuta distinctione prima, capite vigesimo secundo num. 20 permitti nisi rarissime velint, ut religiosi suorum convivia adeant, multo profecto magis similes visitationes debent censi prohibitaе, quae sunt quasi continuae conviviorum frequentationes. Quare nulla umquam ratione hae visitationes permittantur, nisi causa manifestae necessitatis vel evidentis utilitatis, idque pro paucis diebus, prout indicaverit Praelatus.

Quae capite vigesimo quarto distinctionis primae de rasura praescribuntur, non tantum in monasteriis sed etiam a Pastoribus aliisque beneficiatis, qui propter periculum habitum nostrum regularem mutare non coguntur, quam strictissime observentur, et tam intranei conventuales et Officiales quam Pastores ad hoc compellantur, ut barbas ad cutem usque radant vel tondeant.

Maturores qui distinctione secunda, capite decimo sexto num. 13 computibus Officialium audiendis a Praelato adhibendi constituuntur.

tur, intelligantur Prior, Supprior et si alii plures jungendi sint Circator, vel aliquis ex senioribus maturioribusque conventus adjungatur.

Officiales omnes in Triplicibus, etiamsi Praelatus absit tam nocturnis quam divinis diurnis officiis juxta consuetum morem semper intersint.

Ea quae capite decimo octavo num. 9, 10 et 14 distinctionis secundae de linearum distributione et lotione praescribuntur, exacte observentur, et ubi locus nondum est designatus pro communi vestiario ^{a)}, statim constituatur, eoque praeter ea, quae in Statutis in cubiculis religiosi habere permittuntur, vestimenta tam lanea quam linea deferantur sine aliqua expectatione.

[166 r.] Collare camiseae, etiamsi secundum ea quae constituuntur distinctione secunda capite decimo nono num. 1, supra collare tunicae replicari possit, tamen in tota hac Provincia, in qua sutanis utimur, supra collare sutanae dumtaxat replicetur.

Gestatio laneorum, quae in Ordine nostro antiquissima est et a Sanctissimo Patre nostro Norberto introducta, resumatur juxta decretum Statutorum, distinctione secunda capite decimo nono num. 1, et tam a Pastoribus quam conventualibus stricte observetur.

Indusiorum collaria etiamsi linea, tamen juxta Statuta non sint ulla ratione indurata sed simpliciter aqua dumtaxat lota.

Laicorum cappae sint griseae albicantes.

In ambulatione conventuali, quae circa domum peragitur, fiat prout in Capitulo Provinciali est constitutum in pectorali tunica et scapulari sine caputio, ut sit uniformitas, nam canonicos sic procedere posse innuunt Statuta, distinctione secunda capite decimo nono, statuentia ut canonici exeuntes etiam in tunica pectorali semper gestent scapulare.

Praelati ut tam claro Statutorum decreto num. 29 capitis decimi noni satisfaciant aliisque Provinciis se conforment utantur mosettis ^{b)}.

Porro quae distinctione secunda capite vigesimo tertio num. 25 Pastoribus ordinantur de reddendo annue Praelatis suis sincero computu et tradendo inventario rerum suarum pleno et integro cum expressione debitorum tam activorum quam passivorum, ac etiam cum expressione praesentis pecuniae rigorosissime ^{c)} observentur.

Similiter quod eodem capite num. 28 de indicanda praesentia sua

---

a) hs. : vestiaria.

b) hs. : moschettis.

c) hs. : rigorosissime.

Praelatis quando ad monasterium veniunt constituuntur, strictissime observentur.

Quia autem noxia est Pastorum absentia et per diversas civitates et diversa loca pagosque est reprehensibilis et saepe etiam scandalosa vaga discursio, ideo quae praedicto capite num. 30, 31, 32 et 33 hac de re constituuntur, quam exactissime observentur, ac etiam poenis ibidem praefixis, omni discursu sublato [166 v.] voto stabilitatis in loco repugnante inter limites residentiae suae remanere compellantur.

Rescriptio bonorum pastoralium tamquam privilegiis Ordinis repugnans Decanis ruralibus vel aliis quibuscumque a Pastoribus non detur, sed Pastores ad Praelatos suos confugiant, et ipsi eos defendant et protegant.

Pastores qui ob pericula in curis suis sibi ab haereticis imminetia vel aliis de causis residentiam suam relinquere compelluntur et ad monasterium redire, ibidemque ad prolixius tempus remanere coguntur, mittantur ad conventum; cujus omnem observabunt disciplinam; verum cursui non adscribentur, nisi integro mense in conventu fuerint, quibus oneribus non subiciantur, si ad breve dumtaxat tempus, ad septimanam scilicet vel alteram, mora sit duratura..

Pastores in conventu contra monasticam disciplinam silentium libere violantes vel etiam aliorum cubicula sine consensu ingredientes, vel contra bonos mores in conventu delinquentes, a Priore corrigantur. Verum si jejunium panis et aquae vel gravior aliqua poena iis sit imponenda et in conventu vel extra peragenda, ut in Capitulo Provinciali capite de Priore respectu Officialium est constitutum, id fiat cum scitu et consensu Praelati.

Ut de loco Praepositorum monialium in conventu sive monasterio obtinendo in posterum omnis evitetur confusio, hoc decernitur : quod Praepositi exsistentes Praelati et ab obedientia suorum Praelatorum emancipati, qui scilicet Praelato suo non subsunt sed ad alienam transferuntur obedientiam, cum hoc docuerint post Praelatum idque ante loci Priorem obtinebunt stallum et locum.

Alii vero Praepositi hanc exemptionem ^{a)} non habentes, locum suae professionis obtinebunt.

Ut explicetur autem pro uniformi observatione Statutorum quod distinctione tertia ^{b)} capite quinto num. 2 jubetur, ut is qui poenitentiae [167 r.] gravioris culpae submittitur, sit omnium postremus,

---

a) hs. : exemptionem.

b) hs. : tertia ontbreekt.

declaratur quod talis esse debeat postremus omnium tam novitiorum quam professorum, et tam laicorum quam clericorum, poenitentia hac durante et non diutius.

Suspensio autem poenitentiae de qua mentio num. 2 est ejusdem in sequentem diem vel aliam non solemnem dilatio.

Ut vero quae Statuta de apostasia distinctione tertia, capite undecimo constituunt, pariformiter observentur, hoc generaliter in hac Provincia teneatur, ut apostatae redeuntēs incarcerationentur, quod significant Statuta dicentia, quod tamquam excommunicati ab omnibus evitari debeant tam intus quam foris; et capite decimo quarto de iis, qui per carcerem puniendi num. 2 ubi illi incarcerationandi indicantur, quia aliquod grave scandalum fecerint, quod per apostasiam factum dubitari non debet, cum etiam apostasiae plerumque diversa crimina adhaerent, quae per carcerem sunt punienda.

Itaque omnes apostatae carcerali custodiae mancipentur, sintque toto tempore poenitentiae absolute ultimi tam professorum quam novitiorum, et tam laicorum quam clericorum. Completa autem poenitentia redeuntēs ad conventum sint et permaneant ultimi sacerdotum praesentium toto tempore vitae suae, vel, si non sint sacerdotes, sint ultimi professorum, sitque hic locus et stallum ipsorum, nec ascendant nisi quando qui praecedunt moriuntur vel abeunt.

Quando servandum est Capitulum Generale, Missa de sancto Spiritu omnibus conventibus distinctione quarta, capite secundo num. 1 indicata, pro matutinali cum cantu celebretur.

Porro cum quidam Pastores ad rem minus attentī omnes curae suae quercus, quae multo tempore recuperari non possunt divendant et distrahant, districtē praecipitur Pastoribus omnibus ut sine expressa Praelatorum suorum licentia in scriptis obtenta nullas quercus ad suas curas spectantes vendant vel distrahant, et si contra fecerint, tamquam proprietarii puniantur, et carcere, si pretium quantitatem proprietatis attingat, quae in Statutis carcere puniri jubetur.

Cum sint quoque quidam Pastores qui, ut res suas augeant fundos aliquos emunt et cum promptas pecunias ad solvendum non habeant, emptum fundum redditu annuo gravant, proque ejus solutione pignus ex aliis suis bonis substituunt, praecipitur omnibus districtē ut cum [167 v.] sint ipsi religiosi et paupertatis obedientiaeque votis obstricti, sine suorum Praelatorum, imo nec sine ipsius conventus assensu similia agere non praesumant, aut tamquam proprietarii puniantur, et talis emptio talisque obligatio sint nullius momenti atque valoris.

Mandatur etiam Pastoribus omnibus ut ea quae distinctione quarta

capite trigesimo in Statutis constituuntur, quantum eos concernere potest, exactissime observent.

Notabile mutuum de quo agitur distinctione quarta, capite trigesimo primo num. 3 idem esse declaratur quod pro fide jussione numero praecedenti 2 exprimitur, quod scilicet trecentos francos sive rhenenses non excedit.

Reliqua autem omnia quae in Statutis et Ordinario continentur, exactissime executioni mandentur.

A caeremoniis Ordinario praefixis nemo devitet sed ad amussim executioni mandentur.

Recollectionis autem dies tam religiosis conventualibus quam Pastoribus aliisque beneficiatis praescripti, annue sine ulla dissimulatione, tempore et ordine in Capitulo ultimo Provinciali praefixis observentur, ut religiosa mens, quae terrenarum rerum tractatione vel suae mortalitatis conditione potuit deferbuisse vel sorduisse, recollectionis et meditationis fervore reaccendi valeat et puritatis suae splendorem, devotionis et contritionis lacrimis ^{a)} queat recuperare et ad imminetia proelia, sudores atque labores magno gratiae incremento roboretur et animetur.

Sic definitum et resolutum Bruxellae, 6, 7 et 8 Julii in praedicta congregatione Praelatorum, ubi praesidente Praelato Parcensi tamquam Vicario adfuerunt Reverendissimi Domini :

Dns. Chrysostomus Van Der Sterre ¹⁾, Abbas S. Michaelis.

Dns. Chrysostomus Outers ²⁾, Abbas Grimbergensis.

Dns. Matthias Valentini ³⁾, Abbas Averbodiensis.

Dns. Theodorus Verbraecken ⁴⁾, Abbas Tongerloensis.

Dns. Joannes David ⁵⁾, Abbas Ninoviensis.

Dns. Joannes Haseleer ⁶⁾, Abbas Diligemensis.

Infra ^{b)} habetur : concordat cum resolutionibus a praedictis Praelatis accepta, quod attestor.

Et erat subscriptum,

Joannes Drusius ⁷⁾, Abbas Parcensis, Vicarius.

a) hs. : lachrymis.

b) hs. : hetgeen volgt ontbreekt.

1) J. Chrysostomus Van Der Sterre, Abt van St. Michiel 1629-1652, (Hugo, *Ann. Praem.*, t. II, col. 268).

2) Cfr. not. 4 pg. 33, waar hij Chrystophorus genoemd wordt.

3) Cfr. not. 5 pag. 33.

4) Theodorus Verbraecken, Abt van Tongerlo 1629-1644, (*o.c.*, t. II, col. 978).

5) Cfr. not. 8, pg. 34.

6) Joannes Haseleer, Abt van Dielegem 1623-1645, (*o.c.*, t. I, col. 610).

7) Cfr. not. 1, pg. 1.

Praesentem copiam cum alia authentica collatione concordare
attestor infrascriptus :
Willems.

[263 r.] RESOLUTIONES ACCEPTAE CIRCA ORDINARIUM,
BRUXELLAE 8 JULII, 1633 PER REVERENDISSIMOS DOMI-
NOS PRAELATOS IBIDEM CONGREGATOS.

Caput 1 ^a).

num. 1. Cappa an colligatur super genua ? Colligitur.

num. 6. An illi quatuor debeant per vices administrare ? Debent.

num. 11. Circa verba *adornate* et *adornemus* tunc inclinatur quando
haec verba significant actum adorandi, ut *adoramus te, adornemus*
Dominum, etc.

In cantico Habacuc ^b) quando dicitur *in Deo Jesu meo*, ad nomen
Jesu an inclinatur vel genuflectatur ? Genuflectant omnes.

num. 19. Post antiphonam *Salve Regina*, quae cantatur post capi-
tulum, servetur inclinatio vel genuflectio ratione temporis.

Prior omni tempore sit in dextris quando cum altero canit.

Quando sub Magnificat vel Benedictus thurificatur, absoluta thuri-
ficatione thurificantes intrent chorum, sive cantica sint finita,
sive non.

Omnes etiam concionantes utantur superpelliceis juxta formam
Ordinis et non aliis.

Abbate celebrante diaconus missae almutium in processionibus
gestet.

[163 v.] Caput 4.

num. 4. Servetur ubique moderatus pulsus neque nimis longus, neque
nimis brevis.

Caput 5.

num. 6. Versiculos cantet unus, ut ibidem ordinatur.

Caput 7.

num. 2. Versiculi responsorium in Matutinis hoc ordine canantur;
tres versiculi responsoriorum primi Nocturni, etiamsi lectiones a
sacerdotibus dicantur, tamen a nondum sacerdotibus, etiam a
novitiis, a junioribus incipiendo canantur, ita ut versiculum tertii
responsorii cantent in Triplicibus tres juvenes seniores.

Versiculos autem responsoriorum secundi Nocturni cantent sacer-

a) hs. : ontbreekt.

b) hs. : Abacuc.

dotes semper a junioribus incipiendo, et ultimum versiculum cantent tres seniores, qui ex ordine sequuntur ^{a)}).

Idem ^{b)} fiat in tertio Nocturno, in quo, si sit Triplex et absit Praelatus, cantent ultimi responsorii versiculum Prior, Supprior et senior.

Quando autem sunt pauciores sacerdotes, quam ut versiculis canendis sufficiant, tunc fiat quod de lectionibus hoc loco ordinatur : ut juniores sacerdotes plures versiculis canendo defectum suppleant, vel accipiantur diaconi et subdiaconi, vel si tanta sit paucitas sacerdotum, juvenes seniores in secundo Nocturno unum vel alterum versiculum cantent.

At vero hoc caveri debeat ut juxta Ordinarium hoc capite num. 1 post Evangelium nullus nisi diaconus aut sacerdos [264 r.] lectionem aut versum cantet.

Caput 9.

num. 3. Error in Ordinario num. 3 in correctione admissus emendetur, et loco *confiteor* ponatur *misereatur et indulgentiam*, etc. Utrum in majori Triplici cantari debeant parva responsoria ad Horas a duobus ? Fiat ut ordinatur in Ordinario capite sexto, num. 5.

Caput 13.

num. 1. Utrum in feriali officio juvenis petens benedictionem ad Completorium flectere debeat, ac similiter ad Matutinum ? Ubique inclinetur tantum.

num. 2. Ad verba *Lector mensae in medio inclinatus, videtur addendum juxta Statuta : vel tempore afflictionis genuflexus*. Serventur quae ordinant Statuta.

Caput 17.

Utrum missa de Domina celebrari debeat ad certam intentionem, sive an fructus illius sacrificii certis aliquibus applicari debeat ? Fiat ad intentionem Ordinis.

Caput 18.

num. 2. Habetur ut in festis a Septuagesima usque ad Pascha *Gloria in excelsis* in eorum missis cantetur, eo quod [264 v.] mandatum sit in Capitulo Generali anno 1630, ut in istorum festorum Matutino hymnus *Te Deum laudamus* dicendus ponatur quod jam impressum non posuit hymnum illum tunc cantandum. Servetur Breviarium, quod cum non ponat hymnum, non legatur. Si ordi-

a) hs. : Sequuntur.

b) hs. : Iidem.

netur ut cantetur cum Gloria, an etiam cantari debeat in missis votivis ? a).

num. 4. Utrum in hymno angelico Gloria cantari possint aliqua verba quae in Missali non habentur, e.g. et sancte Spiritus et Altissime ? Hoc est dudum ante reformatum, nec debet rursum introduci.

Caput 20.

num. 3. Utrum in secundo festo Patroni cantari debeat sequentia ? Conforment omnes se Ordinario.

Caput 23.

num. 2. Utrum in missis privatis in dominica Palmarum legi non possit evangelium de dominica loco Passionis, et an in Summa Missa loco evangelii S. Joannis legi debeat evangelium de dominica : *Bethphage* b) etc. ? Quando legunt privatim legere possunt ut ille, qui matutinalē legit.

Caput 27.

num. 4. Utrum transeuntes sacerdotes sacris paramentis induti locum Venerabilis Sacramenti deponere non debeant bireta ? Idem quaeritur de Abbatibus. Omnes, etiam Abbates deponant bireta, etiam Sacramento non exposito.

[265 r.] Caput 34.

num. 4. Quando Kyrie feriale vel trium lectionum cantatur subinde haerere debet chorus antequam celebrans intonet *Gloria in excelsis*, eo quod tempus sufficiens non habeat, ut alia ad introitum missae pertinentia praemittat, videretur convenientius ut tunc ei citius ad altare ascendere c) liceret. Servetur quod de introitu sacerdotis Ordinarius statuit.

num. 16. d) An etiam in feriis, quando non utuntur ministri dalmaticis, subdiaconus uti debeat velo et patenam tenere ? Utatur juxta Ordinarium, capite 34 num. 16 velo.

Caput 37.

num. 3. An versus *Benedictus qui venit* cantari debeat etiam in missis ferialibus et trium lectionum post cantatum versum *O Salutaris hostia* et quidem a stante conventu prout praescribitur capite 3 num. 3 in fine ? Fiat ut hoc capite ordinatur.

Caput 40.

num. 5. Utrum necessarium sit pulsari organum sub Completorio

a) hs. : Het antwoord ontbreekt.

b) hs. : Bethvage.

c) hs. : Adscendere.

d) hs. : 6.

cum salvo textu Ordinarii commodius omitti possit? Unusquisque habeat suam libertatem, et faciat quod maxime convenit.

Caput 41.

Utrum festum sanctissimae Trinitatis sit majus Duplex vel Triplex minus aut majus? Sit festum Triplex majus.

[265 v.] Caput 63.

num. 12. Utrum tertia lectio in Matutinis Sabbati Sancti cantari debeat secundum notas apud Romanos in usu existentes? Accipiat tonus romanus pro uniformitate.

Caput 59.

num. 1. Utrum tempore Quadragesimae uniformiter velum violaceum ad gradum presbyterii appendi non debeat? Fiat secundum Ordinarium ^{a)}).

num. 7. Utrum ad cantandum versum *O Crux ave spes unica* hymni « Vexilla Regis prodeunt » in Vesperis Rector chori ad medium descendere debeat, ibidemque eum solus intonare? Quia omissum studio ex Ordinario non fiat.

Caput 66.

num. 3? in fine. Quaeritur quomodo illi qui cecinerunt Alleluia in Vesperis in anteriori templo sedere debeant in die Paschae et aliis? Unusquisque maneat in usu suo, sed tamen si locus permittat, conforment se Ordinario, ut sedeant in loco suo.

Caput 68.

Utrum in dominica in Albis et sequentibus versus responsorii *sedit Angelus* canendus sit ab uno solo vultu [266 r.] converso ad conventum? Conforment se reliquis dominicis, ut in Ordinario.

Caput 69.

num. 4. An in processionibus quae in festo S. Marci et diebus Rogationum instituuntur conventus esse debeat in superpelliciis et almutiis? Quisque agat pro convenientia. — in fine — An non debeant cantari Ordinis Litaniae, prout habentur in fine Breviarii, usque ad orationes? Cantentur si prolixitas viae id requirat.

num. 4. Quaeritur quis sit tonus solemnior, quo cantari debeant Litaniae in festo S. Marci et diebus Rogationum. Tonus in Processionali praescriptus.

Caput 77.

num. 1. An a cantoribus solis etiam cantari debeant illa verba *veneremur cernui*? Non.

a) hs. : boven num. 7 staat Caput 60.

Caput 79.

num. 3. Utrum festum celebre incidente in dominicam octavae celebris differri debeat, et officio de octava cedere? cedant celebri octavae celebres.

Caput 80.

num. 4. Pergratum foret si impetratur ut infra Octavam Sanctissimi Patris nostri Norberti Vigiliae dici non deberent et ipsius festum primae classis festum Triplex esset.

[266 v.] Item si pro certitudine indulgentiarum in eodem festo promerendarum nova Bulla impetraretur. Vigiliae sunt a Capitulo Generali satis moderatae et restrictae, ita ut plus peti non debeat quam sit concessum. De indulgentiis fiet suo tempore, quod fieri poterit.

Caput 95 a).

num. 3. Quaeritur utrum illa duo servitia ibi praescripta hoc anno et in posterum b) servari debeant. Fiat ut praescribitur.

num. 6. Utrum ille qui habet in septimana tres aut quattuor missas obligatas teneatur missam de Requiem ibi praescriptam etiam legere?

Quando in cursu alicujus occurrent festa duplicia et per hoc cursarius a celebrando eximitur, non liberatur a missa, sed eam celebrare debet.

In Vigilia Pentecostes Horae de Domina non omittantur in Matutino sed solum in Vesperis, ut in aliis Triplicibus fit, et ordinat novum Breviarium in dicta Vigilia.

Concordat cum resolutionibus aequalibus, quod attestor,
Joannes, Abbas parcensis, Vicarius.

---

a) hs. : 96.

b) hs. : imposterum.

4. PROVINCIAAL KAPITTEL
GEHOUDEN IN DE ST. MICHIELSABDIJ TE ANTWERPEN.
11—21 JULI 1643.

[1] *Statuta et ordinationes Capituli Provincialis celebrati in Ecclesia Sanctae Dei Genitricis Mariae, Sanctique Michaelis Antverpiae, Ordinis Praemonstratensis, anno 1643, 11 Julii et sequentibus usque ad 21 ejusdem, Praesidente in eo admodum Reverendo in Christo Patre Domino Joanno Chrysostomo ¹⁾, praedictae Ecclesiae Abbate, ejusdem sacri et canonici Praemonstratensis Ordinis per Circarias Brabantiae et Frisiae Vicario Generali et Visitatore.*

Capitulum Provinciale sacri et canonici Praemonstratensis Ordinis Circariae Brabantiae in Antverpiensi Ecclesia Sanctae Dei Genitricis Mariae et Sancti Michaelis Archangeli, anno Domini 1643 legitima auctoritate congregatum, nihil magis cordi habens, quam ut omnes, qui divini numinis afflatu in Sanctissimi Patris nostri Norberti candida familia nomen dedere, eique per solemnem professionem sunt incorporati, vitam sublimi suae vocationi correspondentem ducant, et adhuc mortalis corporis pondere gravati haerentes et ingemiscentes in terris, apostolico exemplo divini Spiritus fervore ad omnibus terrenis abstracti, eisque mentem generose desuper data magnitudine superiores effecti sublimi prorsus conversatione versentur in coelis, omnem curam suam sollicitudinemque convertit ^{a)}, ut interiorum spiritualem hominem ad omnem formet pietatem, iustitiam, perfectionem [2] sanctitatemque.

Quod ut faciat existimat praecipuae suae obligationis ac muneris esse, et nihil vel parum se fecisse putat, si exteriorem dumtaxat hominem exterioribus moribus, caeremoniis aliisque corporalibus observantiis exercitiisque composuerit, et circa interiorem hominem, unde cuncta dependent, et unde exteriora vigorem suum habent et meritum, nihil vel parum effecerit.

---

a) hs. : convertat.

1) Cfr. nota 1, pag. 71.

Quare Spiritus Sancti (quem in omnibus directorem et adiutorem suspirat) ardenti desiderio implorata gratia, et Beatissimae Virginis, Sanctorumque Augustini et Norberti ac Omnium Sanctorum intercessionem petita, Capitulum Provinciale subditorum suorum saluti et profectui vigilanter intendens, ac editarum in praecedentibus Capitulis et Bruxellensi Congregatione legum magnam habens rationem, pro Dei gloria, disciplinae conservatione et animarum sibi concreditarum salute maxime indicavit expedire haec subsequencia ex praecedentibus dictis Capitulis et Bruxellensi Congregatione renovare et partim de novo statuere ac praefigere prout renovat, statuit ac praefigit per praesentes.

Ac imprimis nihil magis optans, quam ut omnes Norbertinae familiae religiosi vocationis suae excellentiae memores, vitam coelestem et correspondentem agant, sui mortificationi et abnegationi indefesse et fortiter insudent, mentali orationi impraetermisce et dulciter vacent, singulari se mutuo, qui secundum [3] Deum est, amore complectantur, cunctis rebus mundanis spiritus altitudine superemineant ^{a)}, Christo in omnibus conformes sint, ac vota omnipotenti Deo cum omni perfectione persolvant, exhortationem illam, a Reverendo Admodum Domino piae memoriae Ioanne Drusio, Parcensis Ecclesiae Abbate, olim Vicario Generali pio zelo conceptam a Patribus Capituli Provincialis anni 1620 examinatam, discussam et approbatam, ac ad singulas Ordinis Ecclesias huius Circariae missam, ut ad spiritualem interioris hominis profectum in praxim, quantum fieri potest, deducatur, omni, qua potest instantia suis iterum subditis impense commendat.

Ut autem in interiori homine magis magisque proficiant, indicavit Capitulum ordinandum sicut etiam ordinat, ut singuli religiosi tam in abbazia quam in conventu habitantes, annue tres dies recollectioni inpendant, idque circa tempus factae professionis, ut eam ferventius renovent et perfectius adimplere nitantur, ita tamen ut, si plures circa idem tempus vota Altissimo emisissent, Prior eis suos dies distribuat, ne plures a communibus officiis abesse contingat.

In recollectione constituti aberunt a Matutinis, surgentque hora quarta matutina ac per orationes et meditationes semetipsos disponent ad digne legendum Horas suas (ex quibus Matutinum vesperi legere poterunt) ac ad medium quintae matutinae legant utramque Primam et Capitulum, et si sacerdotes sint, praeparabunt se ad celebrandum primam missam, si non sacerdotes ad eam audiendam

a) hs. : superemineat.

cum omni devotione et mysteriorum, qui ibidem exhibentur, diligenti ruminacione.

[4] Missa persoluta vacabunt integra hora meditationi vel orationi mentali : conventuales in cubiculis suis, abbatiales vero in cubiculo Pastoribus assignato, et meditatione completa, disponent cubiculum suum, eaque omnia ordinate complebunt, quae a Prae-latis suis fuerint praefixa.

Poterunt etiam illum distributi temporis ordinem sequi, quem in itinere trium dierum suis aliquando religiosis canonicis praescripsit Praelatus Sancti Michaelis Vicarius.

Recollectionis autem dies tam conventualibus religiosis quam Pastoribus aliisque beneficiatis praescripti annue sine ulla dissimulatione, tempore et ordine praefixis, religiose observentur (nisi Vicario aut Visitatori ob rationes aliter alibi ordinandum videretur) ut religiosa mens, quae terrenarum rerum tractatione vel suae mortalitatis conditione potuit deferbuisse vel sorduisse, recollectionis et meditationes fervore reaccendi valeat et puritatis suae splendore devotionis et contritionis lacrimis queat recuperare, et ad imminencia praemia, sudores atque labores magno gratiae incremento roboretur et animetur.

Recolligentes vero tam Pastores quam Officiales et conventuales, etiamsi debeant comedere in communi mensa conventus, statim tamen post refectionem teneanter se retrahere.

Pastores, qui ultra annum suam recollectionem differunt, sequenti anno triduum duplicabunt.

Nullatenus etiam admittendum, ut Pastores aliique Ordinis nostri religiosi recollectiones aut meditationes suas servent in [5] alienis monasteriis aut locis alterius Ordinis.

Monet Capitulum tam Abbates quam subditos omnes et, quantum opus est praecipit, ut iuxta Concilii Tridentini et Statutorum nostrorum decreta ad regulae quam professi sunt praescriptum vitam instituunt atque componant : necnon praecepta ad communem vitam, victum et vestitum conservanda pertinentia fideliter et constanter observent : *si enim illa*, ut ait Concilium sess. 25 capite primo « de Regularibus » *quae bases sunt et fundamenta totius regularis disciplinae exacte non fuerint observata, totum corruat aedificium necesse est.*

Definit autem Capitulum rationem modumque administrandi temporalia cunctisque providendi in Ordine Praemonstratensi, Altissimo Deo sub praedicta regula Sancti Augustini militante, secundum quem paupertatis votum exerceri et compleri debet, eum esse, quem in sua regula hisce verbis Sanctus Augustinus expressit : « *non*

dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, et distribuatur unicuique vestrum a Praeposito vestro victus et tegumentum, non aequaliter omnibus, quia non aequaliter valetis omnes, sed potius unicuique sicut cuique opus fuerit », et postea « vestes vestras in unum habeatis sub uno custode, vel duobus, vel quot sufficere possint ad eas excutiendas, ne a tineae laedantur; et sicut pascimini ex uno cellario sic induamini ex uno vestiario »; ac proinde omnium temporalium administrationes penes Praelatum esse debere, qui tum per se tum per suos Officiales, ad nutum (ut ait Concilium Tridentinum) amovibiles, omnia regat, disponat et distribuat, et a quo omnes dependere debeant.

Qui modus a Sancto Augustino praescriptus et in professione receptus atque promissus (dum enim vovemus secundum regulam vivere, cuncta quae regulae sunt suscipimus, atque exsequi promittimus) absolute [6] in Ordine ac in singulis Ecclesiis observari debet, nec ulla potest inferiori potestate mutari, sed secundum eum paupertatis votum ab omnibus in nostro Ordine professis reddendum.

Et quamvis aliqui alii modi sint cum voto paupertatis intrinsecam non habentes repugnantiam, sunt tamen nobis illiciti, cum per vota nostra ad dictam divi Augustini administrationis formam nos ipsos restrinxerimus.

Mandat proinde Capitulum omnibus Abbatibus, Praepositis, Prioribus aliisque omnibus Superioribus in virtute sanctae obedientiae, ut, si in Ecclesiis aut regularibus locis sibi commissis praescripto administrationis modo adhuc quidquam est devium, illud corrigant atque reformat, ut et regulae et Concilii Tridentini, ac tum Generalis tum huius Capituli mandatis satisfaciant, super quo ipsorum conscientiae maneant oneratae.

Porro etiamsi omnium bonorum Ecclesiae fructus sive proventus debeant in unam massam confundi, ut communis sit vita, tamen ob certas gravesque causas Capitulum ordinandum duxit et statuendum, ut in registris bona conventualia et abbatialia non commisceantur, sed distincta et divisa permaneant.

Officiales autem communium bonorum administrationem habentes, singulis annis posthac, juxta Statuta, requisitum computum suum reddant secundum formam in iisdem Statutis praefixam. Maturiores, qui distinctione secunda, capite 16 nr. 13 computibus officialium audiendis a Praelato adhibendi constituuntur, intelligantur Prior et Supprior et, si alii plures augendi sint, Circator vel aliquis ex senioribus maturioribusque conventus adjungantur.

Caveatur autem diligenter, ne receptores saeculares ita umquam

habeant munimentorum custodiam, ut principalia [7] non maneant in debita custodia in Archivis juxta Statuta.

Circa proprietatem, quam sancti Patres vehementer semper detestati sunt et dehorruerunt, et in Statutis inter casus reservados per Clementem VIII, Cap. 6 distinctionis primae nr. 12 refertur, quisque advertat proprietatem in nostro Ordino triplicem esse.

Prima est, quae ascendit ad eam quantitatem, ut in genere furti (ut loquitur Clemens) peccatum sit mortale, et proinde mortalis est. Haec adiunctam sibi habet reservationem, sive ea admittatur in retinendo rem aliquam etiamsi non obstinate, sive in expendendo, donando vel consumendo contra voluntatem sui Superioris, vel consumendo contra voluntatem sui Superioris, vel praescriptum regulae vel Statutorum.

Secunda est, quando aliquis proprietatem, quae sit peccatum mortale, habet et reservat eam obstinate, ut scilicet at Superioribus etiam debite monitus eam resignare nolit, sed renititur eamque pertinaciter retinet. Et haec proprietas annexam sibi habet excommunicationem, ut patet distinctione quarta cap. 20 nr. 1 Statutorum : « De generali excommunicatione ».

Tertia est quae ascendit ad quantitatem sive valorem viginti florenorum, quae non tantum est peccatum mortale et reservata, nec tantum excommunicationem annexam habet, si accedat obstinatio, sed etiam carceris poenam sibi habet adjunctam ut clarum est ex distinctione tertia Statutorum, Cap. 14 nr. 1, sive obstinate ea habeatur sive non.

Quare hoc fixum sit : dicto Cap. 14 non exprimi quantitatem, ad quam proprietarius devenire debet, ut in genere proprietatis mortale peccatum admittat, sed eam dumtaxat proprietatis quantitatem declarari, quae carceris poenae delinquentem obnoxium reddit. Has ergo proprietatis differentias quisque diligenter advertat, ne tunc solum peccatum mortale se admisisse existimet, [8] quando retinet vel expendit rem 20 florenis valentem, sed quod tunc etiam mortaliter peccet, quando eam retinet quantitatem, quae in materia furti peccatum mortale censeretur.

Etsi per Statuta distinctione secunda, Cap. 10 nr. 27 fratrum deposita permittantur a Priore conservari, nullum tamen jus in ea praetendatur, sed memoria habeatur quid quisque deposuerit, et serventur in hac parte Statuta, ut et in communes et etiam occurrentes illorum fratrum usus impendantur.

De censibus autem vitalibus disponant Praelati, prout eadem Statuta praefigunt.

In omnibus Ecclesiis tam virorum quam mulierum commune sigillum fiat, quo conventualium omnium litterae per Priorem vel Praesidem conventus signentur.

DE DIVINO OFFICIO.

Quoniam potissima religiosae vocationis pars est horis temporibusque constitutis (ut ait regula) orationi vacare ac divinam Majestatem tum propriis, tum populi delictis offensam placare ac sacrosanctum Altaris Sacrificium ad omne impetrandum bonum, omneque malum avertendum Altissimo offerre, praecipit Provinciale Capitulum ut juxta Ecclesiae, regulae et Statutorum decreta studiose pariter et devote, nihil syncopando, nihil absorbendo, sed omnia perfecte et integre, graviter et tractim, servata in medio et in fine versuum debita pausa, ac ea attentione, mentisque in Deum elevatione, quam requirit oratio, omnia divina peragantur, ut et Deo fratres placeant, proximum aedificent et obligationi suae satisfaciant.

Quae proinde prioribus Statutorum capitibus de divinis [9] officiis sunt constituta, ab omnibus exacte servantur, et a Superioribus executioni mandantur.

Fratres egredientes et ingredientiés chorum stabilem servant consuetudinem, ut inclinaturi Praelato ad eundem se convertant, excepto tamen Celebrante, quando portat Reliquias, in quo casu tamen capite inclinabit; si autem Venerabile Sacramentum portat, nullam inclinationem facere debet.

Qui inchoato divino Officio chorum intraverint, recitabunt in stallo suo inclinati Pater et Ave : quo facto veniam exhibebunt Divinae Majestati inclinando, vel genuflectendo in feriis; qui autem culpa sua Matutinis ante finitum psalmum « Venite » et ceteris Horis canonicis ante primum psalmum finitum non interfuerint, subeant poenam in Statutis distinctione tertia Cap. 2 num. 16 praefixam.

In templis ubi Sanctissimum Sacramentum in altari repositum conservatur, quilibet accedens ad illud altare et ab eodem recedens genuflectat.

Ponatur autem signum quando ibidem Sanctissimum Sacramentum sit.

Quo vero magis tremendi huius altaris Sacramenti cultus augeatur, cui omnes sancti Norberti filios convenit esse devotissimos, ordinat Capitulum ut quotiescumque Missa de ipso Venerabili

Sacramento celebratur in conventu, id fiat solemniter sicut in celebribus ritu cum pulsu organorum, si sint, luminarium plurimum accensione, ornamento splendidiore, et cum exponitur in initio missae, cantetur antiphona « *O sacrum convivium* » post alleluia « *Ecce panis angelorum* » et in fine, quando reponitur « *Tantum ergo* » et « *Genitori* » ac sub ipsis omnibus [10] venerabile Sacramentum a celebrante exhibeatur, acolythi tedas accensas teneant, cymbala pulsent et thuribularius thurificet.

Ut vero tantum Sacramentum cum reverentia asservetur, et ipsum quoque a sordibus pulveribusque nitidum servetur, fiat in ipsa aedícula, ubi reponitur, alia aliqua theca vel panno vel serico intus vestita, vel exterius cooperta in qua ipsum ciborium ponatur et conservetur.

Ne autem Hostia conservata aliquatenus corrumpatur, singulis quindenis mutetur, nec longius differatur, et ubi humiditas loci id requireret, singulis octo diebus visitetur, et si periculum sit, sumatur.

In administratione Sacramenti Eucharistiae, quando defertur infirmis, et Extremae Unctionis ac in omnibus aliis similibus tum sacramentis, tum benedictionibus et exorcismis servetur Rituale Romanum ^{a)}; verumtamen Pastores utantur pastoralis Dioecesis suae.

In profesto Venerabilis Sacramenti hora quinta pulsetur ad collationem, qua absoluta fiat Completorium, ac dato signo ad Ave Maria, fratres, accepta aqua benedicta, ascendant dormitorium, ut lectis psalmis praeparatoriis, et assumptis cappis laneis ad Matutinas cantandas descendant, quibus terminatis, pro isto die faciant examen conscientiae in cubiculis.

In festo Venerabilis Sacramenti tam primis quam secundis Vesperis semper pulsetur maior campana toto tempore, quo cantatur hymnus « *Pange lingua* » etc.; per octavam vero pulsari poterit una campana ex maioribus.

[11] Missalibus Romanis in Summis Missis, vel solemnitatibus in conventu celebrandis nullus utatur; in privatis vero missis, in defectu Missalis Ordinis nostri, fratres uti queant Romanis. Quando tamen utimur missali Romani in nostris Ecclesiis, servari debent caeremoniae Ordinis, quia illo tantum materialiter utimur. In canone semper potest nominari rex, quia rubricae id prohibentes tantum obligant in locis subiectis Pontificibus Romanis.

---

a) Die Voeght : boven het woord « Romanum » staat « Ordinis » geschreven.

Celebrans Summam Missam, ascensus sanctuarium, accomodet se, quantum fieri potest, Ordinario, ut sub « Gloria Patri » cum ministris inclinet, sic tamen ut videatur Capitulum dispensandum in Missis de feria vel trium lectionum.

Quisque Praelatus aut ex eius mandato Superior conventus juxta Statuta distinctione prima Cap. 8 num. 5 ordinem in quotidiana celebratione constituat, quem omnes rigide observare teneantur, ne inordinatio inter celebrantes confusionem, et confusio scandalum in populo pariat.

Quicumque in festo Duplici vel Triplici non festivo in populo non celebraverit, et ante vel post se non excusaverit, proximo die, quo conventui vinum datur, abstinere ab eo cogatur.

Cum sit magna obligatio missae singulis septimanis pro benefactoribus legendae et septem psalmorum respectu iuniorum, si aliquo casu sive per oblivionem, inconsiderationem vel negligentiam omitti contingat, sequenti septimana suppleatur.

Ubi vero sunt decem sacerdotes tenentes cursum, quando continget Priorem ter in septimana Summum Sacrum facere, tunc cursarius Maioris Missae leget missam hebdomadalem pro ^{a)} defunctis loco Prioris.

[12] Quando in cursu alicuius occurrunt festa Duplicia vel Triplicia, et per hoc cursarius a celebranda Summa Missa eximitur, non liberatur a missa quae hebdomadatim pro defunctis celebrari debet, sic tamen ut non adstringatur ^{b)} ad legendam missam « Requiem ».

Evangelium et Epistola cantari poterunt more Romano, item Praefatio et « *Pater noster* » in missis « *Requiem* », « *Credo* » autem alternatim canatur, sicut et « *Gloria in excelsis* » quando non est organum, in Missa tamen Pontificali debent eadem singulariter legi a Celebrante, etiam si adsint assistentes.

Quando in concurrentia festorum in Missali Ordinis occurrunt eadem collectae vel secretae etc. tunc sumi debent aliae ex comuni.

Festum Translationis Sanctissimi Patris nostri Norberti servetur eo die, quo Romani servant festum Depositionis ejusdem, hoc est vel sexta die Iunii vel alia secundum rubricas Romanas, quando differtur. Capiatur autem officium de die, exceptis his, scilicet : antiphona ad Magnificat, quae est in primis Vesperis « *Norbertus* »

a) hs. : pro pro.

b) hs. : astringatur.

collecta « *Omnipotens sempiterne Deus, qui es gloriosus in sanctis tuis, et eorum nobis intercessione placabilis, da nobis hodie sancti Norberti Confessoris tui atque Pontificis Translatione laetantibus, meritis ipsius et precibus ad regni tui gloriam triumphata morte feliciter pervenire : Per Dominum etc.*; lectiones primi Nocturni sumuntur de festo Translationis sancti Augustini; pro secundo Nocturno capiantur ultimae lectiones de vita sancti Norberti, quae habentur in Octava ejusdem; Evangelium ut habetur de Confessore Pontifice in Communi.

[13] Festum Divisionis Apostolorum servetur ab omnibus Circariae nostrae Ecclesiis decima quinta Julii per modum celebris, donec festum sancti Patris nostri Norberti per Capitulum Generale elevetur ad festum primae classis.

In Triplicibus maioribus parva Responsoria cantentur a duobus in medio choro, et si desint iuniores, cantentur a sacerdotibus. Inclinationo vero sub « Gloria Patri » in eisdem Responsoris brevibus sive in medio chori, sive in stallo canantur, a fratribus fiat, prout sunt stantes.

In festis Triplicibus de Beata Virgine cantetur « Kyrie » proprium festi Triplicis ut in Missali ponitur.

Missa quotidiana de Domina, quae est votiva, habet pro ultimo Evangelio Evangelium sancti Ioannis.

Pulsus qui ante meditationem iubetur fieri, fiat posthac cum moderamine.

Sub meditatione vel examine conscientiae nemo sedeat nisi cum licentia Superioris; ordinate autem se habeant, nec caput turpiter involvant ^{a)}).

Finita prima missa his, qui eam celebravit, depositis ornamentis, statim ad chorum veniat. Celebraturus Missam Matutinalem, sine necessitate non exeat ante finitam meditationem; quod si occurrat exeundi necessitas, licentiam petat a Praeside conventus : caveantur autem quatenus fieri potest, discursus sub meditatione. Licentia vero de choro exeundi signo petatur, modo sit satis distinctum.

« Confiteor » in Prima et Completorio dicatur tractim et distincte, ita ut omnes conveniant; quando autem aliqui privatim legunt Horas et saltem non sint pauciores quam duo tunc legat unus post alium « Confiteor » et senior legat Absolutionem; quando [14] vero quis solus legit, semel tantum.

a) hs. : involvat.

Cum pleraque monasteria multitudine anniversariorum tum ^{a)} ab Abbatibus, Pastoribus et aliis Officialibus, tum etiam a saecularibus non sufficienter et ex parte non debite fundatorum graventur, auctoritate Capitulis Generalis Provincialibus hac in parte concessa, ut aliqua hac in re adhibeatur moderatio et, quantum fieri potest, a dictis oneribus Ecclesiae exonerentur, declarat Capitulum Provinciale se revocare et extinguere omnes foundationes ab Abbatibus quibusque aliis Provinciae nostrae religiosis, sive ex bonis et proventibus monasterii, sive ex pecuniis aliqua propria industria acquisitis, sine Summi Pontificis aut alia debita auctoritate factas.

Verumtamen statuit, ut in talium fundatorum anniversariis in Summa Missa singularis collecta ponatur, et omnium bonorum et precum communione gaudeant.

Ut autem pro anniversariis generalis regula constituatur, quae in posterum sit servanda, et ad quam et secundum quam, si nimis tenuiter sint dotata, reduci valeant, ordinat Capitulum quod, quando ab aliquo solemne anniversarium petitur a conventu tum Missae tum Vigiliarum novem lectionum et Commendationis celebrandum, solvi debeant ad minus duodecim rhenenses.

Pro Missa annua sine Vigiliis et Commendatione in anniversario cum cantu celebranda ^{b)} fundari debeant non minus quam sex rhenenses, et in hanc formam anniversaria fundata reduci possint.

Si quae vero fundatae privatae missae propter tenuitatem sint reducendae, pro unaquaque missa computabuntur sex stupheri, ac pro iis, quae in posterum fundabuntur, solventur ad minus pro singulis decem ^{c)} stupheri.

Coeterum anniversaria, sive pro vivis [15] vel defunctis foundationes diligentissime observentur, et si alicubi omissae fuerint, dummodo cognoscatur titulus, deprehendaturque (licet obscure), aliquam eorum fuisse observationem, et obligata bona reperiantur, etiam si a monasterio vendita vel alienata, nisi ostendi possit ex justa causa et legitima auctoritate obligationem illam extinctam; contra defunctos enim non facile praescribitur.

Missa Summa, quae ex Ordinis mandato cantari debet, atque pro occurrentia temporis et festorum est celebranda, semper cantetur et si hora sua forsitan impediatur, peragatur cum cantu alia hora. Verumtamen, si quaedam sint Ecclesiae, quae frequentius missis

a) hs. : tam.

b) hs. : celebrandi.

c) hs. : sex (Die Voeght en de vorige kapitfels geven : decem).

defunctorum vel aliis Votivis ex necessitate gravantur, Visitator eam adhibeat moderationem, ut Missae Ordinis non plene cum cantu omittantur, nec studia nimia cantus frequentia impediuntur.

Ut autem familia et supervenientes hospites matutino tempore missam audire queant, et illi, qui in civitates sunt, eam quoque dent populo commoditatem ordinat Capitulum ut a Paschate usque ad festum Exaltationis Sanctae Crucis mane hora quinta, a dicto vero festo usque ad Pascha media hora post quintam, fiat missa.

Officiales omnes in Triplicibus, etiamsi Praelatus absit, tam nocturnis quam diurnis officiis juxta consuetum morem semper intersint; quando vero et quoties aliis temporibus ad officia divina venire debeant, pendeat a determinatione Praelatorum.

Ad nutum Cantoris ea, quae imponuntur cantanda, omnes cantent; si tamen quis putet non secundum Ordinarium sibi quid cantandum imponi, nihilominus pro illa vice cantet, et postea negotium examinetur. Idem etiam fiat, quando Rector [16] hebdomadarius imponet; an vero absente Cantore quando chorus est a latere dextro debeat Succentor supplere defectum Cantoris, et an sequens Cantorem in latere dextro et deficiente juniore senior cantore; item an absente Cantore, si senior ille suppleat eius locum in medio chori debeat senior tenere latus dexterum, et similiter, absente Succentore illo senior debeat tenere latus, terminent quid faciendum; si vero non convenient, requirant ordinationem Praelati.

In omni festo Triplici maiori necnon diebus sabbatinis post Vesperas uniformiter cantetur antiphona « *Salve Regina* » tempore vero paschali « *Regina Coeli* » cum collecta de diva Virgine. Qui habent altare sanctae Mariae extra chorum, cantabunt praedictas antiphonas ante illud; qui autem non habent, in choro percantent. Aliae autem antiphonae ab Ordine non praescriptae omittantur, modo eo loco leguntur Litaniae Lauretanae post Completorium ^{a)}).

Plurium autem aliorum dubiorum tam in praecedenti Provinciali quam in hoc Capitulo propositorum, ac nonnullorum etiam Bruxellis determinatorum Ordinarium praecipue concernentium resolutiones, vide infra inter miscellaneas resolutiones.

DE PRIVATIS CONFESSIONIBUS.

Quae de privatis confessionibus Cap. 6 Statutorum sunt constituta exactissime executioni mandentur.

---

a) « modo... Completorium » is later bijgevoegd, en komt niet voor bij Die Voeght.

Ponantur autem Confessarii docti et pii, qui et ligare sciant et solvere, et qui filiis confessionis sancta sua conversatione iter vitae ostendant.

Quod hic ordinant Statuta, ut nimirum singuli semel in septimana confiteantur ^{a)} non est consilium ^{b)} sed Ordinis praeceptum.

Confessiones [17] eorum, qui in dormitorio confiteri volunt, non fiant in mutuis cubiculis, etiam Superiorum, sed locus a Prae-
latis ad hoc in ipso dormitorio ordinetur.

Confessarii qui evocantur ex choro, licentiam exeundi petant a Praeside conventus.

Cum Concilium Tridentinum sess. 23 « De reformatione » Cap. 15 circa regulares nihil immutaverit, et regularium constitutiones, quibus suos subditos ad rectos confessarios a Superioribus suis approbatos adstringunt aliosque omnes sacerdotes confessiones audire rigorose vetant, non revocaverit, et proinde hoc in Superiorum libertate reliquerit, ideo potestatem religiosis a Concilio relictam non revocando, sed ex magnis causis regulando et restringendo, et sequendo quod statuit Clemens VIII ut Superiores ordinent in singulis domibus confessarios ad excipiendas subditorum confessiones, districte praecipitur omnibus hujus Provinciae religiosis ut ea, quae hac de re Statuta praefigunt distinctione prima Cap. 6 num. 17 et 18 exactissime observent. Proinde omnes religiosi nullis nisi a Praelatis suis potestatem habentibus et approbatis confiteri praesumant, nec aliquis nisi a Praelato potestatem habens confessiones audire queat. Qui foris sunt, non confiteantur nisi iis, qui a Statutis dicto capite num. 18 designantur; qui autem contrarium fecisse deprehenduntur ^{c)}, poenae a Statutis praefixae non solum confitens sed etiam et multo magis ^{d)} audiens sine simulatione submittantur.

Cum vero Clemens VIII decernens Superiorem subditos obligare non posse, ut sibi confiteantur, nisi in casum reservatum inciderint, non intelligat, ut ex bulla patet, alios Superiores tam supremos, [18] qui constituendi confessarios et reservandi casus habent potestatem, ideo constituendus a Praelato confessarius circa Pascha esse possit Prior, Supprior, vel Circator, omnisque Superior sub Praelato constitutus, cui omnes confiteri teneantur sub poena a Statutis cap. 6 num. 16 praescripta, cum hoc clementinae constitutioni non tantum non repugnet, sed ei plane sit conforme.

a) hs. : confiteant.

b) hs. : concilium.

c) hs. : deprehenduntur.

d) hs. : majus.

Extra eos, qui in conventu regimen habent, adhuc unus aut alter pro multitudine personarum confessarius statuatur, ut suam fratres habeant libertatem, nec ad solos Superiores conventuales cum aliquo salutis detrimento stringantur.

Verumtamen novitii particularem suum habeant ^{a)} confessarium, prout Pontifex Clemens suis constitutionibus ordinat, ita tamen ut, si novitii alteri quam suo constituto confessario confiteri voluerint, licentiam a suo Magistro petere teneantur, quam, si ita videatur expediri, largiri possit.

Etsi ordinarius confessarius novitiorum iuxta Bullam sit Magister, Praelatus tamen teneatur eis offerre alium confessarium bis in anno, si petant; si autem salus animarum videatur ita requirere, non videtur contra Bullam, si Praelatus saepius concedat. Quod si Magister absit, poterit Praelatus alium deputare, qui novitiorum Confessiones audiat : si vero praesente Magistro alteri confiteantur, erit confessio invalida.

Fratres quoque professi ordinarie Magistro novitiorum confiteantur; qui si alteri quam Magistro suo confiteri voluerint, ordinarie veniam petant, vel singulis vicibus id Magistro significant, et cui confessi sint, vel confiteri velint, indicent.

[19] Fratres itinerantes sibi invicem confiteantur, si a Praelatis idonei iudicentur, unde, quando exeunt, a Praelato licentiam petere debebunt, vel in eius absentia a Priore, si ita Praelatus ordinaverit. Venientes vero ad alia monasteria Ordinis poterint ^{b)} ibidem confiteri confessariis a Praelatis approbatis.

Priores, Supprieores et omnes alii, qui in monasterio existentes audiendi religiosorum confessiones habent potestatem, quando ad pastorales curas vel ad alia officia extra monasterium transierunt censeantur omnem, quam in religiosos habebant, amisisse iurisdictionem, ac proinde religiosorum confessiones ulterius audire non posse, nisi a suis Praelatis particularem ad hoc habeant commissionem.

Illi vero, qui in monasterio permanentes efficiuntur Officiales, iurisdictionem tenuisse censeantur, nisi eam Praelatus revocaverit. Potestas quoque absolvendi sacramentaliter expirat hoc ipso quo quis mittitur ad Collegium. Confessariis vero a Praeside constitutis, si venientes ad monasteria collegistae velint confiteri, petant veniam a Praelatis.

---

a) hs. : habent.

b) hs. : poternt.

Quando Pastores eiusdem Ecclesiae sunt in monasterio poterunt sibi invicem confiteri, sicut foris exsistentes; si autem aliquis in monasterio habitans, qui sit ab Episcopo approbatus et non a proprio Praelato ad audiendas confessiones sit expositus, sine licentia Praelati nulli eidem sive extranei, sive intranei confiteri possint.

Hortatur Capitulum Pastores aliosque foris habitantes, ut semper confiteantur religioso Ordinis approbato, vel saltem saeculari [20] approbato, dum religiosi commoditatem non habent; ut autem sacerdoti non approbato confiteantur (iuxta quod supra constitutum est) caveant quantum fieri potest, conformiter ad ea quae Statuta constituunt citata distinctione prima Cap. 6 num. 16. Conventuales vero in via exsistentes, sequantur ^{a)} ordinationem Praelati sui eos demittentis.

Eo ipso quo quis Prior constituitur, non habet potestatem absolventi conventuales a reservatis, cum nequidem potestatem audiendi confessiones confratrum habeat, sed eam petere ac accipere a Praelato debeat.

Cum autem omnia peccata reservata non semper coniunctam habeant excommunicationem, et proinde ex vi concessionis ^{b)} unius non concedatur alterius, ideo is, cui a reservatis conceditur absolventi potestas, non praesumat ab excommunicatione excommunicatos absolvere, nisi ad hoc faciendum particularem a suo Praelato habeat facultatem.

Nullus religiosorum nostrorum a casibus concessione Clementis VIII Praelatis reservatis ab alio absolutionem petere praesumat, nisi a suo Praelato vel cum ejus licentia ab alio : hoc namque etiam per se est periculosum. Cum enim Urbanus Papa VIII declaraverit (ut etiam certis ex Capituli Patribus ipse modernus Illustrissimus Mechliniensis Archiepiscopus ²⁾ significavit) regularium privilegia non se extendere ad casus Episcopis reservatos, existimandum profecto multo minus extendi voluisse ad eos casus, quos praedictus Clemens VIII Superioribus regularibus reservari permisit; nam utrobique par est ratio, imo major in religiosa vita. Et ob hoc nunc demendum quod, sicut privilegia mendicantium non sic debeant intelligi, ut ex vi illorum valeant absolvere a casibus reservatis [21] Episcopis, ita etiam consequenter nec valeant absolvere a casibus reservatis Praelatis, cum non minus in religione quam in episco-

---

a) hs. : sequatur.

b) hs. : confessionis.

2) J. Boonen, Aartsbisshop van Mechelen 1621-1655.

patu debeat servari disciplina, quae dissipatur, si invito et inscio reservante delinquentes ab aliis absolvantur. Insuper idem deduci potest ex « Extravagante », « Inter cunctas » ³⁾ in qua Benedictus XI sic privilegium mendicantium explicat et limitat : « Non religiosi, qui secundum Statuta suorum Ordinum propriis Praelatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur ».

Casus reservati in hac Provincia erunt et manebunt omnes illi, qui ex Bulla Clementis juxta ordinationem Statutorum citato capite sexto reservantur et exprimuntur.

Tunc vero dicti casus reservati censebuntur, quando in iis usque ad peccatum mortale processum fuerit.

Declarat Capitulum sub lapsu carnis voluntario se non comprehendere pollutionem voluntariam, nec sub eo qui septa monasterii vel conventus transierit, vel egressus fuerit, comprehendere eum qui tantum ex septis claustralibus abbatiam ingressus fuerit; nocturnam autem et furtivam egressionem etiam ad collegium Lovaniense extendit, adeo ut, si quis religiosorum istius collegii septa sive muros nocturno tempore furtive egressus fuerit, censeri debeat casus reservatum incurrisse.

Officiales quorum si manus vel sigilla falsificentur incurritur casus reservatus, Capitulum declarat esse Priorem, Suppriorem, Circatorem, Provisorem, Cellarium et eos, si qui ^{a)} alii alicubi sint, qui in spiritualibus sive temporalibus publicam habent administrationem.

At vero apertio litterarum Superiorum ad inferiores vel contra, tunc censebitur casus reservatus quando Abbas (comprehende Generalem aut Visitatorem) scribit subdito, vel subditus Abbati (quod tamen subditus non faciat sine justa et gravi ratione, et non sine ejus qui conventui praeest licentia).

Quod ad litteras attinet, quae ad Abbatem a religiosis subditis diriguntur, ac in eius absentia sive a Priore sive ab Officialibus recipiuntur, nullus eas aperire praesumat, nisi secundum licentiam ab Abbate datam, qui tum Priori tum Officialibus praescribet, quas litteras et quo casu in absentia sua aperire possint, ut casum reservatum evitent.

Praeter dictos casus ex gravibus causis Capitulum indicavit reservandum omissionem omnium horarum per quatrimum continuatum.

Dent Abbates uni vel alteri confessario potestatem a reservatis

---

a) *hs.* : et eos, qui.

3) Twee Bullen, de eerste van Bonifacius VIII, de andere van Benedictus XI.

absolvendi, qui tamen extra casum necessitatis fratrem hospitem a reservatis non absolvat, nisi a proprio eius Praelato vel a superiori potestate habeat facultatem.

Confessarius Ordinis absolvens extraneum aut intraneum fratrem a casu reservato in materia proprietatis, consulat casuistas, an non teneatur eum obligare ad faciendam restitutionem, et quibus modis.

Ne vero Pastores longius currere teneantur et ex eo aliqua inconvenientia proveniat, ideo in quibus locorum a monasterio distantia hoc ita postulat, concedant quoque Abbates alicui Pastori viciniore auctoritatem, ut a reservatis absolvat.

Ac tandem quisque Praelatus respectu suorum subditorum ea [23] utatur discretione ut per reservationem casuum, non generetur perditio animarum.

Cum autem in Statutis distinctione prima cap. 6 num. 16 mandetur quatenus tam intranei quam extranei, Pastores ac beneficiati Praelatis suis aut ab ipsis specialiter deputatis semel in anno confiteantur, hortatur Capitulum, ut vicini Pastores id circa Pascha compleant, ut satisfiat praecepto Ecclesiae. Qui autem propter distantiam aut aliam notabilem rationem impediuntur, mandat Capitulum ut in proxima recollectione facienda, in monasterio confessionis annuae praecepto satisfaciant.

DE CAPITULO QUOTIDIANO.

Quae capite 7 Statutorum De Capitulo, statione ante servanda aliisque ritibus ibidem observandis, emendatione culparum, disciplina ac de non admittendis visitationem volentibus facere sine debita auctoritate aliisque eo pertinentibus praefiguntur, strictissime observentur.

In statione sedentes fratres possunt tegere caput, quod non solum in statione ante capitulum, sed etiam in aliis stationibus locum habet; si quis autem inchoata iam statione intraverit, reliqui tecto capite maneant, ipsi advenientes caput aperient, non vero sedentes, nisi Praelatus intraverit, cui omnes detecto capite assurgent, nec prius sedebunt, nisi ipso sedente, Priori vero vel alteri Superiori caput solum aperient.

Fiet capitulum semper immediate post Primam, in quo omnes Martyrologio Romano, iussu Gregorii XIII edito ^{a)} [24] utantur.

---

a) hs. : editum.

In Vigilia Nativitatis Domini in capitulo sub initium lectionis Martyrologii prosternant se omnes versus majestatem, quantum commode fieri potest.

Lectiones ex regula sancti Augustini eae legantur, quae habentur in Breviario.

Et ut in praesidendo capitulo sit ordo, debitaque disciplina teneatur, Prior ordinarie praesidebit Dominicis diebus, feriis quartis et sextis; Supprior feriis secundis et quintis, Circator vero feriis tertiis et sabbatis, ita tamen ut Prior, si velit omni die praesidere poterit, et Supprior iis diebus, quibus praesidere potest Circator.

Nec propterea, quia non praesunt, vel Supprior a capitulo Prioris vel Circator a Supprioris se subtrahere debent, sed sicut ceteri interesse tenentur, nisi aliud necessitas requirat.

Caveat autem Prior ne Suppriorem vel etiam Circatorem publice corrigat, ne ipsorum auctoritas nimius laedatur, nisi forsitan publicum et commune cum aliis delictum aliud requirat, ut, qui alios peccando scandalizaverunt, poenitendo rursus aedificent; de aliis autem quae occurrere possent erratis, in privato moneat, et ut emendantur, procuret.

Pro maiore vero concordia decretum est, ut quae in Prioris praesentia contingunt, alii Superiores rectores non corrigant, et sic consequenter nisi ex commissione.

Disciplina ubique detur denudatis ad unam scapulam, ac genuflexis versus stalla sua vel murum, ac legentibus psalmum « *Miserere* » etiam feria sexta sancta, prout in Ordinario ponitur.

[25] Uniformiter autem observetur, quod ordinatur in Statutis distinctione prima cap. 7 num. 14, ut disciplina in festis Triplicibus vel Duplicibus non detur.

Prior daturus disciplinam incoepto psalmo « *Miserere* » veniat primum a dextro latere, sive a parte Supprioris eo praesente, deinde a sinistro, ac stans retro post unumquemque tres aut quatuor ictus cuique a) impingat; at vero Supprior absente Priore, vel Circator in utriusque absentia daturus disciplinam incipiat a seniore in quocumque fuerit latere.

Prior suscipiat disciplinam post omnes alios, idque a Suppriore vel Circatore et utrisque absentibus a seniore.

Sive autem pro defunctis accipiatur disciplina, sive in commemorationem passionis Dominicae idem ritus servetur, qui supra praescriptus.

---

a) hs. : cui.

Verum cum disciplina ad correctionem datur, scapulae magis denudentur et dans disciplinam stet ante recipientem, ut ictus in dorsum cadant.

Quando Prior vel Supprior capitulo praesidens non posset convenienter per alium dare disciplinam correctoriam, fieri potest per ipsum Praesidem.

Feriis sextis iuxta Statuta et alias Officiales cum coeteris accepturi disciplinam non tantum ad capitulum sed etiam ad stationem praevidiam veniant, et si a capitulo se absentaverint, ante vel post capitulum, si domi sint, apud Praesidem se excusare teneantur, nisi aliquam constantem habeant causam suae absentiae a Praelato probatam.

Quando alicui impositum est ieiunium panis et aquae, sacerdotes se non immisceant, nec tamquam intercessores se interponant, et si fecerint, (ne penitus disciplina solvatur) nihil propterea fiat vel relaxetur, sed ipsi poenitentes semetipsos humilient ac veniam petant, [26] et quod possunt, obtineant.

Non prohibetur tamen, quin in aliquibus gravioribus casibus pro poenitente apud Abbatem conventus intercedat. Advigiletur autem ne facilis relaxatio poenitentias vilescere faciat, et incentivum praebeat delinquendi.

Quando aliquis ieiunat imposita per Suppriorum vel Circatorem poenitentia, ac Prior mensae praesidet, ponatur tota portio ante Priorem, sed Prior nullam partem poenitenti mittat, nisi is, qui imposuit, per ministrum idipsum poscat, et tunc liberum erit praesidenti quod petitur mittere vel etiam nihil omnino dare, si ita necessarium sibi visum fuerit.

Pro occultis criminibus occultam poenitentiam imponant Superiores (modo si publicata generaret infamiam) quam, si facere nolint subditi, eorum conscientiae relinquatur.

Caveant autem ne correcti a Superioribus statim a capitulo vel passionante accedant Praelatum. Si vero turpiter cum eis rogati fuerint, non poterit Prior dissimulare, ne Praelato hoc intimet. Si tamen velint accedere Praelatum, non fiat nisi petita venia a rectore conventus et si putent se in capitulo imposito nimium gravatos, agant apud Praelatum per alterum Superiorem.

Omnes capitulum cum processione vel quocumque alio tempore transeuntes, deinceps transeundo inclinent.

Genuflexio sub « *Salve Regina* » et « *Pater noster* » sequenti fiat pro commoditate loci in officio feriali.

DE IEIUNIIS.

In vigiliis Sanctorum Jacobi, Bartholomaei et Matthiae non sit obligatio ieiunandi, nisi ieiunetur in dioecesi : at in [27] profesto Annuntiationis Beatae Virgins occurrente aut dilato post Pascha, ab omnibus ieiunetur tam Pastoribus, beneficiatis quam conventualibus, sicut et feria sexta quae in septimana paschali occurrit, in cuius collatione, sicut et aliorum dierum quibus ieiunatur (ut et in Adventu quando antiphona « O » cantatur) sit omnimoda uniformitas, et iuxta Statutorum constitutionem, distinctione prima Cap. 12 num. 13, et cum potu panis dumtaxat moderate administretur nec umquam vel butyrum, vel caseus, vel fructus, vel aliud quidpiam apponi permittatur. Ad collationem vero in Coena Domini, ut sit uniformitas, tantum concedatur panus albus et cyphus vini.

Etsi autem laudabile sit ut in memoriam Passionis Christi ipsa feria sexta sancta ab omnibus in pane et aqua iuxta Statuta distinctione prima Cap. 11 num. 14 ieiunetur, tamen ob rationes Provinciale Capitulum moventes indulgeri posthac poterit pulmentum ex mediocri cerevisia quam et bibere possint, ita tamen ut singulis etiam apponatur aqua.

His qui frangunt ieiunium Ordinis infligatur unius die ieiunium nisi aliunde excusentur.

Abstinencia a carnibus una cum aliis in recompensationem perpetuae a carnibus abstinenciae a Julio aliisque Pontificibus decreta, ut scilicet feriis quartis, sabbatis et Septuagesima abstineatur a carnibus et in Adventu ieiunetur, etiam a Pastoribus in curis suis residentibus ubique sub poenis ab eisdem Pontificibus constitutis uniformiter observetur : nam hac obligatione omnes, nullo excepto [28] Pontifices stringendo iudicarunt. De ea enim in Bulla praefixa Statutis circa finem agens Julius haec posuit verba : « *Ab omnibus et singulis eiusdem Ordinis utriusque sexus personis deinceps perpetuis futuris temporibus observari debere* », etc. Quare fratres, qui vel hospitii vel transitus causa divertunt ad Pastores, accommodent se hospitibus suis, ad quos divertunt, qui iuxta Bullam etiam feriis quartis debent a carnibus abstinere.

Dispensatio pro lacticiniis in Quadragesima, de qua distinctione prima Statutorum cap. 11 num 3 agitur, Praelatorum discretioni relinquitur, ut agant quod pro salute subditorum eis maxime congruum et utile videtur, salvis semper iis, quae Statuta praefigunt, ut scilicet non amplius dispensetur, quam dioeceses permittunt. Praeter dies vero, quibus in septimana sancta in Episcopatu a

lacticiniis abstinere solent, uniformiter ubique etiam quatuor primis diebus Quadragesimae ab iisdem omnes abstineant.

Capitulum Provinciale aut Vicarius, etsi possint dispensare in abstinentiis Ordinis feriae quartae, Adventus et Septuagesimae in specialibus casibus, generatim tamen id non possunt.

Cum tam per Bullam Alexandri IV quam per nova Statuta, quae condita sunt auctoritate Pontificia abstinentia debeat servari a Septuagesima, et non a festo sancti Lucae, uniformiter ea ab omnibus ubique hoc tempore servetur, non obstante privilegio quibusdam concessi a Sixto IV vel aliis. Ut autem pinguedo comedi possit in Septuagesima et feriis quartis, habeatur ratio ad dioeceses.

Quando tempore Quadragesimae dispensatur in lacticiniis impendatur haec compensatio; ut omnes et singuli legant quotidie psalmum « *de profundis* » [29] « *Pater* » et « *Ave* » versus « *peccavimus Domine* » etc. « *Domine exaudi* » collecta « *Exaudi quaesumus* » etc., quae conventualiter legentur quotidie post absolutas Vesperas, at in Dominicis diebus post Sextam, idque in choro.

DE DISTRIBUTIONE TEMPORIS.

Praescripta in Statutis cap. 8 distributio temporis exactissime observetur.

Quia autem in nulla Circaria tot sunt pastoratus quot in nostra et consequenter studia nullibi sunt magis necessaria, placuit non tantum Reverendissimo Domino Generali Domino Petro Gossetio ⁴⁾ anno 1625, die tertia Maii sed et Sanctissimo Domino Urbano Papa VIII anno 1627 die 17 Julii ad meliorem studiorum usum decernere ut loco quod Matutinae deberent fieri media nocte, fierent hora quarta, et in Triplicibus quando Matutinae sunt cantandae ad medium quartae.

Extra festa Triplicia, in quibus cantari debet officium, quotidie media ante quartam praecise excitetur, et hora quarta descendatur ad chorum; in Triplicibus vero, quando Matutinae cantari debent, excitetur hora tertia, et descendatur ad medium quartae; fiant autem compulsionum pro diversitate festorum conformiter ad Ordinarium.

Completo Matutinis, si quod spatium supersit, eant omnes ad cellas suas vel quo iusserit aut permiserit oboedientia.

Media ante sextam dabitur signum ad meditationem in choro complendam usque ad sextam duraturam, nec ultra protrahenda,

4) Zie nota 10, blz. 34.

etiamsi forsitan officii prolixitas vel solemnitas aliquam istius mediae horae partem occupaverit.

Hora sexta persolvatur Prima, et reliqua consequenter peragantur, sicut temporis habet distributio.

Ut autem fratres tum ad celebrandum cum ad praevidendam lectionem aliquod spatium habere queant, ad medium nonae et non citius [30] lectio incipiatur : semper tamen hora undecima detur primum signum ad mensam, si scilicet officium in templo completum fuerit.

Absoluta Nona post refectionem ambulent et occupent sese fratres usque ad medium secundae, verumtamen iuniores, habito aliquo colloquio trium quadrantium spatium non excedente, eant ad exercitia sua.

Ut vero discursus multi et fabulae aliquando nocivae evitentur, permittit Capitulum ut loco colloquii fratres possint ludere, dummodo licentia a Praeside conventus petatur, sed caveatur ut non sit lusus clamorosus et servatur solum per modum colloquii.

Hora secunda ubique primus pulsus ad Vesperas praecise detur, et reliquae prout in Ordinario observentur.

Quando aliquis vel aliqui extra exercitii vel colloquii tempora in horto ambulabunt, silentium teneant, et alia compleant quae Statuta praefigunt.

Ut autem conventuales Superiores a multis distractionibus liberentur conceditur, quousque Capitulum Generale aliud definierit, ut apud ostium dormitorii vel ubi magis commodum fuerit, ponatur tabula, quae singulorum fratrum nomina contineat, in qua exprimantur loca quaelibet principalia, ad quae possunt et solent divertere, et locus, quo digrediuntur, paccillo designetur.

Sacerdotes itaque dormitorium post Vesperas studiorum vel subinde laboris gratia exeuntes, in ea nomen suum et locum signent, revertentes signum auferent, ut qui praeest scire possit, qui in vel extra dormitorium sint; qua relaxatione si abutantur, nimirum si vagentur vel fabulentur, aut etiam nomen suum non notasse reperiuntur, praeter poenam, quam Superior deprehendens imponendam indicaverit, integra [31] septimana dormitorium non exeant.

Intelligit autem Capitulum ut descendere possint studiorum causa post quartam et non antea ubi non fit lectio. Si vero citius descendere cupiant vel causa laboris, petant licentiam : qui contra egerint sine ulla dissimulatione poena praedicta puniantur; quando vero fit lectio, fiat conformiter ante vel post, quod tamen non debet trahi ad tempus matutinum.

Indulgetur tamen ut sacerdotes hora quinta, vel diebus ieiunii

ad medium sextae, ambulantes absque lusu de studiis suis colloqui et conferre possint. Quod tamen non est extendendum ad dies lusus quibus media ante coenam hora ad cubacula sua ascendere debent. Diebus autem ieiunii a quinta silentium teneant, nec ad medium sextae descendant nisi frigus vigeat.

Permittitur etiam tam sacerdotibus quam fratribus iunioribus ac novitiis, dummodo non fiat abusus, ut paululum ante coenam Sacratissimi Sacramenti salutandi et adorandi gratia quovis die ad templum descendere valeant.

Quando autem matutino tempore sacerdotes cum expressa licentia ex dormitorio ad hortum egrediuntur, in praedicta tabula nomen suum sub eisdem poenis signare teneantur. Sic quoque fratres iuniores tam professi quam novitii, quando cum licentia (nonnisi ex aliqua necessitate danda) dormitorium egrediuntur, in eadem etiam tabula nomen suum signent, revertentes signum amoveant.

Porro honestum exercitium in ultimis Statutis semel in septimana concessum (quod Capitulum declarat esse lulum vel obambulationem) [32] de gratia bis concedatur, feriis scilicet tertia et quinta, poteritque proinde ordinarie conventus bis in septimana se exercere, scilicet utraque vice lusu, vel altera lusu et altera extra septa obambulatione, nec amplius Priores sive conventus Praesides largiri valeant.

Nec etiam concedere possint ut ludatur vel extra septa monasterii ambuletur dominicis aut aliis diebus in populo festivis sicut nec in Vigiliis primae classis, item Assumptionis Beatae Mariae Virginis, Sanctissimi Patris Norberti, et Patroni loci.

In aliis autem Vigiliis festorum secundae classis, poterunt posthac ludere sed non foris ambulare.

Verum si aliqua festa quae in populo celebratur, quaeque in Ordine non sunt Triplicia primae vel secundae classis occurrunt diebus supra pro exercitiis deputatis, indulgeri poterit a Priori ut intra septa conventus fratres ambulent, eo quod lusus vel extra septa ambulatio, si suis diebus impediuntur, transferri non possint.

Semper tam lusus, quam extra septa ambulatio post Vesperas fiat, nec ultra horam quintam protrahatur ^{a)}.

Ad lulum teneantur convenire omnes fratres non-sacerdotes. Sacerdotes autem hortatur Capitulum ut idem faciant, ad communem caritatem fovendam; Superiorum vero erit variorum lusuum instrumenta procurare.

---

a) hs. : protrahantur.

Sit autem interdictus omnis lusus tamquam religiosis nimis indecens, qui mutuo contactu vel lucta peragitur.

Quando vero extra septa ambulandum est, prius rogetur Prior, sive qui praeest conventui eoque consentiente petatur ambulandi licentia a Praelato.

Signo ad ambulandum a Priore vel ductore dato, omnes statim sequantur induti scapulari, etiamsi in tunica pectorali [33] ambuletur. In qua ambulatione nusquam fratres divertant, nec ullus a societate coeterorum se separet sub poena ieiunii panis et aquae vel alia graviore pro ratione delicti imponenda.

Exacte servetur ut Completorium semper fiat hora septima, adeo ut licet Praelato permittente in casibus recreationis coena possit inchoari hora quinta, ipsum tamen Completorium hora septima fieri debeat, qua audita, ad pulsum campanae sive simul ambulent sive seorsim, omnes ad locum stationum conveniant, etiamsi a Priore non fuerint reducti.

Completorio finito omnes ad dormitorium ascendant iuxta Statuta, nisi quod Sacrista et eius solatium aliquando in maioribus festivitibus possint complere suum officium, quod tamen debet esse rarum.

Dormitorium suo tempore claudatur, nec ullus claves serae nocturnae habeat, nisi Prior, Supprior et Circator, qui ostia aperire debet, et clavem sic custodire, ut nullus ipso inscio, potissimum nocturno tempore, eam habere queat. Et iidem habere possint claves ostiorum claustrum, quae aditum ad abbatiam non patefaciant, quorum ostiorum solus Prior clavem habeat.

DE LECTORE.

In omnibus Ecclesiis habeatur Lector, si fieri potest, religiosus. Sit autem Lector religiosus totaliter a choro exemptus, exceptis dominicis et festivis diebus, in quibus frequentabit Summam Missam, Horam subsequentem et Vesperas; at in Triplicibus, Abbate officium habente, chorum, sicut reliqui, frequentet, sicut etiam quotidie cum conventu in Nona manebit, quando ea refectio subiungitur.

Feriis sextis, uti omnes Officiales, ad capitulum veniat. Etsi autem [34] priora Capitula attribuerint Lectori saltem Primario locum post Suppriorem, et Bruxellis ^{a)} decretum sit eum debere esse inter Maiores de domo, quia tamen Patres ultimi Capituli

---

a) hs. : Bruxellae.

Generalis non voluerunt consentire, ut haberet praecedentiam, ordinat Capitulum ut Lectores iam praecedentiam habentes, illam teneant, qui vero de novo assumentur, locum habeant quae professionis, adeoque nec inter Maiores computentur, nisi aliunde hoc illis competat.

Lectio sit quotidiana adeo ut diebus illis, quibus post prandium fratribus lusus vel obambulatio conceditur, ea tunc mane habeatur; Servetur etiam una in septimana disputatio, ac ad minus una septimanalis repititio.

Lectioni posthac semper oratio flexis genibus praemittatur, cui omnes teneantur interesse; et finita oratione scholam intrantes plectantur poena tardius venientium ad Officium, quae exprimitur distinctione tertia, cap. 1. Unde advigilet Prior, vel cui iusserit Abbas, ut dato signo sepositis omnibus statim ad scholam veniant.

Quia Capitulum Provinciale valde desiderat ut religiosi non tantum in pietate, sed etiam in studiis proficiant, hinc est quod sub ratihabitione Capituli Generalis futuri ex nunc dispenset ut Prima, Tertia, Sexta et Nona non cantentur extra omnes dominicas, festa Duplicia et omnes Octavas, quibus intermittuntur Horae de Domina, sed tractim, et bene servata pausa legantur, supreme commendans ut non tantum scholasticae theologiae, sed etiam sacrae Scripturae ac lectioni sanctorum Patrum, maxime vero sancti Patris Nostri Augustini serio incumbant.

Porro, in materia de gratia, omnes humillimi Patris Nostri Augustini sententiam sequantur, et ab ea, quousque aliud [35] definierit Ecclesia, nulla ratione divelli se patiantur, ne dum plus naturae viribus et minus gratiae tribuunt, quam oportet a gratia deserantur, et in se stantes non stent, sed spiritu verae humilitatis vacui, turpiter labantur.

Quia vero sacer Ordo noster eum quoque sibi finem praefigit, ut non tantum in propriae salutis opere versaretur, sed semetipsum etiam ad salutem proximorum curandam in suscipiendis administrandisque Pastoralibus curis intenderet, hinc Capitulum districte praecipit Superioribus omnibus, ut in suis monasteriis singularem studii curam gerant, illud foveant, incitent et omnes studere compellant, cum ignorantia in nostro Ordine non tantum ignominiosa sit, sed et noxia; ac sciant omnes quod, nisi sedulam studiis operam dederint tum Matutinarum tum aliarum Horarum ac Missarum cantu rursus se gravandos esse, cum Capitulum Generale in dicto cantu ob nullam etiam causam dispensaverit, quam ut studium fovere possit. Praecipit proinde religiosis omnibus, ut iuxta Statutorum ordinationem exactissimam sui temporis rationem habeant.

Omnes conventuales tam sacerdotes quam iuniores frequentent lectiones, et poterunt sacerdotes a Lectore examinari sicut coeteri, nisi cum aliquibus senioribus Praelato videatur dispensandum, quod, ne studium destruatur, non nisi cum paucis et ex iusta causa facere poterit.

In disputationibus omnes ordinem servant, etiam ii qui foris habitaverunt, nisi a Praelatis suis specialiter eximantur.

Concionaturi in dominicis et festis a Completorio, quod concionem praecedat et deinceps ab officio, donec concio sit facta, absentare se poterunt.

[86] Commendat Capitulum omnibus Praelatis, ut religioso alicui ad hoc idoneo imponant, ut chronicon Ecclesiae suae conscribant administratis ad hoc ex archivis necessariis documentis.

Commendat etiam ut, quando canonici Ordinis nostri cum consensu Superiorum edunt aliquos libros, Praelati etiam aliarum Ecclesiarum coemant plura exemplaria, quae suis distribuant.

DE REFECTIONE.

Quae in Statutis capite « de Refectorio » sunt constituta, diligenter observentur.

Post primum pulsum ad refectionem fratres manus lavent, et circa locum stationum se conferant, ut datis tribus ictibus a Rectore conventus, eundem omnes statim intrent; melius tamen fecerint qui statim post primum pulsum stationem ingressi fuerint.

Finita recollectione surget Prior ibitque versus refectarium, sequente conventu veniensque ad cymbalum, dabit unicum ictum, intrabit refectarium ac veniens ad nola, eam pulsabit quousque omnes fratres intraverint ac in locis suis, versis ad se mutuo vultibus, steterint.

Nola sufficienter pulsata Prior ibit ad locum suum et dicet « *Benedicite* », et reliqua prout in Statutis et Ordinario complentur.

Lector mensae petens benedictionem etiam tempore afflictionis id faciat inclinando.

Finita benedictione, Prior ibit ad locum, qui est in dextera parte maioris mensae absente Abbate, sicut Supprioris in sinistra, Abbatis vero solius in medio, et reliqui fratres accedant ad mensas suas in quo nulla sit inter sacerdotes et non-sacerdotes alicuius caeremoniae aut reverentiae observandae diversitas.

Etsi [37] ministros mensae in pleno habitu ministrare conveniat,

aliquando tamen ob causas poterit permittere Praeses, ut ministri in tunica pectorali cum scapulari ministrent.

Quando ministri fratribus apponunt cibum aut potum, accumbentes mensis non deponant byretum, cum Statuta tantum dicant inclinandum, nisi Praelatus aut Praeses mensis alicui aliquid mitteret.

Nullus in mensa tumultus excitetur, et si quis hoc fecerit, permittendo v.g. cadere scutellam, vel fortius eas concutiendo, vel cultrum, vel panem vel aliquid simile labi sinendo, vel etiam altius aliquid verbis indicando, vel quid faciendo unde strepitus vel levis aliqua turbatio oriatur, et animi dispergantur, quo minus ad lectionem attendant, poenam habeat capite « de Refectione » in Statutis num. 14 praefixam, nullusque a dicta poena excipiat, nisi is, qui praesidet, adeo ut etiam Prior praesidende Abbate idem facere teneatur; ministri autem toties quoties offenderint, iuxta eadem Statuta num. 23 illam veniam petant.

Habeatur autem singularis cura ab officiali, cui hoc ab Abbate commissum, ut constituta hora tam in prandio quam in coena cibi omnes parati sint, et si aliqua occasione non sint praeparati, differatur primus pulsus quousque omnia sint disposita, ne conventus in mensa expectare cogatur, et officialis, cuius culpa vel negligentia hoc acciderit debite puniatur.

Qui sero ad refectionem veniunt, non intrent refectorium nisi petita per aliquem ministrorum ingrediendi licentia, et iuxta huius cap. 12 num. 13, potus eis non detur, nisi de licentia Praesidis, qui, si habeat notabilem causam, poterit differre.

Qui autem ob iustam causam se cupit absentare, intersit stationi, ac mensae benedictioni, et residente Priore petat recedendi licentiam.

Fratres sub silentio [38] comedentes sibi invicem non propinent ^{a)}.

Refectione finita tam Prior quam reliqui vel etiam ipse Abbas, et si qui adsint Pastores, conventum ad templum comitentur nisi aliud postulet necessitas, vel officii ratio, sed nec post colloquium sub refectione habitum ullus ibi haereat, sed sequantur omnes ductorem conventus.

Colloquia, qua cap. 12 num. 18 permittuntur in mensa, sint tam religiosa et modesta, ut propter contrarium non iudicentur totaliter prohibenda, nec sit in potestate ullius Rectoris conventus concedere colloquium extraordinarium sine licentia Praelati.

---

a) Die Voeght : propinent, alias puniantur.

In hisce colloquiis nemo loqui praesumat de gravamine ordinationum ^{a)} aut parcimonia portionum, vel similes querelas fundere audeat aut murmura excitare; et si quis id fecerit, silentium ei imponatur. Verum si quid habeant, hoc privatim indicent Superioribus suis.

Poterit in colloquiis ad ministerium mensae admitti quispiam saecularis minister.

Ientaculum nulli Prior concedat, nisi cum licentia Praelati.

DE NOVITIIS.

Caput Statutorum « de Novitiis » exacte practicetur, etiam quoad hoc, quod duobus annis ante professionem etiam non constituto novitiatu probentur.

Quando autem aliqui instantiam faciunt ut admittentur, hoc servetur quod desuper Statuta praefigunt, et primitus ad Magistrum novitiorum mittantur, qui semetipsum de eorum qualitatibus, doctrina aliisque requisitis sedulo et discrete informet, ac quae invenerit significet Priori, qui sollicitantibus etiam loquatur sicut et Supprior, ut videant, an eas habeant dotes ac vires, quae ad Ordinis onera ferenda sufficient, ac eum datur desuper spiritum, ut tam sublimen vitam religiose [39] decursuri sperari possint; ac cum communi consilio eos idoneos repererint, communem sententiam Prior indicet Praelato, ac si Praelatus idem sentiat, curet eos stricte examinari, et quando placuerit, eos ad se vocet, Ordinis rigorem exponet ac recipiat eos in Domino.

Recepti aliquot diebus in conventu versentur; per Magistrum eis disertius Ordinis rigor exponatur, ac regula exhibeatur, et quomodo secundum eam vitam componere debeant, doceantur.

Ad nutum Abbatis tallari aliqua sive alia veste nigri coloris induantur, et in signum receptionis cingulo nigro desuper cingantur, et quoadusque cingulum ^{b)} istud sit eis impositum, cum conventu non comedant, neque cum fratribus conversentur, at iis solum loquantur, quibus ad hoc data licentia.

Visa eorum conversatione, Abbas eos, si idonei sint, cum consilio et consensu Prioris, Supprioris et aliquorum Majorum de domo ad vestitionem admittat.

Quia vero duobus annis probantur, primo anno evoluto audiat

---

a) hs. : de gravamine aut... Die Voeght en de vorige kapitels geven « ordinationum ».

b) hs. : singulum.

conventus, quamdiu non est novitiatus communis erectus, et inquiratur an aliqui in praecedenti conversatione eorum aliquid adverterint, quo minus ad ulteriorem probationem admitti debeant, et an aliquod impedimentum, quod prius non innotuerat, sit detectum; quod si nihil reperiatur admittantur ad ulteriorem probationem, in cuius fine etiam conventus audiatur, ut supra dictum est.

Interea sub disciplina contineantur, et omnia circa eos agantur, quae Statuta praescribunt, ut in spiritu proficiant.

[40] Ut autem a professis discernantur, gerant ^{a)} cingulum coreacium album.

In ambulationibus simul cum conventu vadant, ac ductori iungantur, nec ullatenus cum sacerdotibus misceantur, sicut nec professis.

Si plures fuerint, sint per ordinem iuniores et seniores, ac ministeria omnia per ordinem subeant.

Ordinarie novitii nec defendant nec disputent primo anno novitiatus; disputationes tamen et lectiones frequentent.

Quando novitii vel professi non-sacerdotes supervenientibus amicis vel extraneis sunt locuturi, licentiam petere debeant, tum a Magistro suo tum a Praeside conventus.

Auditorium nec novitii nec professi habeant sine Magistro vel socio a Priore deputando, etiamsi tantum viris sit loquendum.

Ut tamen professi nonnumquam supervenientibus viris soli loquantur, poterit Prior ex iusta causa dispensare.

Quoniam a receptione novitiorum ad vestitionem, et multo magis ad professionem dependet maximum Ordinis nostri bonum et profectum, hinc Capitulum Provinciale ordinat ut sine ulla dissimulatione aut contradictione serventur ea, quae de hac re Statuta distinctione prima cap. 15 et subsequentibus prudenter ordinant et alias a Patribus huius Circariae ad maiorem uniformitatem et claritatem sunt concepta et in praesenti iterum confirmantur.

Itaque unanimi omnium Praelatorum consensu tamquam antiquis et novis Statutis magis conforme est definitum : imprimis ut [41] Abbates vel Praepositi neminem sive canonicum sive conversum ad vestitionem admittant, sine consilio et assensu Prioris, Supprioris et aliquorum Majorum de domo requisitis, qui bonorum receptionem nullatenus impedire praesumant, et si deprehendatur aliquis eorum non cum debito fundamento assensum suum denegare, de eo convictus puniatur, et nihilominus ad vestitionem procedatur.

---

a) hs. : gerent.

Deinde quando alicuius novitii tempus professionis appropinquat, tribus circiter mensibus antequam ultimus probationis annus expiret, bene faciet Praelatus si singulos fratres professos visitet, aut ad se vocet ac serio et fideliter quid de profitendis spei conceperint examinet, scribat et secreto sibi servet.

Duobus deinde mensibus ante professionem, Prior completis iis quae Statuta ordinant distinctione prima, cap. 17 num. 1 in pleno capitulo, ut omnibus constare queat, conventum moneat tempus professionis instare, et ob id, si omnes vel singuli aliquid habeant, ob quod merito eorum professio debeat impediri nec admitti sed eos dimitti conveniat, infra quatrimum Priori proponant vel oretenus, vel in scripto, aperto aut clauso, prout unicuique visum fuerit, et ipse Prior sit obligatus, sub poena depositionis, hac in parte fideliter procedere, et iuxta deponentium mentem, quod Praelato significatum volunt, ipsi tempestive significare vel clausum scriptum tradere. Ut si ipse Praelatus rem alicuius ponderis movere deprehenderit, noverit se stricte obligatus sincere illam aperire (tacitus tamen nominibus deprehentium) Priori, Suppriori aliisque Majoribus de domo, specialiter ad hoc convocatis et simul congregatis, et ab iis una cum Praelato haec res discutatur, examinetur et omni inordinato affectu seposito resolvatur forma in Statutis praescripta distinctione prima, cap. 16 num. 9.

[42] Omnem autem aliam recipiendi novitios formam ad professionem, tamquam quamdam Statutorum nostrorum corruptelam reprobamus, extinguimus et prorsus eradicamus; et qui aliam ab hac praescripta forma servare et introducere voluerit, tamquam pacis perturbatores corrigantur poena divisionem facientibus decreta.

Si autem infra praescriptum quatrimum nulla fiat oppositio, nihilque Priori ab aliquo proponatur, omnes habeantur tamquam consentientes nulliusque oppositio postea recipiatur, nisi eum vel abfuisse a monasterio, vel hoc ipsi non innotuisse manifeste constiterit.

Quae autem ad Priorem deferuntur, et quae in congregatione Majorum de domo tractantur, ut plurima mala quae inde provenire possunt evitentur, valde secrete teneantur nec personae se vestitioni vel professioni opposcentes umquam prodantur sub poena secretorum revelatoribus in Statutis decreta distinctione tertia cap. 7.

Si forsitan aliquis Majorum de domo in officio constitutus mortuus sit nec alius substitutus, vel ita longe absit, ut eius praesentia sine notabili incommodo expectari non possit, peragatur in resolutionibus, nec alius substitui debeat.

Quando Statuta distinctione prima cap. 17 num. 17 dicunt « vel

si aliquando his morbis laboraverit » non intelligenda declarat Capitulum de hernia, quam quis in pueritia habuit, et illam se habuisse usque ad professionem inclusive ignoravit; aliud est de mania et morbo caduco.

Comprehenduntur autem calculosi istis verbis Statutorum « vel aliis similibus, vel gravioribus defectibus etc. » modo calculus esset talis qui redderet ad onera ferenda inidoneum.

[43] In vestitionibus, professionibus atque primitiis nulla admittantur convivia, sed strictissime quae Statuta et caput « in Vinea Domini » constituerunt, observentur.

Quia autem Bulla haec « Ne in Vinea Domini » etc. recepta est ab Ordine agentes contra tenorem eius censeantur incurrisse poenas ibidem contentas.

A novitiis circa professionem nihil omnino exigatur, sed id (si divites sunt) accipi possit, quod concilium Tridentinum sess. 25 « de Regularibus » dari permittere videtur; verum a pauperibus nihil omnino expectatur, vel etiam a dare volentibus nihil recipiatur.

Professi a schola disciplinae non facile iuxta Statuta liberentur, etiam si cantus et alia teneant.

Quamdiu autem professi non sunt liberati a schola disciplinae, in loco cap. 19 distinctionis primae num. 3 et 4 designato et expresso a Magistro suo castigari et corrigi queant, non minus quam ipsi novitii, et sic intelligi debere declaratur, quod supra dicto capite num. 4 praefigitur.

Ne tamen professi nimium deprimantur, quando idonei fuerint, nec aliquid obstiterit, ad ordines mittantur, etiam ad sacerdotium, at si ita multiplicati fuerint sacerdotes, ut ad ministerium fratres iuniores non sufficiant, tunc postremi sacerdotes iuniorum vices in quocumque ministerio subeant. Ac propterea etsi capite I Ordinarii num. 6 statuatur, ut in defectu fratrum iuniorum, quatuor iuniores sacerdotes ministerium commune suppleant, ordinat tamen Capitulum, si plures sint sacerdotes eiusdem [44] fere professionis, sic ut qui sunt supra quatuor, ab illis non distent professione tribus annis, servent vices.

Ordinat insuper Capitulum ut quando aliquid opere in conventu est faciendum, libere a Priore possint etiam aliqui sacerdotes adhiberi, quando sic faciendum indicat, et obedire detractantes aut contrafacientes puniuntur tamquam refractari.

Quae distinctione prima cap. 21 num. 8 praefiguntur de mittendis ordinandis ad quencumque Antistitem Sanctae Romanae Eccle-

siae communionem habentem, ea, quantum fieri potest, in opus deducantur, nec in praeiudicium privilegiorum Ordinis nostri, quando ad extraneos Episcopos absentibus Ordinariis vel impeditis vel defunctis, ordinandi nostri mittuntur, dimissoriis utantur.

Ordinati sacerdotes, etiamsi non sacerdotibus professione sint posteriores, tamen ordine et loco praecedant, quousque et ipsi ad sacerdotium provehantur; a reliquis autem ordinatis professionis ordo teneatur.

Perpetuo autem mansuris diaconis concedatur, quod pro meritis personae Praelatus prudenter iudicaverit concedendum.

DE FRATRIBUS EXEUNTIBUS ET ITINERANTIBUS.

Quae cap. 22 Statutorum distinctione prima sancte et salubriter de his constituta, omnes singulari diligentia exsequi nitantur.

Egressuri benedictionem petant a Praelato, eo quo fuerit loco, vel absente Praelato a Priore.

Socium habeant religiosum, nisi ob rationabilem causam famulus aliquis honestus eis adiungendus videretur.

Officiales longius exituri, aut foris pernoctaturi, socium famulum habeant.

Iuxta Statuta exacte observetur ab omnibus, ut nulli tam intranei quam extranei frequentent publicas dedicationes, multo minus nuptias, exceptis tamen iis, qui ob necessariam assistentiam mittuntur ad confratres suos Pastores, ut eos in ecclesiarum suarum solemnitatibus iuvent.

Etiamsi annuae amicorum visitationes non debeant permitti, poterit tamen Praelatus pro sua discretione, in causa iustae utilitatis vel honestatis bene meritis religiosis, honestam parentum aut amicorum visitationem indulgere, non tamen facile fratribus iunioribus.

Ut autem religiosi honestate aut aliqua evidenti necessitate hoc requirente cum consensu suorum Praelatorum primitias adeant, non interdicitur, sicut nec ut ad exsequias vadant, quando in utroque non est magna locorum distantia.

Fratres autem illarum Ecclesiarum, quae vel iuxta vel in civitatibus sitae sunt, si cum licentia Superiorum eos contingat ad civitatem egredi, meminerint stricte observare, ut sine speciali eorundem licentia foris non comedant nec bibant; qui contra fecerint, praeter poenam quam Superior duxerit imponendam, ad aliquot septimanas vel menses pro maiori vel minori excessu, ad civitatem egredi non permittantur; qui autem bene poti et non sobrii

domum reversi esse deprehenduntur, praeter poenas pro gravitate scandali infligendas, ad minus per medium annum egredi non permittantur.

DE INFIRMIS.

Quae de infirmis per Statuta sunt ordinata, exacte observentur [46] sicut et distributio temporis in quantum eorum infirmitas patitur.

DE RASURA.

Secundum ordinationem Statutorum tam Pastores et Officiales quam conventuales omnes, nisi expressam habeant dispensationem (quae non nisi ex iusta causa dari debet) ad cutem usque radantur.

Qui autem tondentur ex eo quod novaculam non ferant, ita ad cutem tondeantur, ut barba videatur rasa.

Si tamen Praelatus ob iustam causam dispensandum duxerit cum Pastoribus, Capellanis Officialibus aliisque ut ad cutem non radantur, ad minus tondeantur sic ut amplius non remaneat, quam intra quatuordecim dies excrescere posset, si raderentur. Idque aequaliter sic ut barbae non sint allatae nec infra nec supra mentum formatae. Qui contra egerint, in mensa conventuali comedant, et aliquem actum mortificationis subire cogantur; qui vero se non emendaverint, graviter puniantur.

Illi vero quibuscum dispensatur, quia in populo vel inter haereticos versantur, moderatam alant barbam non affectatam sed prout decet religiosos.

DE ABBATE.

Abbates, memores oneris sibi impositi et reddendae in supremo die rationis, ea omnia exacte complere contendant, quae Statuta sancte pieque monuerunt et praefixerunt, et gregem sibi commissum sedulo pascant, exemplo praecedant, verbo vitae instruant, et (ut habet regula) bonorum operum exemplum seipsos exhibeant, iuxta monitum Petri : [47] « facti forma gregis ex animo ».

Conformiter ad Statuta ad chorum veniant, nisi rationabilis causa aliud requirat; idem est de Officialibus.

Ut etiam iidem Praelati subditis suis regularis observantiae

exemplum praebeant, ac sciant an fratrum necessitatibus satisfiant, cum conventu etiam frequenter comedant et quando saepius possent adesse non adducant famulos, ut propter eorum praesentiam non debeant intermitteri poenitentiae, aut disciplina negligi; tenebuntur autem semper Officiales Praelatum ad conventualem mensam comitare, nisi notabiliter impediantur.

Officiales autem in mensa Abbatis non facile, compareant, nisi in pleno habitu, nisi de licentia Praelati, quam firmiter dare non debet, praeterquam ob graves causas.

Quia saeculares dignitates saepe conantur Praelatorum iura eorumque praeceminentias convellere, hortatur Capitulum Praelatos ut semper et ubique in publico quantum fieri potest, quoad praecedentias sibi iure competentes, suam tueantur dignitatem.

Quando celebrant missas solemnes aut privatas post communionem lavent manus suas, et etiam in fine missae quae legitur, semper tamen dicant : « *sit nomen Domini* » etc. et benedictionem dent faciendo tres cruces.

In processionibus, in quibus Venerabile Sacramentum defertur, ipse Abbas cum teda ipsum Venerabile sequatur.

Non possunt Abbates dare mutuum cum gravamine monasterii, adeoque 1° cavere debent de chyrographo et assecuratione, [48] 2° ut non dent mutuum ex his quae monasterio sunt proxime necessaria, 3° ut non dent summam nimis notabilem, quae aestimari debet, habito respectu ad causam propter quam mutuum petitur.

Quando per Praelatos elocantur aliqua bona, Officiales sint conscii iuxta Statuta distinctione secunda cap. 16 num. 8.

Sigillum defuncto Abbate ad Patrem Abbatem mittendum, et novo Abbati ab eo restituendum illud est, quod in alienationibus, venditionibus similibusque firmandis adhibetur.

Mortuo Abbate iuxta Statuta dictum sigillum ad Patrem Abbatem deferatur, et eius ordinationem omnes sequantur.

At si Pater Abbas nimis longe absit, vel bellis aut aliis modis accessus ad eum prohibeatur, iuxta concessionem Reverendissimi Domini Generalis ad instantiam Capituli Provincialis anno 1620 die 11 mensis Novembris factam, sine ullo praeiudicio iuris Patris Abbatis, quod in novi Abbatis confirmatione aliisque habet, deferatur ad Vicarium seu Visitatorem, idque ut in his Provinciis evitentur gravia incommoda. Si autem Vicarius sit mortuus, sigillum ad seniores Abbates deferatur, et ipse cuncta, quae Patris Abbatis sunt, compleat.

DE PRIORE.

Priores et Supprieores sedulo officium suum exsequantur, secundum ea quae in Statutis ipsis praefiguntur.

Singularem vero gerant curam ut in una concordia cum suo Abbate cohaereant, scientes quod, sicut excidere non potest ea familia, quae Superiorum concordia gubernatur, ita subsistere non possit ea, in qua Superiores discordia separantur.

[49] Prior, etiam absente Abbate, nulli concedere possit licentiam extra monasterium comedendi atque pernoctandi; sed in his et similibus habeat se per omnia secundum ordinationes Abbatis, qui quid possit Prior vel non possit ordinet.

Quia autem quaedam permittuntur Priori agere in absentia Abbatis, ita intelligatur absens Abbas non quando cum hospitibus est aut circa monasterium obambulat; sed cum longius a monasterio recesserit.

Quando Prior in absentia Abbatis aliquid mandat sub oboedientia, tenentur fratres obedire Priori suo per obedientiam quam promiserunt Praelato, sic ut Priori non obedientes, peccent contra obedientiam.

Si Prior fuerit in abbazia vel locis vicinis, non possit Supprior alicui dare licentiam egrediendi monasterium vel claustrum, nisi sit causa pregnans; possit tamen concedere ea quae intra claustrum complenda, nisi alias prohibita sint et interdicta.

Priore exeunte per aliquot horas, Supprior et Circator sequantur ordinationem Prioris, quando non contravenitur ordinationi Praelati.

Quando Prior est in infirmitorio functiones omnes in conventu compleat Supprior, iuxta Statuta, distinctione secunda cap. 11 num. 7. Si quis autem debeat exire, requiratur consensus Prioris.

Priore existente in conventu non tamen in dormitorio vel loco ex dormitorio accessibile, dare possit Supprior licentiam descendendi ex dormitorio ad ambulandum, aut ad aliquam necessitatem complendam; quando autem Prior non est in choro, etiamsi extra conventum non sit, Supprior vel is qui in choro praesidet licentiam dare queat sub Missa Summa in casu celebrandi.

[50] Prior etiam absente Abbate uti numquam auctoritate propria potuit sic nec de cetero possit ulli concedere confessiones audiendi facultatem, nisi a suo Abbate (a quo omnem suam obtinet iurisdictionem) specialiter sibi habeat datam potestatem. Scire namque quisque Prior debet, omnem quam habet curam animarum, se eam

habere nude ex voluntate et participatione sui Praelati, qui pro re nata eam vel augere vel minuere possit.

Prior iuxta Statuta Officialibus in abbazia existentibus absente Abbate superintendat, et si quid contra disciplinam bonosque mores eos delinquere contingat, corrigere possit, si tamen levis sit futura correctio; verum si ieiunium panis et aquae vel gravior poena sit iis imponenda, ac in conventu vel extra eum peragenda, fiat cum scitu Abbatis; si vero aliquid circa officia sua delinquant, correctio ad Abbatem pertineat, cui Prior compertum errorem significet, ut ipse eum prout expedire iudicaverit, corrigat et emendet. Caveant autem Priores ne sub hoc praetextu relicto conventu saepius quam habeat Praelatorum ordinatio vel iustae pregnantisque rationes requirant, sint vel divagentur in abbazia.

DE VESTITU.

Forma vestitus in Statutis praescripta exacte ab omnibus observetur, et in nullis immutetur.

Cum Statuta distinctione prima cap. 19 num. 28 Abbatum caputium designant esse mosettam, ut huic decreto satisfaciant, aliisque Provinciis se conforment Praelati deinceps semper utantur mosetta, ac ut in tota Circaria sit uniformitas etiam supra cappam choralem loco [51] caputii eamdem assumant.

Ut autem Abbates in omnibus et gravitatem et decentiam servant quando curru vehuntur, in togis talaribus sint, quae strictiores possint habere manicas, ut sint ad iter commodae, ac desuper gerant pannum sive breve sive longum.

In publico tamen non compareant nisi cum palliis dictas togas longitudine exaequantibus vel saltem honestatem in omnibus conservantibus.

Quando equo iter faciunt, sint in brevi tunica pectorali cum scapulari et desuper pallium correspondens habeant; quod et reliqui omnes observabunt.

Ea quae in Statutis capite decimo octavo num. 9, 10 et 14 distinctionis secundae de liniorum distributione et lotione praescribuntur, exacte observentur, et ubi locus necdum est designatus pro communi vestiario ^{a)}, statim constituatur, eoque, praeter ea quae in Statutis in cubiculis religiosi habere permittuntur, vestimenta tam lanea quam linea deferantur sine aliqua exceptione.

---

a) hs. : vestiaria.

Collare camisii, etiamsi secundum ea quae constituuntur distinctione secunda capite decimo nono num. 1 supra collare tunicae replicari possint, tamen in tota hac Provincia, in qua sutanis utimur, supra collare sutanae dumtaxat replicetur : sint autem parva et simplicia ac moderate reflectantur.

Gestatio laneorum, quae in Ordine antiquissima est, et a Sanctissimo Patre nostro Norberto introducta, resumatur juxta decretum Statutorum capite decimo nono num. 1 et tam a Pastoribus quam conventualibus stricte observetur; ac etiam in usu culcitrarum accedendum est ad observantiam eorundem Statutorum, quantum fieri potest, nec licitum erit Praelatis, [52] nisi ob rationes a Statutis expressas, in hisce dispensare.

Indusiorum collaria etiamsi linea, tamen juxta Statuta non sint ulla ratione indurata sed simpliciter aqua dumtaxat lota.

Griseae vel alterius coloris vestes in clericis sive Pastoribus sive conventualibus nullatenus tolerantur.

Caputia tam larga sint ut caput commode tegere possint, ita tamen fiant, ut elevata super caput, servant decorem super humeros; ut autem in gerendis byretis sit uniformitas, in posterum caputiis non involvantur. Diaconis byretum non permittatur.

In galeris servetur religiosa simplicitas et redimicula sint vel ex philtro albo vel cordulis non curiosis; abstineant autem a fascia biscina quae mundanam redolent ^{a)} vanitatem.

Ne autem facile calottis sive parvulis pileolis abutantur, commendat Capitulum ut in conventu fratres utantur albis quae taliter fieri debent ut tegant etiam aures; nullus vero alios gestare pileolos praesumat, nisi cum licentia Praelati.

Scapulare ab omnibus tam Pastoribus et beneficiatis quam Officialibus et conventualibus sine ulla dissimulatione semper geratur, etiam in ipso loco residentiae quod stricte mandatum vult Capitulum. Et qui contra egerint iubebitur sine remissione subire in medio refectorii tempore communis refectionis actum aliquem mortificationis primo minorem, si repetat maiorem.

Nullus scapulare suum nectat in latere, sed iuxta Statuta sit ab utraque parte recte dependens.

Nulli religiosi sive extranei sive intranei habeant dependentes manicas nec possint gestare manicas super manus reflexas [53] sive in thorace sint, sive in tunica pectorali; quod tam ^{b)} exacte

a) hs. : edolet.

b) hs. : tn = tamen,

Capitulum observari cupit, ut velit statim a promulgatione huius Capituli omnes dictas reflectiones manicarum abscindi. Noduli autem ad manicas ad summum sint tantum ^{a)} sex.

Omnes religiosi in publicum prodeuntes semper sint in pleno habitu, exceptis casibus in Statutis permissis.

Crepitis utantur fratres.

Fenestratis autem calceis nullus sive extranei, sive intranei, sive Pastor, sive Officialis et multo minus Abbas utantur.

Poterunt calcei esse de corio communi, bubulo non tincto, a quibus tamen absit omnis affectatio mundanae vanitatis, et maxime ne ligacula habeant longa (ita ut excedant mediam ulnam) et hiscina : qui contra egerint, sive Pastores, sive conventuales in refectorio osculari debebunt terram in initio mensae conventualis.

Quamvis levioris materiae vestitus in Statutis non prohibeatur, tamen in ea re antiquus usus conservetur, qui est ut vestitus sit laneus.

In usus capparum lanearum (quae ubique secundum Statuta haberi et gestari debent, et ubi non sunt, sine ulla dissimulatione quam primum procurari) ut et in usu superpelliceorum omnes se conforment Ordinario.

Capotae omnibus interdicuntur tam intraneis quam extraneis : et si ante primum paschale festum earum usus non derelinquerint, a Praelatis auferentur, et in conventu in pane et aqua ieiunare cogentur.

DE HOSPITALITATE.

Hospites secundum Statuta honeste et religiose excipiantur.

In omnibus monasteriis cubiculum aliquod ordinetur, ad quod, ubi advenerint, duci queant.

[54] Quoad alia etiam cubicula hospitum, servetur pro commoditate locorum ubique honestas ut non habeant amici vel religiosi iustam conquerendi causam.

At vero, ubi hospites comedere debeant, ab Abbate petatur.

Quando parentes et honesti amici propinquiore religionum invisunt suos filios vel amicos, Praelatus utatur discretione, an ad mensam suam vocare eos debeat necne.

Si qui Ordinis nostri hospites supervenerint, non in conventuali (nisi ex consensu Praelati) sed in ea qua coeteri hospites mensa excipiantur.

---

a) hs. : tm = tot nog toe uitsluitend verkorting voor tam.

Quando hospites in abbazia comesturi sunt, religiosi ad quos pertinent, singulis vicibus, quibus cum hospitibus suis pransuri, coenaturi aut locuturi veniunt, licentias ab Abbate petant sicut etiam a Priore.

Ut autem incommoda omnia evitentur, rarissime vespertino tempore ad coenam cum amicis venire permittantur : quando hoc a Praelato permittitur, talem in eo ordinem ponat, ut coena ante horam octavam sit absoluta : quatenus religiosi dicta hora audita, statim sint in dormitorio, et nullatenus claves dormitorii iis concedantur, ne ea occasione serius veniendi ansam habeant, ac id facientes, nisi sint a suo Praelato detenti districte puniantur.

Absente Abbate Prior, vel eo absente Supprior, in abbatiali et hospitali mensa, quando ex causa adsunt, praesideant non autem Circator, at Priore et Supprior absentibus Officiales non pro officiorum differentia, sed pro professionis ordine mensae praesint [55] etiamsi aliqui Pastores vel conventuales ipsis seniores in mensa adsint.

Pauperum hospitalitate et eleemosynis ut hactenus ita et in posterum Praelati satisfaciant; nec obligentur particularem ad hoc facere domum in qua omnes illi recipiantur (quod esset omnium malorum hominum fecem simul congregare, ac monasteria sua in gravissima pericula adducere) sed sufficiat ut ad portam eis honesta detur eleemosyna.

DE PASTORIBUS.

Pastores vocationis et professionis suae memores cuncta pro virium suarum possibilitate complere nitantur, quae a Statutis sunt eis iniuncta.

Qui autem in posterum sunt ad curas pastorales emitendi iuramentum a Statutis requisitum omnes praestent sub hac forma : *« Ego N.N. iuro me rediturum ad monasterium quotiescumque Abbati meo vel Visitatori videbitur expedire. Insuper iuro quod bona pastoralia omniaque iura pastoratus quantum in me est conservabo et manu tenebo, et quod annue rescriptionem mobilium et computum receptorum et expositorum dabo cum expressione debitorum tam passivorum quam activorum, sic me Deus adiuvet, etc. »* ^{a)}.

Pastores vero qui rigorosius iuramentum praestiterint, satisfac-

a) hs. : nota Fr. D. V.... 11^a Novembris 1703 factus Pastor in Coersel.

cian si iuxta praescriptam formam iurent, alioquin maneant, rigoro iuramento obligati.

Circa cap. 1 Statutorum distinctionis primae, et cap. 6 distinctionis tertiae, ubi poenitentia discernitur delinquentis circa ea quae hoc cap. 1 comprehenduntur, sub sequentia statuit Capitulum :

[56] Quandocumque Pastor aliquis vel alius beneficiatus aliquem casum his capitibus expressum admiserit, qui fit publicus et scandalosus, veniat ad conventum et, non minus quam ipse Praelatus et alii in eo delinquentes, intrans capitulum culpam suam fateatur, poenitentiam postulat et flagitet orationes, omniaque compleat quae praedicto capite praescribuntur : et quoad ieiunia, si quae ei imponenda, primum eodem die in conventu compleat, alia vero in pastorate vel loco residentiae suae persolvat.

Censebitur autem casus esse publicus et scandalosus, qui advertitur a populo, et in publico cum murmure et reprehensione seminatur.

Porro quae distinctione secunda cap. 23 num. 25 Pastoribus ordinantur de reddendo annue Praelatis suis sincere computum, et tradendo inventario rerum suarum pleno et integro cum expressione debitorum tam activorum quam passivorum, ac etiam cum expressione praesentis pecuniae rigorissime observentur iuxta formulare Patribus Capituli probatum singulis Pastoribus per proprios Praelatos exhibendum.

Non debet tamen computum a Statutis requisitum esse omnium minutiarum, ut nimirum minutissima quaeque in eo scribantur, ad quae pecuniae sint expensae, sed sufficit in genere ponatur quantum in granis, quantum in pecuniis aliisque receptum sit, deinde quantum in victu et vestitu ac in aliarum rerum necessarium coemptione sit expositum.

Dum contingit Pastorem aliquem aut Vice-Pastorem mori est valde rationabile ut Praelati tantum reliquant de suppellectili Pastorum, quantum est necessarium ut sequens Pastor honeste possit incipere et alere familiam; idem habita proportionem de Vice-Pastore etiam fiat.

[57] Quia tamen solemnes exequiae ^{a)} in Ecclesiis fiunt cuius sunt professi, succedens Pastor, quoad easdem in pago faciendas agat secundum ordinationem Praelati.

Habeatur posthac maior ratio Statutorum distinctione quarta cap. 16 num. 21 ut provideatur de congrua portione iis Pasto-

---

a) hs. : exequiae.

ribus, qui fundatis rationibus conquerentur se non habere sufficientem competentiam.

Hortatur interim Capitulum Praelatos, et quantum opus est precipit, si qui defectuosi sint in sudsidia Pastoribus et Capellanis dando, quatenus fratres suos iuvent, et debite iis provideant.

Optaret etiam Capitulum ut ii Pastores qui habent ditiores pastorus, superflua applicarent Pastoribus tenioribus : caveant tamen Pastores illi pauperiores ne sub hoc praetextu sua largius insumant, aut minus frugaliter vivant, videantque ne dedicationes aut convivia facient, sumptuosa aut aedificationes non necessarias, et exactam expositorum suorum Praelatis rationem reddant.

Pastores itaque non habentes sufficientem sustentationem, eam a Praelatis suis cum debito respectu petant; quam si denegent utantur tunc medio et modo in Statutis praefixo ut non patiantur egestatem.

Quamvis autem ad bonorum suorum conservationem Pastores iuramento teneantur, nullam tamen litem suscipiant sine scitu et voluntate suorum Praelatorum, et si lis ab ipsis intentanda vel ab aliis contra ipsos intentata concernat bona vel iura ad pastorum pertinentia, faciendi et facti sumptus ad ipsorum onus spectabunt (aequum enim ^{a)} est ut sicut commodum ita et incommodum habeant) in quibus tamen ferendis, si tenuiorem competentiam habeant et vere per se non possint, erit Praelatorum discretio iuvare impotentes, ut a potentibus et [58] invadentibus non opprimantur.

Rescriptio bonorum pastoralium tamquam privilegiis Ordinis nostri repugnans, Decanis ruralibus ^{b)} vel aliis quibuscumque a Pastoribus non detur : sed Pastores ad Praelatos suos confugiant, et ipsi eos defendant et protegant.

Quoad ius quod Decani rurales pretendunt in domos mortuarias Pastorum, servetur Bulla Iulii II.

Pastores decimas habentes, certis limitibus conclusas novalia inter eos limites crescentia obtineant, at vero qui ex monasterii decimis certam dumtaxat portionem granorum aliarumque rerum habent, ad novalia (utpote non ad ipsos; sed ad monasterium iuxta apostolica privilegia spectantia) nullum ius praetendant.

Reparatio et intertentio bonorum Pastoralium sicut semper ita et modo ad onus Pastorum pertineat, qui si non nisi mediocres habeant facultates et in domorum suarum restaurationem aut repara-

a) hs. : nam.

b) hs. : curalibus.

tionem viam agant cum consilio et consensu suorum Praelatorum facile eos inclinabunt ut auxiliatrices manus adhibeant.

Cum autem iuxta apostolicas Bullas Pastores nostri Praelatis suis plene subiecti sint, (tam quoad morum correctionem, etiam usque ad ipsam beneficii pastoralis privationem, quam quoad temporalem regimen) et saepe contingat propter huiusmodi a curiis episcopalibus nostros molestari, etsi Capitulum omnino satagat cum Reverendissimis Episcopis bonas in hoc et aliis concordias inire, hortatur tamen et quantum opus est mandat omnibus et singulis Praelatis, ut super curatorum suorum vita diligenter invigilent, et quando aliquem eorum delinquere contigat [59] ipsi statim eum corrigere meminerint iuxta Ordinis Statuta ut scandali et querelarum praescindatur occasio.

Quando itaque alicuius Pastoris lapsus vel delictus ita innotescere inciperet, ut ad aures Episcoporum pervenerit, hortatur vicinos Pastores ut propriis statim Praelatis eiusmodi defectuosos Pastores quam primum corrigendos deferant.

Abbates in constituendis Sacellanis desuper Pastores, quibus cohabitaturi sunt, audiant, ut omnia maiori tranquillitati et pace fiant.

Praelati submittentes Capellanos habeant rationem ut Pastores inde non graventur, et propterea (nisi aliunde Pastori sit sufficienter provisum) ex mediis Sacellaniae aut Capellae suae honeste Pastori satisfaciant. Venit tamen simul considerandum adiutorium quod habent Pastores a suis Capellanis, et quando Pastores bonos habent pastoratus, immerito proprias Ecclesias gravarent.

Sacellani et Vice-Pastores Pastoribus suis in omnibus subiecti sint, sicut claustrales suis Prioribus, ita tamen ut Pastores caveant specimen nimiae dominationis. Et proinde neque a domo sive diurno sive nocturno tempore neque a mensa sine Pastorum suorum licentia se absentare praesumant.

Mandat autem Capitulum Capellanis et Vice-Pastoribus haec sequentia : 1° ut debitum respectum Pastoribus licet iunioribus ipsis deferant; 2° ne se oeconomiae domus immisceant; 3° ne Pastores hospitibus gravent, et ne Pastore absente extraneos inducant ad comesandum ^{a)} et computantum; 4° ne secreta domus et oeconomiae ad extraneos et [60] conventuales deferant.

Statuant autem Praelati quae Pastoribus servitia debeant in audiendis confessionibus, in administrandis sacramentis, cathechisan-

---

a) *hs.* : commessandum.

do ^{a)} praedicando et coeteris, servantque ordinem a Praelato hac in parte praefigendum, qui habebit respectum ad diversitatem locorum et onerum.

Capellani Pastoribus seniores extra conventum vel Abbatiam exsistentes, Pastoribus suis loco cedant, sic tamen ut Pastores hac in parte sint memores discretionis.

Tam fraterne vero et concorditer inter se vivere adnitantur, ut et religiosae suae vocationis satisfaciant, populum suum aedificent, et ab omnibus adverti possit, quod sint veri pacifici verique filii Dei.

Hortatur insuper Capitulum et valde serio commendat, ut omnes Pastores sibi faciant deserviri non per ancillam sed per famulum; ubi tamen id fieri non potest, numquam habitet solus cum sola, nisi pro ministrante habeat vel matrem vel sororem.

Ancillae vero Pastorum ne sint vestitae quoad mundanam vanitatem.

Exactissime omnibus Pastoribus et foris habitantibus praecipitur ut nullos pueros quae sacro fonte levent, vel per se vel per alios; neque puerperia frequentent sub gravissima poena a Praelatis sine remissione infligenda, quae pro prima erit ut in mensa conventuali bis ieiunent in pane et aqua, si vere saepius id fecerint poena semper augeatur.

Sub eadem poena etiam prohibetur ne simul cum ancillis suis vehantur vel foris aut in civitatibus procedant, ut ab omni specie mali abstineatur ^{b)}).

[61] Pastores inconsulto Praelato non admittant saeculares commensales propter causas Capitulum monentes.

Insuper Pastores et Sacellani aliique omnes beneficia aliqua possidentes, nulla notabilia debita contrahant.

Notabile ^{c)} autem debitum habebitur (quousque aliter per Capitulum Generale sit resolutum) quod omnes proventus beneficii ad 50 rhenenses excedit.

20 vero sterlingi (donec Capitulum aliter resolvat) computantur pro 10 rhenensibus, quorum largitio sine Praelatorum suorum scientia secundum Statuta censeatur eis prohibitum, non tantum in causis civiliter honestis, sed et in piis, etiamsi fuerit sine ullo monasterii aut successoris gravamine.

Declarat autem Capitulum id non esse intelligendum de eleemosynis, quae dantur ad ostia vel pauperibus de parochia, vel alio simili casu; intelligi autem de pecuniis quae darentur amicis titulo

a) hs. : cathegizandos.

b) hs. : later werd hierbij geschreven « utinam observarent ».

c) hs. : notabilem.

paupertatis, quam ubi Praelatis exposuerint, et vere superflua habuerint, illis concedent quod erit rationis.

Caveant autem Pastores ne tot amicos in familia alant, ut per hos vel has etiam titulo sibi servientium sic se exhaurient, ut vel debita contrahant, vel postea Praelatos gravent. De coetero constitutioni supra positae se conforment.

Praescriptam in Statutis recollectionem annuam Pastores et Sacellani alique foris habitantes observent. Ac ut certum tempus eis praefigatur, ordinat Capitulum ut semper dominica secunda post Pascha eorum senior ad monasterium suum veniat, ut sequenti die recollectionem suam auspicetur, quem reliqui Pastores alique foris habitantes sine alia admonitione secundum ordinem professionis successive sequantur.

[62] Si aliquod habeant impedimentum quominus tempore praescripto venire queant, teneantur hoc Praelatis suis vel in eorum absentia Prioribus indicare, ac tempestive subsequenti seniori significare, ne aliqua fiat interruptio.

Porro quod caput 23 distinctionis secundae num. 28 de indicando semper presentia sua Praelato quotiescumque ad monasterium veniunt constituitur, strictissime observetur.

Absente etiam Abbate nec intrent, nec exeant sine scitu Prioris, et contra facientes vel omitentes praesentiam suam Abbati, dum adest, vel Priori in eius absentia significare, aut recedendo benedictionem petere, proxima vice nullo modo tractentur in abbazia, sed ad conventualem mensam venient, et ibidem actum mortificationis subire debebunt.

Quia autem noxia est Pastoris absentia et per diversas civitates et diversa loca pagosque est reprehensibilis et etiam saepe scandalosa vaga discursio, ideo quae praedicto capite num. 30, 31, 32, 33 hac de re constituuntur, quam exactissime observentur et etiam poenis ibidem praefixis, omni discursu sublato, voto stabilitatis in loco repugnante, inter limites residentiae suae permanere cogantur. Contra vero agentes a propriis Praelatis poena gravioribus culpis debita prout ibidem num. 32 praecipitur, sine ulla dispensatione plectantur.

Pastores qui ob pericula in curis suis sibi ab haereticis imminencia vel aliis de causis residentiam suam relinquere compelluntur et ad monasterium suum redire ibidemque ad prolixius tempus remanere coguntur ^{a)}, mittantur ad conventum, cujus omnem observabunt disci-

---

a) hs. : et ad monasterium... coguntur, werd later bijgevoegd.

plinam; verum cursui non adscribentur, nisi integro mense in conventu fuerint; quibus tamen oneribus non subjiacentur, si ad breve dumtaxat tempus, ad septimanam ^{a)} scilicet vel alteram, mora sit duratura.

[63] Pastores in conventu contra monasticam disciplinam silentium libere violantes, vel etiam aliorum cubicula sine consensu ingredientibus vel contra bonos mores in conventu delinquentes, a Priore corrigantur.

Verum si jejunium panis et aquae vel gravior aliqua poena iis sit ^{b)} imponenda et in conventu vel extra peragenda, ut de Priore respectu Officialium supra est constitutum, fiat cum scitu et consensu Praelato.

Capitulum Provinciale tam intraneis quam extraneis districte prohibet usum tabaci ^{c)}, tamquam maximi incitamenti ad ebrietatem, nec etiam vult ut sub praetextu medicinae ullo modo admittatur, cum habitis consultationibus cum probatis medicis deprehensum sit nullum morbum sic posse curari tabaco, quin convenientius possit curari per alias remedia, non ita periculosa et animae damnosa.

Unde omnes qui eo usi fuerint sine ulla exceptione pro prima vice cogentur in mensa conventuali jejunare in pane et aqua. Pastores etiam vel capellani et quicumque alii qui ejus usum relinquere non voluerint, sciant se officiis vel beneficiis suis privandos.

Conventuales vero si persistent in usu tabaci ^{d)} habebuntur incapaces ad omnia officia tam intra quam extra monasterium.

Sint omnes quoque memores in Statutis distinctione tertia capite quarto num. 5 decretum esse poenam gravioris culpae, qui aleis vel alio quocumque lusu pro pecuniis convicti fuerint lusisse.

Tolendus etiam omnino usus est bombardarum, arcuum et similibus instrumentorum cum saecularibus usurpandorum saeculum nimis sapientium.

Porro cum quidam Pastores ad rem minus attentis omnes curae suae quercus, quae multo tempore recuperari non possunt divendant et distrahant, districte praecipitur Pastoribus omnibus, ut sine expressa [64] Praelatorum suorum licentia in scriptis obtenta nullas quercus ad curam suam spectantes vendant vel distrahant, et si contra fecerint, tamquam proprietarii puniantur, etiam carcere, si pre-

a) hs. : septimanum.

b) hs. : sint.

c) hs. : toebaci.

d) hs. : tobaci.

tium ^{a)} proprietatis quantitatem attingat, qua in Statutis carcere puniri iubetur. Si autem ad solvenda debita debite contracta et ad ipsam familiam alendam cum debite honestate necessarium foret quercus vendere, fiat totum cum scitu et licentia Praelati.

Cum sint quoque quidem Pastores, qui ut res suas augeant fundos aliquos emunt, et cum promptas pecunias ad solvendum non habeant emptum redditu annuo gravant, proque eius solutione pignus ex aliis suis bonis constituunt, praecipitur omnibus districte, ut cum sint ipsi religiosi et paupertatis obedientiaeque voto obstricti, sine Praelatorum suorum, imo sine ipsius conventus assensu similia agere non praesumant, aut tamquam proprietarii puniantur, et talis emptio talisque obligatio sint nullius momenti atque valoris.

Mandatur etiam Pastoribus omnibus ut ea, quae distinctione quarta cap. 30 de venditione emptione et permutatione bonorum aut ad vitam sive ad plures annos elocatione etc. in Statutis constituuntur, quantum eos concernere potest, exactissime quoque observent.

Quoniam autem Vicariis praecipitur ut aliquam praefigant Pastoribus temporis distributionem, ideo hanc, quam ipsi Pastores in Capitulo anni 1620 conceperunt, quantum pastorales officii ratio permittet, observare nitantur.

Mane hora quarta vel quinta prout vesperi maturius incubuerint surgent; deinde lectis precibus ordinariis vacabunt meditationi una [65] media hora. Post meditationem legent Horas suas quas mandat Capitulum ut semper legant iuxta Breviarium sacri Ordinis sui Praemonstratensis; nullatenus autem iuxta Romanum, memores quod Bulla Pontificis romano Breviario praefixa non concedat alium usum quam suum Breviarii, nisi integrum Capitulum (quod apud non est totus Ordo) Romanum assumat.

Horis lectis, studio se dabunt sibi magis commodo et pro tempore magis necessario. Deinde circa nonam, vel prout commoditas vel necessitas exigit, se ad celebrationem component.

Post reditum a templo, quod quia apud plerosque longius distat, nihil certi ordinari efficaciter queat, sic quisque sua temperabit, ut tempus illud infructuose non transigat.

Circa duodecimam prandeant et ubi commoditas fuerit, aliqua pia lectio habeatur.

A prandio se recreare possint honesto aliquo exercitio, colloquio vel calefactione, prout tempus et occasio feret.

Deinde vel oeconomiae suae, vel infirmis visitandis aut aliis ho-

---

a) hs. : precium.

nestis rebus occurrentibus vacabunt usque ad quintam. Circa quintam recipiant se ad cubicula sua ut Vesperas legant et Completorium, quibus completis conferant se ad studia sua.

Hora septima vel circiter coenetur omniaque ut in prandio observentur.

A coena vel obambulent vel se calefacient deinde se religiose ad lectum component.

Cum autem contingat aliquando parochiam sitam esse in eodem loco in quo monasterium est situm, unde Pastor est desumptus, habitans intra vel extra monasterium unde fieri posset quod subditi parochiae frequenter recurrent ad religiosos monasterii ut ibi contrahant sponsalia [67] ^{a)} et introducantur puerperae, atque ita fraudari posset Pastor juribus suis, statuit Capitulum in hunc modum : Praelati ubique habent potestatem per se vel per religiosum suum, approbatum tamen ab Episcopo, omnes sibi servientes et intra limites monasterii habitantes absolvendi a peccatis, communicandi, etiam ut per illam communionem in paschali Ecclesiae praecepto satisfaciant, indulgendi sacro oleo et sepeliendi iuxta privilegia Alexandri III et Alexandri IV et secundum usum dictorum privilegiorum in pluribus monasteriis hactenus observatum. Quoad autem sacramentum baptismi, sponsalia, matrimonium, introductionem puerperarum, habent servientes supradicti recurrere ad Pastores, quorum iurisdictioni habitantes in monasteriis sine supra dictis privilegiis totaliter subessent. Unde si in aliquibus monasteriis usus ut ultra dicta sacramenta etiam Praelatus curet suis servientibus administrari sacramentum baptismi et matrimonii hoc debet esse ex particulari privilegio vel immemorabili consuetudine vim privilegii habente.

Tempore autem pestis non ita tenetur Pastor huiusmodi domesticis ex officio administrare sacramenta, sed faciet is, cui Praelatus hoc iniunget.

Pastores foras exeuntes praeter cappas chorales et superpellicea, etiam processionalia in monasterio relinquant; secum autem ferentes ea ad pastorum graviter puniant.

Commendat autem Capitulum ut singuli Pastores comparent sibi almutium, cum quo concionentur, et quo in officio divino utantur, ut probent se veros esse canonicos.

---

a) hs. : Deze bladzijde (de copist is van 65 op 67 gesprongen) geeft eerst een kleiner schrift het slot van 't hoofdstuk «de Pastoribus» tot aan «comendat etiam Capituli» dan komt zonder opschrift het hoofdstuk «de fratribus conversis» zonder de laatste alinea (in gewoon schrift) en eindelijk volgen de laatste woorden van 't hoofdstuk «de Pastoribus» met den titel «de fratribus conversis».

Cum autem Pastores ob senium vel infirmitatem domum revertuntur, commendat etiam Capitulum discretionem Praelatorum ut habeant rationem Pastorum seniorum, maxime bene meritum.

DE FRATRIBUS CONVERSIS.

Novitii laici cum aliis novitiis sub arcta disciplina contineantur, et habeant ea mortificationis exercitia, quae reliquis novitiis imponuntur, et quando novitiatus fuerit constitutus, possunt quoque ad eum mitti.

Habeant confessarium Magistrum novitiorum.

Cum sacerdotibus non loquantur, etiam post professionem, donec et quousque a schola disciplinae liberatis per Abbates loquendi licentia detur.

Semper Magistro novitiorum subsint etiam professi, nisi aliud Abbati videretur.

Cum orationum ^{a)} fratribus conversis pro Horis impositarum non possit non esse obligatio, easdem in Statutis pro Horis praefixas, ac etiam pro defunctis dicendas, sine ulla mutatione fratres conversi observent et expleant.

Habitus laicorum sint conformes ad Statuta, distinctione secunda Cap. 19 Num. 13, et ipsorum cappae, ut et pallia exeuntium, sint coloris grisei albicantis.

[68] Reliqua quae de ipsis sunt in Statutis ordinata, executioni mandentur.

DE MONIALIBUS.

Ea quae de monialibus sive sororibus Statuta ordinarunt, in monialium monasteriis plene observentur.

Imprimis quae de clausura ipsarum constituta sunt, rigide executioni mandentur. Haec proinde clausura pro ratione temporis servetur in omni rigore, quantum fieri potest, sicut etiam Priorissa prae coeteris nihil praesumat, ne Praepositi vel Prioeres illam emittere possint plusquam alias.

Sed nec propter ullam Praepositorum Priorum, vel Capellanorum eorundem necessitatem vel infirmitatem sive moniales, sive laicae ad claustrum obligatae illud egrediantur.

Extendit autem se clausura ad omnia loca ad quae omnibus

---

a) hs. : horationum.

monialibus libere accedere licet, et ea, quae ex consuetudine habentur talia, modo a Vicario sint approbata.

Etsi vero egredientibus septa monialibus magnae a Statutis poena decernantur, non invenitur tamen a Capitulo ^{a)} causa sufficiens dicendi quod excommunicationem incurrant.

Ut de loco Praepositorum monialium in conventu sive monasterio et alibi obtinendo in posterum omnis evitetur confusio, hoc statuitur quod praepositi existentes Praelati et ab obedientia suorum Praelatorum emancipati, qui scilicet Praelato suo non subsunt, sed ad alienam transferuntur oboedientiam, cum hoc docuerint, post Praelatum idque ante quemvis loci Priorem obtinebunt stallum et locum.

De aliis autem Praepositis vel Prioribus monialium [69] non exemptis hoc a Capitulo constitutum est, ut in loco propriae residentiae praecedant omnem Priorem Ordinis, et quemcumque Praepositum et Priorem monialium non exemptum; at vero si exstiterint in monasterio vel suo vel alieno nostri Ordinis (quo modo de Prioribus Canonicorum constitutum est distinctione secunda Cap. 21 num. 6) cedent priori loci. Dum autem Supprior vel Officialis in conventu vel in abbazia mensae praesideat, etiam illis cedent; foris vero existentes ordinarie Prior canonicorum praecedat Priorem aut Praepositum monialium non exemptum. Idem indicatum est circa Praesidem Lovaniensis collegii et aliorum quoad concurrentiam cum Priore domus suae vel alienae et praecedentiam ^{b)} quoad alios religiosos et Officiales.

Praepositi et Priores etsi non exempti, ad minus eandem habeant potestatem in spiritualibus qualem Priores virorum in suis monasteriis; hortatur tamen Capitulum ne eam excedant.

Omnes autem tam exempti quam non exempti, ratione subsistente ad Capitulum venire possunt et debeant, sicuti etiam ad minus semel in anno ibidem moniales suas excommunicatas denuntiare et proclamare debent iuxta Statuta distinctione quarta Cap. 20.

Administratio temporalium ubique sit penes Praepositos aut Priores etiam non exemptos, sub restrictionibus tamen Patrum Abbatum aut Vicariorum, iuxta Statuta distinctione secunda Cap. 25 num. 2.

Secundum eadem Statuta dicto Cap. 25 num. 12 reddant omnes computum de omnibus receptis etiamde partis per laborem aut quamcumque [70] industriam.

---

a) Die Voeght : non invenit tamen Capitulum causam...

b) hs. : praecedentiam,

Priorissae ubique uniformiter maneant cinctae, nec ulla posthac nova instituatur discincta.

Procuratrix iuxta Statuta frequentet chorum et communem mensam, et sicut distinctione secunda Cap. 16 num. 23 iubentur Praelati statuere Officialibus abbatialibus quibus divinis officiis tam ferialibus quam festivis diebus interesse debeant, ita etiam Praepositus sive Prior et Priorissa disponant quibus officiis debeant interesse et ubi debeant comedere Procuratrix et, si quae sint, aliae Officiales.

Clastrum nullus intrare permittatur a Praepositis vel Prioribus nisi forma in Statutis praescripta, praeterquam, quando occurrit vicens necessitas : ut si medicus vel chyrurgus propter infirmas, vel operarii ad aedificandum vel restaurandum, vel propter alias evidentes necessitates intrare debeant.

Vela monialium non sint serica vel quasi serica, nec tam subtilia ut pepla per ea prospiciantur; quae pepla non sint indurata pultibus nec circa maxillas sint aliqua rotunditate composita, sed bene clausa, ut nec crines nec collum, cum caput vertunt, videri queant.

Super vestitu ab Ordine praescripto lineis non utantur, ne videantur esse alterius Ordinis; verumtamen superiores vestes ex leviori materia eis habere liceat.

Tunicas habeant honestas nec ullis plicis sive oblongis sive transversis complicatas.

Quoad opera serventur Statuta distinctione secunda Cap. 29 num. 9 et Priorissa quando potest, etiam adsit operi; et bene faciet si etiam ipsa laborando alias animet. [71] Relinquatur autem discretioni Praepositi et Priorissae, an privato loco operari liceat.

Opera curiosa ut flosculos et alia similia sine Praepositorum vel Priorum consensu moniales privatim non faciant, ne opus commune detrimentum inde patiatur, et periculum proprietatis incurrant.

Hospitalitas etiam in monialium monasteriis exerceatur.

Permittitur autem monialibus, ut possint bis comedere cum amicis propinquioribus, hoc est parentibus, fratribus et sororibus, quando in anno non nisi semel veniunt; at si sint amici remotiores, non possint cum illis comedere nisi semel, nisi Praepositus vel Prior ob gravem causam putaret secundam vicem indulgendam, idque numquam in coena, nisi cum expresso consensu Praepositi sive Prioris, eoque casu sint hora octava in dormitorio.

Propter amicorum praesentiam sine Praepositi vel Prioris licentia (sine iusta causa nullatenus danda) a choro sese non absentant.

In auditorio nec viris nec feminis moniales loquantur nisi Rectri-

ce praesente, vel alia ad hoc constituta; ibique non nimis dudum cum amicis haerere permittantur, nec fabulis inutilibus tempus suum terant.

Sigillum quoque, ut supra ordinatum est, commune habeant, quo Priorissa seu quae praesidet litteras omnes a se lectas statim claudat et sigillet ut nihil adiici queat.

[39 v.] ^{a)} Claves dormitorii paucissimae habeant, ut supra de viris est constitutum nec aliis concedi possint nisi cum scitu et consensu Praepositi vel Prioris excepta Procuratrice a qua nihilominus claves etiam auferri queat, si Praepositi vel Priore ita videatur.

Quousque autem aliud a Capitulo Geenerali statuatur, moniales hanc ^{b)} servent diurni temporis distributionem :

Hora octava matutina, nola dormitorii ad operatorium signum detur, ad quod, exceptis legitimis impeditis, omnes conveniant. Sedentes ad opera taceant, nisi necessitas operis aliud exegerit, et tunc loquatur submissa voce.

In operis aggressu praecedentis hebdomadae lectrix ad minus per quadrantem horae ex pio libello legat; vel preces aliquas Domino offerant ad nutum Rectricis sicut et lectio terminandas.

Hora nona si Summa Missa cantanda fuerit, pulsetur ad Tertiam, si autem tantum legenda sit ad medium decimae, vel si nulla Summa Missa fiat, hora decima signum detur.

Resolvit enim Capitulum moniales ad quotidianam Missam cantandam non obligari, si aliunde vel ex fundatione non constet, an certa sit eius cantandae obligatio.

Finita Sexta extra ieiunium, pulsetur ad refectionem.

Hora prima nola dormitorii signum detur ad operatorium : prima media hora legatur libellus pius, feriis sextis adiungatur unum caput ex Statutis et regula in mensa legatur, poteritque Rectrix post lectionem [40 r.] de gratia religiosum colloquium, terminandum quoque pia lectione media vel quadrante horae ante Vesperarum pulsum duratura, per quam ad divinum officium se recolligant, concedere.

Hora quarta pulsetur ad Vesperas quo fiet ad medium quartae si Vigiliae sint dicendae, nisi tamen sit ieiunium, tunc enim hora quarta servabitur.

Dominicis vero diebus et festivis hora secunda semper pulsus ad Vesperas detur.

a) De pagineering tusschen haakjes is die van Die Voeght wiens afschrift we volgen voor de deelen die in het tot nogtoe gevolgde handschrift ontbreken.

b) hs. : de paginae 71 tot 75 ontbreken. De pagineering in de marge is die van Die Voeght, dien we voor de ontbrekende deelen volgen. Cfr. Inleiding.

Hora quinta extra ieiunium coenent et hora septima eant ad Completorium post quod conscientiae examen sequatur.

Ad medium nonae omnes vadant cubitum.

In receptione novitiarum servetur constitutio Urbani Papae « ne in vinea Domini » et caveatur, ubi monasterium satis opulentum est, ut numerum sibi constitutum commode alere possit, ne pensio perpetua vel etiam vitalis exigatur seu potius ab amicis extorqueatur, ut omne periculum simoniae evitetur.

Tempus novitiatus monialium sit juxta Concilium Tridentium unius anni completi, qui annus incipiat ipso vestitionis die; hunc vero annum alius integer praecedat in quo futurae novitiae in saeculari habitu probentur, ac in cantu et lectione Breviarii et Ordinis Ordinarii ac aliis exerceantur, interim tamen cum professis monialibus nec conversentur nec loquantur.

Professione facta integro triennio novitiarum Magistrae subsint, ac scholam disciplinae frequentent.

Omnes sorores laicae (quarum [40 v.] cappae uniformiter ubique debent esse coloris grisei albicantis) in spiritualibus bene exerceantur, ac ut magis obligationem suam intelligant singulis dominicis diebus post Vesperas vel alia commoda hora legatur eis ex regula unum caput, ac etiam, si occupationes permittant unum ex Statutis.

In audiendis divinis officiis, etiamsi in eodem choro sint, locum tamen a monialibus separatum habeant.

In operibus servilibus veste interiori grisei coloris laicae uti queant.

Si quae vero laicae sint claustro non obligatae, nullae tamen earum Praepositorum vel Priorum aut Capellanorum eorundem cubacula vel lectos absque evidenti necessitate componant aut eisdem in mensa ministrent, et si id fecisse deprehendantur, graviter a Superioribus suis puniantur.

DE POENIS ET POENITENTIIS.

Poenae in Statutis positae pro culpis sic adhibeantur ut et salutis fructum operentur, et discretio suum habeat locum.

Si quis per rebellionem vel alio quocumque modo poenam gravioris culpaе ignorante Praelato incurrerit, Prior vel quispiam Superior hoc dissimulare non possit, sed sit obligatus id significare Praelato; ne disciplina aliqua indulgentia labefactetur.

Ut applicetur autem pro uniformi observatione Statutorum, quod distinctione tertia, cap. 5, num. 2 jubetur, ut is, qui poenitentiae

gravioris culpa submittitur, sit omnium postremus, declaratur quod talis esse debeat postremus omnium tam novitiorum quam professorum [41] et tam laicorum quam clericorum poenitentia hac durante et non diutius.

Suspensio autem poenitentiae, de qua mentio num. 12, est eiusdem in sequentibus diem vel alium non solemnem dilatio.

Ut vero ea, quae Statuta de apostatis, distinctione tertia Cap. 11 constituunt, pariformiter observentur, ut apostatae redeuntes incarcerentur, quod significat Statuta dicendum quod, tamquam excommunicati, ab omnibus evitari debeant, tam intus quam foris; et Cap. 14 de iis qui per carcerem num. 2 ubi illi incarcerandi indicantur, qui aliquod grave scandalum fecerint, quod per apostasiam factum dubitari non debet; tum etiam apostasiae plerumque diversa crimina adhaerent, quae per carcerem sunt punienda : itaque omnes apostatae carcerali custodia mancipentur, sintque toto tempore poenitentiae absolute ultimi tam professorum quam novitiorum, et tam laicorum quam clericorum.

Completa autem poenitentia redeuntes ad conventum sint et permaneant ultimi sacerdotum praesentium toto tempore viae suae, vel, si non sunt sacerdotes sint ultimi professorum, sitque hic locus et stallum ipsorum, nec ascendant nisi quando qui praecedunt moriuntur vel abeunt.

Quando appellat ad Abbatem propter communem correctionem, eius executio non suspendatur, et temere appellantes insigniter castigentur iuxta Statuta distinctione quarta Cap. 29.

Cum contingat eos, qui in propriis Ecclesiis sunt infames, subinde [41 v.] cadere animo et de recuperando honore desperare si ibidem cogantur remanere, ac propterea expedire videatur ut ad Ecclesias magis dissitas emittentur, si quo modo resipiscant apud eos, qui lapsum eorum vel putantur ignorare vel prudenter sciunt tacere, Capitulum probat ut, etsi Circaria non sit adeo sparsa ut satis possit caveri quin, qui in uno monasterio est diffamatus, facile trahat notam eamdem ad alium monasterium, quando tamen indicaretur id posse fieri, et Praelati in hoc convenirent (ad quod eosdem hortatur) mutua in caritate ininvicem faciendum.

Mortificationis actus sunt : osculari terram, pedes fratrum; prosternere se in terram; sedere aliquamdiu facie velata, verrere ambitum aliaque loca; hora colloquii in cubiculo manere; comedere detecto capite; sedere in mensa vel alibi ultimo loco et similes, quae non tantum junioribus, sed culpis promerentibus etiam sacerdotibus imponi queant.

DE ELECTIONE ABBATIS.

Quandoquidem libera non est in hac Provincia Abbatum electio, ideo in ea servetur ea electionis forma, quae vi concordatorum a Principe est introducta; estque ea quae subsequitur :

Imprimis quoniam a bono prudentique capite tam regularis disciplinae conservatio quam honorum temporalium utilis administratio, provida monasterii directio, et alia cuncta dependent, ideo [77] ^{a)} quando est aliqua Ecclesia suo viduata Pastore, summis precibus a Deo postulandum et eleemosynis aliisque piis operibus ipsius flectenda clementia, ut futuram electionem dirigere et virum sanctum, fidelem, prudentem, omnibusque ad praelaturam donis ornatum et virtutibus comptum in familiae suae caput erigere velit pastoremque constituere.

Ad quem finem a die sepulturae Abbatis defuncti, orationes Statutis praescriptae post Laudes et Vesperas, in dies quousque alius Abbas sit designatus, summo mentis ardore persolvantur.

Mortuo autem Abbate, ex commissione Patris Abbatis vel alterius Superioris penes Priorem supremum et summum sit tam in spiritualibus quam temporalibus monasterii regimen quousque Pater Abbas vel alius legitimus Superior, quid fieri debeat constituerit, cuius est vacante praelatura omnibus superintendere et ea statuere et ordinare, quae pro maxima monasterii utilitate, pace et quiete iudicaverit in Domino ordinanda.

Porro defuncto Abbate, statim a Priore, praesentibus Suppriori, Circatore, Seniore, Provisore et Cellario Archiva ipsius claudantur et sigillo conventus obsignentur; quod idem fiet de cubiculo Abbatis tam cito ac corpus fuerit inde elatum, et cuncta ita clausa permaneant quousque novus Abbas sit constitutus.

At vero si ad sumptus ferendos pecunia necessaria sit, deputentur cum Priore ex fratribus duo, qui cubiculum sive Archiva Praelati ingrediantur una cum Provisore vel Receptore, et exinde necessariam pecuniam sumant, relicta in Archivis charta in qua elata summa specificetur et ab efferentibus subsignetur et rursus loca claudantur et sigillantur.

Omnes vero Officiarii permaneant in administrationibus suis salvo quod si quispiam eorum se non gerat ut decet, ab officio suspendi [77] possit a Priore vel ab eo penes quem est monasterii

---

a) Hier herbegint het handschrift : boven aan de blz. staat « de Abbatis electione » de eerste woorden « provida monasterii... » tot « ideo » zijn uitgevaagd.

regimen cum consilio Supprioris, Circatoris et duorum ex senioribus domus.

Verum si Pater Abbas non longe a monasterio absit, ut facile adiri possit, querelae ad eum deferantur et ipse eum vel deponat, vel suspendat, vel relinquat prout videbitur expedire.

Ad Abbatis vero sepulturam omnes, etiam qui foris sunt, convocentur, nec ullus se absentare praesumat nisi ob infirmitatem vel aliam gravissimam causam, nullam dilationis moram admittentem.

Abbate vero sepulto, omnes ad capitulum conveniant ibidemque duo ex fratribus designentur, vel (quod magis convenit) Receptor vel Secretarius domus, sive aliquis ex familiaribus industrius, qui Patri Abbati, si non sit nimis longe dissitus, sigillum Praelati defuncti deferat et inde se ad aulam transferat, ac Praesidi Secreti Concilii, sive Cancellario Brabantiae (si Abbatia sit in Brabantia sita) libellum supplicem exhibeat, cum titulo ad Principem sive Patriae Gubernatorem, quo defuncti Abbatis mors significetur, et commissarii petantur, ad accipiendam informationem de qualitate personarum, quae promoveri queant ad abbatialem dignitatem.

Obtentis autem commissariis adlaboretur, ut commissionis litterae statim expediantur ac Primario praesententur, et hoc apud eos agatur, ut brevem commodumque aliquem diem accipiant ad audiendam fratrum electionem.

[43 r.] In acceptum autem et a commissariis designatum diem omnes convocentur, nec alicui fas sit semetipsum absentare, omnesque in debito habitu et pleno compareant, idque ita tempestive ut Missae (quae de Spiritu Sancto cantari debet) omnes intersint.

Itaque quando dies electionis advenerit, Horae omnes mane absolvantur ^{a)} et tempore a commissariis constituto cantabitur solemniter Missa de Spiritu Sancto quam celebrabit Prior et huic Missae omnes intersint, tam commissarii, quam religiosi omnes.

Missa finita pulsabitur ad capitulum, et signo a Priore dato, omnes capitulum intrabunt, et facta reverentia consueta ibunt ad loca sua, manebuntque stantes, quosque intraverint et resederint commissarii, quorum locus praeparabitur, positis ibidem pulvinaribus, in suprema capituli parte, ubi Praelatus suam habet sedem.

Sedentibus omnibus dignior commissariorum exponat causam huius convocationis et congregationis et curet per Secretarium ibidem praesentem legi commissionem a Principe sibi datam.

Qua lecta et interpretata (si necesse sit, communiter enim gallico

---

a) hs. : de paginae 78 tot 79 ontbreken.

idiomate datur) hortatur eos ut, sepositis omnibus affectibus passionibusque, eum in futurum Abbatem eligant, quem secundum Deum in conscientia sua indicant maxime idoneum.

Quibus peractis surgunt commissarii et capitulum egrediuntur, ac a Priore ducuntur ad locum ubi audituri et excepturi sunt cunctorum suffragia.

[43 v.] Accipitur autem ad hoc cubiculum aliquod commodum et secretum, ac in eo mensa praeparatur et tot sedes quot Commissarii et aliae duae : pro eligente scilicet et pro Secretario.

Unusquisque vero intrans exhibet Commissariis debita profunda inclinatione reverentiam, et si adsit Episcopus ipsius osculatur manum, sicut etiam Praesidentis Abbatis, et tunc iussus sedet.

Debet autem unusquisque praestare iuramentum, quod eliget, quem in conscientia censet maxime idoneum, et quod secreto tenebit et suffragium suum et ea quae dicuntur; quo praestito explicat nomen, aetatem, professionis et sacerdotii annos, et eam quam habet ^{a)} qualitatem.

Eligit autem quisque tres personas, et eam quam indicat esse dignissimam et maxime idoneam, nominat primo loco omnesque causas quare eum primo loco constituendam censet, explicat : nimirum quod sit prae coeteris pius, doctus, amans disciplinae, discretus, prudens, et tam ad spirituale quam temporale regimen maxime aptus et similes adducat qualitates, et ex eis quibus ei constet, quod is, quem elegit tales dotes obtineat, explicat.

Omnibus autem dictis, quae in eius, quem primo loco constituit, commendationem dicere concepit, procedit ad electionem secundi, et eius quoque qualitates explicabit, et eadem forma servata eligit tertium, hoc unice attendens, ut ex veritate et conscientia, et non tam ex auditu quam ex visu vel certa scientia electionem suam faciat, et caveat, ne vel passione vel affectu dominante, excluso digniore minus dignum eligat, et omne malum damnumque quod disciplinae ac monasterio inde provenit, ad se trahat.

Electione facta, cunctisqua absolutis [44 r.] exhiberi debet, commissariis status bonorum mensae abbatialis quam Receptor cum Provisore faciat, eundemque Receptor Commissariis exhibebit sua manu subsignatum.

Non debet autem esse exactus, sed summarius, ac de iis tantum bonis, quae sub ditionibus Principis ad mensam abbatialem spectan-

---

a) Die Voeght : habent.

tia possidentur et a proventibus ea detrahantur quae per industriam habentur, ac onera exacte specificentur.

Porro, recessuris Commissariis vacationes suas Receptor exsolvat, ab eis petens significationem et quitantiam.

At vero Abbates in commissione existentes, confratribus suis illud [80] obsequium gratis impendant, nihil aliud requirentes quam sumptus in itinere vel alibi hac occasione factos.

Coeterum vacante praelatura et nominatione pendente, monastica disciplina in nullo relaxetur, sumptus non augeantur, recreationesque plures quam per Statuta licet, non dentur, nulli fiant discursus nec aliqua convivia instituantur, ne, si religiosae vitae sanctimonia violetur, offensus Deus det Abbatem, non qui secundum Cor Eius sed qui sit secundum furorem Eius, atque adeo talem personam praeesse permittat, quae sit secundum merita nostra, non autem secundum misericordiam et clementiam suam, quod certe magnum ^{a)} est divinae indignationis et punctionis indicium.

Destinetur autem ad aulam is qui litteras commissionis impetravit, vel alius quem cum scitu et consensu Patris Abbatis (nisi nimis longe absit) mittendum decreverit communis electio, qui maxime apud Praesidem vel Cancellarium hoc negotium prosequi debet.

Interea vero quod electio in aula examinatur, nullus religiosorum sive per se, sive per alios, sive pro se, sive pro aliis sollicitare praesumat.

Omni autem favore seposito, omnique exturbata passione, eum quisque eligat, in quem plures qualitates et virtutes concurrere videt, et quem scit non superbia turgidum, non secundum hoc saeculum splendidum, non alta sapientem, non vanum et dissolutum, non ventri deditum, non plane se in externis effundentem et terrena sapientem, sed religiosa honestate fulgentem, mansuetudine suavem, humilibus consentientem, decora gravitate maturum, sobrietate praeclarum et omni demum virtute corruscum, cuius probata vita morum sit disciplinae, doctrinae splendor subditorum tenebras veritatis luce praelustret, prudentia sit ductrix viae, humilitas, mansuetudo atque [81] clementia sit regalis ^{b)} sacerdotii ornamentum, denique qui secundum Deum maioribus qualitatibus praeditus videtur, ut nihil remordente et pungente conscientia fiat, sed corde sincero integro atque perfecto.

a) Die Voeght geeft magnaë, in het handschrift is «ae» veranderd in «um».

b) hs. : regales.

Et quia haec res tanti momenti est et, si aliter fiat quam debeat, irreparabilis error, ideo diligenter orandus Deus, et praemeditandum diu, ac uniuscuiusque qualitates diligenter perpendendae et examinandae, quia a bono capite totius monasterii status tam spiritualis quam temporalis dependet et ideo qui scienter ineptum elegerit, gravissimo se peccato obstrinxit.

Porro omnis in electione simonia procul pellatur, per hanc enim (ut coetera taceantur) ipso facto eam committens, excom- [45 r.] municationem incurrit, deinde collatio sive provisio nulla efficitur, demum talis ad ipsam praelaturam inhabilis efficitur ita ut, si quispiam ad praelaturam nominetur a Principe, et commissa simonia liquide et aperte deprehenditur, in installatione a conventu secundo eligi vel ad possessionem admitti nec debeat nec possit, ideoque omnibus viribus obsistendum.

Nominatione autem a Principe facta, hoc a sollicitante ^{a)} curretur diligenter, ut litterae expediantur.

Habitis autem litteris, Nominatus quidem in honore habeatur, et si absens sit, advocetur, sed neque Abbatis locum obtineat neque monasterii regimini se immisceat, ne iure suo privetur, sed hoc agat ut a Patre suo Abbate tam cito ac fieri potest installetur et confirmetur.

DE INSTALLATIONE NOVI ABBATIS.

Quando novus installandus sive in possessionem dignitatis suae mittendus et confirmandus est Abbas, Pater Abbas certum aliquem diem praefigat ^{b)} in quem omnes eiusdem Ecclesiae religiosi, ubicumque sint convocentur.

Adveniens Pater Abbas reverenter ab Installando suscipiatur, et concipiatur hora qua sequenti die hoc opus incipiatur.

Mane autem omnes Horae cantentur, et quae facienda sunt, cuncta absolvantur.

Vocentur autem etiam aliquot saeculares honesti vel nobiles viri, qui [45 v.] tamquam testes huic operi adhibeantur.

Habeatur et Notarius, qui his omnibus intersit et notet, ac postea instrumentum inde conficiat.

Itaque hora octava vel circa medium nonae antemeridianae, prout Patri Abbati placuerit, incipiatur Missa de Spiritu Sancto, cui omnes intersint.

---

a) hs. : sollicitante.

b) hs. : de paginae 82 en 83 ontbreken.

Pater Abbas occupabit stallum Abbatis ibidemque pulvinaria ei praeparabuntur; Installandus autem Abbas primum stallum in sinistro latere obtinebit, ac ab una et ab altera parte ponentur, qui specialiter ad testimonium ferendum sunt vocati aliique amici.

Sacrum autem peragit, qui in conventuali officio potior est et quidem solemniter.

Finito sacro dabitur signum ad capitulum quod omnes intrabunt; et cum omnes intraverint, intrat Pater Abbas cum Nominato ac Notario aliisque amicis et qui ad testimonium adhibentur, et ponuntur sedes pro iis qui testimonium daturi a parte dextra ipsius Patris Abbatis sedentis in loco Abbatis, sed aliquantum remote.

Ponitur etiam sedes a sinistra Patris Abbatis pro Nominato et Syndico eius, neque enim Nominatus vel Installandus neque alius quispiam sedet iunctus Patri Abbati, sed remote.

Notarius vero adstat Patri Abbati a dextris, ut ad ipsius iussa atque praecepta semper sit promptus.

Ingressis autem capitulum et Patre Abbate ante sedem suam genuflexo, [46] incipit Cantor hymnum « *Veni Creator Spiritus* » et omnes flexis genibus eum cantando persolvunt.

Subiungit Pater Abbas versiculum « *Emitte Spiritum tuum* » etc. « *Dominus vobiscum* » « *Oremus, Deus qui corda* » etc.; finita collecta surgit et residet Pater Abbas ac omnes cum eo; adstat autem ei Notarius habens in manu sua litteras nominationis Principis.

Pater Abbas vero verbum accipiens exponit conventui, quod Princeps, visa ipsorum electione et diligenter examinata, nominaverit in futurum Abbatem tamquam placentem N.N. permittens conventui, ut super eius persona canonica electione procedant, et curet per Notarium legi litteras nominationis.

Si autem quispiam Abbatum ex Patris Abbatis commissione vel alia auctoritate electum installat, currabit primitus legi litteras commissionis suae, deinde litteras nominationis.

Quibus lectis substantiam paucis repetit Pater Abbas ac petit a conventu, an ad electionem nominatae personae procedere velit.

Quo respondente quod ita, rogat an hunc diem, locum et horam pro canonica electione peragenda libere assumat. Respondet conventus quod assumat.

Quo responso dato Pater Abbas aliquas ex Statutis proponit electiones vias, et tandem dat eis viam Spiritus Sancti vel quasi urgetque, ut ad electionem procedant.

Quoniam autem excommunicati, [46 v.] suspensi et interdicti et

voce sua privati ad eligendum secundum iura non debent admitti, ideo antequam ad electionem procedatur, Prior sive Rector conventus ad capituli fere medium progrediens hanc legit ex charta protestationem :

« *Quoniam excommunicati suspensi et interdicti ac non habentes vocem in capitulo electionibus Praelatorum interesse non debent, hinc [84] est quod ego frater N.N. (exprimit omnes suas qualitates) moneo omnes et singulos confrates meos, ut si qui sint excommunicati, suspensi aut interdicti vel non habentes vocem, exeant de hac nostra societate, et permittant ad electionem novi Praelati canonice et rite procedere, protestans nomine meo et confratrum meorum, quod si sciremus talem vel tales inter nos esse non procederemus ipsis praesentibus ad novam electionem celebrandam.*

Qua protestatione facta, solus conventus se in partem recipit, et a Praeside conventus rogantur omnes et singuli, an consentiant in electionem huius personae a Principe nominatae, omnibus respondentibus quod vel consentiant eandemque personam in suum Abbatem et Praelatum eligant venit Prior vel ille qui praeest ad medium capituli, ibidemque electionem publicat sub hac verborum forma Electo semper manente in sede sua iuxta Patrem Abbatem :

« *In nomine Domini, Amen. Ego frater N.N. vice mea et nomine totius conventus praedictae Ecclesiae, via Spiritus Sancti eligo ac nomino fratrem N.N. sacerdotem et canonicum professum nostrae Ecclesiae, de legitimo thoro procreatum tamquam habilem et idoneum in Abbatem et Pastorem huius Ecclesiae quem, Reverende Pater, Reverentiae Vestrae praesento supplicans ut auctoritate vestra paterna^{a)} electionem de eius persona factam confirmare et corroborare digneris.* »

Hac electionis publicatione facta, Pater Abbas vocat Electum, qui profunda inclinatione facta, se ante Patrem Abbatem provolvit in genua, rogatque eum Pater Abbas primis vicibus, an consentiat electioni de se facta, respondetque : « *Consentio* » subiungit Pater Abbas « *Deus det tibi gratiam suam* ».

Electus autem surgens et ibidem stans cum Syndico suo (qui statim postquam surrexit se iungit Electo) petit per Syndicum suum (qui est aliquis sacerdos saecularis) citari omnes huic electioni contradicere volentes.

[85] Mandat proinde Pater Abbas Notario, ut omnes eos citet, ac valvis ecclesiae et portis Abbatiae citationis litteras affigat. Quod

a) Komt zoo voor bij Die Voeght, hs. : plenaria vestra auctoritate.

facit, ac reversus declarat Instalanti se omnes citasse, ac coram testibus citoriales locis debitis affixisse.

Facta aliquali mora, rursum instat Electus per Syndicum suum, ut pro secundo et tertio et peremptorie citentur, quod ita fieri mandatur.

Nemine autem comparente, petit Electus per Syndicum ut, cum nullus ad opponendum se electioni compareat, eis perpetuum silentium indicere, et ad confirmationem faciendam procedere velit.

Hae autem citationes fieri debent, ut si quispiam habeat impedimentum iuris, quo Electus minus provehi possit : velut quod sit excommunicatus, quod sit illegitimus, quod suspensus, interdictus, concubiniarius, infamis, et similia, non obstante principis nominatione proponatur, discutiatur et si legitimum aliquod iuris vel Statutorum nostrorum impedimentum reperiatur, ipsa cassetur electio, ac hoc ipsum Principi insinuetur quatenus ad alterius idoneae personae electionem procedi possit.

Nulla itaque comparente, dici Installans : « *Quandoquidem omnes huic electioni contradicere volentes debite et legitime sunt citati nec comparent, ideo nos perpetuum eis silentium imponimus, ac ad electionem confirmandam procedemus. Ac proinde accedat Electus. Qui debita exhibita reverentia, se ante Patrem Abbatem provolvit in genua, ac clara ac distincta voce legens professionem fidei ex Bulla Pii IV ubi pervenit ad illa verba : « *Hanc vero catholicam fidem* » etc. ponit manum super textum sanctorum Evangeliorum, qui debet genibus Patris Abbatis imponi, ac super illum emittet iuramentum.*

Quo facto Pater Abbas Electum confirmat sub hac verborum forma : « *Nos, frater N.N. Abbas N. (et exprimit si quas habet qualitates) [86] electionem de tua persona rite et canonice celebratam et factam auctoritate nostra paterna, iuxta Ordinis nostri privilegia atque Statuta, confirmamus et roboramus, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.* » Respondet Conventus « *Amen.* »

Tunc ^{a)} Cantor Electum discingat, et caputium deponat, ac Pater Abbas porrectam sibi per aliquem assistentem mosettam Electo imponat, qua humeris aptata ac antierius nodulis clausa, idem Cantor solemni voce incipit : « *Te Deum laudamus* », et omnes hymnum prosequendo eunt ad chorum, et unusquisque intrat stallum suum.

At vero Pater Abbas cum Electo transit usque ad summum altare, ibidemque stabit Pater Abbas in medio altaris et a sinistro ipsius Electus.

---

a) hs. : tum.

Hymno autem finito subiungit Pater Abbas versiculum : « *Salvum fac servum tuum Domine* » « *Dominus vobiscum* » « *Oremus, praetende Domine famulo tuo dexteram coelestis auxilii* » etc.

Collecta finita ducit Pater Abbas Electum ad stallum Abbatis ac in eodem stallo Pater Abbas residens, accipit manum Electi ante se genuflexi in manibus suis, dicitque : « *Promittis mihi Patri Abbati tuo obedientiam et reverentiam ?* » respondet Electus : « *Promitto* », et osculatur manum et faciem Patris Abbatis.

Tunc surgens Pater Abbas vadit ad proximum stallum, ponitque Electum in stallo Abbatis, quo ibidem residente, et Patre Abbate in proximo stallo stante, veniunt omnes professi (incipiendo a Priore et sic descendendo a senioribus ad iuniores) ad ipsum Electum, et flexis ante eum genibus singuli ponunt manus suas in manibus Abbatis electi, et dicit Abbas singulis : « *promittis mihi obedientiam, reverentiam et assistentiam ?* » et respondent singuli : « *promitto* »; et osculata manu et facie Praelati redit unusquisque ad stallum suum.

[87] Qua promissione a singulis facta, Pater Abbas reducit Electum ad summum altare in cuius medio debet esse crux posita et liber Evangeliorum; quo cum pervenerit, ponit manum suam Electus super Evangelium; ac clare et intelligibili voce dicit Electo Pater Abbas :

« *Tu iuras hic super sancta Evangelia ad repraesentationem Crucifixi, per animam tuam et per tuam partem paradisi, quod fidelis eris Ordini nostro Regulam et Statuta eius tenendo et quod pro posse tuo custodies ac defendes fideliter bona, iura, privilegia, libertates et possessiones huius Ecclesiae congregata conservando et dispersa congregando.* » Respondet Electus : « *Sic iuro* ». Subiungit Installans : « *Sic te iuvet Deus, Sancta Maria, et omnes Sancti Dei.* »

Deinde Installans accipiens sigilla ac tradens Electo dicit : « *Juras etiam quod abbatialis tuae dignitatis et monasterii tui sigilla bene custodies ac eis iuste et debite uteris, nec iisdem aliquid sigillabis vel sigillari permittes, quod in praeiudicium, damnum aut dispendium huius Ecclesiae seu etiam Ordinis nostri possit quomodolibet redundare ?* » Respondet Electus : « *Sic iuro* ». Subiungit Pater Abbas : « *Sic te iuvet Deus, Sancta Maria et omnes Sancti Dei* ».

Deinde ducens Electum ad abbatiale stallum ac eundem in eo ponens dicit : « *mitto te in possessionem realem huius monasterii plenam a), tibi spiritualium regimen tribuendo.* »

a) Die Voeght : mitto...monasterii, plenum tibi...

Deinde ducens electum ad cameram suam, seu ad principalem monasterii aulam ac in praeparatam ibidem sedem Electum ponens, dicit : « *Mitto te in plenam realem et actualem possessionem bonorum, proventuum omniumque iurium huius monasterii, plenum tibi iuxta Ordinis morem, temporalium regimen tribuendo.* »

Demum novus Abbas per Syndicum suum petit de his omnibus decerni instrumentum unum vel plura, quod decernit Pater Abbas dicendo : « *Decerno ut fiant per Notarium, qui his interfuit, debita instrumenta, tot [88] quot fuerint necessaria.* »

Quibus peractis fit apprecatio novi Abbatis, et omnia salutaria feliciaque ei adoptantur.

DE PERMUTATIONIBUS.

Quae de permutationibus et reliquis eo pertinentibus Statuta praefixerunt, accurate ab omnibus servantur.

In omnibus autem propositio fiat ab Abbate vel ex eius commissione a Priore, ac dabit Abbas in scripto, nisi aliud expedire videatur, vel saltem verbo explicabit vel explicari curabit casus et rationes, quae in utraque parte considerari possunt, praesertim si de bonorum alienatione vel commutatione agatur.

Convocato igitur per campanae capitularis pulsum conventu, factaque propositione ut supra vel per Abbatem vel Priorem ac rationibus ab utraque parte expositis, omnia diligenter discutiantur.

Et si sententiarum diversitas oriatur, tunc deferatur res ad seniores de domo (quos eos esse definimus, qui alias Maiores de domo vocantur, et in Statutis sunt designati distinctione prima Cap. 15 « de novitiis » et re sufficienter discussa procedatur ad vota.

Dabit vero Prior sive proponat sive non primum votum et sic ordine quisque suo sententiam dicet, ac ex pluralitate votorum procedatur. Omnium resolutionum a conventu acceptarum de rebus temporalibus registrum fiat, in quo omnes resolutiones exacte a Priore vel Praeside conventus scribantur, et a Priore asserventur et quaeque resolutio (ut omnis fraus et dolus absit) a Priore, Suppriori [89] et seniore conventus in registro signentur.

Notabile mutuum de quo agitur distinctione quarta Cap. 31 num. 3 quod Praelati prohibentur contrahere etc., idem esse declaratur quod pro fideiussione num. 2 praecedenti exprimitur, quod scilicet trecentos francos sive rhenenses non excedit.

DE REGULA ET STATUTIS.

Regula sancti Augustini secundum quam vivere promissimus (quam declarat Capitulum esse eam quae incipit : « *Ante omnia fratres carissimi* » etc. et finit « *Orans ut sibi debitum dimittatur et in tentationem non inducatur. Amen* ».) Singulis feriis sextis in refectorio ad mensam legatur.

Ab iis quoque, qui foris sunt ^{a)} prout ipsa regula requirit) saepius etiam legatur, quo magis suae vocationis et obligationis sint memores.

Sacra renovata Praemonstratensis Ordinis nostri Statuta, a variis Capitulis Generalibus examinata et finaliter tandem ab omnibus Patribus in Capitulo Generali anni 1630 acceptata, et ad stricte observandum omnibus imposita, quae sunt Augustinianae regulae nostrae quasi quadam interpretationes ac semitae, quibus iuxta canonicum nostrum institutum per praescriptas eadem regula virtutes ad evangelicae perfectiones culmen nobis est contendendum, iuxta suum tenorem inviolabiliter et ad amussim ab omnibus observentur et executioni mandentur, ac ordinarie in Adventu et Quadragesima in refectorio legantur, et si omnia eo tempore legi non poterunt, sic distribuatur [90] eorum lectio temporibus commodis, ut semel in anno omnia publice praelegantur.

Ordinarius quoque prout in Generali Capitulo est conceptus et emendatus et jamdudum promulgatus, quousque aliud a dicto Generali Capitulo sit decretum, ab omnibus practicetur eique omnes se conforment.

Omnia vero quae in Provinciali hoc Capitulo sunt constituta, usque ad sequens Capitulum ter in anno publice legantur.

Quia autem aequum est ut Visitatores Ordinis nostri onera non patiantur ex visitationibus Ecclesiarum, mandavit Capitulum Praelatis Ecclesiarum visitatarum, ut sint memores illius, quod Statuta praefigunt distinctione quarta cap. 18 num. 16, ut si quae a Visitoribus sint factae expensae aut in familiam data ^{b)} consueta bibalia, ea ipsis refundantur.

Sic definitum et ordinatum a Patribus in Capitulo Provinciali congregatis, loco, diebus et anno supra praescriptis et unanimi Praelatorum consensu atque sententia consensum sicut patet ex actis

---

a) hs. : ontbreekt.

b) hs. : dari.

capitularibus. Quibus in signum veritatis omnes manu propria nomen subscripserunt die 21 Julii, anno 1643.

Et erat subscriptum :

fr. Joannes Chrysostomus ⁵⁾, Abbas S. Michaelis, Vicarius.

fr. Crystophorus ⁶⁾, Abbas Grimbergensis.

fr. Joannes Masius ⁷⁾, Abbas Parcensis.

fr. Nicolaus ⁸⁾, Abbas Averbodiensis.

fr. Theodorus ⁹⁾, Abbas Tongerloensis.

[91] fr. Christianus ¹⁰⁾, Abbas Ninivensis.

fr. Joannes ¹¹⁾, Abbas Diligemensis.

Quod attestor :

fr. Isfridus ^{a)} Van Varick, Capituli Provincialis Secretarius.

APPROBATIO ET CONFIRMATIO CAPITULI PROVINCIALIS.

Quod iuxta Statuta, distinctione quarta Cap. 9 num. 6 antequam Capituli Provincialis ordinationes executioni mandare queant, a Reverendissimo Generali Praemonstratensis Ordinis debeant approbari et conformari, quo cum annis aliquot iam simus destituti ¹²⁾, ac in eius defectu placuerit Sanctissimo Domino nostro Urbano Papae VIII per litteras suas apostolicas, datas anno 1641 die 8^a Martii, ut conservationi et gubernio dicti Ordinis consulerat, quatenus Vicarii Circariarum potestatem quam Abbas Generalis in totum Ordinem eamdem ipsi haberent singuli in suas respective Provincias : nos, fr. Joannes Chrysostomus, Abbas Ecclesiae Sanctae Dei Genitricis et Sancti Michaelis Antverpiae, Sacri et Canonici Praemonstratensis Ordinis per Circarias Brabantiae et Frisiae Visitator et Vicarius Generalis, ex ista potestatis plenitudine a Sancta Sede nobis concessa huius Capituli Provincialis decreta et ordinationes, quantum cum Domino possumus approbamus et confirmamus, ac ut ab omnibus tam Superioribus quam subditis quam primum executione mandentur, in virtute sanctae obedientiae districte manda-

a) hs. : Iffridus.

5) Cfr. nota 1, pg. 71.

6) Cfr. nota 4, pag. 33.

7) Joannes Masius, Abt van Park, 1634-1647 (Huco, *Ann. Praem.*, t. II, col. 489).

8) Nikolaas Brosius, Abt van Averbode, 1635-1647 (*o.c.*, t. I, col. 221).

9) Cfr. nota 4, pg. 71.

10) Christianus Roelofs, Abt van Ninove, 1637-1657 (*o.c.*, t. II, col. 379).

11) Cfr. nota 6, pg. 71.

12) Sinds 1635, dood van Gossetius, was Kard. de Richelieu commendataris-abt te Prémontré. (Huco, *o.c.*, t. I, col. 43 sqq.).

mus. In horum fides [92] hisce nomen nostrum subscripsimus ac sigillum imprimi curavimus, die 28^a Octobris anno 1643.

Actum in domo nostra Listana in Nederockherseel.

Et erat subsignatum,

J. Chrysostomus, Abbas S. Michaelis, Vicarius.

Locum ^o sigilli.

De mandato admodum Reverendi Domini mei Abbatis,

Vicarii ac Visitatoris supradicti,

Isfridus Van Varick, Secretarius.

RESOLUTIONES MISCELLANEA VARIORUM DUBIORUM ORDINARIUM POTISSIMUM CONCERNENTES.

Prior, quando in Paschate fert Chryisma praecedat conventum sicut quando fert Reliquias in processione.

Quando in antiphonis dicitur *Ave* vel *Salve*, conventus in choro inclinet versus altare idque tantum ad primum «ave» vel «salve».

Quando tota historia non potest legi ^{a)} omittatur non habita ratione rubricarum, et servantur festa trium lectionum; quando autem historia tota potest legi, legantur novem responsoria, incipiendo a primo Nocturno.

Quando in missa de Domina cantatur introitus *Salve Sancta* etc. totus conventus inclinet.

[93] Intrantes chorum per ostium laterale primo versus altare inclinent, deinde versus chorum et conventum.

Quando plures collectae dicuntur sub una clausula, fiat tam congrue quam potest secundum regulas in Ordinario praescriptas, sic ut habeatur respectus ad secundam collectam, quando alia non impedit.

An Priori vel Praesidi mensae debeat dari portio aliqua extraordinaria relinquendum discretioni Praelatorum.

Quando Rector chori iubetur solus in medio chori canere : *adjuva nos Deus salutaris noster*, putantur sufficere illa sola verba.

In Missa sancti Silvestri in fine Decembris dicatur *Credo* iuxta Missale.

Festum trium lectionum occurrens in festo v.g. Pentecostis aut Venerabilis Sacramenti praeveniat vel postponatur.

---

a) hs. : later bijgezet : propter festa novem lectionum vel maiores. Die Voeght geeft het niet.

Quoad festum trium lectionum incidens postridie Venerabilis Sacramenti fiat iuxta Ordinarium Cap. 77 num. 11.

Missa S.S. Albini et Genebaldi propriis locis in Missale collocentur.

In festo S. Joachim Evangelium, quod in Missale deest, legatur prout in Breviario assignatur.

Quoad Collectas suis locis ponendas et numeros incitationibus Missalis concordantes, Cantores adlaborent, ut iuxta Statuta, haec et similia emendent.

In Missa S.S. Gervasi et Protasii ^{a)} servetur Evangelium, non quod Missale assignet, sed Breviarium in officio matutinali.

Homilia Evangelii in festo S.S. Patris nostri assumatur ex Breviariis posterioribus correctis.

[94] Si festum inventionis S. Stephani habuerit primas Vesperas, habeat festum S. Dominici etiam primas.

In festo S. Mariae ad Nives, parvae Horae de Domina non leguntur, ut habet usus.

In festo Duplici S. Ludovici lectiones primi Nocturni non legantur de Scriptura occurrente sed de communi, in Missa etiam legatur Evangelium de communi Confessoris non Pontificis, quod est : *Sint lumbi vestri, etc.*, donec aliter ordinetur.

Octava Dedicationis Ecclesiae debet esse celebris, et responsum *Terribilis* ut in primis Vesperis.

In clausulis lectionum etiam capitularium semper dicendum : *Tu autem Domine, miserere nostri*; et est error, quando ponatur in officio Transfigurationis post octavum responsum in Matutinis *Gloria Patri* cum repetitione.

Festa trium lectionum incidentia in ferias, in quas transfertur aliqua Historia legenda habeant commemorationem in Vesperis.

Antiphona ad Magnificat in secundis Vesperis S. Augustini est : *Iste est qui ante Deum, etc.*

In octava S. Mariae Magdalenae ponatur Evangelium ut in Breviario correcto.

In repetitione post *Gloria Patri* in responso *Felix namque etc.* sequantur tenorem antiquorum Antiphonarium ^{b)}.

In Vigilia S. Joannis Baptistae, praeter commemorationem de

a) hs. : Prothasii.

b) hs. : hier achter volgt doorstreept : « *Sequentia Victimae Paschali etc.* dicatur usque ad Dominicam in Albis inclusive etiam in omnibus Dominicis quibus fit missa de Resurrectione » met daarboven de woorden « *Reverendissimus Vicarius hoc abrogavit* ». Die Voeght geeft den tekst zonder nota.

Vigilia non dicitur alia commemoratio de S. Joanne Baptista.

[95] In Paschate *Ite missa est* dicitur cum duplici *Alleluia* usque ad Dominicam in Albis inclusive iuxta Missale.

Quando in Vigilia Paschatis Praelatis intonat antiphonam ad Magnificat, conventus eam prosequitur, et finito Magnificat, iterum repetit.

In eisdem Vesperis dicitur : *Benedicamus Domino Alleluia* iuxta Breviarium.

Lectiones quae ad gradum presbiterii leguntur in Vigilia Paschatis, incipiuntur sine titulo iuxta Missale.

Iuxta Ordinarium cap. 1 num. 1 cappa super genua colligatur.

Quatuor iuniores sacerdotes qui num. 6 deficientibus iunioribus officia eorum supplere debent, faciant hoc per vices, sicut et ii, de quibus in capite « De divino officio » constitutum est superius in Capitulo Provinciali.

Circa verba *Adorate* et *Adoremus*, tunc inclinatur quando haec verba significant actum adorandi, ut *Adoramus te Adoremus Dominum* etc.

In cantico Habacuc quando dicitur in *Deo Jesu meo* ad nomen Jesu non genuflectendum.

Post antiphonam *Salve Regina* quae cantatur post capitulum servetur inclinatio vel genuflectio pro ratione temporis.

Prior omni tempore sit in dextris quando cum altero canit.

Quando sub *Magnificat* vel *Benedictus* thurificatur, absoluta thurificatione, thurificantes intrant chorum sive cantica sint finita sive non.

Omnes etiam concionatores utantur superpelliciis iuxta formam Ordinis et non aliis.

Abbates celebrantes Summam Missam diaconus Missae almutium in processione gestet.

Pulsus, de quo Cap. 4 num. 4 dicitur, servetur ubique moderatus, neque sit nimis longus [53 v.] neque nimis brevis.

Versiculos ^{a)} in Matutinis quando eae canuntur, cantent iuniores iuxta caput 6 num. 5.

Versiculi responsoriorum hoc ordine canantur in Matutinis : tres versiculi Responsoriorum primi Nocturni etiamsi lectiones sacerdotibus legantur, tamen a nondum sacerdotibus etiam novitiis, a iunioribus incipiendo canantur, ita ut versiculum tertii responsorii cantent in Triplicibus tres iuvenes seniores. Versiculos secundi Nocturni

a) hs. : de paginae 96 en 97 ontbreken.

cantent sacerdotes, semper a iunioribus incipiendo, et ultimum versiculum cantent tres seniores qui ex ordine sequuntur. Idem fiat in tertio Nocturno, in quo, si sit Triplex et adsit Praelatus cantent ultimum responsorium Prior, Supprior et Senior.

Quando autem pauciores sunt sacerdotes, quam ut versiculis canendis sufficiant, tunc fiat, quod de lectionibus hoc loco ordinatur, ut iuniores sacerdotes plures versiculos canendo defectum compleant, vel accipiantur Diaconi et Subdiaconi, vel si tanta sit paucitas sacerdotum iuvenes seniores in secundo Nocturno unum vel alterum versiculum cantent. At vero caveri debet ut iuxta Ordinarium hoc capite num. 7, post Evangelium nullus nisi Diaconus aut sacerdotes lectionem aut versum cantet.

Error in Ordinario cap. 9 num. 3 in correctione admissus emendetur, et loco *Confiteor* ponatur : *Misereatur et Indulgentiam* etc.

In feriali officio quando petitur benedictio in Completorio et Matutinis tantum est inclinandum.

[54 r.] Missa de Domina ad intentionem Ordinis fieri debet.

Missa Matutinalis semper debet legi in propria Ecclesia et non extra; missa vero de Domina potest etiam alibi et a collegistis legi in collegio.

Etsi cap. 18 num. 2 habeatur, ut in festis a Septuagesima usque ad Pascha *Gloria in Excelsis* etc. in eorum missis cantetur eo quod mandatum esset in Capitulo Generali anno 1630 ut in istorum festorum Matutinus hymnus *Te Deum Laudamus* poneretur dicendus, in Breviario tunc imprimendo, quia tamen Breviarium correctum iam impressum non posuit hymnum illum tunc cantandum, sine nova ordinatione non cantetur.

In hymno angelico *Gloria in Excelsis* non sunt cantanda alia verba, quam habentur in Missali.

Dominica Palmarum qui privatam missam celebrant legere poterunt evangelium de Dominica, ut ille qui legit Missam Matutinalem.

Omnes sacerdotes, etiam Abbates, sacris paramentis induti, transeuntes locum Venerabilis Sacramenti, deponant byreta, etiam Sacramento non exposito.

In feriis, quando non utuntur ministri dalmaticis, Subdiaconus utatur velo, et patenam teneat iuxta Ordinarium, Cap. 34 num. 14.

Quoad versum *Benedictus qui venit* etc. cantandum post versum *O Salutaris Hostia* fiat prout ponit Ordinarius Cap. 39, num. 3.

Quoad adhibendum organum in Completorio in solemnioribus festis, unusquisque habeat suam libertatem et faciat quod maxime convenit.

Festum Sanctissimae Trinitatis est majus duplex.

Pro tertia lectione in Matutinis Sabbati Sancti; cantetur tonus Romanus pro uniformitate.

Tempore Quadragesimae iuxta Ordinarium Cap. 39 num. 1 uniformiter velum violaceum ad gradum presbyterii appendatur.

[98] Quia in Ordinario Cap. 39 num. 7 studio omissum est ut versus *O Crux ave spes unica* et hymnus *Vexilla Regis prodeunt* in Vesperis a Rectore chori cantentur in medio chori, non fiat.

Qui cecinerunt « *Alleluia* » in Vesperis Pascalibus, in anteriori templo cantari solitis Cap. 66 num. 3 sedeant secundum usum, quem habent sed tamen si locus permittat conforment se Ordinario, ut sedeant in loco suo.

Quoad versum Responsorii « *Sedet Angelus* » canendum Cap. 68 ab uno solo vultu converso ad conventum, conforment se reliquis Dominicis, prout in Ordinario.

An in processionibus S. Marci et diebus Rogationum conventus debeant esse in superpelliciis et almutiis vel non, agat quisque pro convenientia; cantentur Litaniae Ordinis, prout habentur in fine Breviarii, usque ad orationes, si prolixitas viae id requirat.

Tonus solemnior, quo cantandae sunt Litaniae in praedictis diebus Rogationum, sit ut in Processionali praescribitur.

Illa verba in Hymno « pange lingua » : « *Veneremur cernui* » non sunt cantanda a solis Cantoribus.

Festum Celebre incidens in Dominica Octavae celebris cedat Octavae Celebris, nisi aliud ordinaverit Breviarium.

Illa dua servitia Cap. 99 num. 5 praescripta, servantur prout in Ordinario.

In Vigilia Pentecostes Horae de Domina non omittuntur in Matutinis, sed solum in Vesperis ut in aliis Triplicibus fit, et ordinat novum Breviarium in dicta Vigilia.

Quando Breviarium Missale aut Ordinarius dissentiunt potius sequendum Breviarium et Ordinarius quam Missale, nisi manifestus sit error, ut in Lectionibus primi Nocturni de S. Dionysio.

[99] Si quae autem alia dubia sint Breviarium, Missale aut Ordinarium concernentia, hic non resoluta, ea Capitulum Provinciale futuro Capitulo Generali duxit reservanda.

Extractum hoc ex actis Capituli Provincialis
concordat cum resolutionibus originalibus

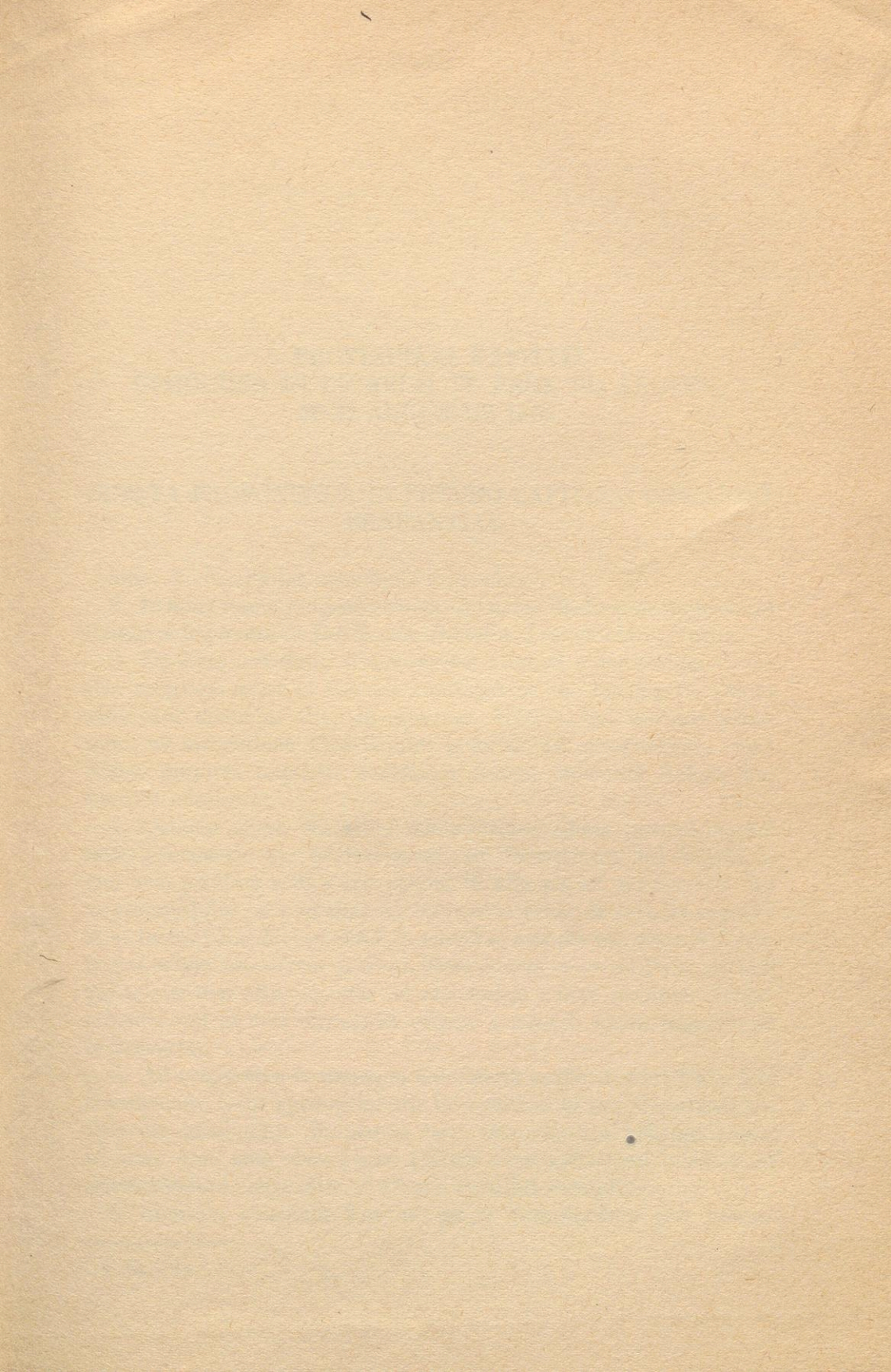
Quod testor

fr. Ioannes Chrysostomus, Abbas S. Michaelis
Vicarius.

5. PROVINCIAAL KAPITTEL
GEHOUDEN IN DE ABDIJ TE PARK BIJ LEUVEN,
20-25 AUGUSTUS 1656

PUNCTA PROPONENDA IN FUTURO CAPITULO CIRCARIAE
BRABANTIAE.

num. 1. Novitiatus communis erigendus.

2. In hunc finem jungenda essent Circariae Brabantiae monasteria flandrice loquentia ut Heylissem, Postella, Trunchinia et Vurna.

3. Ex dicto novitiatu, si contingeret aliquod monasterium Circariae religiosis egere et subinde contingat in uno monasterio plures sollicitare quam in alio, de consensu Abbatis, qui novitios admiserat, ex ordinatione Vicarii mitti poterunt ad monasterium, cujus Abbas juniores requirit. Servabitur autem indemnis Abbas, qui novitios admiserat.

4. Quando unum vel aliud monasterium aliqua persona egeret certo monasterio per professionem jam incorporata, vel aliquis in uno loco pacifice vivere non posset, in alio posset, transmissio fiet ut praescribitur, et postulati vel transmissi erunt de corpore capituli ac si forent illius loci professi in omnibus excepta electione Abbatis, in qua solum concurrent professi illius domus, quae est Patre orbata, qui tamen non adstringentur ad electionem certae personae domus orbatae, sed ex tota Provincia eligere poterunt, quem capaciores judicaverint.

5. Ad erigendum communem novitiatum applicabuntur Reliquiae Bernensium, locus appropriabitur Bernensibus et per concursum novitiorum juvabuntur. Bernenses enim non videntur relinqui posse, ut nunc sunt, sine choro, sine officio, sine sufficienti numero ad constituendum conventum et absque regulari disciplina.

6. Studium commune Lovanii est ^{a)} stimulandum sive promo-

---

a) *hs.* : *ex.*

vendum in hunc modum : singula monasteria mittent eo tres religiosos, non promiscue secundum ordinem sed excellentioris ingenii, et de quibus major spes est proficiendi idque uno et eodem tempore.

7. Eo missi ordinarie manebunt tribus annis, et singulis trienniis praelegetur tota Theologia scolastica ^{a)} a Lectore particulari ad hoc destinato.

8. Non scribent in hallis publicis, sed duabus horis in die frequentabunt suam lectionem in collegio et disputationes in hallis.

9. Praeses ne vilipendatur bis in septimana praesidebit disputationibus.

10. Horas tam canonicas quam Divae Virginis legent simul in sacello, et tota disciplina, tam quoad silentium aut alias observationes ordinabuntur conformiter ad disciplinam conventualem, et ultra duos dies recreationis collegio egredi non poterunt sine gravi causa a Praeside probanda praeterquam ad disputationes hallarum.

11. Administratio bonorum temporalium in Statutis distinctione secunda capite decimo septimo et decimo octavo expressa magis modificanda et juxta constitutionem Bullae Clementis VIII anni 1601 num. 11, 12 et 13. Sicut et custodia sigilli et pecuniae in Statutis expressa distinctione quarta, capite vigesimo septimo.

[172 v.] 12. Statuta distinctione secunda capite decimo sexto num. 14 ordinant, quod illi qui administrationem bonorum temporalium ad abbatialem mensam spectantium habent, soli Abbati rationem reddant, qui Abbas statum totius domus Visitoribus debeat aperire. Unde explicandum qualiter Visitoribus status temporalis domus debeat aperiri, quod reperitur in Statutis distinctione quarta capite decimo sexto num. 10.

13. Inducendi Abbates ut quotannis proventuum totius monasterii computum coram Vicario et Patre Abbate vel si hic absit, alio a Capitulo Provinciali designando reddant.

14. Ex unoquoque computu annuo subtrahendus certus nummus pro bursa communi Circariae, v.g. quadragesimus vel trigesimus.

15. Hujus bursae depositarius erit Abbas a Capitulo designandus, et fidelis canonicus, qui greffiarii munus obibit. etc.

16. Dispensator illius bursae erit Vicarius Provinciae cum uno vel altero Abbate a Capitulo designando, qui tamen limites suae instructionis excedere non poterunt.

17. Bursa illa ordinabitur ad communes expensas Ordinis, in juri-
bus defendendis aut privilegiis procurandis.

---

a) hs. : scholastica.

18. Ex illa bursa mutuabitur Ecclesiis indigentibus seu pro intertentione familiae seu extructione aedificiorum sub onere annuatim per partes restituendi. Item de communi Abbatum consensu dabuntur assistentiae seu eleemosynae Ecclesiis afflictis nostri Ordinis.

19. Depositarius bursae quotannis dabit computum illius, et si quid notabile supersit, quod necesse non erit in propinquo alibi expendere, ad redditum applicari poterit et sic seipsam impinguabit.

20. Per erectionem talis bursae bonum commune magnum incrementum sumet, et unaquaeque Ecclesia sive in necessitate sive in aliqua convenienti honestate magnum subsidium reperiet et asylum ad refugium erit in unaquaque necessitate Ordinis.

21. Ex illa bursa nihil alienabitur in notabili quantitate sine consensu omnium Abbatum, et in casu discordiae plura vota praevallebunt.

22. Depositarius bursae omnium quae recipiet dantibus apocham dabit, et eorum quae exponet a recipientibus obligationem recipiet.

23. Administrator bursae in rebus Ordinis et Ordini cum suo vel suis assistentibus a bursa mutuare poterit, accepta sufficiente cautione, quae depositario tradetur, etc.

24. Cantus in Prima, Tertia, Sexta et Nona reassumendus excepto tempore Quadragesimali, in quo extra dominicas et festa tantum cantabitur in Duplicibus et Triplicibus.

25. Matutinae in festis Triplicibus pariformiter in omnibus monasteriis cantandae; quidam enim tantum cantant Laudes, quidam tantum cantant responsoria alternante choro; apud aliquos organum absumit responsoria, quidam totaliter ad longum omnia decantant.

26. Matutinae juxta praescriptum Statutorum distinctione prima capite secundo nocte media dicendae forent, sed pro Circaria nostra anno 1625 a reverendissimo domino Generali dispensatum est, post longas et instantes petitiones, dictaque dispensatio a Romano Pontifice confirmata est.

27. Usus laneorum reassumendus.

28. Lecti plumati e dormitorio prorsus eliminandi et dormiendum super wambiseis laneis, sive culcitris de noppis ut inquirunt vetera Statuta distinctione prima capite decimo tertio. Et nullus sine tunica, caligis et cingulo jacere potest, exceptis graviter infirmis, quibus camisea linea et caligae lineae concedi possunt.

29. In dormitorio omnes cubare debent etiam Abbates.

30. Pro Pastoribus et beneficiatis Ordinis nostri lecti parandi ad eundem modum cum conventualibus, quia et in locis suorum beneficiorum ita etiam jacere debent.

31. In communi refectorio communibus cibis omnes vesci debent, etiam officiales et Abbates.

32. Ordinandus in singulis monasteriis frater hospitalis, qui hospites intetineat, cum illis manducet, etc.

33. Domus ordinanda pro recipiendis hospitio pauperibus.

34. Sanctus Norbertus ordinavit hospitalitatem pauperum non vero parentum et amicorum, unde in eorum receptione certus praefigendus est modus, quoties in anno et quamdiu morari possint, qualiter religiosi cum illis praesentibus conversari possint aut non possint.

35. Mulieres ad hospitium nullatenus admittendae.

36. Extra tempus prandii conventualibus non permittendum ut cum amicis potitent, et ex honore Ordinis foret, si in locutoriis potus non exhiberetur.

37. Cellarius monasterii mensae conventuali, ut cuncta bene ministrantur invigilare debet, et praesens refectorio ministrare.

38. Mensa conventualis in omnibus monasteriis ad uniformitatem redigenda, idque non secundum facultatem proventuum sed juxta decentiam et professam paupertatem.

39. In refectorio communi vasis argenteis non est utendum.

40. Recreationes conventualium seu colloquia ad uniformitatem reducenda; quidam enim in festis primae classis, primitiis, professionibus etc. colloquia habent, quidam non.

[173 v.] 41. Mensa Abbatis cum officialibus abroganda, tamquam reliquia abusuum antiquorum de separatione bursarum, et tantum Abbati comedendum in abbazia, quando dignitas hospitum id exigit.

42. Officiales tam bene in refectorio quam alibi manducare possunt, nec expedit eos separatim refici, quando in communi mensa adesse possunt.

43. Abbates visitatores prima refectione ut hospites, deinde in refectorio cum caeteris tractandi, quod si completa visitatione in gratiam visitantis aliquos hospites invitandos duxerit, id pro honestate licebit, et in camera hospitum simul reficientur.

44. Deceret ut in Ordine ultra sextam feriam etiam feriis quartis et sabbatis vesperi jejunaretur, sed non in tanto rigore quo sextis feriis, docet tambun de jure Abbatum com. 2, dis. 12, quaesito 1 et 7.

45. In dormitorio omnes cellae, etiam Superiorum in utensilibus ad uniformitatem juxta religiosam paupertatem reducendae.

46. Similiter utensilia abbatiae quantum fieri posset in omnibus monasteriis ad pariformitatem instituenda essent.

47. Difformitas plerumque oritur quod nimis multa in Statutis relinquantur discretioni Praelatorum, nam quod uni placet, alteri

displicet, unde quantum fieri potest, cuncta pro uniformitate forent definienda et loca aptanda.

48. Silentium in conventu observandum usque ad prandium inclusive, quod in nonnullis monasteriis non observatur.

49. Descensus e dormitorio post Vesperas sine speciali venia non permittendus nisi post quintam.

50. Post coenam, ut omnes conventuales simul maneant et ab ^{a)} invicem se non disjungant, plurimum expedit.

51. Pro pulmento indulto feria sexta sancta deceret ut omnes conventuales in memoriam et venerationem Christi Passionis a communione paschali in Coena Domini sumpta in silentio manerent usque ad prandium sabbati subsequentis inclusive.

52. Pastores et beneficiati delinquentes contra constitutiones Ordinis, reipsa poenis constitutis etiam plectendi ne leges Ordinis videantur esse pro solis conventualibus et beneficiatos ab illis absolutos esse.

53. Confessio sacramentalis sine speciali licentia non permittenda ut fiat saecularibus personis.

[174 r.] 54. Deposita conventualium nimis contraria voto paupertatis in communi redigenda.

55. Vestes laneae et lineae in communi vestiario ^{b)} locanda.

56. Praecedentia Abbatum, Priorum etc. extra officia monasterii propria, non admittenda juxta monasteriorum senioritatem, sed juxta quod quis in officio aut dignitate diutius fuit.

57. Hiemali tempore in nonnullis monasteriis ad focum non sedent nisi post coenam, per diem stare debent; alii ad placitum stant vel sedent; decernenda ^{c)} uniformitas.

58. Item in diebus quibus ad missam luditur in organo, in aliquibus monasteriis Introitus non repetitur a choro, sed ab organo, in aliquibus e contra. Similiter in tempore Quadragesimae, quo non canitur Alleluia, organum etiam absumit versum Gradualis, in aliis non. Item absumit communionem, et post *Ite Missa* est absumit responsum *Deo Gratias*, in aliis non. Item post *Magnificat* in Triplicibus absumit repetitionem antiphonae, alibi non.

59. In hebdomada sancta Passio Domini in aliquibus monasteriis canitur ut in Missali, in aliquibus aliter. Decernenda uniformitas.

60. In omnibus Ecclesiis nostrae Circariae festa propria parifor-

---

a) *hs.* : a se.

b) *hs.* : vestiaria.

c) *hs.* : discernenda.

miter servari deceret, si in aliqua plura sint, nonnulla demere, in alia addere, etc.

Nec situatio monasteriorum in diversis dioecesibus uniformitati oberit, quia festa dioecesis in considerationem nobis hic non veniunt, eo quod juxta Tridentinum quodlibet monasterium suae dioecesis festa celebrare teneatur. Etc.

61. Annua congregatio Pastorum in omnibus monasteriis uniformi ratione peragenda, esto forte in diversis locis, in diversis festivitibus observetur.

62. In Capitulo Provinciali statuitur ut pro sollicitanda nominatione Abbatis duo a conventu deputarentur, hoc videtur corrigendum et commitenda sollicitatio isti Abbati, qui electioni praesiderit, qui impendet in suum subsidium quem vel quos magis expedire judicaverit, expensis futuri Abbatis, quia, etc.

63. Expediret declarare quae et quanta sit obligatio in Ordine abstinendi a carnibus in Adventu, tempore Quadragesimae et feriis quartis per annum, quia plerique, quantumcumque aliud simulent non observant, quia nullam obligationem peccati in eo esse existimant.

INDICTIO ^{a)} CAPITULI PROVINCIALIS PRO CIRCARIA BRABANTIAE CANONICI ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS.

Fr. Libertus de Pape, S. Theologiae licentiatus, Abbas monasterii Parchensis, et Reverendissimi D. D. Augustini le Scellier, Praemonstratensis Abbatis totiusque Ordinis capitis ac reformatoris generalis in Circariis sive Provinciis Brabantiae et Frisiae Vicarius, reverendis admodum et venerandis D. D. dictae Circariae Brabantiae Abbatibus, Praepositis, Prioribus omnibusque tam virorum quam feminarum monasteriorum praefectis, salutem in Domino.

Quoniam totius Ordinis nostri moerore ob diuturna inter coronas regnorum Hispaniae et Franciae bellorum dissidia Capitulum Generale Ordinis a multis annis celebrari non potuit, et juxta Statuta distinctione quarta, capite quarto in defectu illorum Vicarii Provinciarum Capitula Provincialia instituere obligentur; Nos, ne muneri nostro deessemus, maturo praehabito consilio, decrevimus ad majorem Dei gloriam et regularis disciplinae majus munimen, Capitulum

---

a) De hieropvolgende gedrukte uitnoodiging is aan het handschrift vastgeplakt, Verso « Capitulum Provinciale 1656. Registratio in registro Capitulorum est fol. 25. » En daaronder staat « Reverendo admodum Domino D. Abbati Averbodiensi. »

Provinciale Circariae Brabantiae hoc currente anno 1656, 20 Augusti, in monasterio nostro Parchensi celebrandum, indicare et promulgare, sicuti auctoritate nobis hac in parte concessa, indicimus et promulgamus per praesentes, districte praecipiendo mandantes sub poenis ^{a)} per jura et Statuta nostra praefixis omnibus et singulis vestrum, qui Capitulis Provincialibus interesse debent, quatenus adjuncto ex unoquoque monasterio uno Pastore aliorum suffragiis deputando, pridie vel saltem designata superius die, in praedicto nostro monasterio, media hora ante octavam matutinam in pleno habitu suo compareant. Legitime vero impediti per procuratores, deductis absentiae causis, interesse teneantur.

Datum in monasterio nostro Parchensi 1 Aug. 1656, in quorum fidem et robur praesentes manu propria et secretarii subscriptas, sigilli nostri appensione jussimus communiri.

Libertus ¹⁾, Abbas Parchensis et Vicarius.

De mandato R. admodum Domini Vicarii praescripti,
fr. Michael Crols, Secretarius.

[1 r.]

In nomine Domini, amen.

ORDO SERVANDUS IN CAPITULO PROVINCIALI CIRCARIAE
BRABANTIAE CELEBRANDO IN MONASTERIO PARCHENSI
ANNO 1656, 20 AUGUSTI

Ad medium octavae praecise dabitur pulsus ad Horas, nimirum ad Sextam (Tertia enim capitulo quotidiano immediate subjungetur); subsequetur Nona, sub qua incipiet pulsus magnae campanae, durabitque quousque processio intraverit.

Incipiente hoc pulsu Praelati, Praepositi et reliqui omnes convenient in atrio abbatiali in pleno habitu.

Finita Nona exhibit processio per antierius magnum ostium et illa egrediente RRDD. Capitulares excedentes dicto atrio occurrent conventui circa novam portam coemeterii ^{b)}, quam cum crux et conventus pertransierit, declinabit ad partem dexteram, cum uno cerofenario, alter autem se recipiet ad partem sinistram, et consequenter quisque sic manebit in linea sua, unus ab una, alter ab altera parte, facientes locum Praelato transeunti per medium. Aqua autem benedicta cum thuribulo sequentur Praelatum, ut Abbates et reliquos

---

a) hs. : paenis.

b) hs. : coemyterii.

1) Libertus de Pape, Abt van Park 1647-16... (Huco, *Ann. Praem.* T. II, coll. 489).

conspergat atque thurificet. Aspersione facta praecurret qui portat aquam, ut locum suum ante crucem obtineat in processione, ac statim processio prout venit revertatur, conventu praecedente, subsequen-
tibus Pastoribus, Prioribus, Praepositis et Abbatibus, Vicario cum suo Diacono et Subdiacono aliisque ministris processionem claudente.

Exeunte processione post aspersionem aquae cantabitur respon-
sorium *Felix* ^{a)} *namque* etc. et si inveniatur non sufficere, pro reditu
cantabitur responsorium de Sancto Norberto : *Quasi tuba*, etc.

Intrando chorum cantabitur antiphona *Salve Regina* etc. cum
versu et collecta consuetis.

Praelati, autem et Praepositi locum accipient in superioribus
stallis : Antverpiensis a dextris primum [1 v.] stallum habebit,
Grimbergensis autem a sinistris tenebit primum, ac sic consequenter.
Prior autem Parchensis, quia in loco jurisdictionis suae, obtinebit
stallum suum, et eum ab isto latere omnes Priores sequentur, ab
altero vero latere post Abbates sequentur Praepositi et monialium
Rectores. Pastores sint ante conventuales utrimque. Praesidens
autem collegii subjunget se Prioribus. Omnes vero sint in pleno
habitu vel non compareant.

Missa absoluta statim dabitur pulsus ad Capitulum, quod serva-
bitur interiori aula abbatae, atque eo omnes se conferent, dura-
bitque pulsus quousque signum cessandi dabitur a Vicario.

Sedebunt autem Abbates ad mensam ad hoc praeparatam, in
cujus capite sedebit Vicarius, in fine autem Secretarius.

Praepositi vero, Prior Insulae Ducis sive Gempensis, et Pastores
sedebunt in sedilibus, quae posita sunt ex opposito fenestrarum ^{b)}.
Priores vero et si qui alii conventuales sedebunt in sedilibus ad
fenestras.

Intrante Vicario et flectente genua sua ante crucem ibidem prae-
paratam, omnes similiter facient, ac incipiet Vicarius hymnum *Veni
Creator* etc., subjunget versum *Emitte Spiritum* et collectam *Deus
qui corda*, deinde *Mentibus nostris*.

Surgente Vicario omnes surgent, ac eo residente omnes residebunt,
et faciet Vicarius quae sunt officii sui.

Dicto autem a Vicario *Benedicite*, et ab omnibus responso *Domi-
nus*, subsequetur exhortatio, quam vel Vicarius vel alius aliquis
Abbas ab eodem praemonitus faciet. Finita exhortatione iisque
egressis qui non debent interesse, ostiis clausis et custoditis ab iis

a) hs. : fenestras.

b) hs. : fenestras.

quibus hoc injungetur, omnes ordinate ad crucem praedictam procedent et singuli, qui id superiori tempore non fecerunt, in manibus Vicarii obedientiam praestabunt Capitulo Provinciali.

Prius tamen constituatur Secretarius Capituli, qui omnia exacte et fideliter scribat et notet, quae singulis actionibus fiunt, ac juramentum in manibus Vicarii praestabit, quod omnia fideliter scribet, et cuncta secreto servabit, quousque a definitoribus fuerint publicata.

Deinde eligantur tres Definitores, qui cum Vicario difficultates definiendi habeant potestatem.

[2 r.] Designabuntur quoque qui sigillabunt litteras Capituli, si quae sint sigillandae, et nomen suum sigillandis apponebunt.

Qui omnes juramentum praestabunt de sibi commissis fideliter exsequendis.

Quibus omnibus absolutis procedetur ad negotia in Capitulo Provinciali tractanda.

Vicarius autem proponet ea de quibus tractari velit, ac in fine singularum congregationum decernet quid in sequenti tractandum.

Omnes Abbates, Praepositi et reliqui si quas habent quas in Capitulo cupiunt tractatas causas, omnes ad manus Vicarii deferant, ut ad omnem confusionem evitandam eas ordinate proponat, ac an proponendae sint dijudicet.

Secundum autem Abbatiarum et monasteriorum senium, quotidie hora a Vicario constituenda, singulorum monasteriorum difficultates tractabuntur.

In deliberationibus nemo aliquem loquentem interturbare praesumat, sed unusquisque in ordine suo loquatur et ab omnibus attente audiatur. Perturbati enim ordinis signum est, sine ordine ad dicendum in medium prosilire.

Quicumque aliquid proponere voluerit, detecto capite, paucis, modeste ac cum reverentia debita sua proponat.

Quaecumque in Capitulo aguntur a Secretario scriptis mandentur.

Si quid in Capitulo acciderit vel proponeretur, quod omnibus modis expediret sileri, ab omnibus perpetuo silentio tegatur, sub poena gravioris culpa decem dierum, quam in domo Vicarii vel ubi jusserit exsequi debebit is, qui deprehensus fuerit secreti revelator.

Difficultatibus propositis et discussis retrahent se Abbates ad definitorium, ibidemque Vicarius singulorum sententiam requireret, incipiendo a Seniore, ipse ultimam dicet, et ex vocum pluralitate concludet.

Si vero rem non iudicet concludendam, totum suspendere poterit, et secundo proponere, prout in Domino videbitur expedire.

Si autem in aliqua re convenire non possint, totum ad Definidores deferatur, qui omnibus bene perpensis, sepositis affectibus quibuscumque, et pure Deum, spiritualem profectum ac disciplinae augmentum spectantes, et nihil nisi quod Christi est quaerentes, resolutionem capient, quae ab omnibus sine ulla contradictione teneatur.

[2 v.] In initiis autem omnium congregationum, flexis genibus legetur antiphona *Veni Sancte Spiritus* etc., subjungente Vicario versiculum; *Emitte Spiritum* etc. et collectam *Deus qui corda*, etc.

Ad singulas congregationes, ubi signum dari coeperit, sine mora omnes compareant, ut veniente Vicario statim preces incipi possint, et quae agenda sunt agi.

Capitularis hora erit mane praecise hora octava, usque ad undecimam; post prandium autem ab hora tertia praecise usque ad sextam.

[1] STATUTA ET ORDINATIONES CAPITULI PROVINCIALIS
CIRCARIAE BRABANTIAE IN MONASTERIO PARCHENSI
ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS ANNO 1656 CELEBRATI
PRAESIDENTE IN EO REVERENDO ADMODUM DOMINO
LIBERTO DE PAPE, S. T. LICENTIATO, PRAEDICTI MONA-
STERII ABBATE, ET REVERENDISSIMI DOMINI PRAEMON-
STRATENSIS IN CIRCARIIS BRABANTIAE ET FRISIAE
VICARIO.

Capitulum Provinciale sacri et canonici Ordinis Praemonstratensis, Circariae Brabantiae in Ecclesia Parchensi anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, a vigesima Augusti usque ad vigesimam quintam ejusdem legitime congregatum, sciens quod omnis eruditio praeceptorum hoc agat apud corda fidelium, ut pravus amor recto amore superetur, quo deficiente, quantumlibet homo se exerceat, imo esto ut corpus suum tradat, ita ut ardeat juxta Apostolum, tamen nihil sit, omnes qui sub vexillo Sanctissimi Patris nostri Norberti nomen dedere, impense hortatur et mandat, quatenus memores excellentiae vocationis suae, mortificationi propriae et suae abnegationi indefesse insistant, mentali orationi solite incumbant, quatenus spretis mundi deliciis conversatio eorum in coelis sit, et vita eorum cum Christo abscondita esse possit in Deo.

DE TREMENDO ALTARIS SACRAMENTO.

1. Ut tantum Sacramentum majori cum reverentia servetur, ipsa interior aedicula panno serico vel simili circumvestietur.

2. Ne sacra Hostia ullatenus corrumpatur, singulis quindenis mutabitur, et ubi humiditas loci id requirit, singulis octiduis visitabitur, et si quod minimum periculum advertatur, sumatur.

3. In administratione Sacramentorum et in benedictionibus et exorcismis servetur Rituale Romanum; Pastores tamen utantur Rituali suae dioecesis.

4. Quicumque in festo Duplici vel Triplici non festivo in populo non celebraverit, et ante vel post se non excusaverit, primo die quo conventui vinum datur, ab eo abstinere cogatur.

5. Defectus circa essentialia missae censebitur esse publicus et scandalosus, quando a populo advertitur et in publico cum murmure et reprehensione dispergitur.

DE MATUTINIS.

1. Quia in nulla Circaria Ordinis tot sunt curae pastorales [2] quam in Circaria Brabantiae, adeoque studium ibidem summe necessarium esse dignoscitur, placuit non tantum Reverendissimo Domino Generali Petro Gossetio anno 1624, 3 Maii, sed et Sanctissimo Domino Urbano VIII anno 1627, 17 Julii ad meliorem studiorum usum hujus Circariae decernere, ut loco quo Matutinae fieri deberent media nocte, fierent hora quarta, et in Triplicibus, quando cantandae sunt, ad medium quartae.

DE REVERENTIA IN DIVINO OFFICIO EXHIBENDA.

1. Qui inchoato divino officio chorum intraverit, in stallo suo inclinatus, Pater et Ave recitabit, ac deinde Divinae Majestati inclinabit et in feriis genuflectet.

2. Esto in ultimo Provinciali Capitulo anno 1643 in Ecclesia Sancti Michaelis celebrato ad majus studium fomentum sub futura ratishabitione Capituli Generalis fuerit dispensatum in cantu Horarum diurnarum Primae, Tertiae, Sextae et Nonae, quia tamen experientia compertum est ex illa dispensatione exiguum temporis lucrum studiis accessisse, hinc Capitulum mandat, ut juxta Statuta Distinctione prima, capite quinto num. 3 cantus in iisdem Horis resumatur, et hymni feriales ac trium lectionum tractim cantentur.

3. Sub beneplacito tamen Domini Generalis indulget ut in Quadragesima, quando septem psalmi poenitentiales in choro legendi sunt, dictae Horae sine cantu legi possint.

DE PRIVATIS CONFESSIONIBUS.

1. Confessiones eorum, qui in dormitorio confiteri volunt, non fiant in mutuis cubiculis, ne quidem Superiorum, sed locus ad hoc a Praelatis in ipso dormitorio ordinetur.

2. Confessarii, qui ex choro evocantur, licentiam exeunde a Praeside conventus petere teneantur.

3. Septimanalis confessio a Statutis non consulitur sed praecipitur, et qui illam non adimpleverit, ad discretionem Superiorum secundum quod plus vel minus distulerit punietur; et si alibi Capellanus fuerit, Praelato a Pastore deferetur, qui si monitus non se emendaverit, domum revocetur.

4. Extra eos qui in conventu regimen habent, adhuc unus vel alter pro multitudine personarum confessarius statuatur, ut suam fratres habeant libertatem, nec ad solos Superiores conventuales constringantur.

[3] 5. Cum omnia peccata reservata non semper habeant adjunctam excommunicationem, atque ex vi concessionis unius non concedatur alterum, ideo cui a reservatis absolvendi conceditur potestas, ab excommunicatione non absolvat, nisi specialem a suo Praelato desuper facultatem habeat.

6. Circa proprietatem, quae inter reservata numeratur, quisque advertat eam in Ordine nostro triplicem distingui : prima est quae in genere furti ascendit ad quantitatem peccati mortalis, sive id fiat retinendo, exponendo vel consumendo contra voluntatem Superiorum aut praescriptum Statutorum.

Secunda est quando dicta proprietas est obstinata, ita scilicet ut a Superiore desuper quispiam monitus, eam non resignet sed pertinaciter reservat.

Tertia est quando ascendit ad quantitatem sive valorem viginti florenorum.

Prima annexam habet reservationem, secunda excommunicationem, ut patet ex Statutis, distinctione quarta, capite vigesimo, num. 3; tertia carceris poenam inducit juxta Statuta distinctione tertia capite decimo quarto num. 1, sive obstinate illa fuerit sive non, quo in loco Capitulum declarat non exprimi quantitatem ad quam proprietarius pertingere debeat, ut peccatum mortale proprietatis committat, sed eam dumtaxat proprietatis quantitatem exprimi, quae carceris poenam inducat.

7. Nullus religiosorum nostrorum a casibus concessione Clementis VIII reservatis ab alio absolutionem petere praesumat, quam a suo Praelato vel, cum ejus licentia, ab alio.

Sustinet enim Capitulum nec mendicantes vigore suorum privilegiorum id posse, tum propter expressam prohibitionem a Benedicto XI in « Extravagante inter cunctas » ipsis factam, in verbis « non religiosos, qui secundum Statuta suorum Ordinum propriis Praelatis confiteri debent, aut ab eis ne confiteantur aliis prohibentur absolvant ». Tum propter alias declarationes tam Cardinalium quam Pontificum, quae in ista et simili materia emanaverunt.

8. Declarat Capitulum sub lapsu carnis voluntario non comprehendere pollutionem voluntariam; nec sub eo, qui septa monasterii vel conventus transierit comprehendere illum, qui tantum ex septis claustralibus abbatiam ingressus sit.

9. Nocturnam autem furtivamque egressionem extendit etiam ad Collegium Lovaniense.

10. Officiales quorum falsificatio manus vel sigilli reservatur sunt Prior, Supprior, Circator, Provisor, Cellarius omnesque [4] illi, qui in spiritualibus vel temporalibus publicam administrationem habent.

11. Apertio litterarum Superiorum ad inferiores, vel contra censetur casus reservatus, quando Generalis, Visitor vel Abbas scribit subdito, vel subditus illis, quod tamen hic non faciat sine gravi causa, nec sine ejus qui praeest conventui licentia.

12. Litterae quae a religiosis subditis ad Abbates diriguntur in ejus absentia a nemine aperiuntur nisi secundum licentiam ab Abbate concessam, qui tum Priori tum Officialibus praescribet quas vel quales litteras in absentia sua aperire possint, ut casum reservatum evitent.

13. Praeter dictos casus, ex gravibus causis Capitulum iudicavit reservandam omissionem omnium Horarum per quatrimum continuatam.

14. Confessarius circa Pascha a Praelato constituendus, cui omnes confiteri teneantur, potest esse Prior, Supprior, Circator omnisque Superior a Praelato constitutus.

15. Mandat Capitulum ut vicini Pastores praeceptum annuae confessionis circa Pascha compleant; remotiores vero in annua recollectione satisfaciant.

16. Fratres itinerantes sibi invicem confiteantur, si a Praelatis idonei judicentur, quem ob finem licentiam ab ipsis petere debeant, vel in ejus absentia a Priore si Praelatus ita ordinaverit; venientes vero ad alia Ordinis monasteria poterunt ibidem confiteri confessoriis a Praelatis approbatis.

17. Priores, Supprieores omnesque alii, qui in monasterio exis-

tentes audiendi religiosorum confessiones habent potestatem, quando ad pastorales curas vel alia officia extra monasterium transierint, censeantur illam amisisse, nec confessiones religiosorum ulterius audire posse, nisi a Praelatis suis novam desuper acceperint commissionem.

18. Illi vero qui ex conventu constituuntur Officiales abbatiae, jurisdictionem, si quam ante habuerint, retinere censeantur, nisi Praelatus eam revocaverit.

19. Potestas absolvendi sacramentaliter expirat hoc ipso quo quis mittitur ad collegium.

20. Confessarii per Praesidem in Collegio constituti venientes ad monasterium sine venia Praelati confessiones aliorum non excipiant.

[5] 21. Pastores in monasterio constituti sibi invicem confiteri poterunt ut foris faciunt.

22. Fratres approbati ab Episcopis si a propriis Praelatis ad confessiones audiendas expositi non fuerint nullorum sive extraneorum sive intraneorum confessiones excipere valeant.

23. Eo ipso quo quis Prior constituitur non habet potestatem audiendi confessiones conventualium, sed eam a Praelato petere et obtinere debet.

24. Hortatur Capitulum Pastores aliosque foris habitantes ut semper confiteantur religioso Ordinis approbato, et pro iis qui longius a monasterio dissiti sunt, Abbates aliquem ex Pastoribus deputabunt, qui etiam a reservatis absolvendi potestatem habeat.

DE CAPITULO QUOTIDIANO.

1. In statione tam ante capitulum quam alia officia fratres sedentes possunt tegere caput suum. Qui inchoata statione intrant, caput aperiant; alii vero tecto capite sedentes maneant, nisi Praelatus intraverit, cui omnes assurgent, nec nisi ipso sedente sedebunt. Priori vero vel alteri Superiori caput tantum aperient.

2. Capitulum semper fiet immediate post Primam, in quo omnes utentur Martyrologio Romano jussu Gregorii XIII edito.

3. Feriis sextis et aliis diebus Officiales et Lectores cum aliis accepturi disciplinam non tantum ad capitulum sed etiam ad prae-viam stationem veniant, et si a capitulo se absentaverint ante vel post, si domi sint apud Praesidem se excusabunt, nisi aliquam constantem causam habeant suae absentiae a Praelato approbatam.

4. Disciplina ubique detur denudatis ad unam scapulam, ac

genuflexis ante stalla sua vel murum ac legentibus psalmum *Miserere*, etiam in feria sexta sancta juxta Ordinarium.

5. Prior daturus disciplinam incoepto psalmo *Miserere*, veniat primo latere dextro sive Supprioris eo praesente, deinde [6] a sinistro, et stans retro post unumquemque tres aut quatuor ictus cuique impingat, at vero Supprior absente Priore, vel Circator in utriusque absentia a seniore. Sive autem pro defunctis sive in memoriam Dominicae Passionis disciplina accipiatur, idem ritus servetur.

6. Verum cum disciplina ad correctionem datur, scapulae magis denudentur, et dans disciplinam stet ante recipientem, ut ictus in dorsum cadant.

7. Quando Prior vel Supprior capitulo praesidens convenienter per alium non posset dare disciplinam correctoriam, fieri poterit per ipsum Praesidem.

8. Ut in praesidendo capitulo sit ordo debitaque disciplina, Prior ordinarie praesidebit diebus dominicis, feriis quartis et sextis, Supprior feriis secundis et quintis, Circator vero feriis tertiis et sabbetis ^{a)}; sic tamen ut Prior si velit omni die praesidere possit, et Supprior iis diebus quibus Circator; nec propterea si eos contigat non praesidere a capitulo Prioris se non subtrahent, nisi aliud requirat necessitas.

9. Caveat Prior ne Suppriorem vel Circatorem publice corrigit, nisi forsan publicum et commune cum aliis delictum requirat, de aliis autem erratis in privato moneat, et ut emendentur procuret.

10. Pro majori vero concordia decretum est ut quae in Prioris praesentia contingunt, alii inferiores Rectores non corrigant, et sic consequenter nisi ex commissione.

11. Quando alicui est impositum jejunium panis et aquae, sacerdotes se tamquam mediatores non interponant, sed ipsi poenitentes se ipsos humiliantes veniam petant, et quod possunt impetrent.

12. Non prohibetur tamen quin in aliquibus gravioribus casibus pro poenitente conventus intercedat.

13. Advigiletur tamen ne facilis relaxatio poenitentias vilesceat faciat, et delinquendi incentivum praebeat. Caveant autem ne correpti a Superioribus statim a capitulo eos passionate accedant; si vero turpiter cum illis rixati fuerint [7] esto privatim, non possit Prior dissimulare quin Praelato hoc intimet ^{b)}, si tamen accedere Praelatum velint, non fiat sine petita venia a Rectore conventus, et

a) hs. : sabbathis.

b) hs. : inthimet.

si in Capitulo se nimium gravatum putent, agant apud Praelatum per alium Superiorem.

14. Quando aliquis jejumat imposita per Suppriorem vel Circatorem poenitentia et Prior mensae praesidet, ponatur tota illius portio ante Priorem, sed hic nullam partem poenitenti mittat, nisi is qui imposuit per ministrum id poscat, ac tunc liberum erit praesidenti, quod voluerit mittere.

DE DISTRIBUTIONE TEMPORIS.

1. Extra festa Triplicia, in quibus Matutinae non cantantur, praecise media ante quartam hora quotidie excitetur, et hora quarta ad chorum descendatur. In Triplicibus vero quando Matutinae cantari debent, excitetur hora tertia et descendatur ad medium quartae; fiant autem compulsationes pro diversitate festorum conformiter ad Ordinarium.

2. Completis Matutinis si quod spatium supersit, eant omnes ad cellas suas vel quo jusserit aut permiserit obedientia.

3. Media ante sextam dabitur signum ad meditationem, (cui praemittetur statio sicut ante Matutinas) in choro complendam usque ad horam sextam nec ulterius protrahendam etiamsi forsitan Officii prolixitas aliquam istius mediae horae partem occupasset.

4. Hora sexta persolvatur Prima et reliqua peragantur secundum Statuta distinctione prima, capite octavo, num. 4 et sqq.

5. Hora undecima primum signum ad mensam detur, si officium in templo fuerit completum.

6. Absoluta Nona post refectionem usque ad medium secundae sacerdotes sibi colloquendi habeant potestatem, qua audita nequam licitum erit haerere in pomario, horto aut officinis, sed juxta Statuta reverti debebunt ad cellas suas; juniores vero habito colloquio trium quadrantium spatium non excedente, eant ad exercitia sua.

[8] 7. Ut vero multi discursus et fabulae aliquando nocivae evitentur permittit Capitulum ut loco colloquii fratres possint ludere, dummodo licentia a Praeside conventus petatur. Caveatur tamen ne lusus sit clamorosus, et serviat solum per modum colloquii.

8. Hora secunda ubique primus pulsus ad Vesperas detur, et reliqua secundum Ordinarium compleantur.

9. Quando aliqui extra colloquii tempora in horto ambulant, silentium teneant, et alia quae Statuta praefigunt compleant.

10. Completis Vesperis juxta Statuta nullus sine Praesidis licentia dormitorio exeat.

Indulgetur tamen ut sacerdotes hora quinta et diebus jejunii ad medium sextae ambulantes absque lusu de studiis suis colloqui et conferre possint, quod tamen non est extendendum ad dies lusus, quibus media ante coenam hora ad cubicula ascendere debent; diebus autem jejunii a quinta silentium teneant nec ad medium sextae descendant, nisi frigus urgeat, idque in silentio.

Permittitur omnibus modo non fiat abusus ut paululum ante coenam Venerabilis Sacramenti salutandi et adorandi gratia quovis die ad templum descendere valeant.

11. Honestum exercitium in Statutis semel in septimana concessum, quod Capitulum declarat esse lusum vel extra septa deambulationem, de gratia bis conceditur : feriis scilicet tertia et quinta : poteritque proinde conventus bis in septimana se exercere, scilicet utraque vice lusu vel altera lusu, altera extra septa deambulatione; nec amplius conventus Praesides largiri valeant; neque concedere possint ut ludatur vel extra septa monasterii deambuletur diebus dominicis aut aliis in populo festivis sicut nec in Vigiliis primae classis, item Assumptionis B. Mariae Virginis et Patroni Ecclesiae; in aliis autem Vigiliis festorum secundae classis poterunt ludere non autem foris ambulare.

12. Si aliqua festa in populo festiva, quae in Ordine non sunt Triplicia primae vel secundae classis occurrant diebus pro exercitiis supra deputatis, indulgeri poterit a Priore ut intra septa conventus ^{a)} [9] fratres ambulent, eo quod lusus aut extra septa deambulatio, dum suis diebus impediuntur, in alium diem transferri non possunt.

13. Semper lusus et extra septa deambulatio post Vesperas fiat, nec ultra horam quintam protrahantur.

14. Ad lusum teneantur convenire omnes fratres non sacerdotes, et ut sacerdotes idem faciant, Capitulum hortatur.

15. Superiorum erit variorum lusuum instrumenta procurare.

16. Omnis lusus, qui mutuo contactu vel lucta peragitur, sit interdictus.

17. Quando extra septa ambulandum erit, prius rogabitur Praeses conventus, illoque consentiente, petetur ambulandi licentia a Praelato.

18. Signo ad ambulandum dato, omnes statim Praesidem conventus sequantur induti scapulari etiam dum in tunica pectorali incedunt.

19. In ambulatione nusquam fratres divertant, nec ullus a socie-

---

a) hs. : conventute.

tate ceterorum se separet sub poena jejunii panis et aquae vel aliqua graviore pro ratione delicti imponenda; et in Quadragesima nequidem Praeses conventus indulgere poterit ut alibi in via bibant.

20. Exacte servetur ut Completorium semper fiat hora septima, etiam tunc quando conventus in coena habet colloquium, quibus diebus hora quinta coena poterit inchoari.

21. Finito Completorio omnes Dormitorium ascendant, Sacrista autem ejusque solatium nonnumquam in maioribus festivitatibus poterunt complere suum officium, quod tamen debet esse valde rarum.

22. Nullus clavem nocturnae serae dormitorii habeant nisi Prior, Supprior et Circator, qui etiam habere possunt claves ostiorum claustrii, quae ad abbatiam aditum non patefaciunt, quorum ostiorum solus Prior clavem habeat.

DE LABORE.

1. Juxta praescriptum Statutorum quando Priori visum fuerit data opportunitate fratres etiam sacerdotes reipsa ad laborem manuum applicare poterit, cui omnes obedire tenebuntur et detrectantes tamquam refractarii puniantur.

[10] DE JEJUNIO.

1. In Vigilia sanctorum Jacobi, Bartholomaei et Matthiae non sit obligatio jejunandi, nisi jejunetur in dioecesi.

2. In Profesto Annuntiationis B. Mariae Virginis occurrente post Pascha ab omnibus jejunetur, sicuti et in feria sexta septimanae Paschalis, in qua sicut et in aliorum dierum collationibus, etiam Adventus, quando canitur antiphona « O » praeter potum et panem juxta Statuta distinctione prima, capite duodecimo num. 33 nihil vel butyri vel casei vel fructuum vel aliud quidpiam administretur.

3. His qui frangant jejunium Ordinis infligatur unius diei jejunium nisi aliunde excusentur.

DE VICTU.

1. Quando tempore Quadragesimae dispensatur in lacticiniis, haec compensatio impendatur ut singuli legant quotidie psalmum *De Profundis*, *Pater* et *Ave*, versum *Peccavimus Domine, Domine exaudi orationem meam* et collectam *Exaudi Domine supplicum pre-*

ces, quae conventualiter in choro legentur post absolutas Vesperas, et in diebus dominicis post Sextam.

2. In Coena Domini, ut sit uniformitas, ad collationem tantum administretur panis albus et scyphus vini cum cerevisia idque sub silentio.

4. Etsi laudabile sit ut in memoriam Passionis Christi feria Sexta Sancta ab omnibus in pane et aqua jejunetur, donec Capitulum Generale aliud determinaverit, indulgeri poterit cerevisia mediocris et pulmentum ex eadem confectum, sic tamen ut singulis apponatur aqua.

4. Intuitu autem istius pulmenti et ratione temporis tam sancti in conventu silentium servetur a Communionem Paschali feria quinta celebrata usque ad prandium Sabbati ^{a)} Sancti inclusive, salvo quod post prandium feriae quintae sanctae usque ad medium secundae sine tumultu et clamore (uti semper debent) simul colloqui poterunt.

5. Ut Pastores alique beneficiati foris degentes abstinentiam a carnibus juxta praescriptum Statutorum stricte observent et in Adventu jejunent, sedulo Abbates invigilent, et Capitulum [11] mandat ut praevaricatores actu et reipsa poenis a Julio II decretis subjiciantur.

6. Fratres qui vel hospitii vel transitus causa ad Pastores Ordinis in feriis quartis divertant, ibidem carnibus vesci nequaquam possunt.

7. Ut pinguedo in Septuagesima et feriis quartis per annum concedatur, habeatur ratio dioecesium, nullatenus tamen tunc licitum erit vesci farciminibus.

DE REFECTIONE.

1. Ad stationem ante prandium et coenam omnes tempestive concurrant et cum illa a Patribus ordinata sit, non ut fratres solummodo congregentur ac simul refectorium intrare possint, sed ut recolligentes sese et gulae fraenum injiciant et Largitori omnium gratias referant; qui serius ad illam venerint puniantur.

2. Qui ob justam causam a prandio vel coena se cupit absentare, intersit stationi ac benedictioni mensae et residente Priore petat recedendi licentiam.

3. Abbas in refectorio pransurus dictam stationem frequentabit et Officiales eundem ad illam sequentur.

---

a) hs. : sabbathi.

4. Lector mensae petens benedictionem id faciat inclinando etiam tempore afflictionis, quando in choro est flectendum.

5. Etsi ministros in pleno habitu ministrare conveniat, aliquando tamen ob justas causas permittere poterit Praeses ut ministrent in tunica pectorali cum scapulari.

6. Fratres in silentio comedentes sibi invicem non propinent, alias puniantur.

7. Colloquium mensale quod in septimana semel indulgetur, ut sit uniformitas semper vesperi servabitur, etiam in Quadragesima et Adventu, tuncque dominicis diebus.

8. Nulla extraordinaria recreatio conventui dari poterit nisi ex speciali causa de expressa Praelati licentia.

9. Quia recreationes festorum Sti. Martini, Innocentium, Circumcisionis, Epiphaniae et similium in Ordine passim abrogatae sunt, si adhuc alibi observentur, Capitulum mandat ut omitantur.

[12] 10. In colloquiis mensalibus nemo loqui praesumat de gravamine ordinationum, parcimonia portionum vel similes querelas fundere audeat aut murmura excitare, et si quis id fecerit, silentium ei imponatur.

11. In dictis colloquiis ad ministerium mensae admitti poterit minister saecularis.

12. In mensa censentur deliquisse, si qui tumultum excitaverint permittendo scutellam cadere vel fortius eam concutiendo, vel cultrum vel panem vel simile quid labi sinendo, vel etiam altius aliquid indicando, vel id faciendo unde strepitus vel levis aliqua turbatio oriatur et animi dispergantur quo minus ad lectionem attendant, et quicumque aliquid horum fecerit, poenam a Statutis distinctione prima capite duodecimo num. 24 praefixam subibit, etiam Prior praesente Abbate, et nullus praeter praesidem immunis erit.

13. Refectione finita omnes Praesidem conventus sequantur, etiam Pastores si illi interfuerint, et nisi aliud postulet officii necessitas, nullus in refectionis loco maneat.

14. Finita coena Capitulum impense omnibus commendat ut colloquium quod a Statutis distinctione prima capite octavo num. 20 conceditur in commune instituat, et quantum possibile est, omnes simul remaneant, et praecipit ne ullus sine licentia discurrat ad loca remotiora aut occultiora, praesertim in hieme.

15. Nullus e mensa tam abbatae quam refectorii esculenta ulla aut poculenta, ne quidem fructus aut saccarum auferre praesumat; alioquin furti iudicio condemnatur.

16. Mandat Capitulum exacte observari quod praescribunt Statuta, ut nullae personae saeculares cum conventu in refectorio comedere permittantur.

QUAE IN DORMITORIO OBSERVARI DEBEANT.

1. Fratribus in suis cellis existentibus claves earum nocte et die in seris permaneant, nec quisquam praeter Superiores eas aperire praesumat, sed si quis aliquid ^{a)} requirat, pulset; quod si aliquis aperuerit et fratrem turbaverit, vel clavem ex sera clanculo sustulerit, poena a Statutis distinctione prima, capite decimo tertio num. 5 intransibilibus [13] alterius cellam decreta vel majori juxta exigentiam circumstantiarum castigabitur.

2. Alterius cellam nec Pastores nec alii beneficiati sine speciali licentia ingrediantur.

3. Quae in capite decimo quarto distinctionis primae fratribus prohibentur Capitulum intelligit ad Lectorem quoque extendi, eumque sine speciali licentia nec auditorium nec infirmitorium ingredi, nec sine socio feminis ^{b)} loqui posse, neque eidem licere ut promiscue loquatur junioribus, aut hi aut sacerdotes cubiculum illius intrent sub praetextu instructionis in Theologia, sed si quid horum occurrat, veniam ut ceteri a Praeside conventus petere debebit.

DE NOVITIIS.

1. Sollicitantes ^{c)} pro admissione ad Magistrum novitiorum mittantur, qui de eorum qualitatibus juxta praescriptum Statutorum se informabit, ac quae reperit Priori significabit, qui si idonei reperti fuerint, Praelato indicabit, et quod in Domino expedire judicaverint exsequantur.

2. Recepti ad nutum Abbatis talari aliqua sive alia nigri coloris veste induantur, et in signum receptionis coram Venerabili Sacramento, toto conventu praesenti, et hymnum *Veni Creator* alternatim legente a Priore cingantur, et quoadusque cingulum istud sit eis impositum, cum conventu non comedant, neque cum fratribus conversentur, sed illis solis loquatur, quibus ad hoc data est licentia.

3. Ordinatur Capitulum ut omnes conventuales et Officiales circa

---

a) hs. : aliquis.

b) hs. : foeminis.

c) hs. : solicitantes.

tempus professionis suae annue tres dies renovationi illius impendant, quatenus novis viribus et recollectis spiritibus eam perfectius implere valeant, et in illa methodum observabunt infra Pastoribus praefixam, vel aliam a Praelato praefigendam.

4. Quia novitii duobus annis probantur, interim quo novitiatus communis necdum est erectus, primo anno evoluto audiat conventus et inquiratur an aliquid in eorum conversatione reperiatur, quo minus ad secundum probationis annum admitti debeant.

5. Ut a professis discernantur, gerant cingulum coriaceum album.

[14] 6. In ambulationibus simul cum conventu vadant, ac ductori jungantur, nec ullatenus cum sacerdotibus misceantur, sicut nec professi.

7. Si plures fuerint per ordinem servant vices et ministeria sua impleant.

8. Primo anno novitiatus ordinarie nec defendant nec oppugnent, disputationes tamen sicut et lectiones frequentent.

9. Quando alicujus novitii professionis tempus appropinquat bene faciet Praelatus si conventuales fratres visitet, et quid de professuris spei conceperint examinet, et duobus mensibus ante professionem, completis illis quae Statuta hic ordinant, in pleno capitulo conventum moneat tempus professionis instare, et ob id, si quispiam aliquid habeat, ob quod professio impediri valeat, infra quatriiduum Priori proponat, idque vel oretenus vel scripto aperto vel clauso prout cuique visum fuerit, sitque Prior obligatus sub poena depositionis hac in parte fideliter procedere, et juxta deponentium mentem, quod Praelato significatum volunt, ipsi tempestive significare, vel clausum scriptum tradere. Et si Praelatus rem alicujus ponderis moveri deprehenderit, moverit se stricte obligatum sincere illam aperire, (tacitis tamen deponentium nominibus) Priori, Suppriori aliisque Majoribus de domo specialiter ad hoc convocatis et simul congregatis, et ab iis una cum Praelato haec res discutiatur, et omni inordinato affectu seposito, forma in Statutis praefixa distinctione prima capite decimo quinto num. 9 resolvatur.

Si infra quatriiduum nulla fiat oppositio nihilque Priori ab aliquo proponatur, omnes habeantur ut consentientes, nisi eum vel abfuisse a monasterio vel hoc ipsi non innotuisse manifeste constiterit.

10. Quae ad Priorem deferuntur et quae in congregatione majorum de domo tractantur, secreto teneantur, nec personae vestitioni vel professioni se opposcentes umquam prodantur sub poena revelationibus Ordinis secretorum decreta.

11. Si forsitan aliquis Majorum de domo mortuus fuerit nec alius substitutus, vel ita longe dissitus ut ejus praesentia sine notabili incommodo expectari non possit, pergatur in resolutionibus, nec alius substitui debeat.

[15] 12. Sub his verbis Statutorum : « vel si aliquando his morbis laboraverint » Capitulum declarat non comprehendere herniam, quam quis in pueritia habuit, et illam se habuisse usque ad professionem inclusive ignoraverit, aliud est de mania et morbo caduco.

13. Comprehenduntur vero calculosi, sub istis verbis Statutorum « vel aliis similibus gravioribus defectibus », modo calculus sit talis, qui reddat ad onera ferenda inidoneum.

14. Praecipitur ut juxta Statuta distinctione prima, capite decimo septimo num. 23 et capite vigesimo primo num. 17 in professionibus aut primitiis nulla instituantur convivia, sed ipse Abbas mensam conventualem frequentet, ac sub silentio conventui detur una portio extraordinaria et scyphus vini.

15. Nullatenus permittitur ut ab amicis profitentis aliqua recreatio conventui detur, sed si aliquid ultra dare voluerint, in communi cellario condetur tempore opportuno fratribus elargiendum.

16. Professi a schola disciplinae, etsi cantum et alia teneant, non facile liberentur, quamdiu autem non sunt liberati juxta praescriptum Statutorum distinctione prima capite decimo nono num. 3 et 4 a Magistro suo non minus quam ipsi novitii castigari et corrigi poterunt; ne tamen nimium deprimantur, quando idonei fuerint nec aliquid obstiterit, ad ordines mittantur etiam ad sacerdotium. Quod si ita multiplicati fuerint sacerdotes ut ad ministerium fratres juniores non sufficiant, tunc postremi sacerdotes juniorum vices in quocumque ministerio subeant.

17. Perpetuo autem mansuro diacono concedatur quod meritis personae Praelatus prudenter judicaverit concedendum.

18. Ad communem novitiatum juxta Statuta in Circaria Brabantiae erigendum, ut Praelati cum effectu adlaborent, Capitulum serio hortatur et commendat.

19. Magister novitiorum sibi concreditos juxta instructionem Statutorum erudire conabitur, et vestigiis S. P. nostri Norberti insistendo ad humilitatem assidue eos adhortabitur, ut spiritu superbiae evacuato, Spiritus Sanctus viam illorum dirigat et gratiam illius uberius consequantur.

20. Si novitii alteri quam Magistro confiteri desiderent, licentiam ab eo petere teneantur, quam si ita expedire judicaverit, dare poterit, alias confessio aliter facta irrita erit,

[16] 21. Absente Magistro Prior potest confessiones novitiorum excipere, nisi Praelatus alium deputaverit, qui in absentia illius confessiones eorum audiat.

22. Quod de novitiis dictum est, Capitulum quoque intelligit de fratribus junioribus professis a schola novitiorum necdum liberatis.

23. Quando novitii vel professi non sacerdotes supervenientibus amicis vel extraneis sunt locuturi, licentiam petere debeant tum a Magistro suo tum a Praeside conventus, et si viris tantum in auditorio foret loquendum a Magistro vel a Priore socius illis designabitur; poterit tamen Prior ut professi supervenientibus amicis soli loquantur nonnumquam dispensare.

24. Quae Statuta praefigunt de mittendis ordinandis ad quemcumque Antistitem S. R. E. communionem habentem, quantum fieri potest in praxim deducantur, nec in praejudicium privilegiorum Ordinis, quando ad extraneos Episcopos Ordinariis absentibus vel impeditis vel defunctis ordinandi nostri mittuntur, dimissorialibus utantur.

25. Ordinati sacerdotes etiamsi non-sacerdotibus professione posteriores sint, tamen ordine et loco praecedant, quousque et alii ad sacerdotium provehantur. Sacerdotes vero professionis ordinem observent.

DE FRATRIBUS EXEUNTIBUS.

1. Quia teste Apostolo nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, Capitulum judicat non expedire ut conventuales promiscue ratione negotiorum suorum parentum aut amicorum egrediantur, sed si quando res alicujus majoris momenti occurrit, discretio Superiorum locum obtinebit.

2. Officiales longius exituri aut foris pernoctaturi socium famulum habeant.

3. Fratres domum reversi pecuniarum, si quas expenderint, rationem reddent et residuum tradent.

4. Quamvis Statuta prohibeant ne ullus ad dedicationes pagorum ire permittatur, Capitulum intelligit non comprehendi [17] illos qui ad necessariam Pastorum assistentiam pro solemnitate officii Praelatis subinde mittuntur.

5. Poterit Praelatus pro sua discretionem in causas justae utilitatis bene meritis religiosis honestam parentum aut amicorum visitationem indulgere, nullatenus tamen hoc ipsum a religiosis annue praetendi poterit, et non facile fratribus junioribus aut laicis concedatur.

6. Ut autem religiosi de consensu Praelatorum subinde primitias adeant aut ad exsequias vadant non interdicitur, modo in utroque non sit magna distantia locorum.

7. Fratres Ecclesiarum, quae vel juxta vel in civitatibus sitae sunt si ad illas egressi fuerint, stricte observent ne sine speciali licentia Superiorum foris comedant aut bibant; qui contra fecerint praeter poenam quam Superior duxerit infligendam ad aliquot septimanas vel menses, pro majori vel minori excessu ad civitatem egredi non permittantur.

8. Qui autem bene poti aut non sobrii (quod absit) domum esse regressiprehenduntur, ultra jejunium panis et aquae secundum exigentiam circumstantiarum aliquot diebus a vino et meliore ^{a)} cerevisia abstinere cogantur et ad minus infra medium annum nisi cum conventu egredi non permittantur.

DE RASURA.

1. Cum quibus Praelatus dispensandum duxerit ut ad cutem non radantur, ad minus sic tondeantur, ut non plus barbae remaneat quam intra quindecim dies excrescere posset, si raderentur, idque aequaliter, sic ut barbae non sint alatae nec infra seu supra mentum formatae.

2. Qui contra egerint, in mensa conventuali aliquem actum mortificationis subire cogantur, qui vero se non emendaverint, gravius puniantur.

3. Illi vero qui inter haereticos conversantur, moderatam alant barbam prout religiosos decet.

[18] AD DISTINCTIONEM SECUNDAM STATUTORUM.

DE ABBATE.

1. Pro majori familiae disciplina singulis diebus tempore vespertino, dum instat hora, ut famuli retrahant se ad quietem, pulsu alicujus tintinnabuli omnes convocabuntur ad Litanias Lauretanarum ab aliquo Officialium legendas in cubiculo ad hoc a Praelato designato, quibus interesse tenebuntur Pastores alique confratres, qui in abbatia tum fuerint, et alios hospites, si qui sint, ad easdem secum ducent, qui cum decore ad hoc induci poterunt; quibus finitis absque ulla protractione seu potus seu fabulationis recipiat se quis-

---

a) *hs.* : *meliori.*

que ad sua. Similiter prandio absoluto sine aliqua evidenti necessitate in mensa hospitem dictis gratiis non protrahatur potus.

2. Quoties Abbates frequentare debeant mensam conventualem, Capitulum relinquit ipsorum discretioni : commendat autem ut saepius faciant, et saeculares famulos foris relinquant, ne forte propter eorum praesentiam disciplina negligi aut poenitentiae intermitteri debeant.

3. Tenebuntur autem Officiales semper Abbatem ad conventualem mensam comitari, nisi notabiliter impediuntur.

4. Officiales in mensa Abbatis non facile compareant nisi in pleno habitu.

5. Commendat quoque Capitulum Abbatibus, ut saepius ad chorum veniant, existimat autem illos respectu habito ad negotia et impedimenta satisfacere Statutis, quando, dum possunt, ultra majora Triplicia, quae officiare debent, Summum Sacrum et Vesperas frequentant.

6. Quia saeculares dignitates saepe conantur Praelatorum jura eorumque praeeminencias convellere, hortatur Capitulum Praelatos, ut semper et ubique in publico, quantum fieri potest quoad praecedentiam sibi jure competentem suam tueantur dignitatem.

7. Quando per Praelatos aliqua bona elocantur, Officiales sint conscii.

[19] DE PRIORE.

1. Priores sicuti missarum cursui non adscribuntur ^{a)}, sic nec in concionando cursum servabunt, sed ut in majoribus festivitatem pro fratrum et populi aedificatione concionentur, Capitulum impense commendat.

2. Si Abbate absente Officiales contra disciplinam aut bonos mores delinquere contigerit, Prior eos corrigere poterit, dummodo levis futura sit correctio; verum si jejuniū panis et aquae vel gravior poena iis infligenda sit, fiat cum scitu Abbatis.

3. Si vero in aliquo circa officia sua delinquant, correctio ad Abbatem pertineat, cui Prior compertum errorem significet, ut ipse eos, prout expedire judicaverit, corrigat atque emendet.

4. Caveant autem Priores, ne sub hoc praetextu saepius, quam habeat Praelatorum ordinatio vel justae praegnantisque causae requirant, sint vel divagentur in abbatia.

---

a) hs. : ascribuntur.

5. Quae Statuta distinctione secunda capite decimo num. 27 et 28 ordinant, Capitulum praecipit exacte observari, et mandat ut non tantum pecuniae, quae fratribus a parentibus aut amicis dantur, Priori resignentur, sed insuper etiam pecuniae, quae intuitu privatarum missarum recipiuntur, aut quae Pastoribus vel Capellanis ex suis beneficiis aut officiis, quando pro toto iis relictis domum revertuntur, residuae sunt, quae omnes in commune rediguntur et in communes fratrum usus pure impenduntur.

6. Similiter si quae alia donaria sive esculenta aut poculenta seu utensilia ab amicis vel aliis fratribus donantur, Priori offerentur, qui juxta praescriptum regulae de illis disponet.

7. De censibus vero vitalibus, si cui tales assignati sunt, disponent Praelati juxta Statuta distinctione secunda capite vigesimo quinto num. 2.

8. Quia regula nostra occultam receptionem litterarum aequiparat occultae receptioni munerum, Capitulum districte praecipit ut omnes conventuales tam sacerdotes quam juniores et novitii, sicuti mittendas epistolas Priori claudendas et communi sigillo sigillandas exhibere debent, ita acceptas Priori et Praesidi conventus exhibeant aperiendas sub poenis in Statutis distinctione tertia capite quarto num. 3 pro illis decretis, qui rem sibi collatam celaverint.

[20] 9. Prior absente Abbate nulli concedere possit licentiam extra septa monasterii comedendi vel pernoctanti, sed in his se geret juxta ordinationem Praelati.

10. Abbas intelligetur esse absens, non quando cum hospitibus est vel circa monasterium obambulat, sed cum longius a monasterio recesserit.

11. Quando Prior in absentia Abbatis aliquid mandat sub obedientiam, tenetur fratres obedire Priori per obedientiam, quam promiserunt Abbati sic ut Priori non obedientes peccent contra obedientiam.

12. Si Prior fuerit in abbazia vel locis vicinis, non possit Supprior alicui dare licentiam egrediendi monasterium vel claustrum nisi sit causa praegnans, possit tamen concedere, quae intra claustrum complenda sunt, nisi alias prohibita sint et interdicta.

13. Priore exeunte per aliquot horas Supprior et Circator sequantur ordinationem Prioris quando non contravenitur ordinationi Praelati.

14. Priore existente in conventu non tamen in dormitorio vel loco ex dormitorio accessibili, dare possit Supprior licentiam descendendi ex dormitorio ad ambulandum aut aliquam necessitatem complendam.

15. Quando Prior non est in choro Supprior vel is, qui choro praesidet licentiam dare queat sub Summa Missa in casu celebrandi.

16. In concurrentia Supprioris cum senioribus Pastoribus Capitulum declarat eos debere dare honoratiorem locum Suppriori etiam in propria residentia, dum non officiant, vel extra officium sunt.

17. Quando Prior est in infirmitorio, functiones ejus in conventu suppleat Supprior, si quis autem exire debeat, requiratur consensus Prioris.

18. Quia Statuta distinctione secunda capite duodecimo num. 9 Circatori in absentia Prioris et Supprioris conventus curam attribuant, Capitulum declarat Circatorem inter Superiores conventuales connumerari, eidemque correctionem culparum competere.

DE COLLEGIO EJUSQUE PRAESIDE.

1. Praesidens collegium in spiritualibus et temporalibus, quantum fieri poterit, conformiter ad Statuta dirigat, omnesque fratres in eo habitantes honorem ipsi deferant ac absolute obediant uti legitimo eorum Superiori a Praelatis, quamdiu in collegio versantur, ipsis constituto, idque sub poenis rebellibus decretis.

2. Regulariter una cum fratribus mensa utatur, ut tamen prae [21] coeteris aliquid ei administretur, permittitur.

3. Habebit suppellectilis collegii sive in lineis, stanneis, libris aut aliis perfectum indicem, quam annuatim collationabit seu examinabit.

4. Usus domus aut utensilium nulli extraneorum pro celebrandis licentiis aut qualibusque conviviis concedet.

5. Nullus communibus rebus collegii praeter Praesidem se immiscebit, nec quisquam sine ipsius licentia ad privatum suum usum quicquam ex illis applicabit.

6. Fratres collegistae in omnibus quoad disciplinam, silentium aliasque observantias se in collegio gerere debebunt sicut conventuales in conventu, et quae de confessionibus sacramentalibus, receptione pecuniarum, munusculorum, litterarum ac resignatione earumdem, mutua cubiculorum ingressione in Statutis generalibus expressa et in Capitulo Provinciali dicta sunt, ad collegistas respective ad suum Praesidem extenduntur et intelligantur.

7. Praesidens pecuniarum, si quas in privatos fratrum usus expenderit, annue pertinentem descriptionem Praelatis eorundem dabit, quod si quis, quod absit, pecuniam sibi collatam Praesidi celaverit aut in privatos usus sine licentia ejus expenderit, aut alibi

depositum servaverit, ut proprietarius puniatur, si punitus se non emandaverit, Abbati suo deferatur.

8. Ut vero disciplina conservetur et excessus debite castigentur, praecipitur Praesidi, ut singulis feriis quartis et sextis post Primam canonicam capitulum teneat, cui omnes interesse debeant, et feriis sextis sicut in conventibus disciplinam accipiant, et si quis Praesidis correctionem suscipere recusaverit, ad suum monasterium revertatur.

9. Vicarius a Praeside eligendus in illius absentia capitulo praesideat, et ipso praesente in collegio eam habeat potestatem, quam Supprior in conventu praesente Priore.

10. Praesidens et Vicarius tam matutino, pomeridiano quam vespertino tempore fratrum cubacula frequenter visitabunt, et si quos somnolentes aut desides repererint, exstimulabunt.

11. Si Praesidens quosdam advertat discolos, susurroneos aut aliter in moribus dissolutos, in studiis negligentes, tempus inutiliter terentes et sine spe profectus discurrentes, eos post binam aut ternam monitionem Praelatis suis deferet, qui si eos non revocaverint, ultro ipse domum eos remittet.

[22] 12. Excitabuntur fratres collegistae mane hora quarta, ad medium quintae sequentis in pleno habitu intererunt tempestive Sacrificio Missae, sub quo servabunt suam meditationem, eoque finito ferialibus diebus simul legent Primam cum capitulo, Tertiam, Sextam et Nonam Horam canonicam, sub quibus juxta ordinem a Praeside ponendum aliqui missam legere poterunt.

13. Si in collegio fuerint fratres non-sacerdotes, in Summa Missa conformiter ad Statuta communicare debebunt, et sacerdotibus pro ministerio missae assignabuntur, qui illis horam qua celebraturi sunt, indicare debebunt.

14. Indulgetur fratribus moderatum jentaculum.

15. Hora octava frequentabunt in collegio lectionem theologicam una hora duraturam, qua finita, si in publicis scholis habeantur disputationes, ad easdem simul omnes cum debito ordine ibunt et redibunt, et Vicarius, ne ullus alibi divertat, aut in plateis fabulis inhaereat, invigilabit.

16. Dominicis et festivis diebus in populo sicut et in festivitibus SS. PP. Augustini et Norberti post primum Sacrum tantummodo legetur Prima cum capitulo; deinde hora decima ante Summam Missam Tertia et Sexta, post Missam hora canonica Nona ^{a)}; post prandium vero ad medium secundae Vesperae et Completorium.

---

a) canonica.

17. Ad medium duodecimae accedant mensam, in qua tam in prandio quam in coena initio et fine semper habebitur lectio nutu Praesidis terminanda. Feriis sextis, quibus regula Sancti Augustini debet legi, toto refectionis tempore strictum servabitur silentium, et excluso famulo, juniores per vices ministrabunt, quod et alias fieri poterit, dum Praesidi visum fuerit.

18. Qui serius ad mensam venerit, cum residuo quod invenerit contentus esse debet.

19. Prandio finito legent Vesperas, quibus completis invicem colloqui aut honesto lusu non clamoroso usque ad medium secundae poterunt se recreare. Feriis autem quintis, quibus vacari solet, usque ad quartam exercitium suum licebit continuare; nisi Praesidens voluerit eos foris ambulare; ante prandium et post coenam, sicut et in diebus dominicis et in populo festivis, per totum diem sine expressa Praesidis licentia nullus ludere [23] praesumat, aut umquam saeculares vel ad lusus vel ad refectorium vel ad cubiculum quisquam admittat.

20. Hora quarta inchoabitur lectio theologica ad quintam terminanda, disputatio vero, quando occurrerit, sesqui-hora durabit; ad medium septimae legetur Completorium, quo finito coenabunt, et coena absoluta usque ad octavam colloquendi facultatem habebunt.

21. Hora octava semper legentur Matutinae canonicae post quas servabitur recollectio conscientiae, quae concludetur per Litanias Lauretanarum, quarum collecta leget Praesidens, et aqua lustrali aspersi quilibet ad cubicula sua se recipiet, nec ullus ad inferiora loca descendere praesumat sub poena jejunii in pane et aqua, quod si quis correctus non destiterit, ad monasterium, unde venit, remittatur.

22. Nullus umquam sine socio nec sine speciali Praesidis licentia collegio egrediatur, neque extra illud Sacrum legat, neque cum pallio vel galero exire neque ullibi in civitate edere aut bibere aut loca minus religiosa adire praesumat.

23. Si quis extra collegium aliquem excessum fecerit, vel saeculares scandalizaverit, pro ratione delicti graviter puniatur.

24. Omni tempore ante Completorium, in hyeme vero ante tenebras domi sint; qui serius venerint aliqua portione priventur.

25. Si quis nocte emanere praesumpserit, sine ulla remissione congruenter puniendus domum remittatur, nec possit Praesidens sine speciali Praelatorum concessione veniam dare foris pernoctandi aut ad remotiores pagos itinerandi.

26. Sine gravi causa non permittet Praesidens ut alibi in civitate

aut foris prandeant aut convivia adeant, ut vero alibi coenent concedere non poterit sine Praelatorum, ad quos pertinent, licentia.

27. Nullus sine expressa Praesidis licentia culinam ingrediatur; cum illis, qui in ministerio collegii sunt, omnis familiaritas caveatur, et famulus propria auctoritate a nemine emittatur, qui hyemali tempore ligna ad focum necessaria apportabit; et si plures collegistae fuerint, ut commode simul se calefacere non possint, in duas turmas a Praeside dividantur.

28. Lector Theologiae bis in die extra dies veniae, dominicos et in populo festivos per horam docebit; bis in septimana disputationibus praesidebit, et Praesidi suberit, uti Lector Priori in monasteriis; primum tamen locum post Praesidem in collegio obtinebit ejusque mensa fruetur.

[24] DE LECTORE

1. Juxta Statuta distinctione prima capite octavo num. 26 in omnibus virorum monasteriis habeatur Lector, et si fieri potest religiosus; si solus fuerit sit totaliter a choro exemptus, exceptis dominicis et festis diebus, in quibus frequentabit Summam Missam. Horam sequentem et Vesperas, ac in Triplicibus majoribus chorum ut reliqui frequentet, sicut et quotidie in conventu in Nona manebit, quando illa refectioni subjungitur.

2. Feriis sextis uti Officiales ad capitulum veniat, locum professionis suae teneat, et inter Majores domus non computetur nisi aliunde hoc habeat.

3. Et quamvis qui alios docent duplici honore digni sint, nequaquam tamen, ne ipsis objiatur, qui alios doces teipsum non doces, aliquid contra disciplinam praetendent, nec licebit eis claustrum, multo minus monasterio egredi sine licentia Praelati, dum praesens est, aut Praesidis conventus, dum abest, nec collationem largiorem cum fructibus aut aliis condimentis sumere neque jentare, sed exemplum aliorum facti, in omnibus se conformabunt Statutis, et ante prandium et coenam ac in officiis quibus interesse debent stationem praeviam ut coeteri frequentabunt, et si publice deliquerint vel peccatum cum aliis commune fecerint, publice etiam in capitulo puniri poterunt, et si quid prae coeteris indulgendum sit, ad Capitulum Generale refertur.

4. Lectio sit quotidiana absque respectu ad ferias academicas, nisi forte in festo Sancti Thomae Aquinatis.

5. Lectioni praemittatur antiphona *Veni Sancte Spiritus*, cum

collecta, et qui illi non interfuerint, poena tardius venientium ad Officium plectentur.

6. Praecipit Capitulum ut omnes exactissimam sui temporis rationem habeant, et Lectores omissis laxis et magis futilibus quam veris sentiis communius probatas et solidas sectentur, et cum doctrina simul pietatem installare conentur. Et sicuti in moralibus praesertim in materia iustitiae et confessionis eos vult sequi sententias magis probabiles et communes ac in praxi tutiores, ita in speculativis amplectentur sententias in Sacra Scriptura et Sanctis Patribus magis fundatas.

[25] 7. Omnes conventuales tam sacerdotes quam juniores frequent lectionem, poteruntque sacerdotes a Lectore examinari ut coeteri, nisi cum aliquibus Praelati videatur dispensandum.

8. In disputationibus omnes ordinem servant, nisi quispiam a Praelato ob justam causam fuerit exemptus, poteruntque sacerdotes a junioribus oppugnari.

9. Denique quia speculatio nihil prodest proximo nisi adsit praxis et operatio, in Praelatorum erit potestate certum ordinem concionandi ad populum vel conventum suis praescribere, quem omnes exacte sub poenis inobedientibus decretis observare et implere tenebuntur.

10. Concionaturi in monasteriis dominicis et festivis diebus a Completorio, quod concionem praecedat et deinceps ab Officio donec concio sit facta absentare se poterunt.

11. Commendat Capitulum Praelatis, ut per aliquem suorum chronicon suae Ecclesiae describant, administratis ad hoc ex archivis documentis necessariis. Et quando aliqui de consensu Superiorum libros edunt, Praelati aliarum Ecclesiarum plura exemplaria coemant, quae suis distribuant.

DE ADMINISTRATIONE TEMPORALIU.

1. Monet Capitulum tam Abbates quam subditos, et quantum opus est praecipit, ut juxta Tridentini et Statutorum nostrorum decreta ad regulae, quam professi sunt, praescriptum vitam instituant.

2. Definit vero eam in Ordine nostro rationem modumque esse administrandi temporalia, quem in regula Sti Augustini expressit : « non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia » et iterum : « vestes vestras in unum habeatis sub uno custode » et « sicut pascimini ex uno cellario, sic induamini »; et iterum « sit in potestate Praepositi ut in rem communem redactum, cui necesse

fuerit, praebeatur ». Ac proinde omnium temporalium administrationem penes Praelatum esse debere, qui per Officiales suos ad nutum, ut ait Tridentinum, amovibiles omnia regat et distribuat. Et quamvis alii modi administrandi sint voto paupertatis non repugnant, nobis tamen censentur illiciti, quia ad praescriptam a S. Augustino administrationis [26] formam sumus adstricti.

3. Mandat proinde Capitulum omnibus Abbatibus, Praepositis aliisque omnibus Superioribus, ut si in Ecclesiis sibi commissis a praescripto administrationis modo in aliquo devietur, illud corrigant atque reforment, ut regulae et Concilio Tridentino hujusque Capituli mandato satisfaciant.

4. Et licet omnes Ecclesiae proventus debeant in unam massam confundi, ut sit vita communis, in registris tamen bona conventualia cum abbatialibus non commisceantur, sed distincta permaneant.

5. Si contingat Officiales intuitu conductionum seu elocationum bonorum vel alia ratione recipere honoralia vel bibalia quocumque nomine illa appellantur, Capitulum declarat illa redigi debere in computum communem et nequaquam eos sine speciali licentia in privatos suos usus illa impendere posse.

6. Quod Statuta distinctione secunda, capite decimo sexto num. 13 de annuo computu praescribunt, Capitulum praecipit exacte observari.

7. Maturiores qui in audiendis computibus adhibendi sunt, intelligantur Prior, Supprior et si plures jungendi sunt, Circator vel aliquis ex maturioribus conventus adjungatur.

8. Officiales abbatiae, et si qui alii a choro exempti sunt, solemnia anniversaria fratrum, parentum, post festum Sanctissimae Trinitatis et in festo S. Gregorii celebranda, sicut et exsequias defunctorum fratrum frequentare debent.

DE VESTITU.

1. Gestatio laneorum a Smo Patre Norberto nobis demandata et in Statutis distinctione secunda capite decimo nono num. 1 praefixa, resumetur, et ut cum effectum id fiat, Praelati et Superiores sedulo invigilent, novitios ad hoc obligent et nisi quispiam ob infirmitates excusandus sit in laneaminibus dormiant.

2. Collare camiseae esto juxta Statuta citata supra collare tunicae replicari possit, tamen in tota hac Provincia, in qua sutanis utimur, supra collare illius dumtaxat replicetur; sint autem parva, simplicia et moderate tantum reflexa.

3. In palliis aut tunicis ruralibus nullatenus permittuntur bottones majores, sed si pro necessitate noduli necessarii sunt, non assumentur grossiores, quam quibus in sutanis ordinarie uti [27] consuetum est, et numerus duodenarius non excedatur.

4. Gestatio tibialium et foemoralium griseorum uti Statutis repugnans prohibetur, nisi fiat ratione occultationis inter haereticos, quo casu exacte observabitur, quod Statuta praefigunt distinctione secunda, capite vigesimo tertio, num. 17.

4. Praeterea quae in Statutis fratribus in cella permittuntur, cuncta religiosorum vestimenta tam lanea quam linea in communi vestiario ^{a)} deponantur, et juxta regulam, cui necesse fuerit, praebeantur.

6. Scapulare ab omnibus tam Pastoribus, Beneficiatis Officialibusque quam conventualibus semper et ubique etiam in loco residentiae sine ulla dissimulatione geratur; qui contra egerit in mensa conventuali actum mortificationis subire debebit, et si se non emendaverit, gravius punietur.

7. Nullus scapulare suum in latere nectat, sed ab utraque parte recte dependeat.

8. Nulli habeant pendentes manicas, nec possint gestare manicas supra manus reflexas in tunica pectorali sive thorace, et si qui tales habeant Capitulum mandat reflectiones illas statim abscindi, noduli vero ad manicas ad summum sint sex.

9. Caputia tam larga sint ut super caput elevata decorem super humeros servant.

10. Ut in byretis et pileis servetur uniformitas, Capitulum commendat ut omnes apud unum eundemque designatum magistrum seu opificem, quantum possibile erit, illos conquirant.

11. Praecipitur ne redimicula pileorum sint pretiosa aut ex fascia bissina, quae mundanam redolet vanitatem, sed simplicia idque ex filtro albo vel cordulis non curiosis.

12. Diaconis byretum non permittatur.

13. Crepidis fratres uti possint, fenestratis aut cornutis calceis nulli sive extranei sive intranei et multo minus Abbates utantur. Poterunt calcei esse de corio communi bubulo non tincto; corrigiae non sint bissinae et mediam ulnam non excedant; qui contra egerint, sive Pastores sive conventuales fuerint, in medio refectorio praesente conventu terram osculari debebunt.

14. Capottae omnibus tam intraneis quam extraneis interdicuntur,

---

a) hs. : vestiaria.

et si alicubi adhuc reperiantur a Praelatis auferantur, et qui illis usi fuerint, in pane et aqua jejunare cogantur.

[28] 15. Abbates dum curru vehuntur sint in tallari tunica cum pallio sive brevi sive longo, in publicum tamen non prodeant nisi cum pallio longitudinem togae exaequante vel saltem honesto.

16. Dum equo iter faciant, sint in tunica pectorali cum scapulari, ac desuper pallium correspondens habeant, quod et reliqui omnes observabunt.

17. Abbates juxta Statuta ubique semper mozetta utantur et ut sit uniformitas, etiam sub cappam choralem loco caputii assumant.

DE HOSPITALITATE.

1. In cubiculis hospitem servetur nitor et honestas; ubi hospites comedere debeant petatur ab Abbate. Si parentes, consanguinei aut honesti amici fuerint, Praelatus utatur discretionem an ad mensam suam eos vocare debeat necne.

2. Conventuales promiscue cum adventantibus hospitibus amicis seu notis edere non possint, sed tantum cum vicinioribus consanguineis, nisi forte alicujus personae qualitas talis esset, ut Praelato videretur dispensandum.

3. Religiosi singulis vicibus, quibus cum hospitibus in abbacia comesturi aut locuturi veniunt, a Priore et ab Abbate licentiam petant.

4. Ut incommoda evitantur rarissime ad coenam cum amicis venire permittantur, et dum hoc a Praelato conceditur, hora octava praecise sint in dormitorio, et nisi a Praelatis diutius detineantur, severe puniantur.

5. Hospitibus abeuntibus non facile permittatur religiosi ut illos deducant.

6. Si contingat quosdam a vicinis amicis nimis frequenter visitari, erit in potestate Praesidis conventus juxta discretionem subinde veniam denegare.

7. Omnis extraordinaria bibitio cum amicis supervenientibus, quantum fieri poterit, cavebitur, et non indulgebatur nisi cum vicinioribus consanguineis aut parentibus ^{a)}, idque tantum in discessu breviter et stante pede, quo casu religiosi vitra non exhaurent, sed honestate servata labiis [29] tantum attingent opere ostendentes non pro se sed gratia hospitem potum fuisse allatum.

---

a) hs. : aut parentibus aut parentibus.

8. Discrete praecipitur ut in locutoriis juxta Statuta distinctione prima capite decimo quarto num. 6 vanis futilibusque rescissis sermonibus, submissa voce, breviter et plerumque stando loquantur, et si quis ibidem clamores excitaverit inanibusque discursibus tempus trivisse compertus fuerit, congruenter puniatur.

9. Abbate absente Prior, utrisque absentibus Supprior, quando ex causa in mensa abbatali et hospitali adfuerint, praesideant, non autem Circator, et Priore et Supprior absentibus, Officiales non pro officiorum differentia sed professionis ordine servato mensae praesint, esto aliqui Pastores vel conventuales ipsis seniores adsint.

DE PASTORIBUS.

1. Qui ad curas pastorales emittuntur, requisitum a Statutis juramentum praestabunt sub hac forma :

Ego N. juro me redditurum ad monasterium quotiescumque Abbati meo vel Visitatori videbitur expedire. Insuper juro quod bona pastoralia omniaque pastoratus jura, quantum in me est observabo et manutenebo, et quod annue descriptionem mobilium et computum receptorum et expositorum dabo cum expressione debitorum tam activorum quam passivorum; sic me Deus adjuvet.

2. Qui rigorosius juramentum praestiterunt, satisficient si juxta praescriptam formam jurent.

3. Cum contingat aliquando Pastores habitare intra vel prope monasterium et parochianos forsitan recurrere ad religiosos monasterii, ut ibidem contrahant sponsalia et matrimonia, baptizentur infantes, introducantur puerperae, sciant se id non posse sine licentia Pastoris.

4. Possunt autem Praelati juxta privilegia ab Alexandro III et IV concessa per se vel per aliquem suum religiosum omnes sibi servientes et intra limites monasterii habitantes absolvere a peccatis et communionem paschalem porrigere, Extremam Unctionem conferre et mortuos sepelire. Quod si ab Episcopo approbatus non fuerit, nequaquam excipere poterit confessiones saecularium de foris adventantium.

[30] 5. Tempore pestis dictus familiae Pastor non ita vigore tenebitur domesticis ex officio administrare sacramenta, sed faciet is, cui Praelatus id injunget.

6. Capitulum valde sedulo commendat omnibus Pastoribus, ut sibi faciant deserviri per famulum et non per ancillam; ubi tamen fieri non potest, numquam habitet solus cum sola, nisi pro ministrante habeat matrem vel sororem.

7. Ancillae vero Pastorum ne sint vestitae quoad mundanam vanitatem, et quia subinde contingit eas esse mali nominis, si Praelati re examinata eas voluerint dimitti, Pastores, ad quos pertinent, statim eas dimittent sub poena revocationis.

8. Strictissime omnibus Pastoribus et foris habitantibus praecipitur, ut nullos pueros de sacro fonte levent vel per se vel per alios, neque puerperia frequentent sub poena jejunii duorum dierum in pane et aqua, si saepius id egerint, poena augeatur.

9. Sub eadem etiam poena prohibetur ne simul cum ancillis suis vehantur, vel in civitatibus simul procedant, ut ab omni specie mali absterneatur.

10. Inconsulto Praelato non admittant saeculares commensales, nequidem pueros, multo minus puellas.

11. Quia Capitulis Provincialibus in Statutis praecipitur ut aliquam praefigant Pastoribus temporis distributionem ideo hanc quam ipsi Pastores in Capitulo anni 1620 conceperunt, quantum officii pastoralis ratio permittet, observare nitantur.

12. Mane hora quarta vel quinta, prout vesperi maturius incubuerint, surgent; deinde lectis ordinariis precibus, media hora vacabunt meditationi, post quam legent Horas suas juxta praescriptum Breviarii Ordinis, nullatenus autem juxta Romanum.

13. Lectis Horis studiis se dabunt, deinde circa nonam vel prout necessitas exigerit, ad celebrationem missae se disponent, ac reliquum temporis, ne infructuose transigatur invigilabunt.

14. Circa duodecimam prandeant, et ubi commoditas fuerit, pia aliqua lectio habeatur.

15. A prandio honesto aliquo exercitio se recreare poterunt et usque ad quintam vel oeconomiae domus vel infirmis [31] visitandis aut aliis honestis occurrentiis vacabunt.

16. Hora quinta legant Vesperas et Completorium, quibus absolutis conferant se ad studia.

17. Circa septimam coeuent et uti in prandio lectionem servant, deinde vel obambulent vel calefaciant, ac demum religiose ad quietem se componant.

18. Capitulum vult ut Abbates in constituendis Sacellanis desuper Pastores, quibus cohabitaturi sunt audiant, et ne Pastores inde graventur advigilent. Et propterea nisi aliunde Pastori sit sufficienter provisum ex mediis sacellaniae vel capellaniae satisfaciant, habito respectu ad subsidium, quod Pastores a suis Capellanis recipiunt, et quando pastoratus sufficienter dotati sunt, Pastores immerito proprias gravarent ecclesias.

19. Sacellani et Vice-pastores in omnibus Pastoribus subsint, uti claustrales suis Prioribus; caveant tamen Pastores specimen nimiae dominationis. Unde mandatur ne a domo sive diurno sive nocturno tempore, neque a mensa sine Pastorum suorum licentia se absentent. Deinde ut debitum respectum Pastoribus licet se junioribus deferant : 2° ne oeconomiae domus se immisceant. 3° ne Pastores hospitibus gravent, aut illo absente extraneos ad combibendum inducant, ne vinum aut similem potum promi curent, neque familiaritatem cum ancillis aut famulis ineant, aut eos contra Pastores foveant. 4° ne secreta domus vel oeconomiae ad extraneos vel conventuales deferant. 5° ne sine licentia suorum Pastorum aut Praelatorum equos, canes aut alia animalia alimentent.

20. Statuant Praelati quae Pastoribus servitia debeant in audiendis confessionibus, in administrandis sacramentis, catechizando, praedicando. Semper nisi legitime impendantur, intererunt summo sacro et Vesperis, quando cantantur, et non assistent sponsalibus aut matrimoniis sine licentia Pastoris.

21. Capellani Pastoribus seniores extra conventum et Abbatiam illis loco cedant. Pastores tamen hac in parte sint memores discretionis.

22. Tam fraterne vero et concorditer inter se vivere adnitantur, ut religiosae suae vocationi satisfaciant, populum [32] aedificent, ac ab omnibus adverti possit quod sint veri pacifici verique filii Dei.

23. Si Capellani statuta sibi praefixa tam quoad servitia quam quoad debitum respectum Pastori exhibendum observare neglexerint, vel recusent, domum revocentur.

24. Praescriptam in Statutis annuam recollectionem tam Pastores quam Sacellani alique foris habitantes praecise observent.

25. In recollectione constituti aberunt a Matutinis; surgent hora quarta et se disponent ad legendas Horas, ex quibus Matutinas pridie legere poterunt et praeparabunt se ad celebrandam primam missam, qua finita integra hora vacabunt meditationi et reliquum temporis juxta ordinationem Praelatorum complebunt.

26. Recolligentes vero tam Pastores quam Officiales et conventuales etiamsi debeant comedere in communi mensa conventus, statim tamen post refectionem teneantur se retrahere.

27. Qui ultra annum suam recollectionem distrulerint, sequenti anno triduum duplicabunt, et in congregatione Pastorum publice proclamabuntur et congruenter punientur.

28. Nullatenus admittendum ut vel Pastores vel alii recollectiones suas servent in aliis monasteriis aut locis alterius Ordinis.

29. Viginti Sterlinghi, donec Capitulum Generale aliud resolvat, computabuntur pro decem Rhenensibus, quorum largitio sine Praelatorum suorum licentia secundum Statuta censeatur eis prohibita, non tantum in causis civiliter honestis, sed etiam piis, etiamsi fieret sine ullo monasterii aut successoris gravamine.

30. Declarat tamen Capitulum id non intelligendum de eleemosynis, quae ad ostia donantur vel pauperibus de parochia vel alio simili casu, sed de pecuniis, quae darentur amicis titulo paupertatis.

31. Caveant Pastores, ne tot amicos in familia alant etiam titulo sibi servientium, ut se exhauriant et debita contrahant, vel postea Praelatos et monasteria gravent.

32. Annuum computum a Statutis requisitum Pastores alique beneficiati ita reddant ut Praelati plene statum familiae intelligere possint, idque sub hac forma :

Ego frater N., Pastor vel Vice-Pastor fateor me a R. Praelato meo habere ad usum haec sequentia :

Imprimis accepi in tritico tantum;

[33] In siligine tantum;

In avena tantum;

Ex his et illis juribus in pecuniis tantum;

Ex venditis talibus vel talibus granis tantum;

Ex extraordinariis vel particulari industria tantum;

Summa ergo receptorum tantum.

In supellectili, quae tantum singulis bienniis tota describetur, quotannis tamen nova quae accessit;

Talem supellectilem, in mensis, sedibus;

Tot lectos cum attinentiis;

Tot illas et istas vestes;

Tot linea illa et ista;

Tot libros illos et istos;

Tot bestias in equis, vaccis, porcis et aliis;

Si qui habeant agros aut prata vel silvas, terminos horum bonorum singulis quadrienniis innovent, et innovatos conscribant.

Pro expositione :

Exprimant quid singulis annis exponant in famulos et ancillas, notanter signando quid singulis donent.

Quid in carnibus.

Quid in piscibus.

Quid in cerevisia vel alio potu.

Quid in lignis.

Quid in ordinariis eleemosynis.

Quid in reparatione domus.

Quid in aliis occurrentibus necessitatibus et occasionibus.

Summa expensorum tantum :

Ergo erat plus receptum quam expositum, vel contra.

Quae ipsis debeantur.

Quae debeant.

Quas pecunias in paratis habeant.

Sicut non possunt ullas quercus abscindere sine licentia sui Praelati, ita exprimant quas exciderint, casu quo illam veniam obtinuerint.

33. Notabile debitum, quod a Statutis Pastoribus aliisque beneficiatis prohibetur, intelligitur, donec Capitulum Generale aliter resolverit, quod omnes proventus beneficii ad quinquaginta Rhenenses excedit, adeoque si aliquis anno evoluta et proventibus impensis tot debitis gravetur quot proventus beneficii sequentis anni important, cum et illo anno vivere debeat, Statutorum manifeste reus habebitur.

34. Ut evitetur ne creditores post mortem Pastoris [34] (ut interdum contingit) iteratam requirant debitorum solutionem, commendatur Pastoribus, ut non tantum bene conservent suas apochas, sed etiam particulare faciant manuale, in quo debita sua notent et solutiones desuper factas, cum anno et die quibus factae sunt scribant.

35. Commendat Capitulum ut in unoquoque monasterio fiat particulare registrum de omnibus juribus, bonis et proventibus parochiarum sive beneficiorum spectantium ad monasterium, vel etiam ad Praelati collationem, et hujus cura alicui religiosorum committatur.

36. Absente Abbate nec intrent nec exeant Pastores sine scitu Prioris, et contra facientes vel omittentes praesentiam suam Abbati dum adest vel Priori dum abest, significare, aut recedendo benedictionem petere, proxima vice in abbatis non tractentur, sed in conventuali mensa actum mortificationis subire cogantur.

37. Qui in conventu contra monasticam disciplinam silentium violant, aliorum cubicula sine licentia intrant vel aliter delinquant, a Priore corrigantur; sed si jejunium panis et aquae vel alia gravior poena imponenda sit, fiat cum scitu Praelati.

38. Prohibetur districte tam intraneis quam extraneis usus tabaci, quod nequidem sub praetextu medicinae ullus admittere praesumat. Qui id fecerit sine ulla exceptione pro prima vice cogatur in mensa conventuali jejunare in pane et aqua; qui moniti relinquere non voluerint, privabuntur beneficiis, si quae habeant, et incapaces habentur ad omnia officia tam intra quam extra monasterium.

39. Sint omnes memores in Statutis distinctione tertia capite quarto num. 5 decretam esse poenam gravioris culpa*e* iis, qui aleis vel alio quocumque lusu pro pecuniis lusisse convicti fuerint.

40. Non permittitur usus bombardarum, arcuum et similium instrumentorum cum saecularibus usurpandorum.

41. Descriptio honorum pastoralium Decanis ruralibus vel aliis quibuscumque non detur a Pastoribus contra privilegia Ordinis, quod si ab illis vexentur, ad Praelatos suos confugiant, et ab ipsis defendantur.

42. Quoad jus quod Decani rurales praetendunt in domos mortuarias Pastorum, servetur bulla Julii II.

43. Quando de alicujus Pastoris lapsu vel delicto rumor [35] spargitur ac ita innotescere incipit, ut ad aures Episcoporum pervenerit, hortatur Capitulum vicinos Pastores ut propriis Praelatis hujusmodi defectum quamprimum deferant corrigendum, qui juxta Statuta quantum possibile erit stabunt pro honore Pastoris.

44. Dum contingit Pastorem aliquem aut vice-pastorem mori rationabile est ut Praelati tantum de supellectili defuncti relinquunt successori, ut honeste possit incipere.

45. Quia solemnes defunctorum Pastorum exsequiae in Ecclesiis quarum sunt professi fiunt, succedens Pastor easdem celebrare in pago quidem non obligatur, convenire tamen existimatur, ut sicuti primum anniversarium illorum celebrare decet, ita et unum primum officium faciat.

46. Habeatur ratio Statutorum distinctione quarta capite decimo sexto num. 21, ut provideatur Pastoribus de congrua portione.

47. Caveant autem Pastores de insufficientia competentiae conquerentes, ne sub praetextu obtinendi adjutorii, largius sua insumant, et minus frugaliter vivant, ne dedicationes aut convivia sumptuosa instituant, aut structuras non necessarias faciant, et exactum omnium expositorum rationem Praelatis reddant.

48. Pastores, esto ad conservationem suorum bonorum juramento teneantur, nullam tamen litem suscipiant sine consensu Praelatorum, quae si jura pastoralia concernat, sumptis illi ferre debebunt, sed Praelatorum discretionis erit tenuiores adjuvare, ne a potentioribus opprimantur.

49. Pastores qui obtinent decimas certis limitibus conclusas novalia ^{a)} inter eos limites excrescentia etiam obtineant, quod si a monasterio certam granorum copiam dumtaxat accipiant, nullum jus ad novalia utpote ad monasteria spectantia praetendant.

---

a) *hs.* : novalia.

50. Reparatio seu intertentio domorum pastoralium sit, uti semper, ita et modo ad onus Pastorum, qui si tenuiores fuerint et reparationes de consensu et consilio Praelatorum fecerint, facile illos, ut auxiliatrices manus adhibeant, inclinabunt.

51. Praecipitur Pastoribus, ut sine expressa Praelatorum suorum licentia in scriptis obtenta, nullas quercus ad suas curas spectantes vendant aut amputari faciant; si contra fecerint, [36] tamquam proprietarii in rigore Statutorum puniantur.

52. Praecipitur quoque ne pastorum suum aut fundos ad illos pertinentes sine scitu et consensu Praelatorum gravare praesumant, ut alium fundum coemant aut simile quid faciant.

53. Mandatur quoque Pastoribus ut ea, quae distinctione quarta capite trigesimo de venditione, emptione, permutatione bonorum aut ad vitam aut ad plures annos elocatione constituuntur, quantum eos concernere potest, exactissime observent.

54. Commendatur Pastoribus, ut sicut conventuales in divino officio almutio utuntur, ita et ipsi faciant.

55. Pastores ob senium aut infirmitates domum revertentes commendantur discretioni Praelatorum, ut illorum habeant rationem maxime bene meritorum.

56. Pastores qui ob pericula persecutionum vel aliis de causis ad monasterium reverti compelluntur, si bidem ad prolixius tempus remansuri sunt, ad conventum mittantur, officia illius exsequantur, sed cursui non adscribantur, nisi integro mense ibidem fuerint.

DE FRATRIBUS CONVERSIS.

1. Novitii laici ad instar aliorum exerceantur et dum novitiatus communis fuerit, ad eundem quoque mitti possunt.

2. Confessarius ipsorum sit Magister novitiorum eique etiam professi subsint, nisi aliud Abbati videatur, nec sacerdotibus, donec per Abbatem a schola disciplinae liberati fuerint, loquantur.

3. Cum indubitatum sit orationum dominicarum fratribus conversis impositarum aliquam esse obligationem, eas sine ulla mutatione exsolvant.

4. Porro quia 50 orationes dominicae, quas pro fratribus, quorum brevina in capitulo publicantur, legere jubentur, proportionatae non videntur cum collecta a sacerdotibus in missa legenda, Capitulum sub beneplacito Rmi. Dni. Generalis censuit dictas 50 orationes commutandas ad duodecim *Pater noster* et *Ave Maria*.

[37] 5. Habitus laicorum sint conformes ad Statuta distinctione secunda, capite decimo nono num. 21 et ipsorum cappae chorales et pallia exeuntium sint grisei coloris albicantis.

DE MONIALIBUS.

1. Ut de loco Praepositorum monialium in monasterio et alibi obtinendo in posterum evitetur omnis confusio, statuitur ut Praepositi existentes Praelati et ab obedientia Praelatorum suorum emancipati et ad alienam translati, cum hoc docuerint, post Praelatum ante quemvis loci Priorem obtinebunt stallum et locum.

2. Praepositi vero et Priores monialium non exempti in loco propriae residentiae praecedant omnem Priorem Ordinis et quemcumque Praepositum et Priorem monialium non exemptum; at vero si exstiterint in monasterio vel suo vel alieno nostri Ordinis (quomodo de Prioribus canonicorum constitutum est distinctione secunda capite vigesimo primo, num. 6) cedent Priori loci. Dum autem Supprior vel Officialis in conventu vel in abbazia mensae praesident, etiam illis cedent. Foris vero existentes ordinarie Prior canonicorum praecedat Priorem aut Praepositum monialium non exemptum. Idem iudicatum est circa Praesidem Lovaniensis collegii et aliorum quoad concurrentiam cum Priore domus vel suae vel alienae, et praecedentiam quoad alios religiosos et Officiales; et quia Prior Insulae-Ducis, vulgo Gempe ^{a)} habet regimen spirituum et temporalium in isto monasterio ad instar Praepositorum in Kaysers-bosch et Herentals, Capitulum declarat, quod sicuti particeps est laboris, sic etiam habere debeat locum honoris et in conventu et alibi sequi Priorem loci. Praefectum vero monasterii virginum erecti sub invocatione Venerabilis Sacramenti Antverpiae appellandum tantummodo Vicarium Rdi. admodum Dni. Abbatis Sti. Michaelis, nec praecedentiam illi competere, donec monasterium fuerit magis roboratum et dotatum.

3. Quia vero Praepositura Ecclesiae Sti. Sulpitii. Diesthemii est dignitas et annexa monasterio Tongerloënsi, quia inter saeculares locum honoris obtinet, etiam inter confratres suos honorari et in conventu et alibi Priores Ordinis sequi debere.

[38] 4. Praepositi et Priores etsi non exempti ad minus habeant potestatem in spiritualibus, qualem Priores virorum in suis monasteriis. Hortatur tamen Capitulum ne eam excedant.

---

a) hs. : nempe.

5. Omnes ratione subsistente ad Capitulum venire possint et debeant, sicuti etiam ad minus semel in anno juxta Statuta distinctione quarta capite vigesimo moniales excommunicatas, si quae essent, proclamare debent.

6. Secundum Statuta distinctione secunda capite vigesimo quinto num. 12 computum reddant de omnibus receptis, etiam de partis per laborem proprium aut quamcumque industriam.

7. Priorissae ubique uniformiter maneant cinctae, nec ulla posthac nova constituatur discincta.

8. Procuratrix juxta Statuta frequentet chorum et communem mensam. Praepositi et Priores cum Priorissa disponant quibus officiis Procuratrix et aliae Officiales, si quae sint, interesse debeant.

9. Pepla monialium non sint pultibus indurata nec circa mamillas sint aliqua rotunditate composita, sed bene clausa, ut nec crines nec collum, cum caput vertunt, videri queat.

10. Vela ipsarum non sint serica, nec tam subtilia, ut per ea prospiciantur pepla.

11. Super vestitum Ordinis non utantur lineis, ne appareant alterius Ordinis, verum superiores vestes ex leviori materia habere licebit.

12. Tunicas habeant honestas, nec ullis plicis sive oblongis sive transversis complicatas.

13. Priorissa dum potest adsit communi operi, quae et bene faciet si et ipsa laborando alias animet, an vero privato loco operari liceat, relinquitur discretioni Praepositi aut Prioris.

14. Opera curiosa, flosculos et alia similia sine Praepositorum vel Priorum consensu moniales, ne periculum proprietatis incurrant, privatim non faciant.

15. Ut secundum Statuta quidquid moniales recipiunt in comune redigant, Capitulum stricte observari praecipit.

16. Clausura in rigore Statutorum exacte observetur et Priorissa prae coeteris nihil praesumat, nec Praepositi vel [39] Priores illam plus quam coeteras emittere possint.

17. Propter nullam Praepositorum vel Priorum vel Capellanorum eorundem necessitatem vel infirmitatem neque moniales neque laicae ad claustrum obligatae egrediantur.

18. Clausura se extendit ad omnia loca, ad quae monialibus liber est accessus, et illa quae ex consuetudine habentur talia, modo a Vicario sint approbata.

19. Claustrum nullus intrare permittatur nisi forma a Statutis praefixa, et quando Praepositos et Priores intrare oportebit, socia Priorissa vel aliqua seniore ingredi et egredi debebunt.

20. Etsi monialibus septa egredientibus magnae a Statutis decernantur poenae, Capitulum tamen non invenit sufficientem causam dicendi quod excommunicationem incurrant.

21. Commendatur Praepositis et Prioribus ut monialibus pro extraordinario confessario offerant quempiam de Ordine. Mandatur autem illis ne permittant patribus Ordinum Mendicantium earum confessiones excipere sine praevia sua permissione. Et Capitulum in virtute sanctae obedientiae praecipit monialibus ne extraneo confiteantur absque venia Praepositi vel Prioris.

22. Quousque a Capitulo Generali aliud statuatur, moniales servant hanc temporis diurni distributionem :

Hora octava matutina nola dormitorii ad operatorium signum detur, ad quod exceptis legitime impeditis omnes conveniant. Sedentes ad opera taceant, nisi necessitas operis aliud exegerit, et tunc loquantur submissa voce.

In operis aggressu praecedentis septimanae lectrix ^{a)} ad minus ad quadrantem horae ex pio libello legat vel preces aliquas Domino offerant ad nutum Rectricis, sicut et lectio terminandas.

Hora nona si Summa Missa cantanda sit, pulsetur ad Tertiam; si autem tantum legenda sit, ad medium decimae, vel si nulla Summa Missa fiat, hora decima signum detur.

Resolvit enim Capitulum ad quotidianum cantuale conventuale sacrum non obligari moniales, si aliunde vel ex fundatione non constet an certa sit ejus cantandae obligatio. Cum obligatio chori non importet obligationem sacri, et considerata sexus infirmitate [40] onus id fieret nimis grave, nec apud aliorum Ordinum moniales sit in usu. Finita Sexta extra jejunium pulsetur ad refectionem.

Hora prima nola dormitorii iterum signum detur ad operatorium, prima media hora legatur aliquis libellus; feriis sextis adjungatur unum caput ex Statutis, et regula in mensa legatur, poteritque Rectrix post lectionem de gratia religiosum colloquium, terminandum quoque pia lectione media vel quadrante horae ante Vesperarum pulsum duratura, post quam ad divinum officium se recolligant, concedere.

Hora quarta pulsetur ad Vesperas, quod fiet ad medium quartae, si Vigiliae sint dicendae, nisi tamen sit jejunium, tunc enim hora quarta servabitur.

Dominicis vero diebus et festis hora secunda semper pulsus ad Vesperas detur.

---

a) *hs.* : *rectrix*.

Hora quinta extra jejunium coenent, et hora septima eant ad Completorium, post quod examen conscientiae sequatur.

Ad medium nonae omnes vadant cubitum.

23. In receptione novitiarum servatur constitutio Urbani Papae « Ne in Vinea Domini » et caveatur, ubi monasterium satis opulentum est ut numerum sibi constitutum commode alere possint, ne pensio perpetua vel etiam vitalis exigatur, vel potius ab amicis extorqueatur, ut omne periculum simoniae vitetur.

24. Tempus novitiatus monialium sit juxta Concilium Tridentinum unius anni completi, qui annus incipiat ipso vestitionis die; hunc vero annum alius integer praecedat, in quo futurae novitiae in saeculari habitu probentur, ac in cantu et lectione Breviarii et Ordinis Ordinario ac aliis exerceantur; interim tamen cum professis monialibus nec conversentur nec loquantur.

25. Professione facta integro triennio Magistrae novitiarum subsint, ac scholam disciplinae frequentent.

26. Omnes sorores laicae, (quarum cappae uniformiter ubique debent esse coloris grisei albicantis), in spiritualibus bene exerceantur, ac ut magis obligationem suam intelligant [41] singulis diebus dominicis post Vesperas vel alia commoda hora, legatur eis ex regula unum caput, ac etiam, si occupationes permittant, unum ex Statutis.

27. In audiendis divinis officiis, etiamsi in eodem loco sint, locum tamen a monialibus separatum habeant.

28. In operibus servilibus veste interiori grisei coloris laicae uti queant.

29. Si quae vero laicae sint claustro non obligatae, nullae tamen earum Praepositorum vel Priorum aut Capellanorum eorundem cubacula vel lectos absque evidenti necessitate componant, aut iisdem in mensa ministrent, et si id fecisse deprehendantur, graviter a Superioribus suis puniantur.

30. Hospitalitas in monasteriis monialium etiam exerceatur.

31. Permittitur monialibus ut possint bis comedere ^{a)} cum parentibus, fratribus et sororibus, quando in anno nonnisi semel veniunt, cum remotioribus amicis non possint nisi semel absque speciali consensu Praepositi vel Prioris, rarissime in coena, et cum id indulgetur, sint hora octava in dormitorio.

32. Propter amicorum praesentiam sine Praepositi vel Prioris licentia, sine gravi causa nullatenus danda, a choro se non absentent.

22. In auditorio nec viris nec feminis ^{b)} loquantur nisi Rectrice

a) hs. : comedere. — b) hs. : foeminis.

praesente, vel alia ad hoc constituta, ibique, ut de viris dictum est, non nimium haereatur, nec inutilibus fabulis tempus teratur.

34. Claves dormitorii paucissimae habeant, ut de viris constitutum est, et nonnisi de consensu Praepositi vel Prioris, Procuratrici concedi possit.

35. Sigillum quoque, quo per Priorissam omnes epistolae sigilentur, uti de viris dictum est, fiat.

DISTINCTIO TERTIA. DE CULPIS POENIS ET POENITENTIIS.

1. Mortificationis actus sunt osculari terram, pedes fratrum; prosternere se in terra; sedere facie velata; verrere ambitum, aliaque loca; hora colloquii in cubiculo [42] manere, comedere detecto capite, in mensa vel alibi sedere in ultimo loco et similes, qui non tantum junioribus sed culpis promerentibus etiam sacerdotibus imponi queant.

2. Qui poenitentiae gravioris culpaе subjectus est, debet esse postremus non tantum professorum, sed et novitiorum, tam laicorum quam clericorum.

3. Suspendio poenitentiae est ejusdem in sequentem diem vel alium non solemnem dilatio.

4. Ut pariformiter observentur, quae Statuta distinctione tertia, capite de apostatis constituunt, hoc generaliter in hac Provincia teneatur, ut apostatae redeuntes incarcerationentur et completa poenitentia redeuntes ad conventum sint et permaneant ultimi sacerdotum praesentium toto tempore vitae suae, vel si non sint sacerdotes, ultimi professorum, sitque hic locus et stallum ipsorum, neque ascendant, nisi praecedentibus mortuis vel abeuntibus.

5. Ut illi, qui in propriis monasteriis publice forte sunt infames, ne animo nimium cadant, si spes affulgeat alibi in remotiori Ecclesia, vel ubi errata latent aut latere posse existimant, eos resumpturos animos ac laudabiliter victuros, Capitulum probat ut tales transmissiones fiant, et Praelatos hortatur ut mutua caritate invicem hac in parte subveniant.

DE ELECTIONE ABBATIS. DISTINTIO QUARTA.

Quandoquidem libera non est in hac Provincia Abbatum electio, ideo in ea servetur ea electionis forma, quae vi concordatorum est a Principe introducta, estque ea, quae sequitur.

Imprimis quoniam a bono prudentique capite tam regularis disciplinae conservatio, quam bonorum temporalium utilis administratio, provida monasterii directio et alia cuncta dependent, ideo quando est aliqua Ecclesia suo privata Pastore, summis precibus a Deo postulandum et eleemosynis aliisque piis operibus ipsius flectenda clementia, ut futuram electionem dirigere, et virum sanctum, fidelem, prudentem, omnibusque ad praelaturam donis et virtutibus [43] ornatum in familiae suae caput erigere velit Pastoremque constituere.

Ad quem finem a die sepulturae Abbatis defuncti orationes a Statutis praescriptae post Laudes et Vesperas, in dies quousque alius Abbas est designatus, summo mentis ardore persolvantur.

1. Mortuo Abbate ex commissione Patris-Abbatis vel alterius Superioris penes Priorem summum sit tam in spiritualibus quam temporalibus regimen, quousque Pater-Abbas vel alius legitimus Superior, quid fieri debeat, constituerit, cujus est vacante praelatura omnibus intendere, et ea statuere et ordinare, quae pro maxima monasterii utilitate, pace et quiete iudicaverit in Domino ordinanda.

Porro defuncto Abbate statim a Priore praesentibus Suppriori, Circatore, seniore, Provisore et Cellario archiva ipsius claudantur et sigillo conventus obsignentur, quod idem fiet de cubiculo Abbatis, tam cito ac corpus fuerit inde elatum, et cuncta ita clausa permaneant, donec novus Abbas sit constitutus.

At vero si ad sumptos ferendos pecunia necessaria sit, deputentur cum Priore duo fratres, qui cubiculum sive archiva Praelati ingre-
diantur una cum Provisore vel Receptore, et exinde pecuniam necessariam sumant, relicta in archivis charta, in qua elata summa specificetur, et ab auferentibus ^{a)} subsignetur, rursus loca claudantur, et sigillentur.

Omnes autem Officiales permaneant in administrationibus suis, salvo quod si quispiam eorum se non gerat ut decet, ab officio suo suspendi possit a Priore, vel ab eo penes quem est monasterii regimen, cum consilio Supprioris, Circatoris et duorum ex senioribus domus. Verum si Pater-Abbas non longe a monasterio absit, ut facile adiri possit, querelae ad eum deferantur, et ipse eum vel deponat vel suspendat vel relinquat prout videbitur expedire.

Ad Abbatis sepulturam omnes convocentur, etiam qui foris sunt, nec ullus se absentare praesumat, nisi ob infirmitatem vel aliam gravissimam causam, nullam dilationis moram admittentem.

a) *hs.* : offerentibus.

[44] Abbate sepulto omnes ad capitulum convenient, ibidemque duo ex fratribus designentur (vel quod magis convenit) Receptor vel Secretarius domus, sive aliquis ex familiaribus industrius, qui Patri-Abbati non sit nimis dissitus, sigillum Praelati defuncti deferat, et inde se ad aulam transferat, ac Praesidi secreti consilii libellum supplicem exhibeat cum titulo ad Principem sive Patriae Gubernatorem, quo defuncti Abbatis mors significetur et commissarii petantur ad accipiendam informationem de qualitate personarum, quae promoveri queant ad abbatialem dignitatem.

Obtentis autem commissariis adlaboretur ut commissionis litterae statim expediantur ac Primario praesentantur, et hoc apud eos agatur, ut brevem commodumque aliquem diem accipiant ad audiendam fratrum electionem.

In acceptum autem et a Commissariis designatum diem omnes convocentur, nec alicui fas sit seipsum absentare, omnesque in debito et pleno habitu compareant, idque ita tempestive, ut missae quae de Spiritu Sancto cantari debet, intersint.

Itaque dum electionis dies advenerit, Horae omnes mane absolvantur et tempore a commissariis constituto cantabitur missa solemner de Spiritu Sancto, quam Prior cantabit, ac huic missae omnes tam commissarii quam religiosi intersint.

Finita missa ad capitulum pulsus dabitur, signoque a Priore dato, omnes capitulum intrabunt, et facta reverentia consueta, ad loca sua ibunt, manebuntque stantes, quousque intraverint Commissarii ac resederint, quorum locus praeparabitur positus ibidem pulvinaribus in suprema capituli parte, nimirum ubi Praelatus sedem suam habet; sedentibus omnibus Commissariorum dignior causam hujus convocationis exponat, et curet per Secretarium ibidem praesentem legi commissionem a Principe sibi datam.

Qua lecta et interpretata, si necesse sit (communiter [45] enim gallico idiomate datur) hortetur eos ut sepositis omnibus affectibus passionibusque eum in futurum Abbatem eligant, quem secundum Deum et in conscientia sua iudicant maxime idoneum, quibus peractis surgunt Commissarii et capitulum egrediantur ac a Priore ducantur ad locum ubi audituri et excepturi sunt cunctorum suffragia.

Unusquisque intrans exhibeat Commissariis debitam profunda inclinatione reverentiam, et si adsit Episcopus, illius osculatur manus, sicut etiam praesidentis Abbatis, et tunc jussus sedet.

Debet autem unusquisque praestare juramentum quod eliget quem in conscientia sentiat maxime idoneum, et quod tenebit secreto suffragium et ea quae dicuntur, quo facto explicat nomen, aetatem,

professionis et sacerdotii annum et eam si quam habet, qualitatem.

Eligit autem puisque tres personas, et eam quam iudicat esse dignissimam et maxime idoneam, nominat primo loco, omnesque causas quare primo loco eam constituendam iudicet, explicat, nimirum quod sit prae coeteris pius, doctus, amans disciplinae, discretus, prudens et tam ad spirituale quam ad temporale regimen maxime aptus, et similes adducat qualitates, et ex quibus ei constet quod is, quem eligit, tales dotes obtineat explicet; omnibus autem dictis quae in ejus, quem primo loco constituit, commendatione dicere concepit, procedit ad electionem secundi, et ejus quoque qualitates explicabit, et eadem forma servata eliget tertium, hoc unice attendens, ut ex veritate et conscientia, et non tam ex auditu quam ex visu et certa scientia electionem suam faciet, et caveat ne vel passione vel affectu dominante, excluso digniore, minus dignum eligat et omne malum damnumque, quod monasterio et disciplinae inde provenit, ad se trahat.

Electione facta cunctisque absolutis, exhiberi debet Commissariis status bonorum mensae abbatialis, quem Receptor cum Provisore faciet, eundemque Receptor Commissariis exhibebit sua manu sub-signatum; non debet [46] esse exactus sed summarius ac de iis tantum bonis, quae sub ditionibus Principis ad mensam abbatialem spectantia possidentur.

Porro recessuris Commissariis vacationes suas Receptor exsolvat, ab eis petens specificationem et quitantiam.

At vero Abbates in commissionibus existentes illud obsequium fratribus gratis impendant nihil aliud requirentes, quam sumptus in itinere vel alibi hac occasione factos.

Coeterum vacante praelatura et nominatione pendente monastica disciplina in ullo non relaxetur, sumptus non augeantur, recreationes plures quam per Statuta licet non dentur, nulli fiant discursus, nec aliqua convivia instituantur, ne si religiosae vitae sanctimonia violetur, offensus Deus det Abbatem non qui sit secundum cor Ejus, sed qui sit secundum furorem Ejus, atque adeo talem personam praeesse permittat, quae sit secundum merita nostra, non secundum misericordiam et clementiam suam, quod est certe magnae indignationis indicium.

Destinetur autem ad aulam is, qui litteras commissionis impetravit vel alius, quem cum scitu et consensu Patris-Abbatis (nisi nimis longe absit) mittendum decreverit communis electio, qui maxime apud Praesidem vel Cancellarium hoc negotium prosequi debet.

Interea vero quo electio examinatur in aula, nullus religiosorum

sive per se sive per alios, sive pro se sive pro aliis sollicitare praesumat.

Omni autem favore seposite omnique exturbata passione eum quisque eligat, in quem plures qualitates et ^{a)} virtutes concurrere videt, et quem scit non superbia turgidum, non secundum hoc saeculum splendidum, non alta sapientem, non vanum et dissolutum, non ventri deditum, non plane se in externis effundentem et terrena sapientem sed religiosa honestate fulgentem, decora gravitate maturum, sobrietate praeclarum, et omni demum virtute corruscum, cujus probata vita morum sit [47] disciplina, doctrinae splendor subditorum tenebras puritatis luce collustret prudentia sit ductrix viae, humilitas mansuetudo atque clementia sit regalis sacerdotii ornamentum, denique qui secundum Deum majoribus qualitatibus praeditus videtur, ut nihil remordente et pungente conscientia fiat, sed corde sincero integro atque perfecto.

Et quia haec res tanti momenti est, et si aliter fiat quam debeat irreparabilis error, ideo diligenter orandus Deus et praemeditandum diu, ac uniuscujusque qualitates diligenter perpendendae et examinandae, quia a bono capite totius monasterii status tam in spiritualibus quam in temporalibus dependet, et ideo qui scienter ineptum elegerit, gravissimo se peccato obstrinxit.

Porro; in electione omnis simonia procul pellatur, per hanc enim (ut coetera taceantur) ipso facto eam committens excommunicationem incurrit; demum talis ad ipsam praelaturam inhabilis redditur, ita ut si quispiam ad praelaturam nominetur a Principe et commissa simonia liquide et aperte deprehenditur in installatione a conventu secundo eligi vel ad possessionem admitti nec debeat nec possit, ideoque ei omnibus juribus obsistendum.

Nominatione autem a Principe facta, hoc a sollicitante diligenter fiat, ut litterae expediantur.

Habitis litteris, nominatus quidem in honore habeatur, et si absens sit advocetur, sed neque Abbatis locum obtineat, neque monasterii regimini sese immisceat, ne jure suo privetur, sed hoc agat, et a Patre suo Abbate tam cito ac fieri poterit, installetur ac confirmetur.

DE INSTALLATIONE NOVI ABBATIS.

Quando novus installandus sive in dignitatem sive in possessionem mittendus et confirmandus est Abbas, Pater-Abbas certum aliquem

---

a) hs. : con et.

diem praefigat, in quem omnes ejusdem Ecclesiae religiosi, ubicumque sint, [48] convocentur.

Adveniens Pater-Abbas reverenter ab Installando suscipiatur, et concipiatur hora, qua sequenti die hoc opus incipiatur.

Mane autem omnes Horae cantentur, et quae facienda sunt cuncta absolvantur, vocentur etiam aliquot saeculares honesti vel nobiles viri, qui tamquam testes huic operi adhibeantur.

Habeatur Notarius, qui his omnibus intersit, ac postea instrumentum inde conficiat.

Itaque hora octava vel circa medium nonae antemeridianae prout Patri ^{a)} -Abbati placuerit, incipiatur Missa de Spiritu Sancto, cui omnes intersint.

Pater-Abbas occupabit stallum Abbatis, ibidemque pulvinaria ei praeparabuntur. Installandus autem Abbas primum stallum in sinistro latere obtinebit, ac ab una ac altera parte ponentur qui specialiter ad testimonium conferendum sunt vocati, aliique amici.

Sacrum autem peragit qui in conventuali officio potior, et quidem solemni ritu.

Finito Sacro dabitur signum ad capitulum, quod omnes intrabunt, et cum omnes intraverint, intrat Pater-Abbas cum Nominato, Notario ac aliis amicis et qui ad testimonium adhibentur, et ponuntur sedes pro iis, qui testimonium daturi sunt a parte dextra ipsius Patris-Abbatis sedentis in loco Abbatis, sed aliquantum remote.

Ponuntur etiam sedes a sinistra Patris-Abbatis pro Nominato et Syndico ejus, neque enim Nominatus vel Installandus, neque alius quispiam sedet junctus Patri-Abbati, sed remote. Notarius vero astat Patri-Abbati a dextris, ut ad ipsius jussa atque praecepta semper sit promptus.

Ingressis autem capitulum et Patre-Abbate genuflexo incipit Cantor hymnum *Veni Creator Spiritus*, et omnes flexis genibus eundem canendo persolvunt. Subjungit Pater-Abbas versiculum *Emitte Spiritum tuum, Dominus vobiscum, oremus, Deus* [49] *qui corda*.

Finita collecta surgit et residet Pater-Abbas ac omnes cum eo, astat autem ei Notarius habens in manu litteras nominationis Principis; Pater-Abbas vero verbum accipiens exponit conventui, quod Princeps visa electione ipsorum et diligenter examinata nominaverit in futurum Abbatem tamquam sibi placentem N. permittens conventui ut super persona ejus canonica electione procedant, et curet per Notarium legi litteras nominationis.

---

a) hs. : patre.

Si autem alius quispiam Abbatum ex Patris-Abbatis commissione aut alia auctoritate Electum installet, curabit primitus legi litteras commissionis suae, deinde nominationis.

Quibus lectis substantiam paucis repetit Pater-Abbas ac petit a conventu an ad electionem nominatae personae procedere velit, quo respondente quoa ita, rogat an hunc diem, locum et horam pro canonica electione peragenda libere assumat. Respondet conventus quos assumat.

Quo responso dato Pater-Abbas aliquam ex Statutis proponit electionis vias, et tandem dat eis viam Spiritus Sancti, vel quasi urgetque ut ad electionem procedant. Prior seu Rector conventus ad capituli fere medium procedens, hanc legit ex charta protestationem :

Quoniam excommunicati, suspensi et interdicti ac non habentes vocem in capitulo electionibus Praelatorum interesse non debent, hinc est quod ego N. (exprimit omnes suas qualitates) moneo omnes et singulos meos confratres, ut si qui sint excommunicati, suspensi aut interdicti, vel non habentes vocem in capitulo, exeant de hac nostra societate, et permittant nos ad electionem novi Abbatis canonice et rite procedere, protestans nomine meo et confratrum meorum, quod si sciremus talem vel tales inter nos esse; non procederemus ipsis praesentibus ad novam electionem celebrandam.

Qua protestatione facta solus conventus se in partem recipit, at a Praeside conventus rogantur omnes et singuli, ut consentiant in electionem hujus personae a Principe nominatae.

[50] Quibus respondentibus quod consentiant et eandem personam in suum Abbatem et Praelatum eligant, venit Prior vel ille, qui praeest, ad medium capituli, ibidemque electionem publicat sub verborum forma, Electo semper manente in sede sua juxta Abbatem :

In nomine Domini Amen. Ego fr. N. vice mea et nomine totius conventus praedictae Ecclesiae via Spiritus Sancti eligo ac nomino fratrem nostrum N. sacerdotem et clericum professum nostrae Ecclesiae, de legitimo thoro procreatum, tamquam habilem et idoneum in Abbatem et Pastorem hujus Ecclesiae, quem Rdae. Paternitati vestrae praesento, supplicans ut auctoritate vestra paterna electionem de ejus persona factam confirmare et corroborare digneris.

Hac electionis publicatione facta, Pater-Abbas vocat Electum, qui profunda inclinatione facta, se ante Patrem-Abbatem provolvit in genua, rogatque eum Pater-Abbas trinis vicibus an consentiat

electioni de se factae, respondetque *consentio*, subjungit Pater-Abbas : *Deus det tibi suam gratiam*.

Electus autem surgens et ibidem stans cum Syndico suo, qui statim postquam surrexit se jungit Electo, petit per Syndicum suum (qui est aliquis sacerdos saecularis) citari omnes huic electioni contradicentes.

Mandat proinde Pater-Abbas Notario ut omnes citet, ac valvis ecclesiae et portis Abbatiae citationis litteras affigat.

Quod faciet, ac reversus declarat Installanti se omnes citasse, ac coram testibus citatoriales locis debitis affixisse.

Facta aliqua mora rursus instat Electus per suum Syndicum ut pro secundo, tertio ac peremptorie citentur, quod ita fieri mandatur.

Nemine autem comparente, petit Electus per Syndicum, ut cum nullus ad opponendum se electioni compareat, eis perpetuum silentium indicere et ad confirmationem faciendam procedere velit.

[51] Hae autem citationes fieri debent, ut si quispiam habeat impedimentum juris, quominus Electus provehi valeat, velut quod sit excommunicatus, quod sit illegitimus, quod sit suspensus, interdictus, concubiniarius, infamis et similia, non obstante Principis nominatione, proponatur, discutiatur, et si legitimum aliquod juris vel Statutorum nostrorum impedimentum reperiatur; ipsa cassetur electio, ac ipsum Principi insinuetur quatenus ad alterius idoneae personae electionem procedi possit.

Nullo itaque comparente, dicit installans : *quandoquidem omnes huic electioni contradicere volentes debite et legitime sint citati, nec compareant, ideo nos perpetuum eos silentium imponimus, ac ad electionem confirmandam procedemus*.

Ac proinde accedat Electus, qui debita exhibita reverentia se ante Patrem-Abbatem provolvit in genua, ac clara ac distincta voce legens professionem fidei, ex bulla Pii IV, ubi pervenit ad illa verba « *hanc vero catholicam fidem* » ponit manus supra textum Sanctorum Evangeliorum ^{a)}, qui debet genibus Patris-Abbatis imponi, ac supra illum emittet juramentum.

Quo facto Pater-Abbas Electum confirmat sub hac verborum forma : *Nos fr. Abbas, et exponit, si quas habet qualitates, electionem de tua persona rite et canonice celebratam, auctoritate paterna, juxta Ordinis nostri privilegia atque Statuta confirmamus et corroboramus in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti*. Respondet conventus *Amen*.

---

a) hs. : sanctorum, qui,

Tunc Cantor Electum discingat et caputium deponat, ac Pater-Abbas porrectam sibi per aliquem assistentem mozettam Electo imponit, qua humeris aptata ac antierius nodulis clausa, idem Cantor solemniter voce incipit *Te Deum Laudamus*, et omnes hymnum proseguendo eunt ad chorum, et unusquisque intrat stallum suum, at vero Pater-Abbas cum Electo transit usque ad summum altare, ibidemque stabit Pater-Abbas in medio altaris et a sinistro ipsius Electus.

Hymno autem finito subjungit Pater-Abbas versiculum *salvum fac servum tuum Domine; Dominus vobiscum, Oremus* [52] *Praetende Domine famulo tuo dexteram coelestis auxilii, ut te toto corde perquirat, et quae digne postulat, consequi mereatur. Per Christum Dominum Nostrum.*

Collecta finita ducit Pater-Abbas Electum ad stallum Abbatis ac in eodem loco Pater-Abbas residens, accipit manus Electi ante se genuflexi in manibus suis, dicitque : *Promittis mihi Patri-Abbati tuo obedientiam et reverentiam?* respondet Electus *Promitto* et osculatur manum et faciem Patris-Abbatis.

Tunc surgens Pater-Abbas vadit ad proximum stallum ponitque Electum in stallo Abbatis, quo ibidem residente ac Patre-Abbate in proximo stallo stante veniunt omnes professi, (incipiendo a Priore et sic descendente a senioribus ad juniores) ad ipsum Electum, et flexis ante ipsum genibus, singuli ponunt manus suas in manibus Electi Abbatis, et dicit Abbas singulis : *promittis mihi obedientiam reverentiam et assistentiam?* respondent singuli *promitto*, et osculata manu et facie Praelati, redit unusquisque ad stallum suum.

Qua promissione a singulis facta, Pater-Abbas reducit Electum ad summum altare, in cuius medio debet esse crux posita et liber Evangeliorum.

Quo cum pervenerit, ponat manum suam Electus super Evangelium, et clara et intelligibili voce dicit Electo Pater-Abbas : *Tu iuras hic super sancta Evangelia ad representationem crucifixi per animam tuam et per partem paradisi, quod fidelis eris Ordini nostro, regulam et Statuta ejus tuendo, et quod pro posse tuo custodies et defendas bona, jura, privilegia, libertates et possessiones hujus Ecclesiae, congregata conservando, et dispersa congregando?* Responde Electus sic juro, subjungit Installans : *sic te juvet Deus, Sancta Maria et omnes Sancti Dei.*

Deinde ducens Electum ad abbaticale stallum, ac eundem in eo ponens dicit : *mitto te in possessionem realem hujus* [53] *monasterii plenum tibi spiritualium regimen tribuendo.*

Deinde ducens Electum ad cameram suam seu ad principalem monasterii aulam, ac in praeparatam ibidem sedem Electum ponens dicit : *mitto te in plenam, realem ac actualem possessionem bonorum, proventuum, jurium hujus Ecclesiae, plenum tibi juxta Ordinis morem temporalium regimen tribuendo.*

Demum novus Abbas per Syndicum suum petit de his omnibus decerni instrumentum unum vel plura, quod decernit Pater-Abbas dicendo : *decerno ut fiant per Notarium, qui his interfuit, debita instrumenta, tot quot fuerint necessaria.*

Quibus paractis fit apprecatio novo Abbati, et omnia salutaria et felicia ei exoptant.

1. Sigillum defuncto Abbate ad Patrem-Abbatem mittendum et novo Abbati restituendum, illud est quod in alienationibus, venditionibus similibusque firmandis adhibetur.

2. Si Pater-Abbas nimis longe abest, vel bellis aut aliis modis accessus ad eum prohibetur, sine praejudicio juris Patris-Abbatis, quod in novi Abbatis confirmatione aliisque habet, ut gravia evitentur incommoda, sigillum deferatur ad Vicarium seu Visitatorem. Si autem Vicarius sit mortuus, ad senioris Abbatis Abbatem deferatur, et ipse cuncta quae sunt Patris-Abbatis compleat.

3. Ne Visitatores in itinere factas aut faciendas expensas et in familiam dari consueta bibalia exigere cogantur, Capitulum mandat, ut ab Ecclesiis visitatis ultro offerantur.

4. Ultra sigillum ad causas in Statutis mentionatum in omnibus Ecclesiis tam virorum quam mulierum commune sigillum fiat, quo conventualium omnium litterae per Priorem vel Praesidem conventus signentur.

5. Quando aliquis propter communem correctionem appellat ad Abbatem, ejus executio secundum Statuta non suspendatur, et temere appellantes severe castigentur.

6. In permutationibus faciendis convocato capitulo, fiat propositio vel per Abbatem vel per Priorem, ac rationibus utrimque expositis, si oriatur sententiarum diversitas, res [54] deferatur ad seniores de domo, quos eos esse Capitulum definit, donec aliter a Capitulo Generali decretum fuerit, qui in Statutis distinctione prima capite decimo quinto designati sunt.

7. Notabile mutuum, quod Praelati prohibentur contrahere, idem esse declarat, quod pro fidejussione numero praecedenti exprimitur, scilicet quod trecentos Francos sive Rhenenses excedit.

8. Quae Statuta hic decernunt de mutuo contrahendo, Capitulum etiam observari vult in mutuando,

EPILOGUS.

Finaliter Capitulum omnes in Domino hortatur et monet, quatenus memores vocationis suae, et quid ab ipsis in die iudicii requisitus sit Deus, quotidianis profectibus ad perfectionem tendentes, ambulent digne, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, cum gaudio gratias agentes Deo Patri, qui dignos illos facit in partem sortis sanctorum in lumine, et eripuit de fallaci saeculo et de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suae.

Ne autem per oblivionem horum aliquid negligatur, mandat ut haec decreta bis in anno in conventuali mensa legantur.

Sic definitum et ordinatum a Patribus in Capitulo Provinciali congregatis loco, diebus et anno, quibus supra in fidem subsignavimus :

fr. Libertus, Abbas Parchensis et Vicarius ²⁾.

fr. Norbertus ³⁾, Abbas Sancti Michaelis.

fr. Carolus ⁴⁾, Abbas Grimbergensis.

fr. Servatius, Abbas Averbodiensis ⁵⁾.

fr. Augustinus, Abbas Tongerloensis ⁶⁾.

fr. Christianus ⁷⁾, Abbas Niniviensis.

fr. Martinus ⁸⁾, Abbas Diligemensis.

De mandato Rdorum. admodum Dominorum praedictorum,

fr. Michaël Crols, Capituli Provincialis Secretarius.

Visis per nos, fratrem Augustinum Le Scellier ⁹⁾, Abbatem Praemonstratensem, totiusque canonici Praemonstratensis Ordinis caput ac Reformatorem Generalem, christianissimi Regis Consiliarium, et Eleemosynarium, definitionibus et [55] ordinationibus Capituli Provincialis Circariae Brabantiae in monasterio Parchensi nostri Ordinis Praemonstratensis, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto celebrati, praesidente in eo Reverendo admodum confratre nostro Domini Liberto De Pape, Sacrae Theologiae licentiatu,

2) Cf. nota 1, pag. 148.

3) Norbertus van Couwerven, Abt van St. Michiels, 1652-1661 (Hugo, *Annal. Praem.*, T. II, col. 269).

4) Carolus Fernandez de Velasco, Abt van Grimbergen, 1647-1665 (*o.c.*, T. I, col. 267).

5) Servatius Vaes, Abt van Averbode, 1647-1698 (*o.c.*, T. I, col. 221).

6) Augustinus Wichmans, Abt van Tongerlo, 1644-..... (*o.c.*, T. II, col. 978).

7) Cf. nota 6, pag. 137.

8) Martinus van den Hecke, Abt van Dieleghem, 1645-1662 (*o.c.*, T. I, col. 611).

9) Augustinus Le Scellier, Abt van Prémontré, 16...-16... (*o.c.*, T. I, col. 4).

praedicti monasterii Abbate, et nostro in Circariis Brabantiae et Frisiae Vicario, ad normam communium Ordinis nostri Statutorum, per distinctiones, capita numeros et quinquaginta paginas distributis, (quorum originale a Reverendis Dominis Dominis Abbatibus Parchensi, Sancti Michaëlis, Grimbergensi, Averbodiensi, Ninivensi, Tongerloënsi et Diligemensi, et fratre Michaële Crols ejusdem Capituli Secretario subscriptum penes nos, ne quid varietur retinuimus) iisque accurate lectis, examinatis, et ad communia Ordinis Statuta, Capitulorumque Generalium definitiones collatis, dicimus imprimis in ipso titulo delenda esse verba *Statuta et ordinationes* et dicendum *acta et definitiones*, quemadmodum in Capitulis Generalibus dici consuevit.

AD CAPUT DE TREMENDO ALTARIS SACRAMENTO.

Ad numerum 3 probatur, in exhibenda tamen Extrema Unctione in monasteriis Ordinis Nostri, illud ita fiat juxta praescriptum Ritualis Romani, ut servantur quoad ministros et assistentes caeremoniae Ordinis, juxta caput nonagesimum tertium Ordinarii.

Coetera in dicto capite comprehensa, similiter probantur.

AD CAPUT DE MATUTINIS.

Referant ad proximum Capitulum Generale dicta duo privilegia, interim sit eorum usus.

AD CAPUT DE REVERENTIA IN DIVINO OFFICIO EXHIBENDA.

Numerus 1us. est superfluous, utpote repetitio Statutorum; numerus 2us. probatur, 3us rejicitur.

AD CAPUT DE PRIVATIS CONFESSIONIBUS.

Numeri 1us. et 2us. probantur, de tertio inhaerendum simpliciter Statutis distinctione prima, capite sexto num. 3.

Numeri 4, 5, 6, 7, 8, et 9 probantur; 10 remittitur ad Capitulum generale.

Undecimus probatur, sed tollantur illa verba « quod tamen hic non faciat, sine gravi causa, et sine ejus, qui conventui praeest licentia. »

Duodecimus et decimus tertius probantur.

Decimus quartus tollatur, et servetur desuper Statutum.

Decimus quintus probatur.

Decimus sextus tollatur, et servetur Statutum.

Decimus septimus, 18, 19, 20, 21 et 22 probantur.

Ad 23um. tollantur illa verba « sed eam a Praelato petere et obtinere debet » et scribatur « sed eam Praelatus instituendo conferat. »

Numerus vigesimus quartus probatur.

AD CAPUT DE CAPITULO QUOTIDIANO.

Ad numerum primum addatur post illa verba « sedentes tecto capite maneant » : « et inclinent ».

Numerus secundus probatur.

Ad numerum tertium, 4, 5 et 6 servantur Statuta.

Septimus probatur.

Octavus penitus tollatur, et servantur Statuta.

Nonus et decimus tollantur.

Undecimus et duodecimus probantur.

[57] Ad decimum tertium addatur « vel per seipsos, et patienter a Praelato audiantur ».

Numerus decimus quartus tollatur.

AD CAPUT DE DISTRIBUTIONE TEMPORIS.

Numerus primus servetur usque ad proximum Capitulum Generale.

Ad secundum sic dicatur « completis Matutinis sequatur meditatio per integram mediam duratura, post quam, si supersit aliquid temporis, usque ad horam sextam, eant ad cellas suas, vel quo obedientia permiserit.

Numerus tertius tollatur.

Ad quartum, 5 et 6 servantur Statuta.

Octavus probatur.

Ad nonum post verbum « ambulant » addantur ista verba « quod non fiat nisi de Superioris licentia ».

Ad decimum completis Vesperis juxta Statuta, nullus sine Praesidis licentia dormitorio exeat, probatur; coetera eodem numero comprehensa rejiciuntur.

Ad undecimum et duodecimum servantur Statuta, juxta quae penes Superiorem est determinare diem, ad dictum exercitium; sicut et illud secundo indulgere.

Decimus tertius, 14, 15, 16 et 17 probantur.

Ad decimum octavum, ad haec verba « induti scapulari » addendum « et caputio ».

Ad decimum nonum tollantur illa verba « et in Quadragesima » in quorum locum scribantur haec « et sine magna necessitate nequidem Praeses conventus etc. ».

Ad vigesimum probatur, sed deleantur illa finalia verba « hora quinta coena poterit inchoari », et dicatur « coena etiam fiat eadem, quam aliis diebus, hora ».

Numerus vigesimus primus probatur.

Ad vigesimum secundum sic scribatur « dormitorii clavis sit unica, quam habeat Prior vel Supprior vel Circator; si altera Cellarius opus habeat, eam Praelatus permittere queat. Claves ad abbatiam solus Prior habeat, vel in ejus absentia qui conventui praeest, ostiorum vero claustrum claves habere queant Prior, Supprior et Circator.

[58] AD CAPUT DE LABORE.

Maneat in terminis Statutorum.

AD CAPUT DE JEJUNIO.

Numerus tertius probatur, coeteri tollantur, et servantur desuper Statuta.

AD CAPUT DE VICTU.

Numerus primus tollatur.

Numerus secundus probatur.

Tertius et 4 tollantur, et servantur desuper Statuta.

Quintus et sextus probantur, sed ad hujus finem addatur « ipsique Pastores illis diebus a carnibus abstinere debent juxta Statuta ».

Septimum remittitur ad proximum Capitulum Generale; interim abstineant.

AD CAPUT DE REFECTIONE.

Numerus primus tollatur, et servantur Statuta.

Secundus item tollatur, et scribatur dumtaxat « nemo a prandio vel a coena absit sine Superioris licentia ».

Numerus tertius probatur.

Quartus tollatur, et servantur Statuta.

Quintus tollatur et dicatur « ministri semper sint in pleno habitu ».

Sextus probatur.

Septimus item probatur, sed post verbum « servabitur » scribatur « exceptis Quadragesimae et Adventus temporibus, quibus in prandio habebitur » coetera vero tollantur.

Ad octavum tollantur haec verba « nisi ex speciali » etc. usque ad finem.

Nonus et decimus probantur.

Undecimus rejicitur.

Duodecimus tollatur, et servantur desuper Statuta.

Ad decimum tertium sic dicatur « finita refectioe, eant omnes ad templum, ibidemque gratias agant juxta praescripta in Statutis et Ordinario.

Numeri 14, 15 et 16 probantur.

[59] AD CAPUT QUAE IN DORMITORIO OBSERVARI DEBEANT.

Numeri 1 et 2 probantur.

Tertius tollatur, et ab omnibus sine ulla exceptione observetur desuper caput decimum quartum distinctionis primae Statutorum.

AD CAPUT DE NOVITIIS.

Ad primum numerum Statuta servantur.

Ad secundum sic dicatur « recepti ad nutum Abbatis talari aliqua nigra indui poterunt » In reliquis servantur Statuta.

Ad quartum sic scribatur « quam citissime fieri poterit, novitiatus communis erigatur, interim in propriis monasteriis novitii probentur, et ter quaterve in anno proponantur, et super his audiatu conventus ».

Quintus, 6 et 7 remittuntur ad Statuta, qua desuper observentur.

Octavus non placet, sed ita dicatur « toto biennio novitii non applicentur litterariis studiis, nec scholam Lectoris frequentent, sed juxta Statuta capite vigesimo distinctionis primae, in sui mortificatione toti exerceantur ».

Nonus et decimus tollantur, et servantur desuper Statuta.

Ad undecimum sic scribatur « Si forsitan aliquis Majorum de domo sit mortuus, censeatur illi substitutus, qui in conventu fuerit professione antiquior. Si autem fuerit absens, et tam longe dissitus, ut

ejus praesentia sine incommodo expectari non possit, pergatur in resolutionibus.

Duodecimus, 13 et 14 probantur.

15 item probatur, sed tollantur illa verba « sed si aliquis ultro » etc. usque ad finem .

Decimus sextus maneat in terminis Statutorum.

Decimus septimus probatur.

Ad 18 Statuta non adhortantur modo, verum et praecipiunt novitiatus unius in unaquaque Circaria erectionem.

Ad 19 et 20 serventur Statuta.

Ad 21 et 22 probantur.

Ad 23 maneat in terminis Statutorum.

[60] Ad 24 et 25 probantur.

AD CAPUT DE EXEUNTIBUS.

Numeri 1, 2, 3, 4, 5 et 6 probantur, sicut et 7, sed post vocem « licentia » addatur « non de facili concedenda ».

Numerus 8 item probatur.

AD CAPUT DE RASURA.

Ad numerum 1 et 2 serventur Statuta, nec possit Praelatus ergo ullum dispensare in eo, quod de barba ad cutem usque radenda praefigunt, nisi propter evidentem infirmitatem.

Ad numerum tertium dicatur « qui inter haereticos conversantur, retento habitu, tenentur etiam se conformare Statutis ».

AD DISTINCTIONEM SECUNDAM STATUTORUM.

AD CAPUT DE ABBATE.

Numerus primus probatur, sed deleantur verba haec « sine ulla protractione, seu potus seu fabulationis » et substituantur ista in eorum loco « sine ulla potatione seu fabulatione ».

Ad secundum sic dicatur « Abbates cum conventu frequenter comedant, juxta praescriptum Statutorum distinctione secunda capite quarto num. 6, et ad mensam conventualem venientes, saeculares famulos foris relinquant », etc. ut in textu.

Ad 3 probatur.

Ad 4 probatur, sed tollatur particula « facile ».

Ad 5 non placet, sed dicatur « Praelati chorum frequentent, nec

ab eo absint nisi cum legitime impediuntur, et qui in eo negligentes fuerint, a Visitatoribus desuper moneantur, et si necesse fuerit, corrigantur.

Ad 6 probatur.

Ad 7 addantur haec verba « et requisitio eorum et Majorum de domo consilio fiant, donec Capitulum Generale aliter ordinaverit.

AD CAPUT DE PRIORE.

Numerus primus probatur.

Ad 2 dicatur « si Abbate absente [61] Officiales contra disciplinam vel bonos mores delinquere contigerit, Prior corrigere poterit, etiam per jejunium panis et aquae, modo culpa non sit ex illis, quarum correctio per Statuta Praelatis specialiter reservatur ».

Numeri 3, 4 et 5 probantur.

Ad 6 addatur « (Priori vel ei cui Abbas jusserit) ».

7 probatur.

Ad octavum probatur usque ad verba « sub poenis » etc. quorum loco scribatur « qui secus fecerit, ad arbitrium Presbyteri vel Praepositi, juxta regulam seu Superioris puniantur ».

Ad 9 servetur Statutum distinctionis secundae, capite decimo, num. 29.

10 et 11 probantur.

Ad 12 addatur post illa verba monasterium vel claustrum « possit tamen dare facultatem adeundi, si opus est, Abbatem vel in Abbatis absentia, ipsum Priorem sive in abbazia, sive in locis vicinis » coetera deleantur, et servantur desuper Statuta.

Numeri 13, 14, 15 et 16 probantur.

Ad 17 dicatur « quando Prior est in infirmitorio, vices ejus intus et foris Supprior per omnia suppleat, ut in Statutis, distinctione secunda, capite undecimo num. 7 ».

Ad 18 servetur Statutum, juxta quod Circator, si sit sacerdos, in Prioris et Supprioris absentia, conventus curam gerere omniaque ea complere debet, quae Suppriori in absentia Prioris incumbunt.

AD CAPUT DE COLLEGIO EJUSQUE PRAESIDE.

Numerus 1 probatur.

Ad 2 dicatur « Praeses Collegii regulariter una cum fratribus mensa eademque cum illis cibo et potu utatur ».

Numeri 3, 4, 5, 6, 7 et 8 probantur.

Ad 9 Vicarius a Praesidente eligendus in illius absentia capitulo praesideat, et per omnes vices ejus gerat, ut Supprior in monasterio respectu Prioris.

10, 11, 12 et 13 probantur.

Decimus quartus rejicitur, sed Praeses aut Vicarius jentaculum infirmis indulgeat.

15 probatur.

Ad 16 addatur post « ii missam » : « quae omnibus diebus cum Vesperis ad notas cantabitur ».

Ad 17 addatur post illa verba « tam in prandio quam in coena » [62] « habebitur continua lectio, nisi habeatur colloquium quod semel in septimana, idque sub una tantum refectione indulgeri potest, juxta praescripta in Statutis, distinctione prima, capite duodecimo num. 18 ».

Numerus 18 probatur.

Ad 19 sic dicatur « prandio finito legent Vesperas, quibus completis invicem colloqui poterunt; feriis autem quintis, quibus vacari solet, usque ad quartam honesto ambulare » etc., prout habentur in dicto numero 19.

Número 20, 21, 22, 23, 24, 25 et 26 probantur.

Ad 27 sic dicatur « nullus sine expressa Praesidis licentia culinam, officinas aut alterius cubiculum ingrediatur », etc., ut in textu habentur.

Ad 28 probatur, sed deleantur finalia verba « ejusque mensa fruetur ».

AD CAPUT DE LECTORE.

Probatur per totum.

AD CAPUT DE ADMINISTRATIONE TEMPORALIUM.

Numeri 1, 2 et 3 tollantur et servetur desuper regula et Statuta.

Ad 4; addatur ad finem « sed in monasteriis illis tantummodo in quibus est honorum separatio legitima auctoritate facta ».

Ad 5 non placet, sed scribatur, « intuitu conductionum vel elocationum aut alia ratione recipere honoraria vel quaecumque dona absque scitu et consensu Abbatis, omnino prohibetur Officialibus, si autem cum hujusmodi scitu et consensu quidpiam receperint, in communes usus redigatur.

7us. probatur.

Ad octavum inhaerendum Statutis distinctione secunda capite decimo sexto num. 23.

AD CAPUT DE VESTITU.

1 probatur.

Ad 2 tollatur, et sic scribatur « collare lineum tunicae talaris seu exterioris non magis quam ad latitudinem pollicis replicetur; liceat etiam unicuique [63] simili collari tunicam interiorem munire ».

Numerus tertius probatur.

Ad 4 et 5 maneant et servantur in terminis Statutorum.

Ad 6 scapulare adde « et caputium » ab omnibus etc.

Septimus et 8 probantur.

Ad 9 sic dicatur « caputia eam habeant formam, quam Statuta praefigunt distinctione secunda capite decimo nono num. 17 ».

Decimus probatur, sicut et 11, sed hujus finalia deleantur verba : « vel ex cordulis » etc. quorum loco scribantur : « vel ex panno similis cum pileis coloris ».

Duodecimus, 13 et 14 probantur.

Ad 15 deleantur verba « vel saltem honesto ».

Ad 16 et 17 servantur Statuta, quorum sunt repetitio.

AD CAPUT DE HOSPITALITATE.

Numerus 1 probatur.

Ad 2 et 3 maneant desuper termini Statutorum.

Ad 4 probatur.

Ad 5 tollatur particula « facile ».

Ad 6 servantur Statuta, quae id satis declarant.

Ad 7 Maneant idem termini Statutorum dictinctione prima capite duodecimo, ubi omnis extrahoraria comestio atque bibitio quam strictissime interduntur, fierique tantum possunt de Superioris licentia, quae raro concedi debet.

Numeri 8 et 9 probantur.

AD CAPUT DE PASTORIBUS.

Ad numerum primum probatur cum forma juramenti usque ad illa verba exclusive « juro insuper » quae una cum reliquis tollantur, et ad expressorum his verbis observantiam Pastores inhaerent Statutis.

Ad 2 tollatur.

Ad 3 probatur sed in fine addatur « neque Pastores ad id muneris applicare posse, nisi a Praelato prius designatos ».

4 probatur.

Ad 5 sic dicatur « tempore etiam pestis tenebitur familiae Pastor domesticis ex ^{a)} officio administrare sacramenta, nisi aliquis ultro cum Superioris licentia ad id muneris obeundum sese offerat ».

[64] Ad sextum, 7, 8 et 9 tollantur et eorum loco dicatur « non liceat Pastoribus aut beneficiatis, vel eorum Capellanis in domibus residentiae suae ullas mulieres habere domesticas vel ancillas. Si qui matrem suam retinere voluerint, quod tamen optamus non fieri, nullas cum eis feminei sexus personas admittant mandantes omnibus Praelatis, ut hoc praesens decretum ab omnibus observari faciant, et si quas apud praedictos sibi subditos cognoverint habitare mulieres, eas incunctanter ejici curent, prout omni tempore Capitula Generalia fieri decreverunt.

Ad decimum probatur, sed deleantur haec verba « multo minus puellas ».

Ad undecimum, 12, 13, 14, 15, 16, 17 et 18 probantur.

Ad decimum nonum probatur, sed tollantur illa verba : « cum ancillis aut » et in fine addatur : « sexto, Sacellani et Vice-Pastores distributionem temporis ipsis Pastoribus praescriptam servare etiam teneantur ».

Ad vigesimum probatur, sed in fine addatur « neque ipsi neque Pastores interesse poterunt sponsaliorum aut matrimonii conviviis ».

Ad vigesimum primum, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 et 30 probantur.

Ad trigesimum primum probatur, sed in fine addatur « ideo Praelatus eos visitans, numerum famulorum ipsis determinet ».

Ad trigesimum secundum probatur, sed deleantur illa duo verba « et ancillas ».

Ad trigesimum tertium remittitur ad Capitulum Generale, interim servetur Statutum.

[65] Ad trigesimum quartum sic scribatur « ut evitetur (quod interdum contingit) ne creditores post mortem Pastoris a conventu, vel conventus ipse a Pastoris debitoribus, iteratam requirant debitorum solutionem, commendatur Pastoribus ut non tantum bene conservent suas apochas, sed etiam particulare facient manuale, in

---

a) *hs.* : *ex ex.*

quo debita sua tam activa quam passiva, quid et quo die creditoribus solverint, quidve illis a debitoribus solutum fuerit adnotent ».

Ad trigesimum quintum et 36 probantur.

Ad trigesimum septimum probatur, sed tollantur illa verba « sed si jejunium » etc. usque ad finem, quorum loco dicatur « etiam per jejunium panis et aquae, vel alia quacumque poena, per Statuta Praelatis non reservata ».

Ad trigesimum octavum et 39 probantur.

Quadragesimus probatur, sed deleantur illa finalia verba « cum saecularibus usurpandorum ».

Ad quadragesimum primum et 42 probantur.

Ad quadragesimum tertium probatur, sed addatur post : « ii vicinos Pastores » : « ad quos talis rumor pervenerit, imo eis mandat in virtute salutaris obedientiae, et sub poenis a proprio Praelato taxandis, ut propriis Praelatis » etc.; ut in textu.

Ad quadragesimum quartum, 45, 46 et 47 probantur.

Ad quadragesimum octavum probatur, sed deleatur « juramento ».

Ad quadragesimum nonum, servetur consuetudo locorum.

Ad quinquagesimum servantur leges et consuetudo patriae.

Ad quinquagesimum primum, 52, 53, 54, 55 et 56 probantur.

AD CAPUT DE FRATRIBUS CONVERSIS.

Numerus 4us. tollatur, et servantur desuper Statuta; coetera in aliis numeris comprehensa probantur.

[66] AD CAPUT DE MONIALIBUS.

Numerus primus remittitur ad proximum Capitulum Generale, in quo auditis ipsis Praepositis et monialium Procuratoribus aliisque ad quos spectabit, definietur quod juris erit, interim maneat possessio uniuscujusque absque omni praejudicio.

Numerus secundus similiter remittitur ad proximum Capitulum Generale, interim maneat possessio uniuscujusque sine praejudicio. De Praefecto tamen monasterii virginum erecti sub invocatione Venerabilis Sacramenti, quandoquidem erectio illius per nos confirmata est, gaudeat dictus Praefectus nomine Prioris, et praecedentia ut tali competente.

Ad tertium remittitur etiam ad proximum Capitulum Generale, in quo audiendus Praepositus Diesthemii; interim in sua maneat possessione absque praejudicio.

Ad quartum maneant Praepositi et Piores non exempti in ea qua hactenus functi sunt in spiritualibus potestate usque ad proximum Capitulum Generale.

Ad quintum, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 et 15 probentur.

Ad decimum sextum inhaerendum Statutis distinctione secunda capite vigesimo quarto, num. 19 et 20, tam respectu Priorissae quam aliarum monialium.

Decimus septimus et 18 probantur.

Ad 19 probatur sed addatur post verba « socia Priorissa » : « et aliqua seniore, vel absente Priorissa duabus senioribus sociis ingredi » etc.

Ad 20 probatur.

Ad 21 sic dicatur : « mandatur Praepositis et Prioribus monialium, ne permittant patribus aliorum Ordinum earum confessiones excipere sine praevia sua permissione, et [67] Capitulum » etc. ut in textu.

Numerus vigesimus secundus de distributione temporis non placet, cujus loco dicatur; « donec Capitulum Generale aliter decreverit, moniales surgent media nocte, ut legant Matutinum, et in festis primae et secundae classis illud cantent. Operi semper praesit aliqua Superior, ad cujus nutum lectio in initio operis habenda terminetur. Coetera quae in Statutis praescribuntur de distributione temporis servabunt. Declaratur Ordinis nostri moniales obligari ad sacrum quotidie cantandum, nisi propter paucitatem excusantur.

Ad 23 probatur.

Ad 24 tollatur, et sic dicatur « tempus novitiatus monialium a die vestitionis ad professionem usque sit duorum annorum, in quibus novitiae probentur, et in spiritualibus exercentur.

Ad 25 probatur.

Ad 26 probatur, sed addatur post illa verba « ex regula unum caput » : « vel ex Statutis, vel aliqua spiritualis lectio aut exhortatio habeatur ».

Ad 27 probatur.

Ad 28 non placet.

Ad 29 probatur, demptis tribus verbis illis « absque evidenti necessitate ».

Ad 30 maneat donec Capitulum Generale aliter ordinaverit, idque fiat secundum moderationem a Vicario vel Visitatore, habito respectu ad facultates monasterii praescribendam.

Ad 31 sic dicatur « possint Praepositi et Piores permittere monialibus bis in prandio cum parentibus, fratribus et sororibus,

quando in anno nonnisi semel veniunt, comedere ad cancellos, et semel in prandio ibidem cum minus propinquis, quae licentia numquam pro coena concedatur ».

Ad 32 probatur.

Ad 33 item probatur.

Ad 34 non placet, sed dicatur « claves dormitorii habeat [68] sola Superior, vel illa Officialis, cui eam commiserit, an autem Procuratrix unam etiam sit habitura, iudicet Visitor.

DE CULPIS POENIS ^{a)} ET POENITENTIA.

DISTINCTIO TERTIA.

Ad 1, 2, 3 et 4 tollantur, et servantur desuper Statuta.

Ad 5 probatur, sed post « ii victuros » coeteris usque ad finem demptis verbis dicatur, « possint Visitatores ad aliud monasterium assignata eis competenti eaque a proprio monasterio solvenda pensione tales transmittere, et Superiores monasterii ad quod transmittuntur eos recipere, nec sine Visitorum licentia remittere teneantur ».

DE ELECTIONE ABBATIS.

DISTINCTIO QUARTA.

Citra approbationem huiusmodi eligendae formae, quae describitur, ad paraphrasmum quae ^{b)} incipit « mortuo Abbate » deleantur illa verba « alterius Superioris » in quorum loco ponantur haec « vel defectu Patris-Abbatis ex commissione Vicarii Generalis Provinciae ». Item deleantur illa « vel alius legitimus Superior », et inserantur haec « vel Vicarius Generalis Provinciae ».

Ad paragraphum autem quae ^{b)} incipit « omnes autem Officiales permaneant » etc. addatur in fine « et defectu Patris-Abbatis, vel eo impedito, recurratur in supervenientibus difficultatibus ad Vicarium Generalem Provinciae ».

Coetera ad electionem spectantia, quae in toto capite [69] de electione usque ad aliud sequens de installatione habentur, probantur.

---

a) hs. : poenia.

b) hs. : qui.

DE INSTALLATIONE NOVI ABBATIS.

Ad paragraphum quae ^{a)} incipit « si autem alius quispiam » etc. deleantur illa verba « aut alia auctoritate » et ponantur haec « vel auctoritate Vicarii Generalis Provinciae ».

Ad sequentem paragraphum, quae ^{a)} incipit « quibus lectis » etc., deleatur vox « canonica ».

Ad eam ^{b)} vero paragraphum, quae ^{a)} incipit « quoniam excommunicati » etc., deleatur voc « canonice ».

Ad illam ^{c)} vero paragraphum, quae ^{a)} incipit « quo facto Pater-Abbas electum » etc., deleatur etiam vox « canonice », et ejus loco dicatur « ex praescripta forma ».

Ad illam ^{c)} paragraphum, quae ^{a)} incipit « sigillum defuncto Abbate » etc., post « ii restituendum », deleantur omnia et dicatur « est illud omne sigillum, quo utebatur Abbas dum praeerat ».

Ad immediate sequentem paragraphum, quae ^{a)} incipit « si Pater-Abbas » etc., post verba « si autem Vicarius sit mortuus » dicatur « ad antiquioris coenobii Abbatem, vel ad eum, cui Abbas Praemonstratensis et Generalis ordinaverit, deferatur, et ipse cuncta, quae sunt Patris-Abbatis, compleat ».

Ad aliam ^{d)}, quae ^{a)} postea sequitur et incipit « ne Visitatores » etc. tollatur et stetur in terminis Statutorum, per quae satis desuper provisum est.

Ad eam ^{b)}, quae ^{a)} incipit « in permutationibus faciendis » etc., deleantur omnia ab his verbis « res referatur » [70] etc., usque ad finem, et eorum loco dicatur « res fiat de consensu Patris-Abbatis, et sanioris partis conventus, ut distinctione quarta Statutorum capite trigesimo num. 14 habetur; sanioris autem partis nomine intelliguntur ii, qui eorumdem Statutorum distinctione prima capite decimo quinto num. 16 recensentur ».

Ad antepenultimam ^{e)} paragraphum, quae ^{a)} incipit « notabile mutuum » etc.; non placet, sed dicatur, « declaramus non esse notabile mutuum, quod summam trecentorum Florenorum seu Francorum seu Rhenensium non excedit; si Praelatus illud contrahat, ut alteri nostri Ordinis Ecclesiae subveniat ».

Coetera in aliis paragraphis, capituli de Installatione comprehensa probantur.

Atque ex his omnibus, quia plurima e Statutis communibus de-

---

a) hs. : qui. — b) hs. : eum. — c) hs. : illum. — d) hs. : alium.

e) hs. : antepenultimum.

sumpta et pene descripta reperimus, ad quorum proinde observationem vi eorumdem Statutorum satis superque omnes Ordinis nostri professi ^{a)} adstringuntur, ideo ea, utpote neque nova legislatione neque nostrae confirmationis munimine indigentia, praetermisimus, et ad dicta Statuta communia remisimus, his vel similibus loquendi formulis « servantur desuper Statuta » « maneat termini vel in ^{b)} terminis Statutorum »; « remittitur ad Statuta »; « est repitio Statutorum » etc.; hortamur tamen et monemus omnes et singulos Reverendos confratres nostros Dnos. Praelatos, aliosque Circariae Brabantiae Superiores, ut si ex eis, quae ad Statuta remittenda duximus, quidpiam apud illos hactenus minus servatum fuerit, quantocius in usum et integram praxim revocari ab omnibus respective procurent.

Alia autem iisdem Statutis minime adversantia, imo ad [70] eorum elucidationem facientia, aliquibus tamen a nobis subinde mutatis, moderatis, limitatis, minutis vel auctis, ad ad pariformitatem in Ordine vivendi rationem servandam, confirmavimus et confirmamus, eisque auctoritatis nostrae robur adjicimus, exclusis eis, quae rejicienda notavimus, mandantes in virtute salutaris obedientiae et sub poenis Statutorum omnibus et singulis dictae Circariae Brabantiae Praelatis, Praepositis, Prioribus, Rectoribus, beneficiatis, Priorissis, magistris aliisque Ordinis nostri personis, ut eas ordinationes inviolabiliter observent et custodiant, et a sibi subditis Ordinis nostri professis ^{c)} observari faciant secundum eorum mutationem, moderationem, limitationem vel additionem a nobis factam, reservata nobis successoribusque nostris et Capitulo Generali facultate, dictas ordinationes rursus imposterum mutandi, moderandi, minuendi, augendi vel in totum tollendi, prout expedire videbitur.

Datum in archicoenobio nostri Praemonstratensi, die vigesima secunda Januarii anni millesimi sexcentissimi quinquagesimi septimi.

In quorum omnium et singulorum fidem praesentibus manu propria subscripsimus, easdemque a Secretario nostro subsignari et sigilli nostri adpressionem muniri curavimus.

fr. Augustinus Le Scellier, Abbas Praemonstratensis et Generalis.
De mandato Reverendissimi Domini Domini Abbatis Praemonstratensis Generalis,

fr. Antonius Lafaux, in Secretarium assumptus.

---

a) hs. : professores.

b) hs. : in in.

c) hs. : professoribus.

